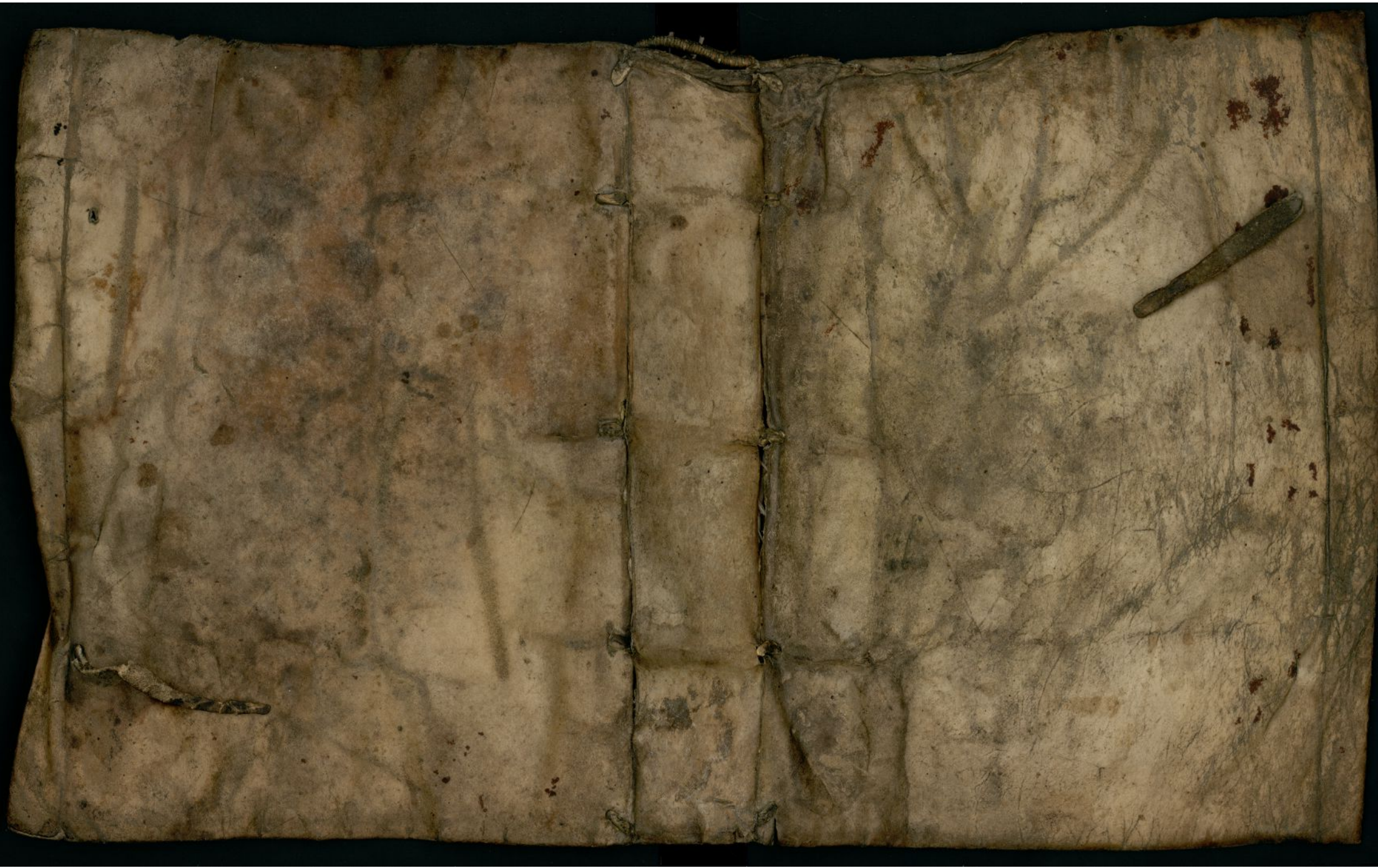

DE LA BIBLIOTHÈQUE
DE
RENÉ STUREL
AGRÉGÉ DE L'UNIVERSITÉ
CHEVALIER DE LA LÉGION D'HONNEUR
CROIX DE GUERRE
AUTEUR DE *Jacques Amyot*
Traducteur des Vies Parallèles de Plutarque
Né à Paris, le 23 Avril 1885
Mort pour la France
à la bataille de Charleroi
le 22 Août 1914

Remisection
2009

LL. o. 225 (2) 8.
POMPONII MELÆ
DE SITV ORBIS
LIBRI TRES.

Vnà cum auctario Petri Ioannis Oliuarij Valen-
tini, instauratione totius libelli & castigatione
perquam multorum locorum, insertis quo-
que locis plerisque in eodē libello desideratis.

AD
CAROLVM LOTHARINGVM
CARDINALEM.

PARISIIS,
Apud Iacobum Keruer, in via Iacobęa
sub duobus Gallis.

1557.

CVM PRIVILEGIO.

Extraict du priuilege du Roy.

IL est permis à Iacques Keruer Libraire iuré en nostre Vniuersité de Paris, d'imprimer ou faire imprimer tant de fois qu'il luy plaira, vendre & distribuer ce present liure intitulé, *Pomponij Melæ de situ orbis libri tres, vna cū auctario Petri Ioannis Oliuarij Valentini instauratione totius libelli & castigatione perquam multorum locorum insertis quoque locis plerisque in eodem libello desideratis.* Et defenses estre faictes à tous Libraires, Imprimeurs & autres de quelque estat & qualité qu'ilz soient, de n'imprimer ny faire imprimer, exposer en vente & debiter, ny distribuer autres que ceux que ledit Iacques keruer auroit faict imprimer, iusques au temps & terme de six ans, à compter du iour & date de la premiere impression qui en sera faicte sur les peines contenues audict priuilege. Et qu'en mettant en brief au cōmencement ou à la fin dudit liure le contenu dudit priuilege, il soit tenu en telle vertu & effect que s'il y estoit expressement & particulierement signifié, sauf que si aucuns vouloient pretendre que ce brief ne contint verité, sera tenu ledit Iacques keruer en bailler copie aux despens desdictz demãdeurs, & ce pardeuant le Preuost de Paris ou son Lieutenant, & non ailleurs.

Donné à Paris, le vingtseptiesme de Iuillet, mil cinq cens cinquante & six, apres Pasques. Et de nostre regne le dixiesme.

Par le conseil.

De Courlay.

REVERENDISSIMO AC
ILLVSTRISSIMO D. D. CAROLO
à Lotharingia S. R. E. Cardinali amplissimo
P. Ioannes Oliuarius Valentinus. S. D.

*Vm ex longa peregrinatione Lutetiam Pari-
siorum rediissem, Carole à Lotharingia car-
dinalis ac princeps clarissime, tenerèq; magno
videndi tui desiderio, sæpe mecū cogitavi, &
de industria reluctatus fui, Vtrum satius esset,
ac pro dignitate ac grauitate celsitudinis tuæ,
& officio erga te meo, salutarem te tan-
tum verbis, an præmisso munusculo aliquo tibi non iniocundo ca-
ptarem mihi occasionem audacius te inuisendi. ab his enim duobus
deterrebant me cum amplitudo singularis tua, & autoritas propè
diuina, tum etiam meritorum tuorum inaudita planè magnitudo,
quorum omniū vix particulā vel hæc mea exigua ac remissa di-
ctio, vel stylus humilis assequi poterāt: restiti aliquamdiu, & me
ipsum collegi. Sed cum intelligerem me mihi ipsi tantam felicitatē
inuidere, perfricui frontem, & ieci prorsus aleam subiturus multo-
rum iudicium, eorum presertim, quos sentij, neque inuidia, minus a-
liquo animi morbo facile perturbari posse, vt sunt Persii & huius-
modi Viri doctissimi, qui omnia prius examināt, librant, atque ex-
pendunt, quā iudicent. quamquā vnum hoc me planè recrea-
bat, & maximam spem faciebat, fore, vt si quando hoc genus vi-
tuperatorum in me vel verbis vel scriptis debacharetur, te propu-
gnatore potentissimo pertimesceret & planè obmutesceret. Ceterū
cum hæc in celeberrimi nominis tui gratiam animo statuerem meo,
& incredibili atque inusitata patrociniū tui spe à solitudine ista
liberarer, commodum visum fuit, auctarium quoddam meum in
Mela geographiam perinde atque Xeniolum, & illud perquam*

exiguum præstantissimæ D. T. consecrare, quo duce eandem intrepide ac audacter salutarem. Opus est summo atque quotidiano amicorum meorum conuitio Colonia inceptum, Traiecti batavorum continuatum, & tandem Lutetiæ Parisiorum absolutum, & inde à novis amicis planè extortum: argumentum quoque est, si quod aliud, vel plausibile vel gratum, plurimum habens oblectamēti, & quod facile studiosos ad sui lectionem pertrahere videatur. Igitur hoc in Melam auctarium animū erga te meum alioqui tibi ab hinc multis annis de ditissimum ostensurum est. eritque & candoris & officij erga te mei signum vel maximū, & benignitatis erga me tuæ, qua superioribus annis me ornasti perquā iocunda recordatio. Quod si huic labori meo honestissimorum ac grauissimorum virorum iudicio quicquam tribuendum fuerit in R. D. T. transferendum erit, cuius vetustissima ac egregia nobilitate cum imperatorum tum regum, victurus, est magnum est profecto, & ut dicam rarū, rempub. aliquam initio optime instituere, at illud singulare atque inauditū, nescio an dicam propè diuinum existimarim, eandem in eo statu cōseruare. Neque aliter puto mihi contigisse in hac mea editione. peperit inquam illam quam toties parturiri, cuius nomen propugnare ac conseruare minimè potueram, nisi accessione patrociniij tui. & fecissem, crede mihi, abortum: nisi ea spe peperissem. Dabitur hoc splendori non modo maiorum tuorum, qui præclarissimis rebus gestis immortales sunt & perpetuo erunt, sed & tuo, qui non solum non degeneraueris ab illorum gloria, sed potius eandem auxeris ac latissimè propagaueris, vsque adeo, ut maius fuerit, quod tu de tuo adiecisti, quàm quod illi reliquerunt, referre possem maiorum tuorum res præclare gestas, sed quia illæ illustriores sunt, quàm ut possint à me explicari in præsentia omitto. Tantum hoc à Reuerendissima ac Illustrissima D. Tua impetrare optarim, ut hanc meam lucubrationculam non graueris in patrociniū recipere tuum seruet D. Opt. Max. celsitudinem tuam, atque ad auspiciatissimos & felicissimos prouehant successus. Lutetiæ Parisiorum. 7. Idus Octobris. 1556.

INDEX TRIVM LIBRORVM

Pomponij Mellæ Cosmographi, de Situ orbis.

 bdera oppidum	agyp̄ti mira	33	africa populi plures	22
vnde	agyp̄ti descriptio	32	africa ignobilis terra	24
Abdera Hispaniæ	agyp̄tus imbrũ expers ibi.		africa minoris descriptio	27
74	agyp̄ti fertilitas omniũ maxima	ibidem	agatha oppidum	70
Abydos oppidum	agyp̄tij Macrobij	33	agathyr̄si populi	51
47.56	agyp̄tiorũ mores erga mortuos	33	agathyr̄si corp⁹ pingũt	53
Abyla mons	agyp̄tiorum pietas	ibidẽ	aiacis sepulchrum	47
24.74	agyp̄tij animalia colũt. ibi.		albani populi	95
abrotanum oppidum	agyp̄tiorum reges	ibid.	albigaunum oppidum	65
28	agyp̄tiorũ vetustas	ibid.	albion victus ab Hercule.	70
absyrtis insula	agyp̄tiorũ vrbium viginti milia	ibidem	albis fluuius	93
80	agipanes quales	22.31	alergia	80
abforos insula	agos fluuius	56	alexandri magni patria	58
ibidem	anaria insula	80	alexander vbi Darium superarit	41
academici nihil affirmant	anos anec vrbis	56	alexander vbi cum Persis pugnarit	48
46	anolis regio	17	alexander vbi contra Tyrios	40
acanthos oppidum	anolidis descriptio	46	alexandria Aegypti oppidum	33
56	anolie insule & earum nomina	80	alon oppidum	73
acarnaniæ descriptio	are quidam se exornant aurum spernentes	106	alope oppidum	59
59	asculapii Epidauri templũ.	60	alope peconesus oppidũ.	56
accesines fluuius	astria insula	80	aloros oppidum	58
102	astus maris quid	84	alpes vsque in Thraciã penetrant	66
achaia oppida	athiochia	17	alpheus fluui⁹ & oppidũ.	60
59	athiopticum mare	22	alpium descriptio	65
ibidem	athiopie descriptio	110	altinum oppidum	64
achaia regio	athiope populi	110	amanus mons	40
50	athiope Hesperii	111	amanoides promontorium	
achelous fluuius	atne montis descriptio	80	vbi iaceat	41
60	atolia	59	amardi populi	98
ἀχαιῶν λιμὴν	atolorum colonia	46	amazones vbi	17
46	africę descriptio sumaria	22	amazonum regna	50
acherusia specus	africę termini	ibidem	amazonum castra	49
48	africa particularis descriptio	24	amazonici montes	50
achillea insula	africa quę pars fertilis, & quę non	22	amazones Sauromatide.	95
78	africa aialibus i festatur. ib.		amazones potitæ asia	45
ἀχιλλέων δρόμος	africa prouincię quę	ibid.	ambracia oppidum	60
52	africa maria	ibidem	ambracius sinus	ibidem
achiuorũ bellariũ statio.	africa prouincia	27	amyclæ oppidum	59
46	africi maris insule	79	amyson oppidum	49
acragas			amisus fluuius Germa.	83
80				
acritas promontorium				
60				
acroaton oppidum				
57				
acronius lacus Rheni				
91				
acrocorinthos				
60				
action oppidum				
ibidem				
adiabene regio q̄ Syria				
38				
adria castellum				
65				
adriaticum mare				
20				
adrimitios campus				
46				
adrobicum oppidum				
86				
aeæe insula				
80				
æas Istrię fluuius				
61				
æacidarum regia				
60				
ægathes insule				
79				
ægeum mare				
20.56				
ægei maris insule				
79				
ægion oppidum				
60				
ægina oppidum				
79				
ægina insula				
ibidem				
ægira				
60				
ægyp̄tii populi				
17.22				

INDEX.

Ammonis oraculum	30	apenninus mons	64	Aria insula Marti sacra	78
Ampelusia promontorium.	24.111	aphrodisium promontoriū	44	ariadnes amor	79
amphiarai fanum vbi	59	aphrodisium oppidum	65	ariane regio	17
amphilochij	60	apis bos qualis	33	arimaspi vnoculi	51
amphipolis	56	apollonia magna	08	ariminum oppidum	65
ampla castellum	24	apollonia Istriæ op.	56.61	armenii populi	17
ampsaga fluuius	26	apollinis promontoriū	27	armenæ pilæ	43
ana fluuius	35	apollinis fanum & oracu-	43.59	armenæ locus	49
anas fluuius	73	lum	43.59	armorum ignari vbi	94
anaximandri physici patria	45	apollinis Branchidæ oracu-	45	arrichi populi	50
anchialos oppidum	55	lum	45	arsenaria oppidum	26
ancona oppidum	65	apollinis Patarei orac.	43	arsinæ oppidum	109
ancus fluuius	26	apollinis Didymi orac.	45	artabri populi	86
andromeda à Perseo serua-	38	apollinis Clarij fanū ibidē		artemisiæ reginæ opus	44
ta	38	apollinis apud Hyperbore-		arundinum magnitudo mi-	105
androphagi populi Scythiæ	102	os cultus	94	randa	106
andros insula	79	appuli populi	64	arusaces fluuius	106
anemurium promōtorium	42	aquileia oppidum	64	aryanda oppidum	44
animam immortalē asseren-	55	aquitania prouincia	91	arymphei pop. iustis.	50
tes	55	arabia regio	17	ascalon oppidum	38
animalia nociua vbi esse nō	81	arabia Eudaimon	105	ascanium Aenææ filiū à Græ-	46
possint	81	arabia oppidum	105	cis captum esse	46
animalia bruta Ægyptii lu-	33	arabiæ regiōis descriptio	37	asix populi plures	17
gent. & sepeliunt	33	arabiæ fertilitas & odores		asix summa descriptio	16
animalia vbi nefas occide-		ibidem		asix descriptio particularis	32
re ibidem		arabicus sinus	103.105	asix termini & figura	16
animalibus nō vescentes	30	arados insula	40.78	asine insula Sporadum	79
anio fluuius	65	arati poëtæ monumentū	41	asine adriatica	80
annibalis scalæ	73	araurario fluuius	70	asine oppidum	60
antandrū vnde dictum	46	arausio oppidum	ibidem	asineus ager	ibidem
antæi oppidū & promonto-		araxus fluuii descriptio	95	aspendos collis & oppidum	43
rium ingens	24	araxos promontorium	60		
antæi regnū & imago	112	arcadiæ descriptio	59	asirii populi	17
antedon oppidum	59	archesilai Academici patria	46	asson oppidum	43
antenor	64	archias Megarēsiū princeps	48	asta	85
antibarani populi	17	Chalcedona condidit		astaboras Nili locus	32
antichthones populi	6			astacon oppidum	48
antichthones qui	ibidem	ardea oppidum	65	astigi oppidum	73
anticyra oppidum	60	aræ Philenorum	28	astapus Nili locus	32
antiochia oppidum	38	arelate oppidum	70	asticla oppidum	79
antipolis	70	arecomici Galliæ populi ib.		astyra	46
antissa oppidum	78	arethusa fons ex Alpheo	80	astures populi	86
antium oppidum	65	argi oppidum	60	atacini populi	70
antronia oppidum	59	argyre insula	103	atax fluuius	ibidem
anthropophagi populi Scy-		argolicus sinus	17	aternus fluuius	65
thiæ	53	argolis regio	56	athenæ oppidum	59
antros Garūnæ insula	90	argos oppidum	ibidem	athenarum portus	60
		argo nauis vbi facta	ibidē	atheniensium in mari certa	42.160
		aria	17	men	42.160
				athenopolis oppidum	70

INDEX.

athenistagora mons & flu- uius	50	gatur	ibidem	bosphorus Thracius	1755
athos mons	56	bactri populi	17	bosphot ^o Cimmericus ibid.	
atyras fluuius	55	baie oppidum	65	bosphori Cimmerici oppi- da	52
atlantes populi	22	balsa oppidum	85	botrys oppidum	40
atlanticus oceanus	85	baleares insulæ	81	braccata Gallia	70
attis regio	59	barchino oppidum	73	bragada flumen	27
atticæ classis naufragiū	56	bargylos oppidum	44	branchidæ Appollinis orac.	45
auaticorum stagnum	70	barium oppidum	65	brauton oppidum	59
auenio Cauarum ibidem		basilicus sinus	44	britannia descriptio	98
aues pennas in homines ia- culantes	78	basilidæ populi vbi	52.53	britannii picti, inculti, inde rii cudidi	ibid.
aues equinis auribus	107	bastuli populi	85	britannorum bellandirius	99
aues cornutæ	111	bathinis oppidum	55	britannia gemmis abundat	98
auium ouis viuentes	102	beati populi Vbi	98	brutium promontorium	65
auernus lacus	65	belgæ populi	90	brutii populi	ibidem
auisus fluuius ibidem		bello oppidum	74	brundisium oppidum ibi.	
augusta oppidum Treuro- rum	90	bellum vbi ignotum	98	bubastis oppidum	33
augusti turris	85	berbesul oppidum	74	bubessus sinus	44
augustodunū oppidum	90	bergion ab Hercule Victus	70	bucara oppidum	65
augilæ populi quid de diis sentiant	31	berini populi	112	bucephalos promotoriū	60
augilæ populi vbi	22	beritos oppidum	40	budini populi	45
aulis	59	beronice oppidum	109	buges fluuius	51
auo fluuius	85	beronice alia	ibidem	butroton oppidum.	60
aures ingentes habētes.	102	besippo oppidum	74	buxedi populi	49
aurei quondam velleris lu- cus	50	bestiarum pellibus induti	30	buxentum oppidum	65
auri contemptus	110	bætica prouincia	73	C	
aurum vbi à formicis serue- tur	101	betis fluuius	85	Cadusi populi	17
aurū Gryphi custodiunt	51	betullo oppidum	73	Cæsar Augusta oppidum	73
aurea fontium vincula	107	bisanthe oppidum	55	caycus fluuius	46
ausci populi	90	bithynis	78	caystros fluuius	45
austro rupes sacra	30	bithyni populi	17	calabria regio	65
automalæ populi	106	bithyniæ descriptio	47	calabri populi	64
autrigones populi	86	byblos	40	calaris oppidum	81
axenus nunc Euxinus	48	byzantium	55	calarneæ turris	56
axiacæ gens eiusq; mores	53	bizone oppidum	ibidem	Calauria insula	79
axiaces fluuius	52	blanda oppidum	65.73	calbis	44
axius fluuius	58	blemmyæ populi sine capite	16.24	calydone insula	79
azotos Arabiæ portus	37	blytera oppidum	70	calydon oppidum	60
B		bocchi lugurthæq; regnorū terminus	24	calliaros oppidum	59
Babylonia regio q̄ Syria	38	bœotia regio	59	callipides populi	52
Babylon oppidum ibidem		bœotis	ibidem	callipolis	60
babylonii	17	boion oppidum	79	calypso vbi habitauerit.	80
babyloniorum fines	107	bolbiticum Nili ostium	33	calpe mons	24.74
bacchus vbi nutritus, & na- tus	105	bomarei populi	17	cambises contra Aegyptios	38
bacchus curbis genitus fin-		Bonia oppidum	64	camiros oppidum	78
		Bonum summum quibusdā in risu	49	campaniæ regionis amœni- tas	65
		borion promontorium	28		
		borysthenes fluui ^o & gēs.	52		

INDEX.

canastreū promōtor.	58	casius mons	37.107	chelidoniz insulæ & earum nomina	78
candari populi	17	castanea oppidum	58	chelonates promontor.	60
candidum promōtoriū	27	castor & Pollux Dioscuriā condiderunt	50	chelonophagi	107
canopicum Nili ostium	33	castra cornelia	27	chemnis insula natans	32
canopos insula	78	castrum nouum	65	cherronesus oppidum	52
canopus Menelai gubernator	ibidem	cathabathmos	30	cherfonesus península.	56.60
canna Æolidis oppidū	46	cataraçtes fluuius	43	chios insula	78
cantabri populi	86	cathon insula	79	chymera in Lycia	43
candæi populi	105	catina oppidum	80	cryse insula	105
canusium oppidum	65	cato vbi se peremerit	27	cyaneæ insulæ	78
cappadoces populi	17	catoblepas fera	111	cyanos insula	79
caphareum promōtor.	79	caunus oppidum	44	cicyneton	79
capitibus carentes	31	cauaræ populi	70	cyclades cur insulæ	79
capraria insula	80	caucasus mons	43	cyclopes vbi	80
capreæ insulæ	ibidem	caucasij populi	ibidem	cicones populi	56
caprullon portus	56	caucasi montes	50	cydna oppidum	58
capua oppidum	64	caulonea oppidum	65	cydnus fluuius	41
cara vel Carræ oppidū	109	cecina oppidum.	65	cydon oppidum	79
carambis promontor.	49	cædis expertem esse vbi op probrium	33	cygnum oppidum cur dictū	50
carbania insula	80	celaduse insula	80	cilicia regio	17
carcinites sinus	52	celandus fluuius	85	ciliciæ descriptio	41
carcine oppidum	ibidem	celendris oppidum	42	cilices populi	40
cardia oppidū Europæ	56	celtæ populi	90	cyllene oppidum	60
caria regio	17	celtici populi	85	cy llenius mons	9
caria portus	55	celticum promontor.	ibid.	cymbri populi	93
cariz descriptio	44	cencheræ oppidum	60	cyme oppidum	46
cariz portus	ibid.	centuripinum oppidū	80	cyme dux amazonum.	ibid.
cares belli amantes	ibid.	cephalenia insula	79	cymira castellum	40
carum incerta origo	ibid.	cepeæ oppidum	50	cymonis ducis cōtra Phœnicias & Persas naualis pugna	42
carystos oppidum	79	ceramicus sinus	44	cimmerius Bosphorus.	6.52
carmanij populi	104	ceraunij montes	50.60	cimmerij	17
caro contusa quibusdā pro farre	76	cerasus oppidum	49	cimmerium oppidum	50
carne vbi nō alatur.	23.101	cerberus vbi ex inferis tra-	48	cimolis oppidum	49
carni populi	64	ctus	48	cinyps fluuius	28
carpathos oppidum	80	cercaforum oppidum	32	cynops oppidum	59
carpathium mare	ibid.	cercetici populi	50	cynosema sepulchrum He-	56
cartenna oppidum	26	cercinna insula	79	cubæ	56
carthago Africæ, & illius potentia	27	cereris in Sicilia tēplū	80	cynotum promontoriū	44
carthago Hispaniæ	74	cereris Eleusinz tēplū	59	cinnami copia vbi	109
cartheia oppidum	ibidem	ceruaria locus	71.73	cion oppidum	48
caspij populi	98	casarea quondam Iol oppidum	26	cyparissus oppidum	60
caspij montes	50	cethis	107	cyparissius sinus	ibidem
caspij maris descript.	17.98	chalcedon	48	cyprus insula	78
caspius sinus	99	chalcis oppidum	79	cypsella oppidum	56
caspiiani populi	17	chalcis insula	79	ciraua oppidum	78
caspiæ pilæ	43	chaldæi populi	107	circei	65
castandria oppidum	58	chalybes	49	circes domus	ibidem
casiterides insulæ	101	charybdis	80		

INDEX.

cyrenaica prouincia	30	corcyra nigra	84	demosthenes vbi mortuus	
cyrene prouincia	22	cordynia	58	79	
cyrenaicorū viuēdi rit ^o	30	corduba oppidum	73	derbices	98
cyrene oppidum	ibidem	corycos oppidum	41	derris oppidum	58
cyrrha oppidum	60	corycius spec ^o insignis. ibi.		deura oppidum	86
cyrrha oppidum	26	corina oppidum	45	dianium insula	80
cyrus fluuius	99	corinthus oppidum	60	dianę Pergeę tēplum	43
cistena oppidum	46	corij	107	dianę Ephesię templum à	
citharistes oppidum	70	cornelius Nepos	99	quibus conditum	45
cythera insula	79	corfica insula	80	diarrhytus Hippo.	27
cytheron mons	59	corfitę populi	17	dictynna	79
cythoros Phryxi filius	50	cos insula	78	didyme insula	80
cythmos	79	coffa oppidum	65	didymi Apolinis ora culum	
cyzicū oppidū, & à quo.	48	cosura insula	80	45	
cyzici regis interitus	ibid.	couini currus	102	dies vbi sex mensum	98
clamptia oppidum	65	cragus mons	43	diogenis cynici patria	49
clarij Apollinis fanum	45	crete insula	79	diomedis patria	56
claterna oppidum	65	creusis oppidum	60	diomedia regio	80
clazomena oppidum	45	crise	79	diomedis turris	56
cleona oppidum	54	crya promōtorium	44	dionysia insula	79
cleornia	65	Κεῖς μέγαν scythicū	52	dionysopolis	55
clodianum oppidum	73	Κεῖς μέγαν Cretę promō-		dioryges alucus	109
clupea oppidum	28	torium	79	dioscurias oppidum	50
cnemides oppidum	59	crocodilus animal	32	dyrrhachium oppidum	60
coamani populi	17	cronna oppidum	49	discheri populi	49
codanus sin ^o Germanię	93	croto	65	dodonei Iouis templū	59
codanonia	102	crunos portus	55	doris	ibidem
cœle Syria	38	cudum	105	doriscos locus	56
cœlos portus	56	cumę oppidum	65	δρόμος & χίμαρος	52
cœneum promōtorii	79	cuneus ager promont.	85	druidę	90
cœcinum	65	cupra oppidum	65	dulbritrania oppidum	111
colchi populi	48.50	cuteletos insula.	72	dulichium insula	79
colaca oppidum	109	D		durias fluuius.	73
colox promontoriū	ibidē	DAssurethę	60	durius fluuius	85
colophon oppidum	45	dahę populi	20.96	E	
colubraria insula	81	Damascene regio.	38	Easo fluuius	86
columna regia	65	Danubius fluuius	52.61.93.	Ebora castellum	85
columnę Herculis	24.74	danubij ostia	52	Ebore abundantes	112
comageni populi	17	dardania oppidum	47	Ebrietas ex seminibus in ig-	
comata Gallia	90	darius vbi ab Alexandro su-		nem coniectis	55
comari populi	17	peratus	41	Ebusos insula & oppidū	81
concordia ciuitas	64	daschylos oppidum	48	echidnon oppidum	59
cōcubitus cōmunis vbi	31	dauni populi	64	echinades insulę	79
consilium	65	deceatuum oppidum	70	egathes insulę	ibidem
cophes fluuius	105	decumani populi	ibid.	egnatia oppidum	65
copos portus	58	dædali opera vbi	79	elca	46
corocōdama peninsula	50	delos insula	ibidem	electrides insulę	80
coraxici montes	ibidem	delphi oppidum	59	elephantis oppidum	32
coraxicus mons	99	delta oppidum	32	elephantum vsus vbi	105
coraxi populi	50	demetria oppidum	59	elcus Hellesponti finis	56
corcyra	79	democriti Phisici patria.	56	eleusin sacra Cereri	59

INDEX.

Eliberri vicus	71	Europæ sinus maximi	ibi.	91	Flumen auri & gemmarum	
Elis regio	59	Europæ provinciæ	ibidē		Ferax	85
elufaberis	90	eurotas fluuius	60		fons Solis diu rigens, noctu	
emerita oppidum	73	euthane oppidum	44		feruens	30
endymion à Luna amat ⁹	45	euxinus pontus	6		fons extinctas faces redac-	
enioche	17	euxinus olim Axinus	48		cendens	59
eana oppidum	80	exampeus fons	52		fons in quo visuntur iacta ī	
eoum mare	16				Alpheum amnem	80
ephesus oppidum	45	F			fons falsissimus	71
ephesiæ Dianæ templū ibid.		Fanestris colonia	65		formicę ingentes aurum ser	
epidamnus oppidum	60	Fæminę vbi dominetur	33		uantes	105
epidaurii populi	ibidem	Fæminarum cum viris eadē			formiæ oppidum	65
epidaurus oppidum	ibid.	exercitia	50		fortunatæ insulæ	110
epigoni populi	45	fæminæ vbi militiam exer-			forum iulij Colonia	70
epirus	59	ceant	ibidem		fossa Mariana	ibidem
equinos pedes habētes	102	fæminæ equestre prælium			fratres montes septem	24
equorum ferax terra	73	exercentes	ibidem		frentani populi	64
erasinus fluuius	60	fæminæ quę nō ferro, sed la-			fretum quid sit	6
eressos oppidum	78	queis hostes cōficiūt ibi.			fretum quondā vbi nūc ter-	
erethria oppidum	79	fæminas cum maritis sepe-			ra, eiusdem rei signa	26
erginus fluuius	55	liri vbi maximū decus	55		fundi oppidum	65
ericusa insula	80	fæminæ vbi humeris onera			funera læta vbi	52.55
erymanthus fluuius	59	virī autem capitibus ex-			funerū consuetudo mira	33
erythia insula	101	cipiant	33		funerum curatio	ibi.
erithiæ regis monumētū	105	fæminæ nupturæ vbi se lo-			furtum quidā ignorant	53
eryx mons	80	cent ducendas, aut venū			G	
esis fluuius	65	se exponant	55		Gades insula	78.101
essedones populi	51	fæminas deformes q̄ ducāt			gades oppidum	ibidem
essedones parentum defun-		vbi mercede q̄rantur ibi.			gaditanum fretum	85
ctorum edunt corpora.	52	fæminę vbi non nubant, ni-			galatha insula.	80
		si prius hostem intereme-			galatis oppidum	55
essedones parentum capita		rint	50		gallia	20
auro incincta pro poculis		fæminæ vbi cum viris bella			gallia tripartita	90
gerunt	53	ineant	97		Galliæ Narbonensis descri-	
essedones funera parentum		fæminę sine viris concipien-			ptio, & termini	70
celebrant	52	tes	111		gallia Braccata	ibidem
etessa	46	fæminarū tantū insula ibi.			galliæ vrbes opulentis.	90
eubœa insula	79	fæminæ se propter maritos			gallorum sapientes	ibi.
eudæmon Arabia	108	perimentes	55		gallorum sapientes nobilis	
eudoxus	110	fæminę vbi prima nocte nu-			simos gentis tantum doce-	
euenos oppidum	60	ptiarū stupro pateant	31		bant	ibidē
euphrates fluuius	38.104	fæminę plures vni nuptæ	55		galliæ descriptio	90
euprosopon promōtoriū	40	fæminę quibus dextera adu-			galliæ finis	71
eurimedon fluuius	42	ritur mamma	97		gallia ferax	90
euripus Eubœæ	79	fæminę vbi forum & nego-			gallia comata	ibidē
europæ puellæ raptus	79	tia curent	33		galliæ termini & fluuii ibi.	
europę summa descriptio.	20	ferraria promontoriū	73.81		galli homines immolāt ibi.	
		fertilitas vbi maxi.	101. 110		gallia togata	64
europæ ab Asia separatio &		firmum castellum	65		Galli superbi, superstitioni	
distantia	48	fleuo lacus, & insula Rheni			& crudeles	91
europæ termini	20					

INDEX.

Galli facundi	ibidem	tia	ibidem	hellas prouincia	58
gallorum de animis opinio		Germani cruda carne vesci		helle spontus	6
deq; mortuis cura	99	soliti	ibidem	hemisphæria duo	ibidem
gallicenæ antistites	101	germana noia ore Romano		hemodes insulæ	102
gallogræci populi	17	vix eloqui possunt	92	hæmodes mons	43
gamphasantes nudi	16.22	geryonis monumentū	85	hæmodus mons	102
gamphasantes armorum i-		geryonis regnum	101	hæmus mons	55
gnari	31	gerros fluuias	52	heniochi populi	50
gāphasantes obuios fugiūt		gesoriacus portus	91	heraclæa Euxini	48
ibidem		gelsi fluuii ostium	45	heraclea oppid. Sicilię	80
ganges fluuius	105	getæ quid de anima sen-		heraclea oppid. Italiz	65
garamantes populi	31	tiant	55	herculanæ oppid. ibid.	
garamatibus communes v-		geruli	22.110	hercules vbi mortuus. 58. 101	
xores	ibidem	gyaros insula	79	herculi sacer specus	24
garamates liberos suos for-		gigantum pugna vbi	58	hercules Diomedem peri-	
me similitud. agnoscūt ib.		gildanum oppidum	112	mit	56
garamantum armenta qua-		gythius	60	herculis columnæ in occi-	
lia	ibidem	γυθίων, παρὰ μύκον	50	dente	24
garganus mons	65	glanon oppidum	70	hercules Argiuis	48
gargara oppidum	46	gna fluuius	112	herculis aegyptij templum	
garumna fluuius	90	gnidus oppidum	44	in Gadibus	101
gaudos oppidum	79	gnosos oppidum	79	herculis contra Albiona &	
gaulos insula	81	gorgones vbi	109	bergion pugna	70
gaza ærarium Persarum	38	gortyna oppidum	79	hercynia sylua germa.	93
gebennici montes	70	græcia	58	hercynię syluæ magnitudo	
gedrosis regio	17	græcorum apud Troiam sta-		ibidem	
geloni hostiū cutibus se ve-		tio	46	hermiones populi	93
lant	53	graiæ vrbes	47	hermoia oppidum	60
geloni populi	50	granicus fluuius	48	hermisium oppidum	52
gelos portus	44	grauiscæ oppidum	65	hermonassa oppidum	50
geua oppidum	65	gryphi feræ	51	heroopoliticum oppidum	
georgi populi	17.52	gryphi aurū custodiūt. ibid.		& sinus	105
gereitos promontori.	79	gronii populi	85	hesperides insulæ	110
germani	20.93			ἠσπίες κίερες promōt.	109
germaniz descriptio	ibid.	H		heitiza oppidum	79
germaniz termini	ibi.	Hadrumentum opp.	28	hetruria regio	64
germanorum feritas	ibid.	Halicarnassus opp.	44	hexi oppidum	74
germani immanes animis		Halys fluuius	49	hiberi populi	17
& corporibus	ibi.	halmidesos oppidū	55	hybla oppidum	80
germani bellicosi	ibidē	halonesos insula	79	hydaspes fluuius	102
germani ad labores consue-		halycidon Malsiliensiu por-		hydria insula	80
ti	ibidem	tus	70	hydrus mons	65
germanorū ias in virib⁹ ibi.		hamoxobitz populi	52	hiera insula	80
germani hospitib⁹ boni ib.		hanno Carthaginiensis	107	hyla promontor.	44
germaniz flumina & palu-		hebenum vbi nascatur	105	hymera oppidum	80
des	ibid.	hebrus fluuius	55	hymera fluuius	80
germa. mōtes & syluæ	ibi.	hecubæ sepulchrum	56	himantopodes populi	110
germanicum mare.	ibi.	hecuba in canem versa. ibi.		hypacyris fluuius	52
germanis diuturna est pueri		hedui populi	90	hypanis fluuius	ibidem
tia	ibidē	helenæ vbi stuprata	79	hypanos insula	79
germanorum nandi patien-		helenæ insula	ibidē	hypatos fluuius	40

INDEX.

Hippuris insula	80	Icosium oppidum	26	Ifficus sinus	ibidem
hiperborei populi	98. 17	Idamons	46	Isthmos Aeoliz	46
hiperborei montes	98	Idæus Cretæ mons	79	Isthmos Thraciæ	56
hiperboreorū mores	ibid.	Idæus Aeolidis mons	46	Isthmos Helladi Pelopon-	
hiperborei Apolinem ve-		Ierna fluuius	85	nesum adnectens	60
nerantur	ibidem	Iginium insula	80	Isthmici Iudi p Neptū. ib.	
hippis oppidum	44	Ignem ex ossibus vbi	53	Ister fluu us Germaniæ.	52
hippo oppidum	65	Ignis quibus ignotus	108	Istri ostia	ibid.
hippodos populi	102	Illicenses	81	Istrici popouli	ibidem
hipopotamus animal	32	Illicitanus sinus	72	Istria	60
hippo regius	27	Illicen oppidum	ibidē	Istropolis oppidum	55
hipponensis sinus	ibidem	Illyris	20	Italia	64
hippo Diarrhytus	ibidem	Illyrici populi	60	Italiæ descriptio	ibidē
hyrcanus sinus	98	Illyrici finis	ibidem	Italici populi	ibidē
hircani	17. 98	Illuro oppidum	73	Ithaca insula	79
hiria insula	79	Illua insula	80	Iturissa oppidum	86
hispania regio	20. 73	Imbros insula	79	Iudæa regio	38
hispaniæ descriptio	73	Imera oppidum	80	Iugurthæ regni termin.	24
hispaniæ fertilitas	ibid.	Inachus fluuius	60	Iunonis templū Mycenis.	59
hispaniæ insulæ	ibidem	Indi populi	17	Iunxo oppidum	111
hisp. diuisio & nomina	72	Indi à Sueuorum rege do-		Iuuernæ insula	102
histonium oppidum	65	no dati Metello	99	Iuuernici omnium virtutū	
holopixos oppidum	79	Indus fluu. & eius ort.	105	ignari	ibidem
homines equinis pedib.	102	Indiæ descriptio	105	L	
homines quorū aures totū		Indiæ magnitudo	ib.	Labyrinthi Aegyptij de-	
corpus ambiunt	ibidē	Indiæ fertilitas	ibi.	scriptio	33
homines quidem immo-		Indorū cultus & mores, ib.		Lacedæmon. & Athen. pu-	
lant	53. 90	Insula natans	90	gna vbi	56
hominum sanguinem bi-		Insula noxia animalia non		lacedæmon oppidum	59
bentes	54	sustinens	81	lacinium promontoriū	65
hominum crudelitas	ibid.	Iol oppidum	26	laciippo oppidum	74
homines iterimere laus	ib.	Iolcos oppidum	59	lacobriga oppidum	85
hominū sanguinem in fce-		Iolis	34	laconicæ regio	59
dere quidam bibunt	ib.	Ioniz insulæ	77	laconica classis vbivi. ibid.	
homines longæ vitæ	98	Ionie descriptio	45	laconicus sinus	60
homines natura muti	107	Ionij maris vrbes	45	laconum cæsorū trophæa.	59
homines quidam in lupos		Ionium mare	20	ladon fluuius	59
vertuntur	52	Ionis regio	17	lacus in quo leuissima quæ-	
humus serpentes fugans.	8	Iope opp. vetustissimū	38	que subsidunt	110
I		Ios insula	79	lampsacum oppidū & vnde	
Iadæra oppidum	61	Iouis Olympici templum		dictum	47
Ialysos	78	& certamen	59	lambriaca oppidum	85
Iaxamathe	50	Iouis templum ab Iasone		lana syluæ ferentes	105
Iamno oppidum	81	conditum	48	laodicea oppidum	40
Ianasum	86	Iouis sepulchrū in Creta.	79	lapideum littus	70
Iasius sinus	44	Iouis mons	73. 102	lapideus imber	ibidem
Iaxartes fluuius	99	Iuppiter vbi nutritus	79	laqueorū imbellis vsus	50
Iberus fluuius	73	Iauri populi	17	larissa oppidum	59
Ibides aues	106	Ispalis oppidum	73	larymna oppidum	59
Icaria insula	79	Issa insula	80	latara castellum	70
Ichthis promontoriū	60	Istos oppidum	41	lathir ⁹ rex Alexandriæ.	107

INDEX.

Latium	64	lindos oppidum	78	mapalia	30
latmus mons	45	lingua carentes	111	marathon, & vbi victoria	
larumna oppidum	44	lino quidam vestiuntur.	105	Græcorum	59
laturus sinus	26	linternum oppidum	65	marathos oppidum	40
laurentum oppidum	65	lipara insula	80	marianæ coloniz	80
leandri amor	56	litis oppidum	65	mariana fossa	70
lebedos oppidum	45	lysimachia oppidum	56	mariandyni populi	47
lebynthos insula	79	literæ à quibus inuentæ	39	maria quatuor in terra	6
ledun flumen	70	lyxus	112	maris nostri varia noia. ibi.	
lælia castra	27	locris regio	59	mare vbi quondā terra	80
lemanus lacus	70	locri populi	65	Mare vbi quondā terra	80
lemnos insula	79	lotophagi populi	28	mare nostrum quod	6
leontini	80	lucania regio	64	mare vbi septies die refluat	
leptis oppidum	28	lucaniæ opima loca	64	& quæ istius cā	85
lerna oppidum	60	luentia oppidum	73	mare rubrum	106
lesbos insula	78	lucrinum oppidum	65	maris rubri pisces max. ib.	
leucadia insula	79	luerinus lacus	65	mare Eoum, Indicū, Arabi-	
leuca litus	44	luna maris fluxus & refu-		cū, Persicum, Scythicū.	17
leuca oppidum	45	xus causa	85	mare Caspium	98
leucas oppidum	60	luna oppidum	66	mare Superū & Inferū.	64
leucata litus	71	lupina fluuius Germaniæ.	93	mardi populi	17
leuce insula	78	lupiæ oppidum	65	martius Narbo	70
leucothea insula	80	lusitania prouincia	73	maronia	56
leucoethiopes	22	lusitaniæ situs	85	massagetæ populi	17
liber vbi nutritus	105	M		massilia oppidum	70
liber cur Iouis femore in-		M Acar rex	78	massiliensium portus Haly	
futus dicatur	ibidem	Macedoniæ insulæ	ibi.	lycidon	ibidem
libethra	58	Macedoniæ descriptio	58	mastusia	56
libycum mare	22	macidos locus	56	mater palus	52
libyes populi	ibidem	macrobij Ægyptij	110	mauri populi	22
libunca	86	macrocephali populi	49	mauritanie descriptio.	24
liburni populi	61	Μακρόν τῶχος	56	mansoleum sepuichrū	44
lycaones populi	18	mæander fluuius	45	mausolus rex	ibidem
lycaones feræ	110	mænalus mons	59	mearus fluuius	86
lycastos oppidum	80	maiorica & Minorica Ba-		mecybernegus flexus	58
lycasto oppidum	49	leares insulæ	81	mecyberna oppidum. ibid.	
lichos fluuius	40	mago oppidum	ibidem	medi populi	17
licia regio	17	magrada fluuius	86	mediterranei maris insu.	78
licie descriptio	43	magnum Lusitaniæ promō-		megaris regio Macc.	80, 59
licia vnde dicta	ibi.	torium	85	megara oppidum	59
licia insulæ	78	magnesia oppidum	59	melancheni populi	53
licus Pandionis filius	43	magnus Mauritaniæ por-		melas fluuius	36
lictos	79	tus	24	melibœa oppidum	58
lidi populi	17	malaca oppidum	74	melita insula	80
lignæ vrbes vbi	50	malea promontorium	60	mella vbi frōdib ⁹ defl.	105
ligures populi	64	maliacus sibus	59	mellaria oppidum	74
liguria	65	mallon oppidum	41	melsiagum palus Germ.	93
ligurum oppidum	ibid.	manes dii vbi colantur	23	memphis oppidum	33
lilybeū promontoriū	80	manu factus amnis	109	menelai gubernatoris se-	
limia fluuius	85	manethusa oppidum	79	pulchrum	78
lymira fluuius & opp.	43	manto Tiresiæ filia	45	mende oppidum	57

INDEX.

mendesium Nili ostium	33	mæotis palus	6.50	nesos oppidum	79
meninx insula	79	mons iouis	73.105	nesua fluuius	86
menoba oppidum	74	mons ardens	80	nestos fluuius	55.56
mercurij promontoriū	27	monda	85	neuri i ludos vertitur	52
mercurius vbi natus	60	monstrosi homines vbi.	99	nicca Gallia oppidum	70
mæris lacus, capus olim	33	mopsus augur Matus filius		nigritæ populi	22.110
meroeni populi	106	45		nili descriptio	32
meros mons Ioui sacer.	105	morini populi	91	nili varia nomina	ibid.
mesia palus Germaniæ.	93	moronenon promont.	109	nili ortus	ibidem
messana oppidum	80	mors volūtaria quorūdā.	98	nili ostia	33
messeni populi	60	mortuos sepelire quidā fas		nili fons	17
messembria oppidum	55	non putant	33	nili augmenti causæ	32
messenia	59	mortuos quidam fimo obli		niphates	43
messene oppidum	ibidem	nunt	33	nymphæus specus	52
mesopotamia	38	moschi populi	17.50.98	nyssa op.	105
mesua collis	70	nosyneci populi, eorum-		nyssij populi	ibidem
metagonium promont.	27	que mores	49	nisyros insula	79
metapontum oppidum.	65	mulucha fluuius	24	næga oppidum	86
metaurus fluuius	ibid.	mandi partes quatuor	5	nomades Scythiæ populi	
metaurum oppidum.	ibidē	muricis copia	29	vbi	98
metellus Celer procōsul.	99	murrani populi	17	nomades	52
methone oppidum	59	musagori	79	nomades vagi	53
metilim Nili locus	32	musarū parēs, & domus.	50	nomen quidā nō habet	31
mycenæ oppidum	59	mutina oppidum	64	nox sex mensium	98
myconos insula	79	muti populi	107	noctes breues, æstate luci-	
miletum oppidum	49	N		da, hyeme verò obscuræ	
minerua vnde Tritonia.	28	Nabar fluuius	26	100.99	
mineruæ promontoriū.	65	Nar Istriæ fluuius	61	nuchul fons	111
minyæ colchon petentes,		Narius	86	nudi incedentes	105
Cyzicū acie fuderūt.	48	narbo	70	numantia op.	74
minyæ vbi nauem Argo sol		narbonensis prouincia.	ibi.	numana	65
uerint	59	narona	61	numidæ populi	22
mindus oppidum	44	natiso	64	numidiæ descriptio.	26
minus fluuius	85	natidos oppidum	42	O	
minotaurus monstrum.	79	naues ex arundinibus	105	Obluionis fluuius	85
miniurnæ oppidum	65	naumachos insula	79	Obris fluuius	70
myriandros oppidum.	40	naupactos op.	59	Oceani descriptio	16
myrina oppidum	46	naustathmos promont.	30	Octavianorum coloniæ	70
myrlea oppidum	48	naxos insula	79	Odessos oppid.	55
myrmecion oppidum	52	neapolis Africæ op.	28	Odore quorūdā seminū, in	
mirtyris oppidum	85	neapolis Cariæ op.	37	ignem coniectorum, in-	
Myrtoum mare & eius insu		neapolis Italiæ oppid.	44	briati	ibidem
la	58	nebis fluuius	85	Odorum copia	105
Myfia regio	46	nemausus op.	70	Oea oppidum	28
Myfius mons	48	nemesis Phidiaca vbi	59	Oecanthia oppid.	60
misenus Aeneæ miles	65	neptuni ludi vbi	60	Oechalia oppid.	79
Misenum oppidum	ibi.	neptuni fanum	48	Oenomausa Pelope victus	
mistræ oppidum	65	Neptuni fanū in Isthmo.	60	46	
mytilene oppidum	78	neptuni fanū in Tænarō.	ib.	Oesyma oppidum	56
mœnis fluuius	93	nerij populi	85	Oestros fluuius	43
mœotici populi	17.50	neritos insula	79	Oeteus saltus	58

INDEX.

ogyris insula	108	pallene regio	56	pelusium Nili ostium	33
olbia oppidum	70	palibotri populi	102	peneus fluuius	58
olbiani	48	palinurus	65	perga oppidum	43
olbis op.	52	palma oppidum	80	pergeæ Dianæ templū. ibid.	
olearos insula	79	paltos op.	40	perinthus op.	55
olcaster lucus.	85	pamissum fluuius	60	perſæ populi	17
olympus mons	58	pamphylæ descriptio	42	perſæ vbi ab Alexandro vi-	
olympici Iouis certamē, tē-		pamphylia regio	17	cti	41.48.
plum, simulachrum	59	pandataria insula	80	perſæ à Theseo victi	59
olynthos op.	56	pandion collis	44	perſæ à Cymone Atheniē-	
oltingi op.	85	panionium regio	44	sum duce victi	42
oluros op.	60	panormus oppidum	80	perſarum in maripons	56
onoba op.	85	panticapæum oppidum	52	perſis regio	17
ophiophagi populi	108	panticapes	52	perſicus sinus	107
opoës op.	59	paphlagonia regio	49	petilia oppidum	65
opontius sinus	ibidem	paphos oppidum	79	petra Sirenum	ibidē.
orbelos mons	35	parentum carnibus vefcen-		peuce insula	78
orbis miraculū vnum	37	tes, &c.	52.102	phanogoria op.	50
orbis situm digniſſimū eſt		parentum funera lati cele-		pharmacotrophi populi	17
cognoscere	1	brantes	48	pharos insula	78
orchades insulæ	102	paretonius portus	30	pharos Brundusij	80
orchomenos oppidum	59	paridis iudicium vbi	46	pharusij populi	23.110
orestes & iphigenia apud		paricani populi	17	phasis flu. & oppidum	50
Tauros	53	parion oppidum	47	phasiacum promont.	57
oricum oppid.	68	parmaria insula	80	phaselis oppidum	43
orontes fluuius	86	parnaſus mons	59	phæaces populi	60
origeuiones	86	paros insula	79	phœniciæ descriptio	39
orpheus vbi nemora traxe-		paropanifus mons	43.105	phœnices cū Perſis ab Athe-	
rit	56	parthenius amnis	49	nienſ. caſi & fugati	42
orpheus primus Bacchi fe-		parthenius mons	59	phœnicum ſolertia	39
ſta cum Mænadibus ce-		parthenion promont.	52	phœnices literarum inuen-	
lebrauit	55	parthini populi	60	tores	ibidem.
oſſimi populi	91	parthi populi	17	phaſtos oppidum	79
oſſa mons	58	paſiphaës amor	79	phicores populi	50
oſſonaba oppid.	85	pathmiticū Nili oſtium	33	phidiæ opus	59
oſtia oppidum	65	patarei Apol. oraculum	43	phygela	45
oſteodes insula	80	patauium oppidum	64	philenorum aræ	25
oxos fluuius	99	patara ciuitas	43	phileas oppidum	55
P		patara op.	60	philippus Græciæ domitor	
Pachinum promont.	80	paulon fluuius	65	vnde	58
padus fluuius	65	pedalion promont.	44	philippi vrbes	56
pæſici populi	99	pegas ⁹ auiſ equiſ aur.	107	philoctetes philoſ. vnde	58
pæſtanus ſinus	65	pelaſgorum coloniæ	48.57	phycus promontor.	28
pæſtum oppidum	ibidē.	pelion mons	58	phinopolis oppidum	55
pagafa oppidum	6	pella oppidum	58	phyſcella oppidum	58
pagafeus ſinus	ibidē.	peloponneſus	59.60	phytonia	80
pagæ oppidum	60	peloponn. prouinciæ. ibid.		phitiuſa	79
pagonus portus	ibidem	pelops Oenomaū ſup.	46	phocis ioniæ	45
palæpaphos op.	78	pelorum promōtorium.	80	phocis Græciæ	59
palæſtina regio	38	pelorus Annibalſ guber-		phœnis auiſ	106
palantia oppidum	73	nator	ibidem	phocei Maſſiliā cōdidero	70

INDEX.

Phoenicula insula	80	Polyægos insula	79	Rophanes populi	17
pholoë mons	59	Pompeii oppidum	66	Riphaces populi	ibi.
phoristæ populi	17	pompeiopolis	41	rubresus lacus	71
phryges populi	ibidem	pontus	55	rubricatum opp.	73
phryxi filius	43	ponticæ	80	rudicæ oppidum	65
phryxi templum	43	pontici populi	17	rusicada oppidum	24
phthelcon	59	populonia oppid.	65	ruscino oppidum	71
phthiotis regio	ibid.	ποπυλὸς	6	S	
phthia oppidum	ibidem	possidium prom.	45	Sabatia oppidum	65
phthirophagi	50	potentia oppid.	65	Sabei populi	105
picentes	64	potidæa oppidum	57	sacrum promontorium	86
picenum	ibidem	præsamarci pop.	96	sagæ populi	95
picentia	65	priapos oppidum	47	saguntus oppid.	73
pindus	50	priene oppidum	45	says oppidum	27
perieria Musarū domus	58	prochita insula	80	sala fluuius	112
pygmæi populi	109	proconetos insula	28	salacia oppidum	86
pylos oppidum	60	pro pontis	6.48	salamis oppidum	78
pilij	ibidem	propontidis vrbes & amnes		salamis insula	ibi.
pinaria insula	79	55		salduba oppidum	74
pyramidō descriptio	33	prote Insula	79	sale promontorium	65
pyramus fluuius	41	protesilai delubrum	56	salenos fluuius	86
pyræus portus	60	psophis oppidum	59	salentini populi, campi, lit-	
pyræi populi	61	ptolemais oppidum	30.105	tora	64.65
pyrenæi montes	73	puerperia lugentes	52	sulia fluuius	86
pyrgi oppidum	65	puteolanus sinus	65	salona oppidum	61
pyrrha oppidum	77.78	puteoli oppid.	ibid.	saluce fons	71
pythir regia	60			same insula	79
pisaurum op.	65	R		samiæ colonie	42
pisæ Elidis op.	59	Rauenna oppi.	65	samos insula	79
pisæ oppidum	65	Regum electio & custodia,		samonium promontorium	
pisces sapidi & sine ossib.	52	ac delinquentium pœna		79	
pisces maximi	106	49		samothece insula	ibid.
pisces è terra eruti	71	rhesi regnum	55	santones populi	91
piscibus vefcentes	105.102	rhamnus oppid.	59	sardabale fluuius	26
piscium cutibus velati	107	rhegium opp.	65	sardemifos mons	43
pisidæ	17	rhenus fluuius	91	sardinia iusula	80
pytane oppidum	46	rheni lacus duo	ibi.	sardones populi	71
pithecusa insula	80	rhetæa littora & oppid.	47	sarmatie descriptio	97
placia oppidum	48	rhene insula	79	sarmatæ argentum & aurū	
plaustra pro sedibus	52	rhetico mons	93	nesciunt	53
plotæ	79	rhindacus fluuius	48	sarmatarum domus	ibid.
plumbi copia	100	rhion mare	60	saronicus portus	60
pocula ex parentum capiti-		rhoda	73	sarpedon promotorium	42
bus	53	rhodanus fluuius	93	sarpedonis regnum	ibid.
pocula ex hostiū capitib' ib.		rhodani ortus	70	sars fluuius	85
pola oppid.	61	rhodope mons	55	satarchi populi	52
polaticus sinus	ibid.	rhodi insulæ & oppid.	78	satyri quales	23
polentia	81	rhodiorum colonie	44	satmali populi	101
pollux & Castor Colchon		rhiphei montes	51.98	sauromate populi	51
naugates Dioseuriā		rifus summum bonum	49	sauromatæ vbi	17
condiderunt	59	roma à pastoribus cōdita	64		

INDEX.

Saurium	86	sidon oppidum	40	T	
Schenitas portus	60	syene oppidum	23	Tabraca oppidum	27
Scamander fluuius	46	liga oppidum	24	tanaros promont.	60
Scandille insula	79	figæum op.	46	Tagus fluui. aurifer	85
Scarphia oppidum	59	filarus fluuius	65	Taygetus mons	59
Schenus sinus	44	fimois fluuius	46	Talca insula	102
Scythos insula	79	simyra castellum	40	tamaris fluuius	85
Scyllaceus sinus	65	simplegades insulæ	79	tamarici	ibidē
Scyllaceum oppidum.	ib.	findones populi	50	tamos promontor.	105
scyllace oppidum	48	findos oppidum	ib.	tamuada, fluuius	24
scylla oppid.	66	sinonia insula	80	tanais fluuius	50
scyllæ descriptio	80	sinope oppidum	49	tanais descriptio	ibidē
scyllæon promont.	60	sinuessæ oppidum	65	tanais Europæ finis	6
scyros	79	sinus magni quatuor	6	tanicum Nili ostium	33
scione oppidum	57.59	siphacis regia	26	taphræ oppi.	28.52
seyronia saxa	60	siphnos insula	79	taprobane insula	105
scythiæ descriptio	20.51.98	sipius	65	tarracina	65
scythicum mare	16	sipuntum oppidum	ibi.	tarraco oppid.	73
scythicæ insulæ	102	siracusæ oppidum	80	tarraconensis Hispania	73
scytharum gens	17.51	sirenes vbi habitauerint	65	tarentinus sinus	65
scythico arcui terra similis	48	syria regio	17.30	tarentus oppid.	ibi.
scænos fluuius	56	syriæ descriptio	38	tarichia insulæ	79
scrobilum oppid.	109	sirocilices populi	17	tarsus	41
sebeniticū Nili ostium	33	syrtis	28	tartessos oppid.	74
secundani populi	70	syrtis maior	ibi.	taurus mons	102
seleucia oppidum	40	sittianorum colonia	26	taur ^{us} mōs Lyciæ.	43.105.78
selymbria oppidum	55	smyrnæum sinus	45	tauri populi aduenas pro vi	
semiramidis opera	38	fogdiani populi	99	timis cēdunt	53
senæ insula	101	solis insula	106	taurici pop. & mōtes	50.52.
senogallia	65	solis mensa & vrbs	110	fabrianum op.	65
sepias promont.	58.59	solis fons mirus	30	taurominium	80
septétrio vbi nō appa.	104	solis ostia	106	tectosagum oppidum, nunc	
septumani populi	70	solæ oppidum	41	Tolosæ	70
sequana fluuius	90	sophene Syria	38	telamon	65
seres populi iustissimi	17	Sperchius fluuius	60	telmisos oppid.	43
serābis	73	Sphinges feræ	110	temesa oppid.	65
seriphos insula	79	Sporades insulæ	79	tempe	58
serpentum copia	111	Stœchades insulæ	81	tenea	59
serpentes magni	105	Stratos oppidum	59	tenedos insula	78
serpentibus vefcentes	109	Strymon fluuius	56	tenos insula	79
serrium promont.	56	Strongyle insula	80	teos	45
sesamus oppidum	49	Strophades insulæ	79	terapne oppid.	59
sestos oppidum	56	Subur oppidum	73	terina oppidum	65
sestianæ aræ	86	sucron fluuius	73	tergestum	61
sexolitæ pepuli	50	sucronensis sinus	73	termini regnorum Bocchi	
sextani populi	70	suel oppidum	ibid.	Iugurthæque	25
ficiliæ descriptio	80	suesia palus	93	retotæ populi	112
ficynus insula	79	sueuorum rex	99	terra in duo latera diuid.	6
ficyon oppidum	60	sunium promontor.	56	terræ zonæ quinque	ibid.
fyda oppidum	42.43	surrentum oppidum	65	terræ forma qualis	ibidē
		suliani populi	17	terræ partes tres	71

INDEX.

Terra sine cultu fertilis	112	ringi op. ab Anteo cōd.	24	veneris templum	80
terra ob niues inuia	103	Tios oppidum	49	vesuuius mons	65
teutoni populi	93	typhoneus specus	42	via fluuius	85
thabis mons	102	tyra fluuius	52	vibon oppidum	65
thasos mons	79	tiresia filia Manto	45	vienna op. Allobrogum	70
thaletis astrologi patria.	45	tyros insula & oppid.	39	virgi oppidum	74
theanum oppid.	65	tristris promont.	55	virgitanus sinus	ibi.
thebæ Ægypti	34	tirrenum mare	20	virgines quæ sine parentib ⁹	
thebæ campus Acolia	46	tobolicum Tritium	86	nubunt	55
thebæ in Bœotia	59	tolossa oppidum	70	virtutum ignari	102
theganusa	79	toreatæ populi	50	visurgis fluuius	93
Thelis fluuius	71	torone oppidum	56	visula qui & Vistula fluuius	
themiscyrum oppidum	49	tragopomones aues	110		97
Θῆω δ' ἡμῶν mons	111	tragurium Macedoniæ	61	vlyssis regnum	72
thera insula	79	tragurium insula	80	vlsippo oppid.	85
thermæ oppid.	80	trapeus oppidum	49	vmbra ad meridiem	104
thermoodon	45	treniri populi & oppidū	51	vocontii populi	70
thermodon fluuius	50	tripolis regio	40	volcarum stagna	70
theodosia opp.	52	ttifernus amnis	65	volsi populi	ibide
thermopyla	59	tritonis palus	28	vrbes lignæ vbi	49
thessalia regio	59	triton	ibidem	vurgo insula	80
thessalonice opp.	58	tritonina Minerua	ibidem	vrias sinus	65
thicis fluuius	71.73	tritonice opp.	55	vthisia oppidum	26
thymnias sinus Caria	44	troas	17	vtica oppidum	27
thinnia promontoriū	55	trucones insula	80	vulturnus fluuius	65
thymnias insula	78	troezen	ibidem	vulturnum oppidum	ibide
thyrsagetæ populi	59	troglodytæ quales	23	vxores communes	31
thissamissa portus	44	trucentū castellum & flu.	65	vxores se propter viros peri-	
tholobis	73	tubero fluuius	106	mentes	55
thoricos oppid.	59	tulcis oppidum	73	vxores plures vni	ibi
thraciæ descriptio	54	turcæ populi	50	vxor incerta Garamatib ⁹	31
thraciæ fluu. & montes. ibi.		turduli populi	85	vxores vbi prima nocte stu-	
thracia sterilis	ibid.	turduli & eorum opp.	85	pro cunctis pateant ib.	
thracum habitus	55	turris augusti	ibide		X
thracum mores varii	55	turrium oppidum	65	Xanthus fluuius	43
thracius Bosphorus Asiam			V	Xanthos oppid.	ibidem
ab Africa diuidit	48	Vagi populi	53	Xerxes populū numerat	56
thubule insula	103	Valeutium oppid.	65	Xerxes mare pōte trāsire ib.	
thuris copia vbi	105	valentia oppid.	73	Xerxes athon perfodit	56
tuscum mare	20	varduli	86		Z
tibareni in lusu risuq; sū-		varum fluuius	70	Zacynthos insula	79
mum bonū habent	49	vasio oppidum	ibid.	Zephyrion promon.	65
tiberis flu. ostia	80	velia oppidom	65	Zephyre oppid.	ibi.
tifernus fluuius	65	velleris aurei lucus	50	zonæ habitabiles	6
tigres animalia vbi	99	venatu visitantes	50	zonæ inhabitabiles	ibid.
tigrium ferocitas	ibide	veneti populi	64	zonæ terræ quinque	ibide
tygris flumen	38.107	venetus Rheni lacus	91		
tygris euascent	ibidem	venus ex quo mari orta.	7		
timauus	64	Veneris portus	71		
timothei Musici patria	45	Vesulus mons	64		

FINIS.

PETRI IOANNIS

OLIVARII VALENTINI AV-

ctarium annotationum suarum in Pomponium

Melam vñà cum instauratione totius libelli,

& castigatione perquam multorū loco-

rum, insertis quoque locis plerisque

in eodem libello de-

sideratis.

Andem impetraui à me ipso tametsi egrè hortatibus imo vt verius dicam cogentibus geographiæ studiosis hoc auctarium operosum quidem & satis molestum mihi presertim homini aliis studiis, & illis quidem arduis districto planè atque implicito, Cæterum postq̃ id libuit amicis meis, qui poterant hoc fastidio me liberare: dicā, & ea, quæ tum lectione, tum etiam peragratione collegi, plana studiosis faciam.

Sed anteq̃ dico, ne studiosi geographiæ imparati ad hanc lectionem geographicam veniant, præfabor quædam satis huic lectioni apta atque accommodata, & quæ summam huic disciplinæ

B *Unde supra dicitur vnde dicitur quod est ut dicitur superiora longè longè sunt inferioribus præter granitalem & similes quæ qualitates duntaxat sunt motus effectus & repræsentantur in duntaxat quatuor aliis qualitatibus quæ prime appellantur calor frigus humiditas & siccitas.*

*Mundus, pro ve docet
vnde dicitur quod est ut dicitur
superiora longè longè sunt inferioribus
præter granitalem & similes
quæ qualitates duntaxat sunt
motus effectus & repræsentantur
in duntaxat quatuor aliis
qualitatibus quæ prime
appellantur calor frigus
humiditas & siccitas.*

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

præstat seligere locum Orienti expositum, quod ex geographia planè cognosces, neque aliter facturus es in alijs partibus veluti occidentali australi & boreali & hæc quod attinet ad cœlum. Iā de loco ipso mihi dicendum est sine vlla ad cœlū relatione: Quare egregij imperatoris & prouidi erit si locum sibi aptet accommodum omnibus ijs, quæ ad tutanda castra sunt necessaria, veluti locum aquis dulcibus in primis irriguum, at illis nō stagnatis sed fluentibus, multum enim adiuuenti afferent istæ aquæ militibus & equis & pistoribus castrorum: referet perquam multum si fuerit tibi locus non valdè montosus, quod si fuerit necessarium in monte castrametari, eliges montem vbi fontem aliquem reperire possis: neque erit tibi locus arenosus, min⁹ petrosus, neque argilosus & humidus, quod si aridus fuerit, considerabis an sit subiectus vento meridionali satis illi loco conuenienti, nam ille ventus in plerisque regionibus est pluuiosus, quod si minus cōtigerit, fossores intra castra ita fodiant, vt ex primoribus aquis deriuari possint riuuli, per omnia castra, quod si castrametatio fuerit iuxta aliquod oppidum, semper inquirendus est locus paulo inferior oppido, vt tormenta bellica facilius mittant globos suos, & concutiant muros. Sed de his satis: Venio ad mea hæc omnia haud dubiè ex geographia pendēt, tāquam, ex infallibili regula, dicam semel, non est disciplina, siue rationales & contemplatiuas spe-

ctes

fundit pontus euxinus, qua paludi committitur cimmerius bosphorus, palus ipsa Mæotis. Vtitur quoque mira breuitate in loco illo, quod terrarum iacet à freto ad ea flumina, ab altero latere Africam vocamus, ab altero Europem, ad Nilum Africam ad Tanaim Europē quandoq; τὰ ἐπιφωνήματα. id est, acclamationes lubens inseruit libello suo, tropos perquam plurimos, veluti cum ait: abigit vastè cedentia littora, in quibus verbis duo sunt similes tropi. Compositio non est vsque adeo ornata & compta, vt possit admirationi alicui esse, nam hoc fecit varium argumentum inequabile & minimè sibi constans, vt dicet in sua præfatione: demittitur interdū, sed rursus exurgit, neque in descriptione antrorum & labyrinthorum fuit aliquis vel diligentior vel felicior. Visus est quoq; affectare quasdā dictiones & sæpissimè eas repetere, veluti sunt illæ solidum, perpetuo, frequens, inclytum, obliquare incuruare, fastigiare margine, frôte pro promontorio, ora pro littore & alias, quas recensere lōgum esset: in tropographia succinctus admodum, sed qui nihil omittat, præterea, quæ videntur illi fabulosa, Denique floridum habet stylum, quem magna ex parte imitatus est Plinius.

De methodo

Methodus est illi resolutiua, nam omnes partes terrę in primis in vniuersum describit, deinde in partes distribuit.

Præfatis

Præfatis his omnibus venio ad alia, quæ huic argumento necessaria sunt, & quæ huic libello anteponenda sunt vnà cum alijs, quæ in fine meorum annotationum annotata fuerunt. Incurrunt sæpissime lectores librorum geographicorum in quædam vocabula quæ sunt propria & peculiaria geographis, & in ea significatione nulli alteri disciplinæ, habet enim vnaquæque disciplina suas peculiare dictiones. Nostra igitur geographia habet suas: veluti sunt quæ sequuntur.

Sub	Citerior
Supra	Inferior
Cis	Superior
Trans	
Vltior	

Regio quæ magis accedit ad Boreã quàm alia dicitur semper supra esse, & alia sub, ita dicimus Ægyptũ esse supra Æthiopiam, & Æthiopiã sub Ægypto.

Cis & trãs vel de regionibus dicitur, inter quas est mons aliquis, vel de ijs, inter quas est fluuius. Dicimus Galliam comatam & esse Galliam Cisalpinam, reliquas vero Belgicam Aquitanicã, Lugdunensem, & Narbonensem. Galliam transalpinam solebant vocare Itali habita ratione illorum cum tamen nobis hæc partes Galliæ sint Cisalpinæ, in fluuijs constat nam apud Cæsarem reperitur regio transrhenana & cisrhenana.

Vltior & citerior habita ratione alicuius fluminis dicuntur, vt Hispania citerior, quæ ab Ibe-

ro fluuio protenditur vsque ad Pyreneos: vltior
quæ ab Ibero vsque ad Oceanum Occidentalem.
Inferior & superior regio dicitur habita ratione
alicuius fluuij, superior enim Germania dicitur
propterea quod magis accedit ad fontem Rheni
inferior, quæ magis propinqua est ostijs eiusdem
fluuij.

*De terminis quibus facilius re-
giones distinguntur.*

Regionum aliquot distinguntur flumi-
nibus, aliquot mari, aliquot vero monti-
bus, & aliquot ex sententia Ptolemæi li-
nea quadam ficta: seiunguntur flumine
Tanai Europa & Asia, Nilo vero, Asia & Africa,
sed mari rubro ex Ptolemæo, Europa ab Africa
mari nostro, Hispania à Gallia Pyrenæis monti-
b⁹, Italia à Gallia alpibus, Germania à Gallia Rhe-
no fluuio, à Polonia Vvisula flumine.

*Quæ istarum distinctionum sit magis
geographica.*

EA autem distinctio quæ fit fluminib⁹ pro-
pria est geographi, proxima est, quæ
montibus.

Pomponij

POMPONI ME-
LÆ DE SITV ORBIS
LIBER PRIMVS.
PROOEMIUM.

Rbis situm dicere ag-
gredior, impeditum
opus & facundia mini-
me capax, constat enim
ferè ex gentium loco-
rumque nominibus &
eorum perplexo satis
ordine, quem persequi
longa est magis, quam
benigna materia) verum aspici tamen, cognoscique
dignissimum: & quod si non ope ingenij oratis, at
ipsa sui contemplatione pretium operæ attenden-
tium absoluat. Dicam autè alias plura & exactius.
Nunc autem ut quæque erunt clarissima, & stri-
ctim. Ac primò quidem quæ sit forma totius quæ
maxime partes, quo singule modo sint, utque ha-
bitentur, expediam. Deinde rursus oras omnium,
& littora, ut intra, extraque sunt, atque ut ea subit
ac circum luit pelagus, additis quæ in natura regio-
num, incolarumque memoranda sunt. Id quò faci-
lius sciri possit atque accipi, paulò altius summa
repetetur.

Impeditum opus & faciendæ minime capax] præfatur operis pondus, varietatem & obscuritatem, Deinde, quid in hoc libro & in aliis persequetur, dicere] recens & inusitata locutio pro describere & delineare, impeditum opus] impeditum involutum, obscurum implicatum, Et facundiæ minime capax] non est inquit opus in quo aliquis possit exercere stylum, neque iocundè & facile dicere, minus ornate disere, reddit causam, Cõstat enim ferè & gentium locorumque nominibus,] barbaris quidem, Et eorum perplexo satis ordine] intricato, obscuro, implicito. Quem persequi longa est magis quam benigna materia] lege, quod, ut referatur ad opus. Similem habet locutionem describens Syriam, nam postquam diuisit Syriam in partes venit ad Antiochiam loquitur de Syria, olim inquit ac diu potens, dicam postea, Verum aspici tamen cognoscique dignissimum] refertur ad opus ut dixi, at ipsa sui contemplatione] lege ipsum hoc modo, at ipsum videlicet opus sui contemplatione. Dicam autem aliàs plura & exactius] ex his dictis facile quibus colligere potest Melam prolixius scripsisse, Nunc autem ut quæque erunt clarissima & strictim] expunge strictim & repone strictius. Quo singulæ modo sint] lege, quo singulæ modo sitæ sint, Deinde rursus] dele illud deinde intra extraque sunt] intra sinus & extra sinus. additis] wgos tñw tēonoyeα qñāp spectant.

Mundi in quatuor partes diuisi. Caput. I.

Mne igitur hoc, quicquid id est, cui mundi celique nomen indidimus, vñ est, & vno ambitu se cunctaque amplectitur. Partibus differt. vnde sol oritur, oriens nūcupatur, aut ortus: quò demergitur, occidens

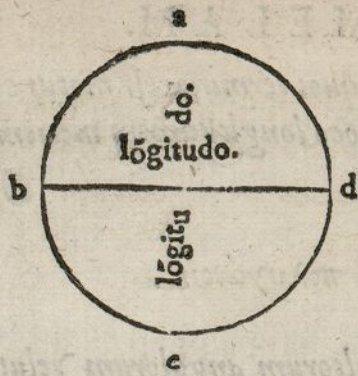
qua delinunt meridies

Manuscript notes in the left margin, including 'Manuscript notes in the left margin' and 'Manuscript notes in the left margin'.

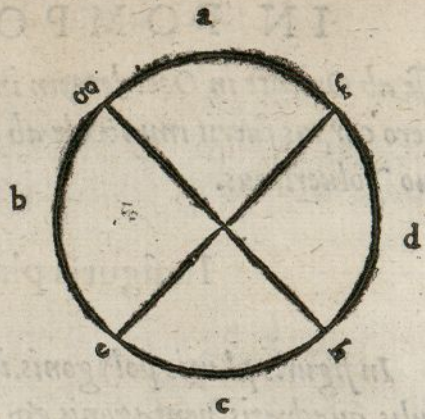
esse ab Oriente in Occidentem inter quos terminos est motus coeli, si vero corpus fuerit immobile ab eo loco longitudinem metiemur, à quo voluerimus.

In figuris planis πολυγώνοις.

In figuris planis polygonis. i. multorum angulorum veluti triangulis, quadratis, pentagonis & aliis, alia habenda est ratio, in triangulis ut nonnulli volunt aliter ex varietate triangulorum, nam cum sint triangula æquilatera quædam, alia duum inequalium laterum, alia trium inequalium, appellantur & in quadratis similia & in quadrangulis, in quadratis longitudinem deprehendendam esse nonnulli asserunt ex linea diagonali ab angulo ad angulum protracta, vel ex linea recta in lineam rectam ad perpendicularum incidente. Utraque opinio probabilis est neque aliena à veritate, interim aperienda sunt ista, in triangulis æqualium laterum longitudo deprehenditur ex basi siue ex linea recta producta ab angulo acuto trianguli usque ad basim tunc illa linea recta ad perpendicularum longitudo est trianguli & eodem modo in aliis triangulis, sed in his semper maius latus est longitudo, in quadratis magna difficultas sed si volumus longitudinem accipere per lineam rectam incidentem ad perpendicularum in lineam aliam rectam omnia latera quadrati pro longitudine accipi possunt. Sed sunt nonnulli alij, qui lineam diagonalem ab angulo quadrati ad alium angulum sibi oppositum ductam longitudinem appellent quadrati, nam cum quadratum linea illa diagonali diuidatur in duos triangulos quorum basis communis est linea illa diagonalis siue diameter quadrati maior reliquis lateribus quadratis, consequens erit illam esse longitudinem. In quadrangulis longitudo nota est, in pentagonis ex linea diagonalis ab angulo ad angulum quemcunque voluerimus.

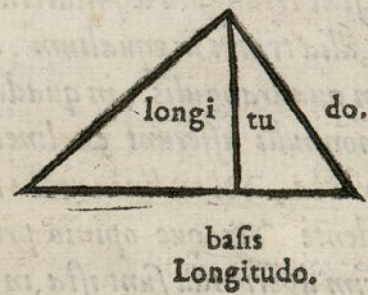
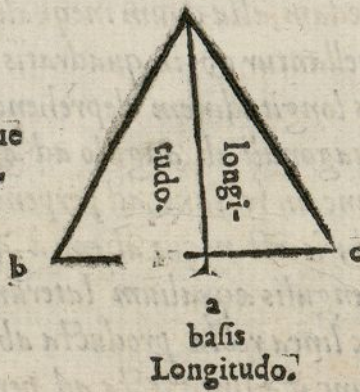

Triangulus æquilaterus

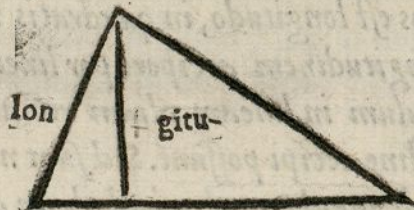

Triangulus duum æqualium

ex vtraque
opinione.

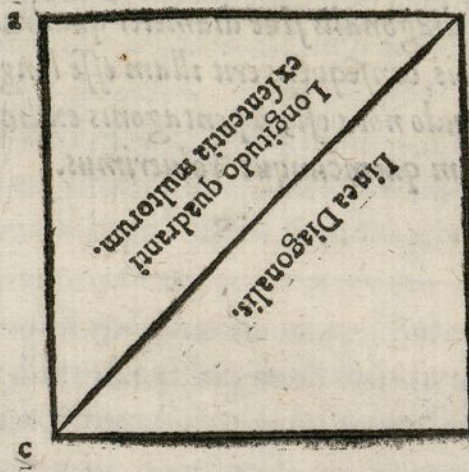
Triangulus trium inæqualium laterum.

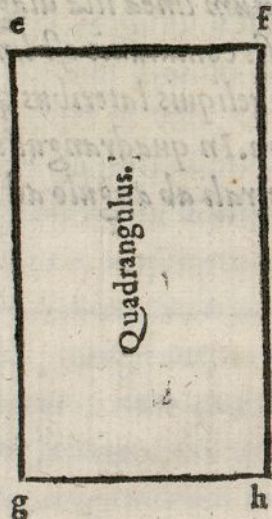
do linea perpendicu-
laris.

Longitudo
bafis ex vtraque opinione.

Lōgitudo quadrati ex aliorū opinione
quod etiā contigit aliis lateribus.

Lōgitudo à maiore dimenfione.

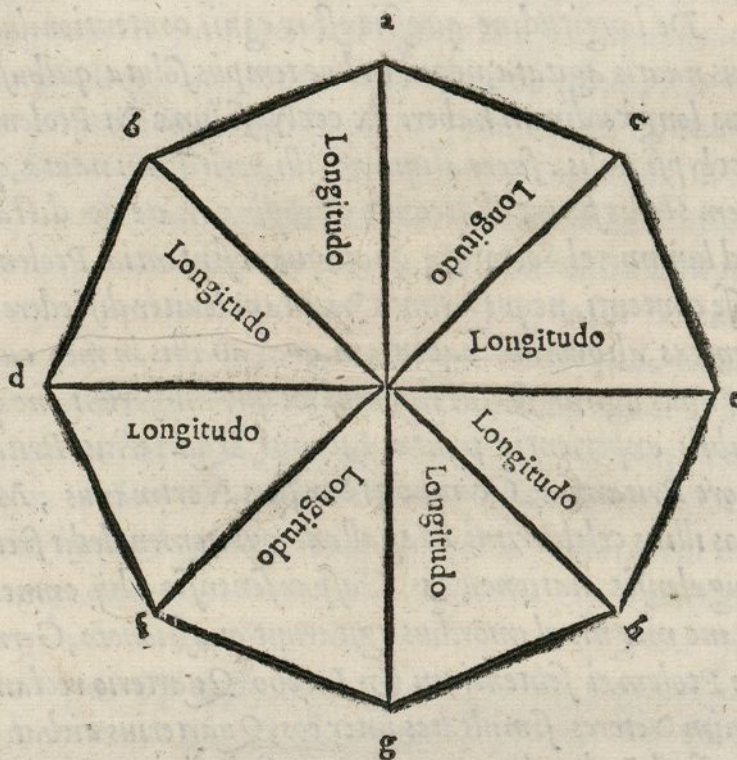
Lōgitudo à maiore dimenfione.

In circulis & solidis sphaericis corporibus indifferenter deprehenditur longitudo vt in praeposito circulo. a. b. c. d. nam non rectius capitur longitudo ab. a. in. c. quam a. b. in. d.

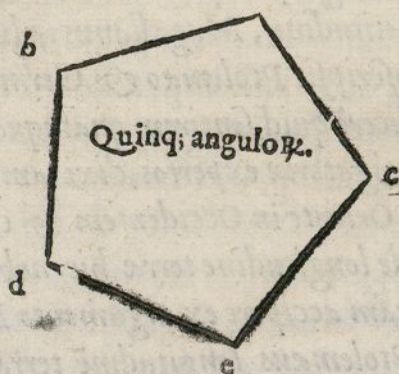
In triangulis à basibus accipitur longitudo vt volunt nonnulli, vel à linea recta protracta ab aliquo angulo trianguli ad vnum latus dati trianguli vt in triangulo. a. b. c. longitudo sumitur. ab. a. d.

In quadratis vnumquodque latus est longitudo vt placet nonnullis, aliis sumitur longitudo per lineam diagonalem vt in quadrato. a. b. c. d. a. b. latus erit longitudo vel. a. c. aut. c. d. & b. d. vel linea diagonalis. b. c.

Octogonus
Octoangulorū.
Diagonales li-
neae. a. g. b. h. d. e
f. c.

Pentagonus.

D

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

Ex his omnibus facile intelligimus longitudines omnium figurarum, Sed ut diximus, veteres & recentiores geographi punctum sibi proposuerunt, in æquatore quem inter secaret meridianus incidens in insulas fortunatas inde ex serie numerorum absoluerunt medietatem sphaerae. 180 graduum. is Occidens fuit praescriptus & Oriens, & inuenta est tunc longitudo semicirculi. 180. graduum.

Vnde deprehendetur longitudo in æquatore
& quomodo cognoscetur.

De longitudine quaestio est magnis contentionibus à recentioribus nautis agitata, neque in hoc tempus soluta, quibusdam dicentibus longitudinem haberi ex ecclipsi lunæ ut Ptolemæus, aliis ex ecclipsi Solis. fuere aliqui & illi peritissimi nautæ, qui longitudinem stellis fixis tribuerunt ex propinquitate & distantia earundem ad lunam vel Solem & quamquam sententia Ptolemæi deberemus esse contenti, neque à tanto viro tam leuiter discedere exponam sententias aliquorum nautarum, quas ab illis in meo cubiculo audiui, Annus agitur sextus decimus ex quo inuiserunt me quatuor incredibili experientia nautæ, Iacobus Quarterius Britannus ex minore Britannia, Germanus Sorisius Nortmanus, Magallanus nepos illius celeberrimi Magallani, qui nomen dedit freto australi portugalsis natione, & Gaspar senensis, hi omnes me praesente, hanc magnis clamoribus agitarunt quaestionem, Germano probante Ptolemæi sententiam & Iacobo Quarterio reclamante, erant enim veteres simultates inter eos, Quarterius aiebat longitudinem posse deprehendi ex ortu & occasu stellarum fixarum, & hæc fuit sententia Marini Geographi, quam damnat Ptolemæus, eadem fuit eius sententia de latitudine, Magallanus noluit dicere sententiam suam, Gaspar subscripsit Ptolemæo & Germano. Reliquum erat ut ego ultimus dicere quid sentirem quamquam ægre id fecerim inter tantos in re navigatoria expertos, dixi iam si memini longitudinem cæli sumi ab Oriente in Occidentem & contra, quod ex motu ipsius collegi, at de longitudine terræ hic nobis dicendum erit, quæ hodie si velimus eam accipere ex argumento Ptolemæi aperte falleremur, ait enim Ptolemæus longitudinem terræ esse ab Occidente in

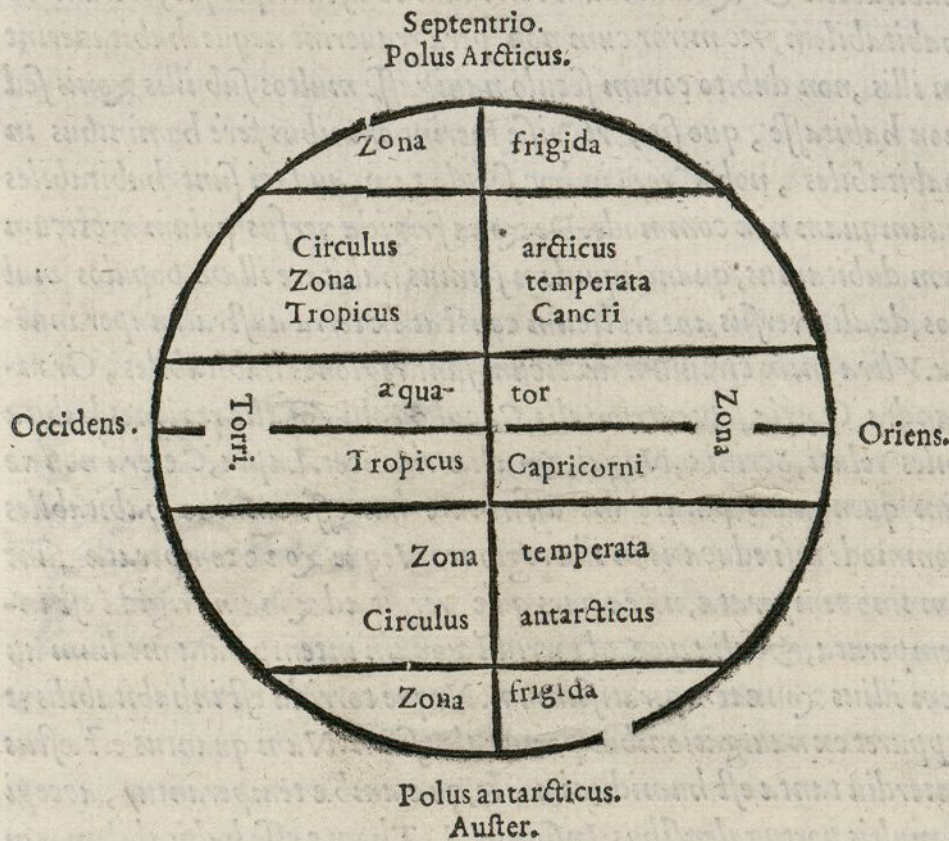
Orientem propterea quod maior sit distantia inter punctum Occidentalem & Orientalem terræ videlicet cognitæ quam sit inter punctum borealem & australem terræ cognitæ, quod argumentum seculo Ptolemæi validum fuit, nam eius tempestate maxima distantia terræ exploratæ ab æquatore versus boream erat 63. graduum ad Thulem Insulam. ab æquatore vero ad Austrum 20. quibus si addideris 63. summa erit. 83. graduum latitudinis terræ cognitæ, distantia vero terræ cognitæ ab Occidente in Orientem fuit 80. graduum à meridiano Insularum fortunatarum Orientem versus & absoluentes totam semisphæram 180. graduum, hæc omnia doctissimè ab illo dicta sunt, sed ego nescio quid diceret si distantia essent æquales an propterea nulla esset longitudo minus latitudo certæ essent in terra hæc duæ dimensiones non tamen ex suo argumento sed ex motu cœli cui respondet longitudo terræ ab Occidente in Orientem. Nostro autem tempore tantum inualuit audacia hominum & cupiditas immodica indagandi totam terram, ut distantia latitudinis terræ cognitæ sit. 142. graduum, à quibus si abstuleris gradus latitudinis seculi Ptolemæi. 1. 83. restant. 59. gradus, quibus latitudo seculi nostri exuperat latitudinem seculi Ptolemæi qui gradus redacti ad communia milliaria unicuique gradui dando 60. milliaria colliguntur. 2440. milliaria terræ post tempora Ptolemæi exploratæ quæ si diuidantur & in leucas, ut vulgus loquitur, reducantur ita ut cuilibet leucæ quatuor tribuatur milliaria summa expletur, 560. leucarum, longitudo vero nostro seculo omnis terræ exploratæ est. 340. graduum à quibus si auferantur, 180. gradus longitudinis Ptolemæi residuum erit, 240. graduum quibus superat longitudo terræ nobis cognitæ, longitudinem terræ cognitæ seculo Ptolemæi, ita fit ut dimensiones istæ terræ sint nunc multo maiores. Vnde Sol Oritur, Oriens nuncupatur, aut ortus, quò demergitur Occidens vel Occasus, qua decurrit Meridies, ab aduersa parte septentrio] Oriens græcis est, ἀνατολή Italis leuante Germanis Ost. Occidens græcis est δύσις, Italis ponente, Germanis Vuest, Meridies græcis μεσημβρία, Italis mezzogiorno, Germanis Zuid, Septentrio græcis est, ἀπ' ἀγντίας, siue βορέη & Italis tramontana Germanis Norden, De Meridie pauca dicturus sum, ne lectores geographicorum librorum interdum hallucinentur, tota igitur il

la pars, quæ inter duos tropicos sita est meridionalis dicitur, quia corpus planetæ Solis intra illam decurrit, progredientibus enim nobis a Septentrione vsque ad illam partem obijcitur, illa pars versus Austrum, quod contingit venientibus ex Austro ad illam eandem partem, vtrisque igitur erit Meridies & nostris & illis, nostris à Septentrione ad illam accedentibus, illis vero ab Austro ad eam tendentibus De ventis quot & qui sint dicam postea. Huius medio terra sublimis] Medium intelligit cœtrum mundi siue ipsius cœli circa quod est terra, quæ propterea quod non mouetur sublimis videtur & alta, & seipsam librare, sed Heraclides ponticus vt refert Alexander Aphrodisæus cœlum immobile esse voluit terram autem mobilem esse & cœlum immobile dixit Heraclides ponticus vt refert Alexander Aphrodisæus secundo libro de Cœlo Aristotelis, at ipsemet Aristoteles refutans has omnes frigidas opiniones ait terram esse immobilem hoc vno argumento, si terra moueretur, vel ad medium moueretur, quod falsum est nam ipsa est in medio & in suo loco naturali, vel à medio quod etiam falsissimum est, nam cum sit corpus grauissimum quiescit in loco suo naturali, si enim à medio moueretur motus ille esset motus grauis corporis sursum & inde motus violentus, & cum nullus motus violentus perpetuo daret motus ille non esset perpetuus, quod esset contra perpetuitatem mundi, propterea dicit illam non moueri à medio, nam moueretur à medio, & graue ascenderet, quod est contra naturam grauis corporis possem & alia referre, sed philosophari non est instituti geographici. Cingitur vndique mari] Homero & Aristoteli, ac Straboni terra insula est Homeri versus sunt qui sequuntur, ἤμισι γὰρ ὁ ποικίλιν πολυφόρῃ βεῖται ἔρτα γαίης ὡς κεανόντε θεῶν γένεσις, Sed & Aristoteles libro de mundo ita habet νῆσῳ αἰ μέρεισι μεγάλαι, καθάπερ ἡ σιωπασα ἢ δὲ δεικνύμενη λέλεῦται. Strabo ex his quæ multi obseruarunt tam nauigationibus quam peragationibus ad hunc modum scribit, quod autem habitabilis terra sit insula, primum à sensu & experientia capiendum est, nam quocunque accedere mortalibus ad terram nouissima possibile factum est, mare obuenit quod Oceanum appellamus, vbi vero sensu percipere non obtigit, ratio ipsa demonstrat. Lacus namque ab Oriente, quod ad Indos pertinet, ab occasu quod ad Hispanos & Mauritanos, vt plurimum ab Australi parte

Aristoteles li. 2. de Cœlo.

Ho. Iliad. 14.
Arist. in li. de mundo 3. cap.
Strabo lib. primo.

li parte ac boreali navigationibus ambitur, & alia, Zonis quinque distinguitur] Polybius sex zonas facit, Parmemides quinque summo iudicio. Est autem zona spatium terræ respondens præscripto in cælo inter duos circulos æque distantes.

In hoc typo sunt zona quinque, duæ frigida illa videlicet quæ est à polo arctico vsque ad circulum arcticum propterea quod longe distat à corpore solari, nam cum Sol non transgrediatur duos tropicos fit vt plurimum distet ab illa zona antedicta, pari argumento dicendum est de altera zona, quæ est à circulo antarctico vsque ad polum antarcticum. Sunt quidem aliæ duæ zona temperata, illa videlicet quæ est à circulo arctico vsque ad tropicum Cancrī, & alia quæ est à tropico capricornī vsque ad circulum antarcticum, nam temperantur à propinquis zonis duobus frigidis & vna torrida ob consistentiam continuam corporis solaris, quæ est à tropico Cancrī vsque ad tropicum Capricornī.

De qualitate istarum zonarum.

Veteres quibus non innotuerant istæ zonæ ex peregrinatione, scripserunt zonas illas frigidas tam esse intemperatas ut essent inhabitabiles & zonam illam torridam ob æstum quoque fecerunt inhabitabilem, nec miror cum non peragrauerint neque habitauerint in illis, non dubito eorum seculo nauigasse multos sub illis zonis sed non habitasse, quo fit, ut visæ fuerint omnibus ferè hominibus inhabitabiles, nobis vero in hoc seculo tam audaci sunt habitabiles quamquam non commode. De zona frigida versus polum arcticum non dubitamus, quandoquidem scimus habitare illam populos multos, de alia versus antarticum constat ex terra australi nuper inuenta. Ultra enim circulum arcticum sunt regiones habitabiles, Gronlandia, Gottia septentrionalis, Cacul Zechi & alie regiones habitabiles veluti, Scrinia, Nogai, & alie videlicet. Lapia, Caterum non velim quenquam putare me affirmare has esse omnino habitabiles commode nisi educatis in illa regione: Neque zonæ temperatæ, sunt omnino temperatæ, nã ea pars quæ vergit ad zonam frigidam est intemperata, & alia quæ ad torridam zonam intemperata medium autem illius zonæ temperatissimum. Neque torrida est inhabitabilis ut apparet ex nauigationibus portugalsium: Nam quantus est æstus interdiu tanta est humiditas nocte, quæ ambæ temperantur, accepi à multis portugalsibus Insulam. S. Thomæ esse habitabilem & fertilissimam quod minimè contingere posset nisi esset temperata, nec laboro, quid dixerit Cleomedes qui hæc ex suo seculo mensus fuit Mediam æstus infestat frigus vltimas] Mediam. s. torridam æstus infestat quia diu corpus planetæ Solis decurrit per eam frigus vltimas, Reliquæ habitabiles paria agunt anni tempora] Videlicet zona quæ est à circulo arctico ad tropicum Cancræ & alia australis à tropico capricorni vsque ad circulum antarticum nam habent habitantes & æstatem & hyemem, quemadmodum nos. Sed non pariter] quia quando illis est æstas nobis est hyems & quãdo illis hyems, nobis æstas, Antichthones alteram, nos alteram incolamus] Quod sint Antichthones est tam clarum ex nauigationibus ut nihil clarius ut interim omittamus illa, quæ adfert Augustinus in libris de ciuitate dei, neque est quod hic locus

nos moretur, Illius situs ob ardorem intercedentis plagæ incognitus huius dicendus (est) illius hoc est *zona Antichthonum* ob ardorem intercedentis plagæ incognitus, dixi de ardore & de habitatione istius torridæ seculo *Mela* nemo ausus fuit ultra fretum gaditanum nauigare, mirabantur eo tempore hominem ex *Gadibus* Romam venientem, quin *Hieronimus* ipse quiddā magnum esse putat, ex *Gadibus* venisse aliquem nam scribens *Paulino* ita habet in principio bibliorum nostrorum, ad *Titum Liuium* lateo eloquentiæ fonte manentem de ultimis *Hispaniæ* *Galliarum*que finibus quosdam venisse nobiles legimus, & alio loco in eadem epistola miratur *Pythagorā* adysse *memphiticos* vates in *Aegypto* & *Platonem* *Aegyptum* ipsam quasi magn⁹ ac admirabilis fuisset ex *Græcia* in *Aegyptum* traiectus. Huius *zonæ* nostræ situs dicendus est Hæc ergo ab ortu porrecta ad occasum, & quia sic iacet, aliquanto quam vbi latissima est longior, ambitur omnis. Oceano] *Terræ* longitudo ea tempestate qua floruit *Mela* & nostra maior fuit latitudine, nam tunc latitudo terræ cognita à *Septentrione* in *Austrum* fuit 83. graduum & longitudo, 180, nunc quoque ut diximus longitudo terræ aperta, est. 240 graduum, quæ superat latitudinem. 142. Quod ambiatur Oceano tota terra dixi. Quatuor ex eo maria recipit] error fuit veterū geographorum quod terra ex Oceano quatuor maria acceperit, nam *Caspium* non accepit. Vnum ab *Septentrione*] videlicet *Caspium* quod falsum est, causam erroris subiungam, veteres putabant *Caspiū* mare parū distare ab Oceano quod non erat verū nam distabat. 12. gradibus qui redigebantur in. 720. miliaria hijs additi sunt à recentioribus. 3. gradus qui summam absoluūt. 180. miliarium quæ addita. 720. summā efficiunt 900. miliarium at. 900. ad leucas ut vocant ducta unicuique leucæ dando tria miliaria colliguntur trecentæ leucæ magnæ. per quam distantiam non poterat fluere Oceanus vsque ad *Caspium* sinum nam nunquā visus est tam longus Oceani fluxus, per subterranea aiunt nonnulli ex veteribus mare illud in eum locum venisse verum nugamentum. Ego vero posthabitis veterum sententiis sentio lacum illum vel sinum ex influxione magnorum & multorum fluminum ad vastam magnitudinem peruenisse. à Meridie duo] *Persicum* & *Arabicum*

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

Quartum ab occasu] *videlicet mediterraneum siue nostrum,*
Hoc primum] *hoc est mediterraneum & nostrum.* Angustum
nec amplius decem milibus passuum patens] *10. millibus*
passuum tribus leucis ut vulgus appellat & tertia parte vnius leucæ
Isidemque ex diuerso propè coeuntibus] ex diuerso ex op-
posito in Hellesponto, Ingens iterum & magnum & paludi
& lege ingens iterum & magnum paludi absque & . Cæterum
exiguo Ore] *lege tantum exiguo ore.* Vno vocabulo no-
strum mare dicitur] *Nostrum mare dicebatur olim totum illud*
mare quod fluit à freto Gaditano vsque ad paludem Mœotida post
fretum, dictum nostrum, quod tantum Itali Hispani, Gallique &
littora eius habitantes regiones nauigabant alij vocant mediterraneum
propterea quod fluat inter duas terras. Africam videlicet &
Europam & partem Asiæ, fretum dicitur à feruendo autore Varro
ne, vulgus hunc feruorē vocat corrente, inde omnia freta nauigan-
tibus sunt inuisa τρωαίον traiektū latine de græco verbo. τρωαίε-
ω, quod est traicio, primum fretum dicitur Gaditanum ab insula
quæ propè fauces Occidentales sita est, olim dicta Gades, nunc ve-
ro Cadis & Calis corrupto vocabulo, fretum hodie hispanicè dici-
tur strecho de Gibraltar corrupto etiam vocabulo, nam gibel lin-
gua arabica mons appellatur, propterea debuit vocari Strecho de
Gibeltar est enim Gibeltar oppidum in medio freti littore natura
munitissimum, Hellespōtus] hodie dicitur el far de Calipoli Ita-
licè, far enim stricturn significat. Thracius bosphorus] hodie el
far de Constantinopoli, nam Constantinopolis est metropolis Thra-
cicæ. In tres partes] Varro in duas Asiam & Europam, veteres
apud Herodotum in quatuor, Asiam, Africam, Europā, & AE-
gyptum, recentiores in tres tantum, nam AEgyptum Asiæ, partem
faciunt.

Summa Asię descriptio.

Caput. II.

Ribus hanc è partibus tãgit oceanus, ita
nominibus vt locis differēs. Eous ab oriē
te, à meridie Indicus, à septentrione Scy
thicus. Ipsa ingenti ac perpetua fronte ad orientē
versa

versa tantum ibi se in latitudinem, quantum Europa, & Africa, & quod inter ambas pelag⁹ immis-
sum est, effundit. Inde cum aliquatenus solida pro-
cessit, ex illo oceano quem Indicum diximus, Ara-
bicum mare & Persicum, ex Scythico Caspium
recipit: & ideo qua recipit angustior. Rursus expa-
ditur, & fit tam lata quam fuerat. Deinde cum iam
in suum finem, aliarumque terrarum confinia de-
uenit, media nostris equoribus excipitur: reliqua,
altero cornu pergit ad Nilum, altero ad Tanain.
Ora eius cum alueo Nili amnis, ripis descendit in
pelagus, & diu, sicut illud incedit, ita sua littora
porrigit: deinde fit venienti obuiam, & primum
se ingenti ambitu incuruat, post se ingenti fronte
ad Hellesponticum fretum extendit: ab eo ite-
rum obliquat ad Bosphorum, iterumque ad Pon-
ticum latus curua, aditum Meotidos transuerso
margine attingit. Inde eam gremio ad Tanain us-
que complexa, fit ripa, qua Tanais est. In ea pri-
mos hominum accepimus ab oriente, Indos, Se-
res, & Scythas. Seres media ferme eoque partis inco-
lunt: Indi & Scythae, vltima: ambo late patentes, ne-
que in hoc tantum pelagus effusi. Spectant enim
etiam meridiem Indi, oramque Indici maris (nisi
ubi estus inhabitabilem efficiunt) diu continuis
gentibus occupant. Spectant & septentrionem Scy-
te, ac littus Scythicum (nisi vnde frigoribus arcen-
tur) usque ad Caspium sinum possident. Inde pro-
xima est Ariane, deinde Aria, & Gedrosis, & Per-

P. IOAN. OLIVA. ANNOTA.

sis ad finum Persicum, hunc populi Persarum am-
 biunt, illum alterum Arabes. ab ijs, quod in Affri-
 cam restat, Aethiopum est. illic Caspiani Scythis
 proximi, sinum Caspium cingunt. vltra, Amazo-
 nes, vltraque eas Hyperborei esse memoratur. In-
 teriora terrarum multæ variæque gentes habitât.
 Cádari, & Paricani, Bactri & Sufiani: Pharmaco-
 trophi, Bomarei, Coamani, Rophanes, Dahæ. Su-
 per Scythas Scytharúmque deserta, ac super Cas-
 pium sinum, Comari, Massagete, Cadusij, Hircani,
 Hiberi. Super Amazonas & Hyperboreos, Cim-
 merij, Scythæ, Eniochiæ, Georgi, Moschi,
 Corsitæ, Phoristæ, Riphaces: atque vbi in nostra
 maria tractus excedit, Mardi, Antibarani: & no-
 tiora iam nomina, Medi, Armenij, Comageni,
 Murrani, Vegeti, Cappadoces, Gallogræci, Lica-
 nes, Phryges, Pisydæ, Isauri, Lydi, Syrocilices. Rur-
 sus ex iis quæ meridiem spectant, eadem gentes
 interiora littora tenet, vsque ad sinum Persicum.
 Super hunc sunt Parthi, & Assirij: super illum alte-
 rum, Babylonij: & super Aethiopas Ægyptii. Ri-
 pis Nili amnis & mari p̄xima, iidē Ægyptii possi-
 dēt. deinde Arabia angusta frōte sequentia littora
 attingit. Ab ea vsq; ad flexū illum quē suprà retuli-
 m⁹, Syria: & in ipso flexu, Cilicia: extrā autē, Lycia
 & Páphilia, Caria, Ionia, Æolis, Troas vsq; ad Hel-
 lespontum. Ab eo Bithyni sūt ad Thracium Bos-
 phorum. Circa pontū aliquot populi, alio alioque
 fine: oēs vno nomine Pontici dicuntur: ad lacum,
 Meotici: ad Tanain, Sauromatæ.

IN POMPO. MELAM.

ANNOTATIONES

In caput secundum.

Pomponius sequutus suam methodum resolutiuam describit in summa & in vniuersum Asiam. à Septentrione Scythicus] diximus hoc falsum esse, Asiam]. Asia ab vxore Promethei dicta siue ab Asio Cotyos filio. Ingenti ac perpetua fronte] non interrupta, sed perpetua & continua, vel nullos habens magnos sinus & tamen habet barbaricum sinum satis amplum, Tantum ibi se in latitudinem effundit, quantum Europa & Africa, & quod inter ambas pelagus immissum est] Ego nescio quis fuerit ille qui compositionem huius clausulae Pomponii inuerterit, vt in fine periodi verbum, effundit, posuerit, fateor me reperisse in bibliotheca franciscanorum inferioris Traiecti vulgo Vtrecht hunc librum Mela bene glossatum & infrascatu pantagruelizando, in quo hæc periodus erat eo modo inuersa, puto illum fuisse auditorem alicuius professoris Pomponij, qui hæc dictante præceptore exceperat, nemo enim est, qui nesciat tantum & quantum non admittere longam hyperbaton sine verbo. Solida] non interrupta continua, absque sinibus hoc tempore Pomponij, Ex Scythico Caspium recipit] falsum & mendosum hoc esse diximus, Et ideo qua recipit angustior. i. in hiis partibus in quibus recipit angustior est, hæc ex Charta aperta sunt. Rursus expanditur & fit tam lata quam fuerat] fit quidem rursus lata ad auream Chersonesum, & hoc nostro seculo ad Sinam regionem quam portugalenses vocant Chinam, Deinde cum iam in suum finem aliarumque terrarum confinia deuenit] locus iste est sub obscurus & aliquandiu torsit me, nam cum dicat Mela, ipsa ad Orientem versa, quomodo potest si ad Orientem vertitur deuenire ad suum finem & ad confinia aliarum terrarum videlicet Africa & Europe, Propterea mihi videtur legendum esse rediit, ex Oriente enim rediit ad suum finem. i. ad totum illum tractum terræ maritimæ Syriæ qui est à Pelusio ostio vsque ad Amanum montem, versus Occidentem nam ex Oriente rediit in Occidentem illæ tractus est finis eius, nec ibi alicui terræ confinis est, sed post Amanum montem vsque ad fontes Tanais & ultra est confinis Europe, in parte au-

18

[illegible][illegible]

Quidam nuntii volunt no-
maly accipit ab Asia virore
fipeli quam occidit ~~inter~~ ^{inter} ~~good~~
faciam ~~pro~~ ^{pro} ~~volunt~~ ^{quāquam}
Asia Helia orbi pars
q̄statur famis magnitudis
que antea erat. Propterea quare
videtur quā dicitur famis
parat ad occidit patrumque
propterea quare a septentrione
occidente absterit occidit
africa pro ab occa p̄ ⁱⁿ ^{quid} ^{id}
stra ab oriente parat

affine occurrere ab eis
 fugente re perpetuo fronte credidimus videri asyngraphi a se fronte
 ordinata. sed ne in multis similibus ac ceteris nam videri debuit. Poterunt enim fronte
 prima sequenti appropinquare unguine. Sane et Rasturini et alii similes sequuntur
 penultimari fronte a se asyngraphi quodam loco quod est videri. Sed fronte
 finem ut ab a se separata. Fuit tamen tunc non tunc quod est a se finem
 que sic sequuntur penultimari

Orali est cōfinis Africa, Media nostris æquoribus excipitur i. mare nostrum accipit eam per medium, Deinde fit venienti Obuiam) deinde Asia fit obuiam mari nostro fronte illa maxima quæ est à sinu Iſſico vsque ad Helleſpontum, Et primum ingenti ambitu se incuruat] in sinu Iſſico, Post se ingenti fronte ad Helleſponticum fretum extendit] frons illa totam orā maritimam Asiæ minoris amplectitur vsque ad Helleſpontum Deinde obliquat ad Bosphorum, bosphorum Thracium in propontide obliquat quidem parum. bosphorus à meabili bouis transitu dictus iste vero Thracius est constantinopolitanus, Aditum Mæotidos. i. Cimmerium Bosphorū, Transuerso margine. i. littore nam duo littora ponti inuicem se respicientia alterum Europe, alterum Asia extransuerso sibi occurrunt vsque ad Cimmerium bosphorum. Vide semper Chartas alioqui perdis operam. Inde eam gremio ad Tanaim vsque complexa fit ripa, qua Tanais est, Inde inquit Asia ipsa eam paludem gremio complexa vsque ad Tanain fit ripa, fluuij, cum esset antea littus nam alluebatur mari sed in Ostio Tanais incipit septentrionem versus esse ripa, Tanais hodie Don dicitur à Scythis & Sarmatis, Tana ab Italis. Ab Oriente Indos, Seres, & Scythas, Indi ab Oriente & Meridie retinent nomen Diuisa est India in superiore & Inferiore, Inferior quidē in Indiā extra Gangē, & intra Gāgē superioris sunt regna præcipua Cathai, Mulpha, Cyamba, Chairā, Thebet, Bocat, & regnū Murſuli, Moabor, Moabat, & regnum Var, nūc Synarū Lusitani vocant Chinarum, India extra Gangem habet Iamai regnum, & propè Malacha, India vero intra Gangem habet Narsingam regnum potentiſſimum, & propè caput Curia Calicut regnum & ciuitatem, Vbi & canamor, Tormapacain, Pandarani, Bisnagar, & Bartacala, Serica regio non pertinet ad mare Orientale, cum sit mediterranea & media inter Indos & Scythas, huius regionis sunt duæ prouinciæ Camul & Chilchitalis, Scythæ sunt septentrioni expositi & Orienti protenduntur ab Oriente vsque ad Rha fluuium ad Occidentem nam vsque ad illum fluuium omnes vno nomine Scythæ dicuntur, & tota regio nostro seculo magna Tartaria dicitur, Principio ab Oriente sunt Scythæ extra Imaum montem ramentum Tauri sunt quidem tartari, apud quos est Tan-

gur, Cathai, & Halor, subiecta oīa magno Cham regi Tartarorū
 In Scythia intra Imaum sunt alij Tartari vsque ad Rha fluium,
 Ut diximus postea vsque ad Tanain sunt Sarmatici asiatici, Spe-
 ctant etiam ad Meridiem Indi nisi vbi Æstus inhabita-
 bilem faciunt] hoc credebatur seculo Melæ, nam illa hodie explo-
 rata fuit à portugalsibus, qui aiunt, illam partem esse habitabilem
 & magnos populos eam habitare, In ea parte est Calicut, Camba-
 ia & Canamor, & aliæ permultæ ciuitates ditissimæ. Nisi vnde
 frigoribus arcentur] pro vnde lege vbi, Inde proxima est
 Ariane] pro inde lege indis. Ariana regio & Aria, hodie Turque-
 stan regnum extenditur enim vsque ad Carmamam, Gedrosia] ho-
 die regnum Tarse de quo in psalmis dauidicis fit mentio, reges Tar-
 sis & Insula munera offerent, Persis nota est regio dominus eius est
 Sophi. Illum alterum .i. arabicum. Ab iis, quod in Africam
 restat Æthiopum] est quod in Africam restat intellige versus
 Meridiem. Ultra Amazones] Amazones esse rident Herodotus
 & Strabo necnon & fabulosam earum historiam quod facile pro-
 bat Strabo, verba ipsa Strabonis in medium proferam, habent illa
 in hunc modum: Nam cum fabula ab historia distinguatur, anti-
 qua enim & falsa & miraculosa, fabulæ appellantur, historia siue
 antiqua sit, siue noua, veritatem postulat, miraculo vero aut non
 habet, aut perraro, De amazonibus quidem eadem nunc dicuntur,
 quæ olim quamquam miraculosa sint, & à fide plurimum distent.
 Quis enim credat, ut vel exercitus, vel ciuitas, vel gens vnquam, ex
 solis constiterit mulieribus, & non solum constiterit, verum etiam
 inuasit aliena, & non modo vicinis fuerit dominata, adeo ut vs-
 que in Ioniam processerit, sed etiam exercitum trans Pontum mise-
 rit, vsque in Atticam hæc & post alia multa refert Strabo. Hy-
 perborei esse memorantur] de Hyperboreis & eorum mori-
 bus & vita, deque eorum cælo dicam, sunt qui putant Hyperbo-
 reas gentes non esse, sed tantum montes, alij & montes & gentes.
 Cælum ut existimant alij in eo loco non potest esse saluberrimum,
 cum sit frigidissimum, neque est ibi tempus temperatissimum ut nō
 nulli volunt, qui aiunt Hyperboreos viuere ultra centessimum an-
 num. Sed ut demus gentem illam illic habitare, non dabimus tamen
 quicquid de solo eorum & vita à plurimis dicitur quin potius asse-

Psal. 71.

Herodotus
in Melpo-
mene.
Strab. li. ii.

rimus nugamenta esse impudentissima, sed de hiis latius dicam in tertio libro, Candari lege Gandari. Pharmacotrophi] Sunt, qui aluntur Veneno, Dahæ] lege Dæ. Super Scythas Scythar-que deserta ac super Caspium sinum] hic locus fuit mihi semper Obscurus, & diu habuit animum meum ancipitem, ut quid sentire deberem planè ignorarem, constat enim ex omnibus geographis hos populos, quos hic refert Mela non esse super scythas neque deserta scytharum, sed potius sub nam Scythæ sunt borealiores & magis vergunt ad Septentrionem & Caspiū quoque mare, idem postea de Amazonibus, si illorum fabellæ ferendæ sunt, nam ille magis accedunt à Septentrionem quam illæ regiones quas hic adfert Mela propterea sæpissime mecum cogitavi, quid essem in horū locorum expositione dicturus: videbam Comaros & Massagetæ esse multo australiores desertis Scythiæ & Scythia ipsa, Amazonas & Hyperboreos multo Septentrionaliores Cimmeriis Scythiis georgis, & Moschis, quamobrem magna consideratione opus est, & accurrata collatione locorum Melæ, Mihi hoc tantum incumbit, ut dicam sententiam meam, neque quicquam definitè aliis præscribere.

Cum conferrem locos istos Melæ in hoc primo libro cum locis Tertij libri, omnibus libratis ac perspectis, inuenio apud Melam esse duplices Amazonas, alias Boreales post quas versus Boream sunt Hyperborei, alias quas idem Mela vocat Sauromatidas: hæc sunt ad sinum Caspium iuxta Sarmatas. Scythas etiam diuidit in Scythas Septentrionales vltimus versus Oceanum & alios ad Tanaim & paludem Mæotidos, hæc sunt Melæ in Tertio libro, quæ diuisio vix etiam videtur satisfacere & soluere difficultatem, nam neque simpliciter, neque diuisione illi populi sunt super ex Ptolemæi tabulis & chartis & ex aliis longe exactioribus. Sed quia incidit sermo de chartis velim admonere huius disciplinæ studiosos ut interlegendum Melam habeant semper ab oculis chartas quas poterūt minus falsas, quamquam in iis, quæ in manibus hominum habentur innumera ferè sint mendacia, nec propterea aliquis mirari debet, nā nulla est disciplina, in qua facilius quiuis errare possit quam in ista, dicam postea. Cæterum de his locis dicturus sum & id quidem modestissimæ neque hac mea sententia aliorum velim præripere sensū dicam semel tantum, ita legendum esse locum istum Melæ, sub
Scythiis

Scythis scytharumque desertiss ac sub Caspio mari & alio loco sub Amazonib⁹ & Hyperboreis Cimmerij. Comageni] lege comma geni. Super illum alterum Babylonij] alterum videlicet arabicum. Pamphilia] lege Pamphylia.

Summa Europę descriptio.

Cap. III.

Europa terminos habet ab oriēte Tanain & Meotida, & Pontum: à meridie, reliqua nostri maris: ab occidente Atlanticum: à septentrione, Britannicū oceanum. Ora eius, forma littorum, à Tanai ad Hellespontum, qua ripa est dicti amnis, quā flexum paludis ad Bosphoru redigit: qua Ponto, Propontidi, & Hellesponto latere adiacet, contrariis littoribus Asię non opposita modò, verumetiam similis est. Inde ad fretū nunc vastè retracta, nunc prominens, tres maximos sinus efficit, totidēque in altum se magnis frontibus euehit. Extra fretum ad occidentem inæqualis admodum, præcipuē media, quā procurrit ad septentrionem, nisi vbi semel iterumque grādi recessū abducitur, penē vt directo limite extenta est. Mare, quod primo sinu accipit, Ægeū dicitur: quod sequenti in ore Ionium: Adriaticum interius: quod vltimo, nos Tuscum, Grai Tyrrhenum perhibent. Gentium prima est Scythia, alia quā dicta est. à Tanai media fermē pontici lateris. Hinc in Ægæi partem continens, Thraciæ ac Macedonia adiungitur. Tum Græcia prominet, Ægæūque ab Ionio mari dirimit. Adriatici la-

tus Illyris occupat. Inter ipsum Adriaticū & Tus-
cum Italia procurrit. In Tusco intimo Gallia est.
yltrā, Hispania est. Hęc in occidentem. Denique
etiam ad septentrionem diuersis frontibus vergit:
deinde rursus Gallia est longē, & à nostris littori-
bus huc vsq; promissa. Ab ea Germani ad Sarma-
tas porriguntur, illi ad Asiam. Hęc de Europa.

A N N O T A T I O N E S.

In caput tertium.

Europa terminos habet ab Oriente Tanain & Mæo-
tida & pontum] lege ab Oriente Tanain Mæotida & pontum
& dele illud, &, & Mæotida. A meridie reliqua nostri ma-
ris] tota hęc lectio est inuersa, propterea lege hoc modo, Europa ter-
minos habet ab Oriente Tanain, Mæotida, & Pontum ab Occidē-
te Atlanticum, à Septentrione Britannicum Oceanum, à Meridie
reliqua nostri maris. Ad fretum] .s. Gaditanum. Nunc vaste
retracta] in sinibus, Nunc prominens] in promontoriis Fron-
tibus] promontoriis. Extra fretum ad Occidentem inæqua-
lis admodum, præcipue media qua procurrit ad Septē-
ptentrionem] extra fretum est inæqualis qua procurrit ad
Septentrionem inæqualis est ob paucos sinus sed magnos, quod
ipse declarat, cum ait, Nisi vbi semel iterumque gran-
di recessu abducitur penē vt directo limite extenta
est] à promontorio pyrenæorum quod vergit ad Septentrionem, vbi
sunt Tarbelli hodie Terbenses vsque ad Gobæum promontorium,
quod ciuitates complectitur armoricas in Britannia minore est ma-
gnus sinus & magnus recessus ab eo ad Cymbricam Chersonesum
siue ad Codanum sinum multo maior id promontorium hodie dici-
tur Denmark latine Dania, & sinus maxime protenditur. Mela
vult dicere, quod si isti duo grandes sinus non obstarent esset euro-
pa in media illa parte directo limite axtensa. i. sine sinibus saltem
magnis sed tantum exiguis propterea addidit penē. Mare, quod
primo sinu accipit, ægeum dicitur] Ægeum in quam à ca-
pris,

Hispaniam. Propterea magno iudicio opus est colligandis ac connectendis his locis, nam non videtur verisimile Melam huius habuisse, aut secum pugnare idcirco opere præcium facturum ero, si hunc locum aperiam. faciam id quidem, & sedulo, sed nescio an rem ipsam acutius tetigero, quamquam nolim lectores hæere dictis meis dicam tamen, quæ potui coniectura & collatione locorum Melæ colligere, in hoc loco, Mela est corruptus, ut in aliis plerisque locis, nam hic iudicio meo legendum est, non intimo sed pro intimo, ultimo voluit enim Mela quod ab ultima parte maris Thuscici inciperet Gallia, & ita est, & propterea dicit in ultimo maris Thuscici.

Sed quia in hoc eodem capite reliqui locum quendam & non aperte clarum quem ex ordine præposuisse decebat, nam non meminerem, nunc illum exponam, ne fraudem & lectores & auditores hoc meo labori. Igitur in hoc capite ait Mela, nisi ubi semel, iterumque grandi recessu abducitur, penè ut directo limite extenta est, in Tertio libro cap. 20. loquens de latere Gallie quod Septentrionem respicit à promontorio Pyrenæorum usque ad Rhenum, ita ait, & loquitur de Gallia, Tunc ad Septentriones conuersa, iterum longo rectoque tractu ad ripas Rheni amnis expãditur, libro primo cap. 3. ait semel grandi recessu abducitur, & ni hoc esset, directa & recta fuisset, sed propterea quod non est recta ibi Gallia ipsa dixit penè nisi ille sinus obstitisset, in Tertio libro aperte sine additione aliqua dicit longo rectoque tractu, videntur ista pugnare, nam illic videtur inter Rhenum & promontorium illud Pyrenæorum ponere magnum sinum & longum, usque ad Gobæum promontorium in Britannia minore quod hodie. S. Matthæus dicitur ubi sunt armoricæ ciuitates. Pomponius sentit rectam esse oram propterea quod tantum esset unus sinus & non plures, nam in primo libro loquitur de Europa & tunc bene addidit penè quia sunt duo grandes sinus à promontorio Pyrenæorum usque ad promontorium Codanum quod hodie. Dania & Denmarc vocatur & Cymbrica Chersonesos. Ultra Hispania est] Dele illud est, Deinde rursus Gallia est] ea videlicet quæ est à promontorio pyrenæo usque ad Rhenum. Longe & à nostris littoribus] id est mari nostro siue Mediterraneo. Ab ea Germani ad Sarmatas illi ad Asiam] iste locus nonnihil habet difficultatis, nam libro 2. Mela ait

la ait Scythas protendi à fontibus Tanais vsque ad ostia Danubij & comprehendere Essedones, Agathyrfos & Sauromatas vt semel dicam totum illud caput attinet ad Scythiam Europeam nam nulli sunt Sauromatæ ad paludem Meotidos Tanain & pontum, nisi in Scythia Asiatica & Sarmatia asiatica, quod si verba Mela volles referre ad Sarmatas minores verum erit quod ibi dicitur ab ea Germani ad Sarmatas, si ad maiores falsum erit, nō enim Germani ad Sarmatas maiores porrigantur, sed potius ad minores, neque ad Asiam porriguntur Sarmatæ sed Scythæ. Sed vt hæc non faceffant negotium geographiæ studiosis, ex sententia veterum geographorū ante Plinium & Ptolemeum, quamquam Plinius in hanc nostram pedibus iuit sententiam, omnes regiones Europæ quæ à Tanai versus Septentrionem & Occidentem vsque ad Visulam amnem sitæ erant, vno nomine Scytharum regiones vocari in quorum numero Sarmatæ & aliæ permultæ Scythæ appellabātur, itaque Sarmatæ sub Scythis erant huius opinionis est Mela noster, alij dixerunt Sarmatiam complecti illas oēs regiones vt sunt recēiores scriptores, propterea ex sententia Mela, vbi in hoc loco legitur Sarmatas, legendum est Scythas, & tunc leges hoc modo, ab ea Germani ad Scythas porriguntur, qui ad Asiam.

Summa Africæ descriptio. Cap. 4.

Africa ab orientis parte Nilo terminatur, pelago à cæteris. breuior est quidē quàm Europa: quia nec vsquam Asiæ, & non totius huius littoribus obtenditur. Longior tamē ipsa, quàm latior, & quā ad fluiuium attingit, latissima: vt quē inde procedit, ita media præcipuē in iuga exurgens, pergit incurua ad occasum, fastigiātque se molliter, & ideo ex spatio paulatim adductior. vbi finitur, ibi maximē angusta est. quantum incolitur, eximiē fertilis. Verum quòd pleraq; eius inculta, & aut arenis sterilibus obducta,

aut ob sitim celi terrarumque deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium, vasta est magis quam frequens. Mare quo cingitur, à septentrione, Libycum: à meridie, Æthiopicum: ab occidente, Atlanticum dicimus. ab ea parte quæ Libyco adiacet, proxima est Nilo prouincia, quam Cyrenas vocant. Deinde cui totius regionis vocabulo cognomen inditum est, Africa: cætera Numidæ & Mauri tenent: sed Mauri in Atlanticum pelagus expositi. Vltrà Nigritæ sunt, & Pharusij, vsque ad Æthiopas, hi & reliqua huius, & totum latus, quod meridiem spectat, vsque in Asiæ confinia, possident. At super ea quæ Libyco mari abluuntur, Lybies Ægyptij sunt, & Leucoæthiopes: & natio frequens multiplexque, Gethuli: deinde latè vacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis: tum primos ab oriëte Garamantas, pòst Augilas & Troglodytas, & yltimos ad occasum Atlantas audimus. Intra (si credere libet) vix iam homines, magisque semiferi Ægipanes & Blemmye, & Gamphasantes, & Satyri, sine rectis passim ac sedibus vagi, habent potius terras, quam habitent. Hæc summa nostri orbis, hæ maximæ partes, hæ forme, gentesque partium. Nunc exactius oras situlque dicturo, inde est commodissimum incipere, vnde terras nostrum pelagus ingreditur: at & ab iis potissimum, quæ influenti dextra sunt. Deinde stringere littora ordine quo iacent, peragratisq; omnibus quæ mare attingunt, legere etiã illa

illa que cingit oceanus, donec cursus incepti operis intra extraque circumuectus orbem, illuc unde coeperit redeat.

ANNOTATIONES

In Caput quartum.

Et qua fluuium attingit latissima] *fluuium Nilum ibi latissima est.* Ita media præcipue iniuga exurgens] *à Numidia, quæ sita est in medio Africa incipiunt exurgere montes quamquam à Catabathmo vsque ad fretum semper exurgat Africa præcipue tamen in Numidia.* Pergit in curua ad Occasum] *.i. valde curua, nam duas Syrtes habet vastas & portus aliquot, Fastigiatque se molliter] .i. erigitur & cõtrahitur incunæ formâ pedetentim, Ideoq; ex spatio paulatim adductior] quasi vix scires cognoscere discriminẽ cõtractæ onis nisi in magno spatio, Vbi finitur, ibi maxime angusta est] *à promontorio viridi vsque ad cõtes promontoriũ suũ e Ampelusiâ.* Quantum incolitur eximie fertilis] *in maritimis videlicet regionibus nã in mediterraneis sterilibus ob penuriã aquarũ, Cyrenas vocat] nũc dicitur Corena, Africa, nũc Barbaria, At Super ea, que lybico mari abluuntur] lege sub iis, quæ lybico mari, abluuntur.**

Ad Lectorem.

Exposui has tres partes terræ quam breuissime potui optime lector, nõ ob aliud, quam quod viderem autorem scripturum & repetiturum fuisse illa sigillatim & per partes nũc vero postquam eò ventum est, vt ea, quæ in vniuersum enarraui particulatim sint mihi declaranda oratum te velim vt si qua in re fuero vel negligentior vel impe

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

ritior, des vel huic argumento vt dixit Mela intri-
cato & perplexo, sunt enim & oppida & nomina
oppidorum & montium ac fluuiorum mutata
partim vetustate, partim bellis, tum terre motibus
deinde inūdationibus fluuiorum & maris, vt po-
stea dicam hijs accessit bellorum rabies, quæ op-
pida funditus deleuit & solo æquauit, quod factū
fuit his temporibus, hinc est, quod ista omnia de-
terruerūt Ciceronem à descriptione orbis. ita ha-
bet ille in 2. epistolarum ad Atticum: Et enim geo-
graphica, quæ constitueram magnum opus est,
ita valde Eratosthenes, quem mihi proposueram,
à Serapione & Hipparcho reprehenditur, Quid
censes si tyrannio accesserit, & Hercule sunt res
difficiles ad explicandum, Et alio loco in alia epi-
stola, De geographia etiam atque etiam delibera-
bimus, & in priore epistola de geographicis di-
cit, quod non possunt ἀνθηρογενεῖσιν, id est io-
cunde scribi & floridè hæc Cicero. Quod ad no-
mina recentiora attinet, dicam multa, sed nōnul-
la subdicebo, propterea quod retinuerunt nomi-
na sua antiqua, historiam non scribam, nam infi-
niti sunt qui hoc præstiterunt, tantum situm geo-
graphicum ob oculos auditorum ponam & locos
mēdosos Castigabo, & desideratos restituum dif-
ficiles vero quo ad potero nodabo, cetera qui vo-
let legat Strabonē Herodotum & Plinium. Vale.

P A R T I C V.

IN POMPO. MELAM. 24
PARTICVLARIS AFRICÆ
descriptio. Mauritania. Cap. V.

Dictum est Atlanticum esse oceanum, qui
terras ob occidente contingeret. Hinc in
nostrum mare pergetibus, læua Hispania,
Mauritania dextra est. Primę partes illæ Europe,
hę Africę. Eius orę finis Mulucha. Caput atque
exordium est promontorium, quod gręci Ampe-
lusian, Afri aliter, sed idem significante vocabulo
appellant. In eo est specus Herculi sacer, & vltra
specum Tingi oppidum peruetus, ab Anteo (vt fe-
runt) conditum. Extat rei signum, parma elephan-
tino tergore execto, ingens, & ob magnitudinem
nulli nunc vsuro habilis: quam locorū accollæ ab
illo gestatam pro vero habet traduntque, & inde
eximię colunt. Deinde est mons præaltus, ei quem
ex aduerso Hispania attollit obiectus. hunc Aby-
lam, illum Calpen vocant, columnas Herculis v-
trunque. Addit fama nominis fabulam, Hercule
ipsum iunctos olim perpetuo iugo diremisse col-
les, atque ita exclusum antea mole montiu ocea-
num, ad quæ nunc inundat, admissam. Hinc iam
mare latius funditur, summotasque vastius terras
magno impetu inflectit. Ceterum regio ignobilis
& vix quicquā illustre sortita, paruis oppidis habi-
tatur, parua flumina emittit, solo quā viris melior
& segnitie gētis obscura. Ex ijs tamen quæ cōme-
morare non piget, montes sunt alti, qui continen-

ter, & quasi de industria in ordinem expositi, ob
 numerum septem, ob similitudinem, fratres vo-
 cantur. Tamuada fluuius, & Rusicada, & Siga par-
 uæ vrbes: & portus, cui Magno est cognomen ob
 spatium. Mulucha ille quem diximus, amnis est
 ingentium olim regnorum terminus Bocchi, Iu-
 gurthæque.

A N N O T A T I O N E S

In Caput V.

Totius terræ & eius partium in vniuersum descriptio in hunc
 quem diximus habet mondū reliquū est, vt easdē partes Mela si-
 gillatim describat, sequutus methodū suam resolutiuam, quam peri-
 patetici in nonnullis libris sequuti sunt. At lector non expectet om-
 nium oppidorum & fluminum montiumque delincationem, nam
 non hoc pollicitus fuerat principio, sed tantum præcipua quedam
 & insignia propterea præmisit in proœmio se quam breuissime di-
 cturum, dicam inquit strictius quasi mittens lectorem ad aliud opus
 geographicum multo prolixius. Sed cum hæc ita habeant mirum
 quod in particulari descriptione non orsus fuerit ab Europa nobis
 longe notiore dicam, cum vellet Mela tantum littora vtriusque ma-
 ris & nostri & Oceani & promonteriorum sinuum necnon &
 montium primariorum describere, situm, voluit à dextra incipere,
 vt totus circulus littoralis a dextra incipiens parte facilius absol-
 ueretur. Dictum est Atlaticum esse Oceanum, qui terras
 ab Occidente contingeret] cum constet maria varia accipe-
 re nomina ex regionibus quas abluunt, mirum est, quod Mela vo-
 luerit mare istud quod Hispaniam tangit Atlanticum vocare cū
 illud tantum Africæ littora attingat, debuisset vocare Hispanicū
 illud tantū, quod Hispaniam attingit siue totum mare Occiden-
 tale vt Polybius & Salustius, ita est, Sed Mela antiquitatem secu-
 tus est terras, Africam & Hispaniam, Hinc] ex hoc Oceano.
 Primæ partes illæ Europe] hunc locum si quis ausus esset casti-
 gare, nescio an accusaretur temeritatis, vel audaciæ perquam insi-
 gnis

gnis, sit ita sanè, nulla reprehensio poterit obstare, quo minus dicam, quid sentio, totus hic libellus fuit inuersus & peruersus, illis temporibus quibus bonæ litteræ sepultæ fuerunt. Hermolao satis fuit, emittere hunc autorem in lucem, cætera alia profecto neglexit, quanquam quibus literis scribenda essent nomina locorum oppidorum et montium diligenter præstitit venio ad locum. Quid si pro primæ partes illæ Europæ legeretur, prima pars illa Europæ, hæc vero Africa. in hoc sèsu, prima pars illa videlicet, Hispania Europæ, hæc. s. Mauritania Africa, an nō videretur lectori etiā medicæ iudicij restituta penitus illæ lectio propterea meo iudicio quātumuis exiguo ita legendū est, prima pars illa Europæ, hæc Africa, Eius oræ finis mulucha] finis Mauritania Tingitana est Mulucha fluius nauigabilis. Sed postquam in descriptionem huius regionis incidi, animaduertat, qui leget hoc meum auctarium, hanc regionem variis seculis varias subiisse mutationes, nam bellis sapissime vastata ferè nulla fuit, & virorum inopia laborans inutilis atque sterilis mansit vsque ad nostra tempora, quibus iam culta reperitur. Mulucha fluius est, si hispanis nautis habenda est fides, cuius ortus est in Atlante minore, dicto hodie maius hæc regio nostro seculo in duo regna diuisa est, in regnum videlicet, Fez, & de Marruecos, regnū Fez habet proprium regem & Marruecos, Fez est regio fertilissima ob fluuios irrigantes regionē illā, & interfluentes quorum vnus est Mulucha, cuius fecimus mentionem, ab Oriente, ab Occidente in littore maris Oceani Marruecos est soli satis fertilis, ad Marruecos sunt dynastæ duo præcipui, qui vernacula sua lingua vocantur, Xerife dasaphi, & Xerife dazamor, Tingi opidū] Tingi nunc Tanger situm in promontorio, quod caput spartel vocatur, à græcis Ampelusia extra fretum Gaditanum in Oceano Occidentali, fretum vocatur Gaditanum à Gadibus insula vicina in, Oceano, at illud fretum hodie de Gibraltar appellatur propter oppidum eius nominis in littore freti, neque vnquam legi, quod vocaretur mare Hispalense aut de Seuilla, vt nonnulli putarunt. Iol & Cyrtha, Arsenaria. Et Cartenna, non sunt in Mauritania Tingitana. sed in Numidia, qui scripserunt esse in Mauritania Tingitana maxime hallucinati sunt, Ob numerū septem ob similitudinē fratres vocantur] huius opinionis fuit Mela & complures alij cum eo. Strabo ait monumentum fuisse septem fratrum, qui ibi egerunt,

quod mihi sit verisimile, nam ob similitudinem dictos esse fratres non negarim, sed cur alij montes similes non dicuntur fratres? quod dicunt recentiores, qui volunt vocari geographi oppidum ibi situm esse dictum Septa propter numerum illorum montium, nec durante vita mea neque maiorum meorum illud dictum fuit, Septa, sed potius Aceuta, Tamuāda fluuius] Oriens ex Atlante minori. & navigabilis, potest fieri, quod seculo Melæ esset vna cum aliis innavigabilis, hic fluuius rigat partem regni Fex & Alarabum, dictus Bedia, Abyla] mons est dictus hodie la sierra dalmarfa totus plenus simiis, Serra lingua Hispanica est mons, Siga] siga nunc la Guardia, Ruficada] nunc Astora. Mulucha] nūc Mulelacha arabice, Portus cui magno est cognomen] iuxta promontorium, vbi siga sita est, nam id promontorium portum facit spatiosissimum. Hæc Tingitana regio hodie à variis principibus possidetur, nam pars illa maritima, quæ est à promontorio Ampelusia. i. capite Spartelli vsque ad finem freti Gaditani à lusitanis possidetur, reliqua pars versus orientem in parte tenent Hispani subiecti regi Hispaniæ.

APPENDIX.

Hæc Mauritania Tingitana quæ partim vergit ad Septentrionem partim ad Occidentem, partim in mediterraneis ad Meridiem bellis & terremotibus vastata olim fuit, inde ad summam reductam miseriam Marrochiani inuaserunt, gens mahumetica ex Arabia felici in ea aliquot, condidere oppida, at cum essent assueti latrociniis more suæ Arabiæ, libuit eis illum sequi morem viuendi, inde ditiores facti totam illam regionem occuparunt, & in regnum redegerunt, neque hoc nostro tempore cessant latrociniis vicinas regiones molestare, hoc quidem maximo incremento nebulonum, qui se illis addixerunt, tanta est enim tyrannis in illis, vt regem Fex potentem principem sepe inuadant, à nostris Hispanis hodie alarabes vocantur.

Numidia

Adeo Numidia ad ripas exposita fluminis Ampsage, spatio quidem quàm Mauritania angustior est, verum & culta magis, & ditior. Urbium, quas habet, maximæ sunt, Cirtha procul mari, nunc Sittianorum colonia, quodam regum domus Iubæ & Siphacis, cum foret opulentissima. Iol ad mare, aliquando ignobilis, nunc quia Iubæ regia fuit, & quod Cæsarea vocitatur, illustris. Citra hanc (nam in medio fermè littore sita est) Cartēna & Arsenaria sunt oppida & Ampsa castellum, & Laturus sinus, & Sardabale fluuius. Ultra, monumentum commune regiae gentis. Deinde Icosium & Vthisia vrbes, effluentes inter eas Ancus & Nabar, aliaque quæ taceri nullum rerum famæue dispendium est. Interius, & longè satis à littore (si fidem res capit) mirum admodum, spinæ piscium muricum ostreorumq; fragmenta, saxa attrita (vti solent) fluctibus, & non differentia marinis, infixæ cautibus anchoræ. Alia & huiusmodi signa atque vestigia effusi olim vsque ad ea loca pelagi, in campis nihil alentibus esse, inueniri que narrantur.

ANNOTATIONES

In caput. V I.

De Mauritania Cæsariensi nullam facit mentionem Pomponius forte existimans non opus esse, vel putans in Tingitana compre-

hendi *Cæsariensem*, *Ptolemæus* multo aliter sentit & alij geographi, sed ego *Melam* ipsum interpretor: quāquā nō ab re erit, si quēdā *Mauritania Cæsariensis* attigero, antequam describam *Numidiam*. Fuere permulti geographi, qui has duas *Mauritanias* planē inuoluerunt atque implicarunt adeo confusē ut nihil supra, veteres non reprehendo, sed recentiores aliquot, qui volunt geographi haberi, quod mihi satis molestum est, cum videam eos hanc disciplinā suā natura confusam ac difficilem cōfusiorem facere. *Cæsariensis Mauritania* in tria distribuitur regna, *Tremissem*, *Tenes*, & *Elgezair*, nomina sunt Arabica, ista tria regna habent sedes suas in mediterraneis, quanquā maritima habeant aliquot oppida, regio est importuosa, tantum habet vnum aut alterum, ibi est *Tremissem* oppidum & regio, huius regionis rex solebat pendere tributum regi catholico *Ferdinando*, anuero nunc numeret *Cæsari* nescimus, quin & rex *Tenes* solitus erat tributum persolvere quotannis regi *Ferdinando Catholico*, *Tremissem* regem noui puer, cū per *Valētiā* magnā iter faceret ad regem Catholicum. Est in hac *Mauritania Quiza* oppidum, hodie dicitur *Oran*, & est ciuitas Christianorū expugnata quondam expensis Cardinalis *Hispaniæ* & archiepiscopi *Toletani* fratris *Francisci Cisneros* à *Cisneros*, qui erexit compluti in *Hispania* sexdecim collegia is omnia templa illius oppidi *Orani* consecrauit, & erexit in episcopatum, ante *Oranū* est castrū vnā cū oppidulo natura munitū in portu illo, quē diximus magnū vocatū hodie *Mazarquebi* lingua arabica, inde ad *Numidiam* in sinu numidico est oppidum *Bugia* dictum, olim amplum, & quod ego cum patre meo vidi in *Africa*, sed cum essem puer nō poteram illa discernere, expugnauit *Bugiam* *Petrus Nauarrus* dux vel maxime strenuus, seculo istius *Caroli Cæsaris* eius nominis quinti seruata semper est, nisi quod moenia fuere diruta iussu *Cæsaris*, seruato Castro, quid postea actum fuerit ignoro, est & salde nunquā colonia ut multi putant, hodie *Alger*, arabice *Elgezair*, hodie regnum recens à *Barba rossa* factum, cum antea non esset nisi pagus in hoc oppido expugnando *Carolus quintus* maximam iacturam passus est omnium suorum bonorum ob tempestatem illam imminuentem, de qua aliquid dixissem nisi *Villagagnon* comendator *Melitensis* docte & facundē ea scripsisset, is enim interfuit, & fuit vulneratus,

Vulneratus, istius Mauritaniæ non meminit Mela forte suo tempore oppida illius non erant tam insignia quàm nunc sunt. Tingitana descripsit illi notissimam, nam à Melaria vsque ad Tingitanam est traiectus quatuor horarum in fræto gaditano. Hinc est quod ab ipsa Tingitana statim venit ad Numidiã vltimam partem Cæsariensis Mauritaniæ ad fluuiũ ampsagam propterea dixit ab eo. s. Mulucha est Numidia ad ripas exposita fluminis Ampsagæ, Ampsagæ] Ampsaga oritur in Atlante maiori qui mons hodie dicitur ab Hispanis montes claros. i. clarimontes, ij montes diuidunt vniuersa Africã in duas partes. Spatio quidem quàm Mauritania angustior est] nam à promontorio Ampelusis quod hodie dicitur caput spartelli vsq; ad ampsagam fluuium semper angustatur & cõtrahitur Mauritania. Mauritania enim Tingitana latitudine complectitur tres gradus, quos si ad milliaria reducamus sunt. 18. milliaria loquor de regione mediterranea cognita seculo Melæ vsque ad montem Atlantem minorem. Numidia vero in latitudine habet duos tantum gradus videlicet. 120. milliaria, Verum & culta magis & ditior] ob inclyta oppida Melæ temporibus, & copiam stationum Cirtha procul mari] Si Salustio habenda est fides non est procul à mari, verba Salustij in iugurthino ita habent: Interim haud longe à mari prope Cirtham oppidum, si enim propè illum locum erat Cirtha non erat procul mari, propterea lege, haud procul mari, vocatur hodie Cirtha Constantina. Nunc Sittianorum colonia] Sittiani fuerunt primi & antiquiores Numidæ, Iol ad mare] Iubæ regia vocata Cæsarea, Iulia videlicet Cæsarea in Augusti fauorẽ. Cartenna, & Arsenaria] Cartenna hodie sillefo, Arsenaria hodie Arseram. Effluentes intereas Ancus & Nabar] lege & effluentes, Aliaque quæ taceri vsque ad finem capitis, Aliaque, quæ tacere nullum rerum famæue dispendium est, interius & longe satis, à littore, si fides rem capit, mirum admodum, spinæ pisciũ muricum ostreorumque fragmenta, saxa attrita, vti solent fluctibus & non differentia marinis, infixæ cautibus anchoræ, alia & eiusmodi signa atque vestigia effusi olim vsq; ad ea loca pelagi, in cãpis nihil alentibus esse] Sed ne Pomponius hæc prædicta miretur dicam quod vidi, apud

Tungrensem oppidum visa sunt spina piscium & cautes fluctibus attrita & anchora magna, & nonnulla istorum hodie visuntur, neque aliud potuit esse quàm quod mare illuc olim pervenerit, alioqui qui posset aliter fieri, in phrysia occidentali, ab oppido Harlinguen ad Amsterredamum vsque, olim erat terræ spatium .14. leucarum germanicarum, & iam mare suo impetu operuit totum illud terræ spatium ut non possis ex Amsterredamo ire in phrysiam nisi naui, in eadem Phrysia, totus ille tractus terræ qui est à mari ad Leoardiam vsque olim ferè erat mare, nunc terra in qua sunt & multæ abbatie & parrochie imo iam rursus inundaret terram mare ipsum in illis locis, nisi prohiberèt aggeres, ausim dicere Hollandiam vniuersam passurâ fuisse maris inundationem nisi occurrerent incolæ aggeribus, quin & superioribus annis bona pars Zelandiæ submersa fuit, quare non debent ista mira videri, postquàm indies videtur & cõrectantur ab omnibus, & hæc de Numidia.

Africa minor.

Cap. 7.

Regio quæ sequitur à promontorio Me-
 ragonio ad aras Philenoru, propriè no-
 men Africæ vsurpat. In ea sunt oppida,
 Hippo regius, & Rusicade, & Tabraca:
 deinde tria promontoria, Candidum, Apollinis,
 Mercurij, vastè proiecta in altum, duos grâdes fi-
 nus efficiunt: Hipponensem vocant proximum
 ab Hippone Diarrhyto, quod littori eius apposi-
 tum est. In altero sunt castra Lelia, castra Corne-
 lia, flumen Bragada: vrbes, Utica & Carthago, am-
 bę inclytæ, ambę à Phœnicibus conditę. Illa fato
 Catonis insignis, hæc suo: nūc populi Romani co-
 lonia: olim imperij eius pertinax emula: iam qui-
 dem iterum opulenta, etiam nunc tam priorum
 excidio rerum, quàm ope præsentium clarior. Ha-
 drumentum

drumentum, Leptis, Clupea, Abrotonū, Taphræ,
 Neapolis, hinc ad Syrtim adiacent, vt inter igno-
 bilia, celeberrimæ. Syrti sinus est centum ferè mil-
 lia passuum, quæ mare accipit, patens: trecenta,
 quæ cingitur. Verum importuosus atque atrox, &
 ob vadorum frequentium breuia, magisque etiã
 ob alternos motus pelagi affluentis & refluents
 infestus. Super hunc ingens palus, amnē Tritona
 recipit, ipsa Tritonis, ynde & Mineruæ cognomē
 inditum est, vt incolæ arbitrantur, ibi genitæ: fa-
 ciuntque ei fabulæ aliquam fidē, quod quem na-
 talem eius putant, ludicris virginum inter se de-
 certantium celebrant. Vltrà est Oea oppidum, &
 Cyniphs fluuius, per vberima arua decidens: tū
 Leptis altera, & Syrtis nomine atque ingenio par
 priori: cæterū altero ferè spatio, quæ dehiscit, quæ-
 que flexum agit, amplior. Eius promontoriū est
 Borion, ab eoque incipiens ora, quam Lotopha-
 gi tenuisse dicuntur, vsque ad Phycunta: & id pro-
 montorium est, importuoso littore pertinax. Aræ
 ipsæ nomen ex Philenis fratribus traxere, qui con-
 tra Cyrenaicos missi Carthagine, ad dirimendū
 cōditione bellū diu iam de finibus, & cū magnis
 amborū cladibus gestū, postq̃ in eo quod conue-
 nerat, non manebatur, vt vbi legati concurrerēt,
 certo tēpore vtrinque dimissi, ibi termini statue-
 rentur: pacti de integro, vt quicquid citra esset, po-
 pularibus cederet: mirū & memoria dignissimū
 facinus, hic se viuos obrui pertulerunt.

Post Numidiam describenda est nobis Africa quæ à veteribus dicta fuit minor & inter ceteras obtinuit nomen Africae propter soli ubertatem & fertilitatem, quanquam nonnullis placet vocare illam Africam ab oppido græcis dicto Aphrodisium, quod hodie Africa dicitur, id oppidum præteritis annis expugnatum fuit à Cæsare Carolo quinto utcumque fuerit Africa dicitur minor quemadmodum Asia minor, quæ nunc Anatolia dicitur & Turchia eodem argumento. Hispani & Itali ad hæc nostra tempora appellarunt Barbariā, et hoc nomine vocantur omnia oppida in illa parte, veluti Tripolis in Barbaria, Tunes in Barbaria, & alia ad hunc modum, Regio quæ sequitur à promontorio Metagonio] Metagonium promontorium hodie dicitur cabo de tres arcas. Cum nulla sit facta mentio in prædictis de metagonio promontorio, quid quæso iam meminit, utriusque enim Mauritaniæ versus Orientem finem fecit Ampsagam fluvium, Debuisset igitur dicere ab Ampsaga fluvio, & non à Metagonio promontorio, hæc accepit Mela ex Strabone, qui huius promontorii mentionem facit, sed quia Straboni hæc regiones Africae nondum planè compertæ erant non est is, quæ in hac descriptione imitari debeamus. Sed propterea quod distinctio regionum ut dixi propriè & præcipue sumitur à fluviiis, Ampsaga fluvius fuit terminus inter Numidiam & Africam minorem consequens est, ut sit initium regionis sequentiis. s. Africae minoris. Unde existimarim servato iudicio eruditissimorum virorum locum esse depravatam, itaque iudicio meo ita esset legendum, Regio, quæ sequitur à flumine Ampsaga, vel hoc modo & melius. Ab Ampsaga fluvio regio, quæ sequitur ad Aras Phylenorum, propriè nomē Africae usurpat. Hippo regius, Rusicade & Tabraca] Hippo regius oppidum fuit satis celebre Augustini ætate fuit à Vandalis & aliis barbaris dirutum, hodie dicitur Bona in regno Tunetensi, hoc oppidum et alia quædam maritima Cæsar coëgit ad pendendum tributum, sunt quidem subiecta regi Tunetensi interim Cæsar habet arces. Rusicade deleta fuit et nunquam instaurata. Tabraca ad mare iuxta Ostia Rubricati fluvij. Deinde tria promontoria,

toria, Candidum Apollinis & Mercurij] *Candidum iuxta Hipponem diarrhyton, Apollinis iuxta Vticam, Mercurij paulo ultra Carthaginem à Græcis Herme promontorium, Vaste proiecta in altum*] *solum Apollinis promontorium vnà cum promontorio Mercurij est vaste proiectum, quamquam Mercurij vastius Duos grandes sinus efficiunt*] *inter Hipponem diarrhytō & Apollinis promontorium est prior ab Apollinis promontorio vsque ad Mercurij promontorium est posterior, Mercurij promontorium hodie vocatur cabo de Nubia. Hippon Diarrhyton*] *dictum est ab irrigatibus & interfluētibus aquis. Vtica & Carthago*] *Vtica hodie Bisarta tributaria Caroli Cesaris huius nominis Quinti subiecta tamen regi Tunetensi, hæc morte Catonis insignis ibi enim Cato sibi consciuit mortem, Carthago Totius Africae olim metropolis, nomen retinet sita est in promontorio in mare protenso habens speciem insule, sed arctissimo isthmo Africa coniungitur, vrbs ipsa partim mari partim stagnis angustatur, latitudo terræ, quæ eam cum Africa iungit, non amplius quam tria millia passuum continet ab vna parte quæ in mare protenditur, Vtica est in altera, in sinu paludis Tunes est oppidum, hodie visuntur quædam antiqua, vnde licet coniectare quanta ciuitas fuerit, ante actis temporibus tota eius potentia migravit in Tunes oppidum celebre & metropolitanum in regno Tunetensi, promontorium Cartaginis adhuc extat, sed Isthmus ille tam angustus minimè, nā ruina domorum factus est longe latior visitur hodie fluius iuxta Isthmum Machera nomine fuit Carthago in faucibus illius paludis, qua itur ad Tunes, paulo interius fuit insula quædam siue monticulus satis planus in medio aquarum, in quo sarraceni & postea turcæ arcem munitissimam erexerunt, & quia est in faucibus illius paludis, Goletam vocarunt. i. paruum guttur vel paruam gulam, in sinu illius paludis est Tunes, quod oppidum à Carthagine distat. xv. millirum. i. v. leucis per paludem. Est tota illa via sicca si per terram iter feceris sine fontibus ac puteis nisi quando distas paruo milliari à Tunes, Hadrumentum, leptis Clupea, Abrotonum, Taphræ, neapolis. hinc ad Syrtim adiacent.] magis perspicua erit oratio, si ita legatur, hinc Hadrumentum, leptis, Clupea, Abrotonum, Ta-*

phræ, Neapolis, ad Syrtim adiacent Leptis parua: Clupea, hodie Quipia, in promontorio Mercurij, Taphræ, vulgo fachs, vna ex tripoli. Neapolis vulgo tripolis barbariæ huius expugnationem vidi vna cum patre meo, expugnauit eam strenuus imperator exercitus hispanorum Petrus Nauarrus nomine regis catholici Ferdinandi, fuit expugnata ipso die. S. Iacobi, hanc Cæsar Carolus Quintus dedit comendatoribus Melitensibus quam postea nescio cuius prodicione amissa fuit. Hæc sunt Pomponij, interim non est silentio prætereunda Aphrodisium, quæ nunc Africa dicitur, fuit oppidum fortissimum natura & arte antequam expugnaretur ab imperatore Carolo quinto, hæc est in sinu quem facit versus Orientem promontorium Mercurij. Syrtis] locus in mari arenosus interdum habens profundam aquam ex fluxu maris, interdum vel parum aquæ in refluxu, vel etiam nullam aquam, & tunc cõtingit videre arenam. Hispani vocant baxos de Barbaria, flandri Banchs, Itali Banchi. Sed non ab re erit transcribere locum illum salustij in Iugurthino de sirtibus ita illæ habet: Ceterum situm inter duas Syrtes, quibus nomen ex re inditum nam duo sunt sinus prope in extrema Africa impares magnitudine pari natura, quarum proxima terræ præalta sunt, cetera vti sors tulit alta, alia intempestate vadosa, & alia quæ adferre longum esset. Qui contra Cyrenaicos] locus iste vti in prioribus annotationibus dixi est nullius sensus & planè mutilus, in quo quædam desiderantur, quæ ex Salustio restitui erit tamè operæ prætium breuem historiam Salustij huc afferre, ita habet ille, qua tempestate Carthaginenses plerique Africæ imperitabant, Cyrenenses quoque magni atque opulenti fuere. Ager in medio arenosus vna facie, neque flumen, neque mons erat, qui fines eorum discerneret quæ res eos magno diuturnoque bello inter se habuit. Postquam vtrinque legiones, item classes sæpe fusæ, fugatæque, & alteri alteros aliquantulum attriuerat, veriti ne mox victos, victoresque defessos alius aggrediretur, per inducias sponsonem faciunt, vti certo die legati domo profisciscerentur, quo in loco inter se obuij fuissent, ibi cõmunis vtriusque populi finis haberetur. Igitur Carthagine duo fratres missi, quibus nomen philenes erat, maturauere iter pergere. Cyrenenses tardius iere. id socordianè an casu acciderit, parum.

parum cognoui. Caterum solet in illis locis tempestas haud secus atque in mari retinere nam ubi per loca equalia & nuda. gignensiu ventus coortus arena humo excitauit, ea magna vi agitata, ora oculisque implere solet, ita prospectu impedito morari iter. Postquam Cyrenenses aliquanto posteriores sese vident, & ob rem corruptam domi poenas metuunt, criminari Carthaginienses ante tempus domo digressos. denique omnia malle quem victi abire, sed cum Poeni aliam conditionem tantummodo equam peteret, graeci optionem Carthaginiensibus faciunt: ut vel illi, quo fines populo suo peterent, ibi viui obruerentur, vel eadem conditione sese quem in locum vellēt processuros. Phyleni conditione probata, seque vitamque suam reipub. condonauere, ita viui obruti. Carthaginenses in eo loco fratribus aras consecrauerunt, alijque illis domi honores constituti, haec Salustius in iugurthino, lectioni Pomponianae debent post illud pacti de integro, addi ista verba, ut vel illi, quo fines populo suo peterent ibi viui obruerentur, vel eadem conditione sese, quem in locum vellēt processuros. Phileni conditione probata, mirum & alia quae sequuntur. Sed quia omisi aliqua de Cyniphe fluuio & de fluuio Tritone, ea non praetermissurus sum. Mela postquam scripsit priorem Syrtim versus Occidentem sinum esse importuosum atque atrocem, paulo post addidit. Super hunc ingens palus] lege sub hoc. Annem Tritona recipit] Triton non longe à mari ortum habet, palus ipsa dicta est Tritonis, propterea Pallas vocata fuit Tritonia. Quod quem natalem eius putant] lege quem natalem eius diem putant. Cyniphs fluuius per vberissima arua decidēs] omnes ripae istius fluuij vsque ad fontem eius sunt fertilissimae, neque est in vniuersa Africa fluuius fecundior isto, nam tota regio circumstans est omnium frugum & fructuum fecundissima generatrix eius promontorium est borion] importuosum quidem & nauium stationibus infestum. Loto phagi] insula est lotophagorum in Syrti maiori quae nunc dicitur Algelbens, expugnata semel ab Hispanis & rursus amissa, magna clade ab Hispanis accepta, ibi interfectus fuit pater istius ducis Alnae, qui iam gerit vices in Italia Philippi Hispania & Neapolis Angliaeque regis.

Nde ad Catabathmon Oyrenaica prouin-
 cia est, in eaque sunt Ammonis oraculū,
 fidei inclyte: & fons, quem Solis appellat:
 & rupes quædam Austro sacra. Hæc cum homi-
 num manu attingitur, ille immodicus exurgit, a-
 renasque quasi maria agens, sic seuit, yt equor flu-
 ctibus. Fons media nocte feruet, mox & paulatim
 tepescens, fit luce frigidus: tunc yt sol surgit, ita
 frigidior: subinde per meridiem maximè riget: su-
 mit deinde tepores iterū, & prima nocte calidus,
 atq; yt illa procedit, ita calidior: rursus cū est me-
 dia, perferuet. In littore promontoria sunt Ze-
 phyrion, & Naustathmos: portus Paretonius: Vr-
 bes, Hesperia, Apollonia, Ptolemais, Arsinoë, atq;
 (vnde terris nomen est) ipsa Cyrene. Catabathmos
 vallis deuxa in Egyptum, finit Africam. Ore sic
 habitantur, ad nostrum maxime ritum moratis
 cultoribus, nisi quod quidam linguis differunt, &
 cultu deorum, quos patrios seruat, ac patrio more
 venerantur. Proximis nullæ quidem vrbes stant,
 tamen domicilia sunt, quæ Mapalia appellantur:
 victus asper, & munditiis carens. Primores sagis
 velantur, vulgus bestiarum pecudumque pellibus:
 humi quies, epulæq; capiuntur. Vasa ligno sunt,
 aut cortice. Potus est lac, succusq; baccarum. Ci-
 bus est caro, plurimum ferina. nā gregibus (quia
 id solum optimum est) quoad potest, parcitur. In-
 teriores

teriores etiam incultius, sequuntur vagi pecora,
 utque a pabulo ducta sunt, ita se, ac tuguria sua
 promouent: atque ubi dies deficit, ibi noctem a-
 gunt. Quanquam in familias passim & sine lege
 dispersi, nihil in commune consultant, tamen
 quod singulis aliquot simul coniuges, & plures ob
 id liberi agnatique sunt, nusquam pauci degunt.
 Ex iis qui ultra deserta esse memoratur, Atlantes
 solem execrantur, & dum oritur, & dum occidit,
 ut ipsis agrisque pestiferum. Nomina singuli non
 habent. non vescuntur animalibus, neque illis in
 quiete, qualia ceteris mortalibus, visere datur.
 Troglodytæ nullarum opum domini, strident ma-
 gis quam loquuntur, specus subeunt, alunturque
 serpētibus. Apud Garamantes etiam armenta sunt,
 eaque obliqua ceruice pascuntur. Nam pronis dire-
 cta in humum cornua officiunt. Nulli certa vxor
 est. Ex his qui tam confuso parentum coitu passim
 incertisque nascuntur, quos pro suis colant, for-
 mæ similitudine agnoscunt. Augilæ manes tan-
 tum deos putant, per eos deierant, eos ut oracula
 consulunt, precatique quæ volunt, ubi tumulis in-
 cubuere, pro responsis ferunt somnia. Fœminis
 eorum solene est nocte qua nubunt, omnium stupro
 patere, qui cum munere aduenerint, & tum cum plu-
 rimis concubuisse maximam decus, in reliquum pud-
 citia insignis est. Nudi sunt Gamphasantes, armo-
 rumque omnium ignari: nec vitare sciunt tela, nec
 iacere, ideoque obuios fugiunt, neque aliorum quam

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

quibus idem ingenij est, aut congressus, aut colloquia patiuntur. Blemmyis capita absunt, vultus in pectore est. Satyris præter effigiem, nihil humani. Ægipanum quæ celebratur, ea forma est. Hæc de Africa.

A N N O T A T I O N E S

In Caput VIII.

Inde ad Catabathmon Cyrenaica prouincia est] *Inde hoc est ab Aris Philenorum, Catabathmos descensus est siue decliuis regio ait Mela, Cyrenaicam prouinciam initium sumere ab Occidente ab aris philenorum vsque ad Catabathmō. i. vsque ad principium descensus in Aegyptum, hæc regio originem duxit à græcis propterea populus in ea Olim loquebatur græce. hinc est, ut tot viri illustres, & perquam docti ex illa prodierunt possem eorum catalogum referre sed non est instituti mei. Ammonis Oraculum] ab hoc loco vsq; ad illū in littore promontoria sunt, omnia scatent fabulis sumptis ex Herodoto mēdaciōrū parente. In littore promontoria sunt] antequam de promontoriis dicam hæc regio Cyrenaica hodie dicitur Corena, quo nomine etiam oppidum Cyrene hodie vocatur, Zephyrion & Naustathmos] Duo promontoria, quæ portum faciunt non satis tutum qui & Naustathmos quoque vocatur, quamquam dictus fuerit à nauium statione, Paretonius portus] portus magnus & eiusdem nominis olim ciuitas amplissima, Vrbes Hesperia, Apollonia, Ptolemais. Arsinoe] *Hesperia vulgo Bernic. Apollonia hodie Bonadria. Ptolemais nunc Tolometa. Arsinoe nostro seculo Trochara. Atque vnde terris nomen est Cyrene] hodie Corena in mediterraneis. Hæc regio nō vsque adeo est frequentata ob sterilitatem & quia arenosa est Tolometa ab iis, qui in Alexandriam nauigant, frequentatur ut recentem aquam dulcē haurire ex puteis possint. Proximis nullæ quidem vrbes stant] lege hoc modo, proximis nullæ quidem vrbes statæ, tamen domicilia sunt. hoc vocabulo utitur sæpissime Mela, veluti primo capite libri secundi, habet Mela in hunc modum. Vagi Nomades,**

mades, pecorum pabula sequuntur, atque ut illa pecori durat, ita diu statam sedem agunt.

PARTICULARIS ASIÆ
descriptio Ægyptus. Cap. 9.

Asiæ prima pars Ægyptus inter Catabathmon & Arabas, ab hoc littore penitus immissa, donec Æthiopiam dorso cōtingat, ad meridiem refugit. Terra expers imbrium, mirè tamen fertilis, & hominū aliorumque animalium perfecunda generatrix. Nilus efficit, amniū in nostrū mare permeantium maximus. Hic ex desertis Africę missus, nec statim nauigari facilis, nec statim Nilus est: & cū dieu simplex sæuusque descendit, circa Meroën latè patentem insulam, in Æthiopiā diffunditur, alteraque ex parte Astaboras, altera astapus dictus est. Vbi rursus coit, ibi nomen hoc capit. Inde partim asper, partim nauigia patiens, in immanem lacum deuenit: ex quo præcipiti impetu egressus, & Tachempso alteram insulā amplexus vsque ad Elephantidem urbem Ægyptiā atrox adhuc feruensque decurrit. Tum demum placidior, & iam penè nauigabilis primū iuxta Cercaforum oppidum triplex esse incipit: deinde semel iterūque diuisus, ad Delta & Metilin it per omnem Ægyptum vagus atque dispersus, septemque in ora se scindens, singulis tamen grandis euoluitur. Non pererrat autem tantū eam, sed æstiuo sydere exundans etiā irrigat, adeo

efficacibus aquis ad generandum alendúmque,
 vt præter id quòd scatet piscibus, quòd hippopo-
 tamos, crocodilósque vastas belluas gignit, glebis
 etiam infundat animas, ex ipsaque humo vitalia
 effingat. Hoc eo manifestúm est, quòd vbi sedauit
 diluuia, ac se sibi reddidit per humentes campos
 quædam nõdum perfecta animalia, sed tum pri-
 mùm accipientia spiritum, & ex parte iam for-
 mata, ex parte adhuc terrea, visuntur. Crescit por-
 rò, siue quòd solutæ magnis æstibus niues, ex im-
 manib⁹ Æthiopix iugis largius quàm ripis accipi
 queant, defluunt: siue quòd sol hyeme terris pro-
 prior, & ob id fontem eius minuens, in estate tunc
 altius abit, finitque integrũ, & vt est plenissimus
 surgere: siue quòd per ea tempora flantes Etesix,
 aut actas à septentrione in meridiem nubes, su-
 per principia eius imbre præcipitant: aut venienti
 obuij aduerso spiritu, cursũ descēdētis impediũt:
 aut arenis, quas cum fluctibus littori applicant,
 ostia obducunt, fitque maior: vel quod nihil ex
 semet amittit: vel quòd plus quàm solet, accipit:
 vel quòd minus quàm debet, emittit. Quòd si est
 alter orbis, suntque oppositi nobis à meridie An-
 tichthones, ne illud quidem à vero nimiũ absces-
 serit, in illis terris ortum amnem, vbi subter ma-
 ria cæco alueo penetrauerit, in nostris rursus e-
 mergere, & hac re solstitio accrescere, quòd tum
 hyems sit vnde oritur. Alia quoque in his terris
 mira sunt. In quodã lacu Chemnis insula, lucos
 syluásque

syluasque & Apollinis grande sustinens templū,
natat, & quocūque venti agunt, pellitur Pyrami-
des tricenū pedum lapidibus extructę, quarum
maxima (tres namque sunt) quatuor ferē soli iu-
gera, sua sede occupat: totidem in altitudinem eri-
gitur. Mœris aliquando campus, nunc lacus, vi-
ginti millia passuū in circuitu patens, altior quā
ad nauigandum magnis onustisque nauibus satis
est. Psammetichi opus Labyrinthus, domos mille
& regias duodecim perpetuo parietis ambitu am-
plexus, marmore extructus ac tectus, vnum in se
descensum habet, intus penē innumerabiles vias,
multis ambagibus huc & illuc remeantibus: sed
continuo anfractu, & sæpe reuocatis porticibus
ancipites, quibus subinde aliū super alios orbem
agentibus, & subinde tātū redeunte flexu, quā-
tū processerat, magno & in explicabili tamen er-
rore perplexus est. Cultores regionum multò ali-
ter à cæteris agunt: mortuos fimo obliti, plāgunt:
nec cremare, aut fodere fas putāt: verū arte me-
dicatos, intra penetralia collocāt. Suis literis per-
uerse vtuntur. Lutum inter manus, farinam calci-
bus subigunt. Forum ac nogotia, fœminæ: viri,
penſa ac domos curant: onera illæ humeris, hi ca-
pitibus accipiunt. Parentes cūm egent, illis neces-
ſe, his liberum est alere. Cibos palām, & extra sua
tectā capiunt: obscœna intimis ædium reddunt.
Colunt effigies multorum animalium, atque ipsa
magis animalia, sed alij alia, adeò vt quædam co-

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

rum etiam per imprudentiam interemisse, capitale sit:& vbi morbo aut sortè extincta sint, sepelire ac lugere solenne sit. Apis populorum omnium numen est: bos niger, certis maculis insignis, & cauda linguâque dissimilis aliorum: rarò nascitur, nec coitu pecoris (vt aiunt) sed diuinitus & cælesti igne conceptus, diésque quo gignitur, genti maximè festus est. Ipsi vetustissimi (vt prædicant) hominum, trecenos & triginta reges ante Amasin, & supra tredecim millium annorum ætates certis annalibus referunt: mandatūque literis seruant, dum Ægyptij sunt, quater cursus suos vertisse sydera, ac solem bis iam occidisse, vnde nunc oritur. Viginti millia vrbium Amasi regnante habitarunt, & nunc multas habitant. Earum clarissimæ procul à mari, Saïs, Memphis, Syene, Bubastis, Elephantis, & Thebæ, vtique (vt Homero dictum est) centum portas, siue (vt alij aiunt) centum aulas habent: totidem olim principum domos: solitasque singulas, vbi negocium exegerat, dena armatorum millia effundere. In littore, Alexandria Africæ contermina. Pelusium Arabiæ ipsas horas secat. Canopicum, Bolbiticum, Sebenniticum, Mendesium, Pathmiticum, Tanicum, Pelusiacum, Nili ostia.

A N N O T A T I O N E S.

In caput. I X.

Asiæ prima pars Ægyptus] *Ægyptum alij partem Africæ esse existimarunt, alij Asiæ: quidam mediam Asiæ fecerunt,*

cerunt, mediam Africæ propterea quod Nilus per mediam interflueret. Mela Asiæ partem facit, sequutus Herodotum magistrum suum. Propterea admonendi sunt lectores, ut cum legerint hoc caput: sciant totum esse Herodoti, per pauca namque sunt Strabonis. Lego apud probatos autores Aegyptum esse donum Nili propterea quod aquæ ipsæ Nili suo fluxu attulerunt tantum limi ut postea fieret terra habitabilis, quæ irrigaretur Nilo, Duo ex veteribus geographis peragrarunt Aegyptum, Herodotus, & Strabo: sed Strabo partem Æthiopiæ vidit. Nilus efficit, Annuum in nostrum mare permeantium maximus, hic ex desertis Africæ missus] Hæc fuit opinio Iubæ regis, ut Nilus oriretur ex montibus Mauritanie versus Occidentem, quod probat Mela, alij dixerunt Nilum ortum habere in montibus Lunæ, alij in parte illa meridionali, quæ vergit ad Polum antarcticum. Sacra nostra scriptura ait Nilum circumire omnem terram Æthiopiæ, unde possum colligere, Nilum ortum habere in ultima parte Æthiopiæ contraria nostro hemisphærio, dicant quicquid volent Iuba & alij, Moyses multo melius nouerat ortum Nili omnibus istis geographis ethnicis, nam ipse longo tempore fuerat in Aegypto, & deus reuelauerat ei ortum eius, quare malo cum sacris litteris dicere Nilum oriri ex ultimis partibus Æthiopiæ, quam cum Iuba ethnico & aliis ex montibus lunæ & ex Mauritania: & hæc de ortu Nili in zona nobis contraria, De fluxu dicendum nobis est. Et cum diu simplex sæuusque descendit] si sæuus quomodo simplex, dicam, ibi sæuus dicitur magnus, simplex, non diuisus, Circa Meroen latè patentem insulam] Meroe insula Nili ubi primū Nilus non iam simplex sed diuisus fluit. Meroe à Cambysis sorore, dicta Meroe. In Æthiopiā diffunditur.] i. ibi non iam simplex & indiuisus sed planè in duas partes diuisus in Æthiopiam diffunditur. Dicit Mela Nilū diffundi circa Meroeam insulam, quasi vero antea non diffusus esset, dixi Melam pro diuideri accepisse diffundere, et ita est, nam antea ut dixit simplex fluctabat. Alteraq; ex parte Astaboras: altera Astapus dictus est] Astaboras in sinistro latere, Astapus in dextro, quæ duo latera cingunt insulam Meroem. Astaboras dictus est, quasi ramus aquæ venientis è tenebris. Astapus vero aqua latens. Vbi rursus

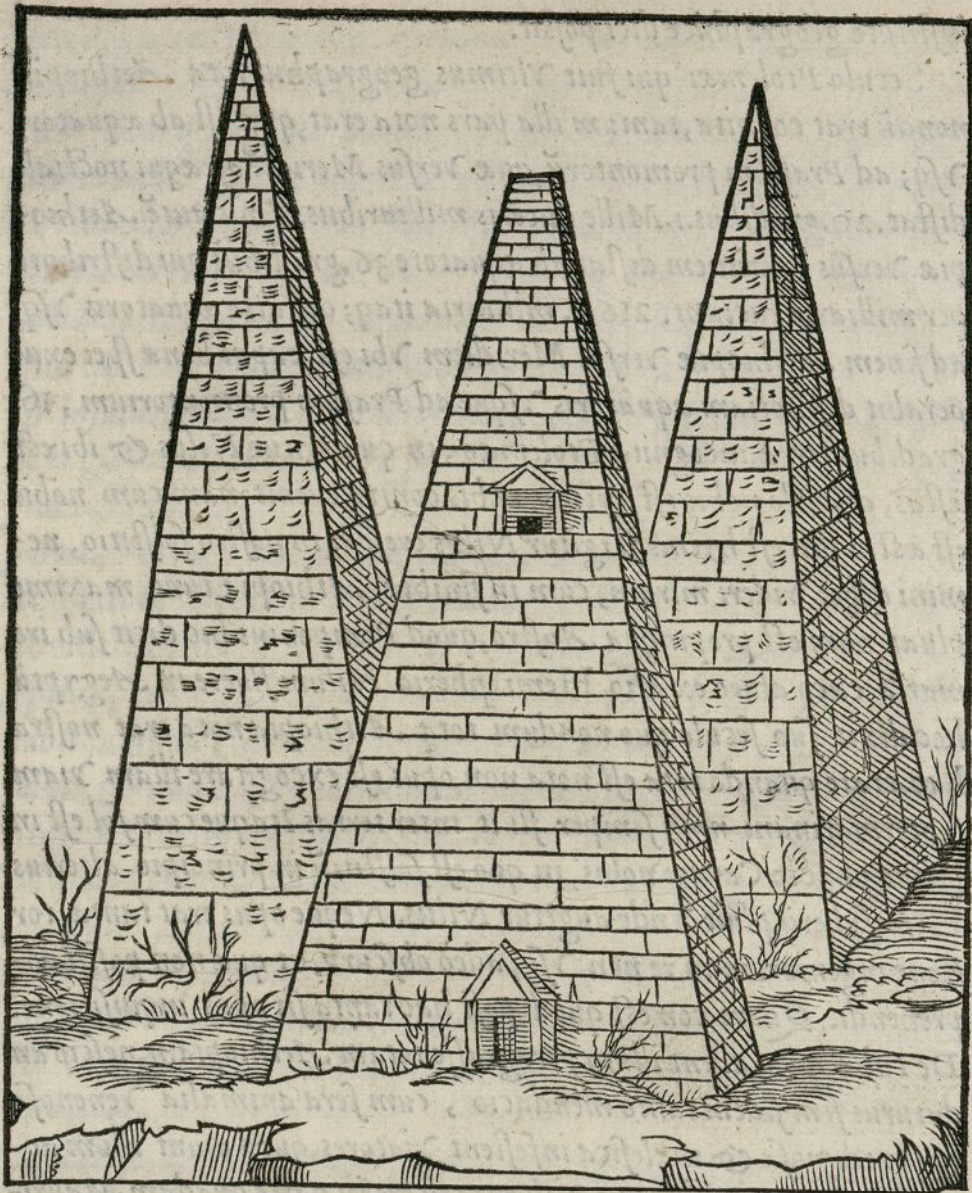
coit ibi nomen accipit.] *nomen. f. Nili nam in diuisione amittit nomen Nili, in coniunctione rursus recuperat. Immanē lacum. i. magnum hoc vocabulo sæpe utitur Mela pro ingenti & immenso. Et Tachempso alterā insulam amplexus] à Merroe totus continuus Nilus fluit, inde rursus diuiditur & Tachempso insulam complectitur, huius insulæ partem mediam occupant Aethiopes, partem autem alteram Ægyptij hæc Herodotus. Vtique ad Elephantidem urbem Ægyptiam] Elephātis vrbs & insula. Iuxta Cereasorum oppidum] Cereasorum lege sine ω, sed tantum cum. o. ut sit nomen oppidi & non populorum græci dicerēt νεκρά & Γεωv. Triplex esse incipit] in tres diuiditur partes. Deinde semel iterumque diuisus. i. bis diuisus. Ad deltam & Metilin it per omnem Ægyptum vacuus atque dispersus] Nilus cum ad Memphim urbem fluit, ibi se in septem partes diuidit, quæ vocantur ostia Nili, quæ diuisio formā habet, Δ. apud græcos ita ut sit triangulus, cuius basis sit in Ostiis fluminis, & conus apud Memphin. Septemque in ora se scindēs, singulis tamen grandis euoluitur] *compertum est nostro seculo quod præter tria ora omnia alia sunt non magni momenti, Pelusiacum vnum est, alterum Canopicum, Tertium Heracleoticū. quod æquale faciunt Canopico vicino, in Pelusiaco est Pelusium oppidum hodie dictum, Damiata, de quo dicam in fine huius capituli. Sed Æstiuo sydere] Magna fuit disputatio de cremento & decremēto Nili apud veteres, usque adeo ut ridere videatur Strabo tantam operam tantūque sudorem in hoc argumento ab illis impensum fuisse. Herodotus citat friuolas quasdam sententias, quas hic repetit Mela, sunt, qui in cremento Nili astronomicantur, alii confabulantur, Denique omnia incerta relinquuntur.**

De cremento Nili in media æstate.

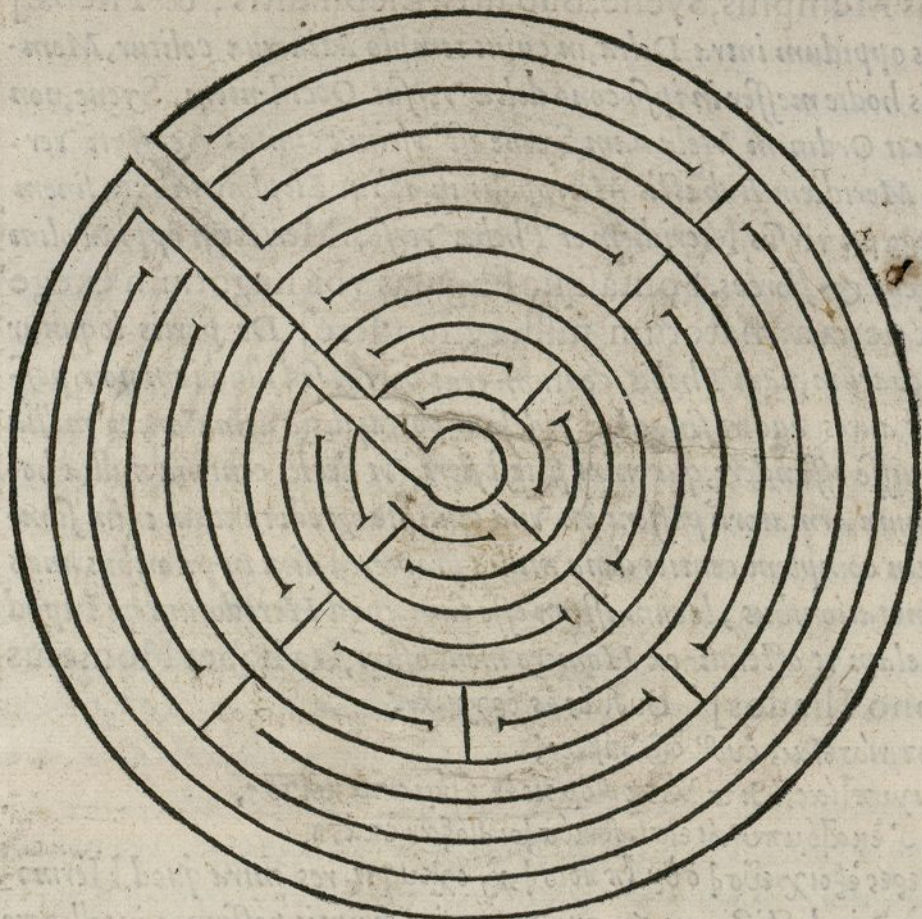
Licebit mihi per beneuolos lectores meam sententiam in re tam perspicua ac clara dicere quando alij tam liberè & tam prolixè suā ob omnium oculos posuere, nec velim putent, qui mea legent, opinione mea absolutam esse quæstionem esset hoc hominis planè ridiculi, & qui multum sibi placeret, tantum in dicabo quid in hoc instituto

instituto geographice dici possit.

Seculo Ptolemæi qui fuit ultimus geographus tota Aethiopia nondum erat cognita, tantum illa pars nota erat, quæ est ab æquatore usq; ad Prassum promontoriū, quæ versus Meridiem ab æqui noctiali distat. 20. gradibus. i. Mille ducēis miliaribus. Finis autē Aethiopiæ versus Meridiem distat ab æquatore 36. gradibus qui distributi per miliaria faciunt. 2160. miliaria itaq; distātia æquatoris usq; ad finem Aethiopiæ versus Meridiem ubi est caput bonæ spei exuperabit distantiam æquatoris usque ad Prasum promontorium, 16. gradibus terræ, incognitæ Ptolemæo, in qua oritur Nilus & ibi est æstas, quando nobis est hyems, nobis contra euenit nam cum nobis est æstas illis est hyems. si igitur Nilus crescat in nostro solstitio, nemini debet videri mirum, cum in finibus Aethiopiæ tunc maxime pluat, nam est propinqua Austro, quod Pomponius hic dicit sub ire maria cæco alueo ex alio Hemispherio Nilum fluere in Aegyptū hoc dixit suo seculo quo nondum tota Aethiopia nota erat nostra hac ætate quando tota est nota non opus est excogitare illam viam subtermarinam nam semper fluit inter terras Itaque cum sol est in primo puncto Cancris nobis, in quo est solstitiū in principio alterius Hemispherij pluit unde augetur Nilus. Neque opus erat tanta torsione ingeniorum in re non usq; adeo obscuræ, ut quæ non possit comprehendere. Quare non est quod post hac tanta sit opus inquisitione. De Iuba, quod aiunt illum peragrasse totam Aethiopiam, nescio an daturus sim fidem tanto mendacio, cum fera animalia venenosa & prodigiosa & malefica infestent viatores, quod aiunt illum accepisse ab iis qui ibi agunt Nilum crescere in parte quadam Mauritaniæ hoc venit in dubium, Crescit porro] omnia ista quæ sequuntur sunt Herodoti sed ultima sententia est nostra. Alia quoque in his terris mira sunt] ab hoc loco usque ad illud pellitur, sunt nugumenta impudentissima. Pyramides tricenum pedum lapidibus structæ] ita lege & non extructæ, quod si placet legere extructæ non laboro, Quatuor ferè soli Iugera] Iugerum complectitur ducentos pedes, quatuor Iugera constabunt ex. 800. pedibus.

Psammeticus opus Labyrinthus] *Psammeticus rex fuit*
Aegypti, is coepit construere labyrinthum, sed nō solus absoluit, sed
aliū duodecim postea reges in Moeri campo: nam tunc Moeris non
erat lacus. Anfractu] flexus ex Varrone. Arte medicatos] balsa
mo, vel aliis aromatis ne putrescant & corrūpantur, Suis literis
peruersē vtuntur] nam scribūt, vt hebraei, à dextra ad sinistram
Ante Amasim] Armasis rex fuit Aegypti, sed ante illū fuerūt
 330. reges, *Primus rex fuit Mena, post deos reges, Post Menā Nitoris*
regina inde Moeris, post hūc Sesostris, quem sequutus est Pheron, ab
hoc Pherone cæco, Memphis proteus, post Proteum regnavit Rham-

simus inde Cheops, ab isto Chephrenis, à quo Mycerinus, post quem
 Afichis. Deinde Anyfis post quem Amyrtaeus, postea Sethon, po-
 stremus fuit Orus post Orim, Amasis, primus postea sequutus est
 Psamniticus, cui successit filius nomine Necus in huius locum succe-
 ditus est Psammis, huic filius eius Apries, hinc Amasis felix ille cu-
 ius hic fit à Pomponio mentio, Ab illo Mena primo rege vsque ad
 Amasim istum trecentos & triginta fuisse reges aiunt Aegyptij, at
 ego primores & rerum gestarum gloria per celebres recensui. Tre-
 decim millia annorum] ex eorum abdita supputatione. Vigin-
 ti millia urbium Amasi regnante habitarunt] nunquam,
 dictum aut scriptum est, nugamentum tam insolens, quam dicere,
 aut scribere Aegyptum complexam fuisse viginti millia urbium,
 nam neque Hispania neque Gallia minus Germania possent com-
 mode esse capaces tot urbium, cum vnaquaeque illarum regionum
 sit triplo aut quadruplo maior Aegypto. horrenda mēdacia Hero-
 doti & infanda nec non indigna tanto viro, Earum clarissime,

P. IOAN. OLIVA. ANNOTA.

Sais Memphis, Syene, Bubastis, Elephantis, & Thebæ]
 Sais oppidum intra Delta, in cuius templo Minerva colitur, Mem-
 phis hodie messer in ipso cono delta versus Occidentem. Syene, non
 servat Ordinem Mela nam Syene est ultima ciuitas Aegypti ver-
 sus Meridiem Bubastis Metropolis in delta. Elephātis iuxta finem
 Aegypti versus Meridiem et Thebæ versus Meridiem oppidū olim
 ingens & florens. Solitasque singulas vbi negotium exege-
 rat dena armatorum millia effundere] De portis loquitur
 Thebarum, nam Thebis centum erat portæ. sed illud iam non pos-
 sunt aures audire singulas videlicet portas dena armatorum millia
 potuisse effundere, qui enim potest fieri, vt decies centena millia ho-
 minum armatorū possent ex vna ciuitate egredi tantam enim sum-
 mam complent centies dena millia propterea dixi in prioribus meis
 annotationibus, locum istum esse tam apud Herodotum quā apud
 Melam vt ostendi ex Homero mendosum, Ita habet Homerus
 nono Iliados] οὐδ' ὅς ἐς ὀρχομεν,
 ποτινίσσεται, οὐδ' ὅς ἑβείας,
 Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κείτας,
 Αἰθ' ἐκατόμυλοι εἰσι, δηνόσσοι δόξαν ἐκάσῃ,
 Ἄνρες ἔξοι χνεῦσθ' σὺν ἱπποισθ', καὶ ὄχευθιν. res mira quod Hermo-
 laus vir doctissimus & qui vt ex eius scriptis possumus intelligere
 multa legerat, hunc locum praterierit & non viderit δηνόσσοι δι-
 centos significare & non denos, age omitto Hermolaum quid dicā
 de Camerte Vadiano & aliis, qui hunc locum reliquerūt intactum
 quando quæso δηνόσσοι, dena millia. significauit, neque aliud fuisse
 in causa putarim, quam quod maiorem rationem habuerint ostenta-
 tionis eruditionis suæ quam castigationis libri, quam ego maxime
 præ oculis habeo, legendum igitur est, ducenos armatos milites effun-
 dere. Alexandria] nota est metropolis iam totius Aegypti empo-
 rium maximum mercatorum nomen retinet. Pelusium] nomē ostii
 & oppidi nunc dicti Damiata.

APPENDIX.

Olim vniuersa Aegyptus floruit sub variis regibus diuersorum
 nominum vsque ad Ptolemeos iam vere ethnicos nam Pharao-
 nes admodum pauci fuere. Ptolemæi longo tempore durarunt, vsque
 ad

ad Romanorum imperium, Inde perfractō romano imperiōres egyptia peruenit ad Agarenos Arabiæ felicis, quorum princeps vocatus fuit Sultanus, & alij sequentes quoque vocati sunt Sultani, mahumetani omnes, regnarunt multis annis donec à Turcis expugnati fuerunt: possidet iam totam Aegyptum Solymanus Turca, relicto ibi gubernatore, qui Baxa Aegypti vocatur, Solebant quondam cum Sultani regnabant & Rhodus floret ex aquis Sextius vulgo aygues mortes quotannis bis ad Alexādriam nauigare mercatores: multi Lugdunenses, Auinionenses, & sæpe eueniebat, vt naui magna Rhodiana veherentur, ex hac nauigatione magnam sibi comparabant mercatores copiam aromatum & aliarum rerum, quas in Prouinciā exportabāt, magno incremēto Galliarum. Veneti hāc nauigationem sibi vsurparunt, in qua non magnum fecerunt questum, propter nauigationem, Portugalensium. Pelusiācum ostium habet propē Damiatam ductam olim Pelusium oppidum satis celebre, Gaguinus ait Damiatam oppidum vocatum fuisse olim Helio-
polin, quod planē figmentum est, hoc oppidum expugnatum fuit à rege diuo Ludouico in expeditione Hierosolymitana. Verum cum in descriptione Aegypti meminerit Mela Memphis & aliarum celebrium ciuitatum miror quod non fecerit mentionem Babylonie Aegypti, nunc Cayrum est ciuitas nō tam magna quam fertur esse valet tamen populo, & ab exteris valde frequentata, quod autem videatur magna faciunt latissima suburbia in quibus domus sunt inuicem separate ab hac ciuitate vocantur Sultani sultani Babylonie, neq; est illa Babylonia Chaldeorū quam crexit Semiramis.

Arabia. Cap. X.

Arabia hinc ad Rubrum mare pertinet, sed illic magis læta & ditior, thure atque odoribus abūdat: hīc, nisi quā Casio monte attollitur, plana, & sterilis. portum admittit Azotum, suarum mercium emporium: quā in altū abit, adeò ædita, vt ex summo vertice à quarta vigilia ortum solis ostendat.

Arabia hinc ad Rubrum mare pertinet] hinc. i. à Pelusio ostio, lectio ista dubia mihi videtur, nā si Mela loquatur de vniuersa Arabia, clarum atque apertum est Arabiā desertam non pertinere ad mare rubrum, sed potius ad Iordanem intueri chartam & descriptionem, Petrea Arabia & felix haud dubie pertinet ad mare rubrum: Quare hic tantum loquitur de duabus Arabiis vt ita loquamur. Sed illic magis lata & ditior] Sed illic. i. ad mare rubrum est felix & vocatur Arabia felix, Hic vero] .i. in Arabia Petrea plana & sterilis. Portum admittit Azotum] in primis Azotum vel Azotus neque Arabiae Petreae est, neque felicitis, nam est oppidum Idumae: Quid ergo sibi vult Mela, cum dicit portum admittit Azotum, existimo Melā voluisse, dicere propinquorem portum Arabiae Petreae esse Azotum, à quarta vigilia] .i. hora secunda à media nocte.

Corollarium.

Sed quia hic tantum de littoralibus & maritimis regionibus loquitur, dicam nonnulla de Arabia Petrea cuius in hoc loco facit mentionē Mela, nā de felici idē Mela meminit in tertio. Hæc Arabia Petrea Nabathea regio antea dicta magna regio est & montuosa & arenosa nihil illustre habens, quam quod filij Israel quadraginta annis ibi manserunt, tantum est vnum celebre oppidum Petra, vnde petrea: ibi est mons Sina, mons Seir, Abarim mons, Hermon mons. populi Moabite, Ammonite, Aedomite, fluij non sunt, præter vnum Torrentem nomine Zared, & iuxta terrā promissionis Arnon fluuius, multe sunt & variae gentes veluti Amorrhæi, solitudines pleraque, vt sunt Matthana solitudo, Cademoth solitudo, & alia: reliqua dicentur in descriptione Syriae.

SYRIA late littora tenet, terrasque etiam latius introrsus, aliis aliisque nūcupata nominibus. Nam & Cœle dicitur, & Mesopotamia, & Damascene, & Adiabene, & Babylonia, & Iudæa, & Sophene. Hinc Palestina est, quā tangit Arabas cum Phœnice: & ubi se Ciliciæ cōmittit, Antiochia olim ac diu potens: sed cū eā regno Semiramis tenuit, longe potentissima. Ex operibus certe eius insignia multa sunt: duo maximè excellunt, constituta vrbs miræ magnitudinis Babylon, ac siccis olim regionibus Euphrates & Tigris immissi. Ceterum in Palestina est ingens & munita admodum Gaza (sic Persæ ærariū vocant) & inde nomen est, quod cum Cambyses armis Ægyptum peteret, huc belli & opes, & pecuniam intulerat. Est non minor Ascalon. Est Ioppe ante diluuium (vt ferunt) condita, ubi Cephæa regnasse eo signo accolæ affirmant, quòd titulum eius fratrisque Phinei, veteres quædam aræ cum religione plurima retinent: quinetiam rei celebratæ carminibus ac fabulis, seruataque à perseo Andromadæ clarum vestigium, belluæ marinæ ossa immannia ostentant.

ANNOTATIONES

In caput. XI.

Syria late littora tenet] Syria olim Asiria fuit & ex sententia Pomponij pretendebatur vsque ad Tigrin, quod constat ex

K ij

eo quod arbitratus est Sophenem, & Adiabenem regiones ultra Tigrim esse Syriæ, Claudius Ptolemæus angustiores facit Syriam & alij omnes geographi, quare verisimile est habuisse hæc Melam ex aliquo vetusto autore, quem voluit imitari & recte quidē propterea dixit, Syria late littora tenet. i. Syria à lacu illo Serbonico vel Serboni de usque ad Amanum montem obtinet regionem maritimam latam, terrasque etiam latius introrsus]. i. ut Syria habet totam regionem maritimam latam, ita & mediterraneā, aliis aliisque nuncupata nominibus] habet inquit varias regiones variis etiam nuncupatas nominibus. Nam & Cœle dicitur, & Mesopotamia, & Damascene, & Adiabene, & Babylonia, & Iudæa, & Sophene] Nam & Cœlo Syria dicitur. i. cana Syria, & Mesopotamia adde Syria. & Damascenæ Syria, & Adiabene Syria & Babylonia Syria, & Iudæa Syria, & Sophene Syria ista nomina varia habet ex prædictis regionibus, non ex civitatibus, nam præfata nomina sunt regionū. Hinc palestina est, qua tangit Arabas cū Phœnice] dixit de regionibus mediterraneis quas complectitur Syria, nunc redit ad maritimas, & ait, hinc Palestina est. i. ex his mediterraneis sequitur maritima Palestina qua tangit Arabas cum Phœnice. i. inter Arabas & Phœniciam, Et ubi se Ciliciæ committit Antiochia] Antiochia hic intelligitur regio nam antea semper loquutus est de regionibus, & nunc de regione Antiochena. Olim ac diu potens] in illa dictione Antiochia debet esse periodos & addi punctus periodus. tunc postea de eadem Syria sequatur illa verba olim ac diu potens. i. Syria ipsa olim ac diu potens, nec debent referri ad Antiochiā sed ad Syriam. Sed cum eam regno Semiramidis tenuit potentissima]. i. cum hoc regnum Syriæ Semiramidis tenuit potentissima fuit Syria, Ex operibus certe eius insignia multa sunt, duo maxime excellunt] sunt qui volūt illud eius referri ad Syriā, ut ita legamus, ex operibus certe eius videlicet Syriæ & non Semiramidis, mihi locus est ambiguus, interim tamen citra iniuriam doctorum virorū et inuidorū dicam mihi arridere hæc sententiam, quod facile colligo ex antedictis. Mela enim post illa verba longe potentissima loquitur de Syria, nam statim sequuntur verba, ex operibus

cente.

certe eius. s. Syriae potentissimae. Gaza] nomen Theauri & oppidi in Idumaea, Afcalon & Ioppe] duo haec oppida sunt in Idumaea.

Accessio.

Tota haec Syria hodie dicta est Suria, praesertim illa mediterranea cuius meminimus, regiones habet introrsus. i. in mediterraneis. Coele Syria. i. caua Syria inter libanum & antelibanum montes, & tota illa regio, quae est inter illos duos montes vocatur Damascena, à Damasco opulentissima hodie vrbe, hanc urbem frequentant christiani mercatores praecipue ligures & florentini, in hac regione fuit creatus Adam ex limo terrae. Haec ciuitas habitatur à variis sectis mahumetanis nō aliter quam Europa quae à variis sectis christianis incolitur. Sunt enim graeci christiani aliter quam nos viuentes, sunt apud praestum Ioannem in Aethiopia sub Aegypto christiani alij, aliam vitae suae christianae rationem habentes. Damasci vero sunt Mahumetani à cingulo vsq; ad pedes, alij à cingulo vsq; ad caput et aliae multae hominū varietates. Mesopotamia regio est illa, quae inter duos maximos fluuios sita est Euphratem & Tigrin, inde dicta mesopotamia à *μὲσος* quod latinis dicitur fluuius, et *μεσος* media. i. media inter duos fluuios, metropolis huius regionis fuit Babylon dicam postea, Adiabene est ad Tigrin fluuium, viuunt Adiabeni utcumque christiani habent vnum praecipuum pontificem, quem vocant Catholicam. & Babylonia intellige regionem refert dicere Babylon aut Babyloniā, nam Babylon est ciuitas, Babylonia vero est regio, in ea regione est Babylon condita à Semiramide, quam interfuit Euphrates fluuius, nunc ciuitas dicitur Baldac. Iudaea nota est in Palestina, interea velim lectores meorum sudorum admonere, vt quando audiuerint aut legerint aliquid de Iudaea sciant veteres omnes vocasse totam palestinam Iudaeam, nam omnes erant Iudaei, postea tota Palestina diuisa est in sex regiones, duas galileas, Idumeam, Iudaeam, Samariam, & regionem Trans Iordanem omnes has terras possidet Solymanus Turca. Saphene regio est vltra Tigrin fluuium versus Orientem, in hac regione sunt suo more christiani & habent suum catholicam vt dixi pontificem summū. Palestina antea dicta fuit Philistina, à populis Philisteis,

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

Et tantum Olim Idumæa dicebatur philistina propter quinque illas ciuitates, Gazam, Accaron, Azotum, Geth. & Ascalon: sed postea libuit maioribus nostris omnes illas quinque regiones quæ sunt inter Arabiam et Phœniciam, vocare palestina: quo argumento tamen id fecerint nescio, utcumque sit, istæ sex regiones datæ & distributæ sunt tribubus filiorum Israel, quemadmodum dicam regionem hanc vniuersam solebat Sultanus possidere, nunc vero Solymanus Turca, & præter Ioppen nihil est in ea, quod ad oppida attinet celebre, est enim Ioppe, nunc Iassa portus peregrinorum christianorum ad. S. Sepulchrum domini euntiū, oppidulum dices paruis domunculis more turcarum habitatum. Ramatha nihil iam est, nisi tantum pagus vilissimus: in summa omnia illa oppida artificiosissime ædificata in Palestina magnis ac assiduis bellis passa sunt ruinam, & bona eorum pars funditus deleta & redacta ad summam miseriam, omnia in ea quæ visu digna erant sunt vel lapidibus vel aquis vel terra obruta, imo in Hierosolyma vix vnū aut alterum est vestigium antiquitatis & illius Hierosolymæ triumphantis, pars quædam visitur templi, &c. ut aiunt, locus sepulchri sunt: rerum vices non possunt omnia esse perpetua, præcipue illa quæ de Hierosolyma Christus prædixerat ipse agens inter nos, & factus homo, & ante quam fieret homo per os prophetarum. Dicam alia multa postea in declaratione chartæ terræ Sanctæ. Quod ad Phœniciam attinet, duo illa oppida Tyrus & Sydo passa quoque sunt ruinam, dicam sequenti capite,

Phœnicia. Caput. XII.

Phœnicen illustrare Phœnices, solers hominū genus, & ad belli pacisque munia eximium. Literas, & literarum operas aliāsque etiam artes, maria nauibus adire, classe configere, imperitare gētibus, regnum præliūque commenti. In ea est Tyros, aliquando insula, nunc annexa terris: defecit, quando ab impugnan-
gnante

gnante quondam Alexandro iacta sunt opera. Vicitenent vltiora, & adhuc opulenta Sidon antequàm à Persis caperetur, maritimarum vr-
bium maxima. Ab ea ad promontorium Eu-
profopon duo sunt oppida, Byblos & Botrys:
vltrà tria fuerunt, singulis inter se stadiis distàtia,
locus ex numero Tripolis dicitur: tum Simyra
castellum, & vrbs non obscura marathos. Inde
iam non obliqua pelago, sed aduersa adiacens, à
terra grandem sinum inflexo tractu littoris acci-
pit. Populi dices circumsident, situs efficit: quia re-
gio fertilis, crebris & nauigabilibus alueis flumi-
num peruia, diuersas opes maris atque terrarum
facili commercio permutat ac miscet. In eo pri-
ma est reliqua pars Syriæ, cui Antiochiæ cogno-
men additur: & in ora eius vrbes, Seleucia, Paltos,
Beritos, Laodicea, Arados amnésq; inter eas eunt
Lycos, & Hypatos & Orontes: tum mons Ama-
nus, & ab eo statim Myriandros, & Cilices.

A N N O T A T I O N E S.

In caput. XII.

Phœniciam illustrauere Phœnices] *Mela voluit agere de
Phœnicia seorsim, cum tamen sit pars Syriæ, neque aliter describit
eam nisi eo ipso quod est Syriæ particula. Solers hominum ge-
nus] Solertes dicuntur homines artium plurimarum inuectores,
vterant Phœnices qui tam pace quàm bello artificiosissimi erant.
In ea est Tyros aliquando insula nunc annexa terris,
defecit] ego ita puto legendū esse aliquando insula, nunc annexa
terris. Defecit quando ab impugnante quondam Alexandro iacta*

Sunt opera. & est lectio perspicacior, nostro seculo dicitur Sur. Opulenta Sidon] Sidon olim opulenta maritima quidem & apta navium stationibus. Ab ea ad promontorium εὐπερίσωπον.] ab ea. s. Sidone ad promontorium εὐπερίσωπον. i. belli aspectus. Byblos & Botrys] Byblos Saïtes vulgo. Tripolis] vulgo Tripolis in Suria. Sunt, qui velint Tyrum & Sidon & Aradum esse tres illas ciuitates, cuius sententiæ est Plinius. Symira castellum] Castellum quidem sed etiam oppidum. Marathos] hodie Margath, In eo prima est reliqua pars Syriæ, cui Anthiochiæ cognomen additur]. i. Syriæ Antiochenæ, hinc licet aperte Scire in illo capite Syriæ in principio Antiochiam sumi non pro Vrbe, sed pro regione. Seleucia, Paltos, hodie Gibel, Berytos, laodicea, Arados] Seleucia dicta vulgo Soldi, Berytos hodie Barnutus, & est portus Damasi, Laodicea nunc Liche. Myriandros] intellige oppidum, Orontes fluuius] nunc Tarsaro.

Auctarium.

Vniuersa hæc regio maritima, & alia Mediterranea sunt Solymani Turcæ, cuius nomine quemadmodum in Aegypto est gubernator nomine lingue sue Baxan & vocatur hodie el Baxan de la Suria, Syria maritima est sua natura fertilissima, præcipue ea, quæ vergit ad Amanum montem, vbi est Antiochia sedes prima Petri Apostoli, ciuitas ob fluuiorum amœnitatem & Abundantiam fecunda quanquam Palestina, valet omnibus diuitiis & fructibus palmetis, et oleo, & aliis ad hominis victum necessariis, Turcæ vastarunt illam regionem quando intulere bellum aduersus Sultanum Aegypti, qui habitant Damasi pendent singuli vnum ducatum aureum Turcæ, Itaque si fuerint sex in vna domo sex ducatos dabunt singulis annis, Iaffa. Ioppe olim, ditissima est ob magnum numerum peregrinorum illuc venientium, habent ibi Turcæ suos asinos ad ducendos Christianos in Hierosolymam & reducendos ex Hierosolyma in portum Ioppensem, Antiochia ad Amanum montem hodie ditissima est ob interfluentes & præterfluentes fluuios, Mesopotamiæ & Armeniæ necnon & Babylonij illuc veniunt vendendis mercibus, quas illuc important in mediterraneo
est

est oppidum ditissimum Alepe dictum Iudæis plenum, pendens etiam tributum Turcæ, Baruth oppidum est & portus Damasci satis opulentum ob merces exportatas ex occidente in Damascum, Palestina omnis, distributa est duodecim tribubus Israel, ex institutione Dei, distributio in tribus facta & completa est quando filij Israel appulerunt ad terram promissionis, dicam postea fusissime, Regio transiordanem non usque adeo felix est ob vicinitatem Arabiæ desertæ. De Alepe oppido ditissimo non memineram dicere, quæ de hoc oppido narravit mihi quidam probus vir portugalsis Antonius de Lorono olim Iudeus nunc Christianus Londini in Anglia, is ex Portugallia profectus fuerat in calicut, postea absolutis negociis suis, quoniam Callebat linguam persicam, missus fuit una cum legato regis Portugalliæ in Persiam ad regem Persarum, is cum non vellet iterum redire in Portugalliã per mare, accepta publica fide à Sophu rege persarum, penetravit totam Persiam Chaldeam, Mesopotamiam & Arabiam desertam usque ad Alep. Vbi inuenit quàm plurimos Iudeos, quos rogauit, qui fieret quod illud oppidum esset tam diues responderunt tantam esse copiam aromatum ex Persia in illud oppidum importatam ut totum oppidum esset ditissimum, nam tota Syria maritima in Alepem conueniebat.

Cilicia.

Caput. XIII.

AT in recessu intimo locus est magni aliquando discriminis fusorum ab Alexandro Persarum, fugientisq; Darij spectator ac testis: nunc ne minima quidem, tunc ingenti vrbe celebris: Issos fuit, & hac re sinus Issicus dicitur. Procul inde Amanoides promotorium, inter Pyramum Cydnũq; fluuios iacet. Pyramus Isso prior, Mallon præterfluit. Cydnus ultra Tarsum exit. Deinde vrbs est, olim à Rhodiis, Argi-

uisque, post Piratis, Pompeio assignante, possessa, nunc Pompeiopolis, tunc Soloë. Iuxta in paruo tumulo Arati poetæ monumentū, ideo referendum, quia ignotum, quam ob causam iacta in id saxa dissiliunt. Non longè hinc Corycos oppidū, portu, salōque incingitur, angusto tergoze continenti adnexum. Suprà, specus est, nomine Corycius, singulari ingenio, ac supra quàm vt describi facilè possit, eximius. Grandi nanq; hiatu patens, montem littori appositum, & decem stadiorum cliuo satis arduum, ex summo statim vertice aperit. Tunc altè demissus, & quantū demittitur amplior, viret lucis pubentibus vndique, & totum se nemoroso laterum orbe complectitur: adeò mirificus ac pulcher, vt mentes accedentium primo aspectu consternat: vbi contemplati durauere, nō fatiet. Vnus in eum descensus est, augustus, asper, quingentorum & mille passuum, per amœnas vmbras, & opaca syluæ quiddam agreste resonantis, riuus hinc atque illinc fluitantibus. Vbi ad ima peruentum est, rursus specus alter reperitur, ob alia dicendus. Terret ingrediētes sonitu cymbalorum, diuinitus & magno fragore crepitantium. Deinde aliquandiu perspicuus, mox & quo magis subitur obscurior, ducit ausos penitus, altèque quasi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis ingenti fronte se extollens, tantummodò se ostēdit: & vbi magnum impetum breui aluco traxit, iterum demersus absconditur. Intrà spatium est

magis

magis quàm vt progredi quispiam ausit, horribile, & ideo incognitum. Totus autem augustus, & verè facer, habitariq; à diis & dignus & creditus. Nihil non venerabile, & quasi cum aliquo numine se ostentat. Alius vltra est, quem Typhoneũ vocant, ore angusto, & multum (vt experti tradidere) pressus, & ob id assidua nocte suffusus, neq; vnquam perspici facilis: sed quia aliquando cubile Typhonis fuit, & quia nunc dimissa in se confestim exanimat, natura fabulæque memorandus. Duo deinde promontoria sunt, Sarpedon, finis aliquando regni Sarpedonis, & quod Ciliciam à Pamphilia distinguit, Anemurium: interque ea Celendris, & Natidos Samiorum colonix: sed Celendris Sarpedoni propior.

ANNOTATIONES

In Caput. XIII.

At in recessu intimo locus est] *in sinu issico, locus: ille est pars montis Amani ex qua Alexander prospiciebat Dariũ fugientem.* Nunc ne minima quidem, tunc ingenti vrbe issos fuit] *lege nunc vero, fuit Issos deleta: sed miror, quod hic non meminerit huius nominis Ciliciæ, nam Geographi & illi peritissimi aiunt dictam fuisse Ciliciam à Cilice Phoenice Agenoris filio, dicta fuit olim Hypachia, Amanoides] portæ sunt Amani montis vbi finitur Amanus mons & ibi quoque est promontorium Pyramus Isso prior Mallon præterfluit] lege propior, Mallon nunc Malo. Tarsus] nunc Tarso. patria educationis Pauli apostoli: sed non eius natiuitatis, nam natus est in Iudæa in oppido Giscali. Lucis pubentibus] .i. virentibus. Contemplati durauere] .i. deposuerunt metum & illam consternationem quam*

primo contrahunt aspectu. Penitus] ita legebatur in meis primis
lectionibus interim auditoribus excipietibus ex me annotatiunculas
visum est mutare locum & pro penitus, penitus reponere. Quem
Typhoneum vocat] lege Tryphoneum, ut dicā postea. Cubi-
le Tryphonis fuit] ita legendum, is Tryphon nomine proprio
Diodorus vocabatur cognomēto Tryphon. Dignus & creditus]
vide an melius legeretur dictus ac creditus, Anemurium & Sar-
pedon] duo sunt promontoria, quæ complectuntur partem illam
Ciliciæ vocatam Tracheam. i. asperam. Anemurium promonto-
rium est, quod Ciliciam à Pamphylia distinguit.

Corollarium.

Cilicia olim diuidebatur in Ciliciam asperam, quæ est inter duo
promontoria Sarpedona et Anemuriū, & Campestem, quæ est à
Sarpedone vsque ad Amanum mōtem. Hæc regio fuit olim latif-
sima nam protendebatur vsque ad Pelusium Nili Ostium, cuius
ditionis, posteaquā Turca occupauit, habuit rationē maximam,
nam Bassanum preposuit insignem toti Ciliciæ & Syriæ, non
est regio vsque adeo fertilis, plus enim habet iocunditatis quā fer-
tilitatis, ob egregios fluuios. In hac regione præter Tarsum, non est
quod sit admiratione dignum, Cæterum oppida istius regionis ob
propinquitatem exercent mercaturam cum Cypriis vicinis, nam
non est illis aliunde prouentus, duo sunt oppida in Cypro, quæ ma-
gno sunt adiumento Cylicibus Salamina, & Nicosia, hæc duo cer-
tant cum ciuitatibus Syriæ, habitantes hodie vocantur Cyprioti.

Pamphilia.

Caput 14.

IN Pamphilia est Melas nauigabilis flu-
uius, oppidum Syda, & alter fluuius Eu-
rymedon. Magna apud eum Cymonis
Atheniēsiū ducis aduersus Phœnicas & Persas
naualis pugna, atque victoria fuit. Mare quo pu-
gna-

gnatum est, ex edito admodum colle prospectat
Aspendos, quam argiui condiderant, possedere
finitimi. Deinde alij duo validissimi fluuij, Oe-
stros, & Cataractes. Oestros nauigari facilis: hic
quia se præcipitat, ita dictus. Inter eos Perga est
oppidum, & Dianæ, quam ab oppido Pergeam
vocant, templum. Trans eosdem mons Sardemi-
fos, & Phaselis à Mopso condita, finis Pamphilię.

ANNOTATIONES

In caput. XIII.

Pamphilia, ab arborum copia dictam esse sunt, qui scribant; Mosopia fuit antea Alij aiunt esse partem. Asia minoris. Melas Nauigabilis] ortus in parte Tauri mōtis. Oppidum Sida] olim opulentiſſimum. Oestros & Cataractes] æstros nauigabilis ori- tur in Tauro & Cataractes eodem modo, Perga oppidum] op- pidum fuit celebre Perga.

APPENDIX.

Hæc regio vna cum tota Asia minore vt nonnullis placet Ana- tolia vocatur siue Turchia, Anatolia dicta. i. Orientalis regio fer- tilissima & feracissima, oppidum habet Attaliam hodie Sata- liam in quam descendunt interdum Hierosolymam nauigantes, ma- xima sunt Cypriis negocia cum ciuibus Sataliæ, Gubernat & mo- deratur hanc regionem Bassanus dictus Anatolia sub Solymano Turca.

Lycia. Caput. 15.

Lycia continuo cognominata à Lyco rege
Pandionis filio, atque (vt ferunt) infestata
olim Chimæaræ ignibus. Sydæ portus, &
Tauri promontorio grandem sinum claudit. Tau

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

rus ipse ab Eois littoribus exurgens, vastè fatis attollitur: deinde dextro latere ad septentrionem, sinistro ad meridiem versus, it in occidentem rectus & perpetuo iugo, magnarúmque gentium, quà dorsum agit terminus. Vbi terras dirimit, exit in pelagus. Idem autem & Totus, vt dictus est, dicitur etiam, quà spectat Oriētem: deinde Hæmodes & Causasus, & Paropamisus. tum Caspiæ pylæ, Niphates, & armeniaë pylæ, & vbi iam nostra maria contingit, Taurus iterū. Post eius promontorium flumen est Lymira, & eodem nomine ciuitas: atque vt multa oppida, sic præter Pataram nō illustria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis quondam opibus, & oraculi fide, Delphico simile Vltrà, Xanthus flumen, & Xanthos oppidum, mons Cragus, & quæ Lyciā finit, vrbs Telmisos.

N N O T A T I O N E S

In Caput XV.

Lycia continuo cognominata à lyco rege Pandionis filio] vbi est continuo debet esse colum, quasi diceret lycia sequitur statim quod sit Lycia nuncupata à lyco Pandionis filio ait Strabo hoc esse aduersus Homerum, Infestata olim chimere ignibus] chimeram montem igneum ridet Strabo, quamquā non neget montem ibi esse hoc nomine appellatum, sed negat illum euomere ignem, Taurus ipse ab Eois littoribus exurgens]. i. Orientalibus, ortū enim habet in Orientē. Vaste fatis attollitur]. i. altis verticibus. It in Occidentem rectus perpetuo Iugo]. i. solido & continuo. Magnarúmque gentiū, quà dorsum agit, terminus] Sericæ regionis, Gymnosophistarum, Caspiæ, Sachæ. Bactrianorum, Sogdianorum, Ariæ, Drangianæ, Gedrosiæ, Arachosia,

sia, Margianæ, Hircaniæ, Partiæ, Mediæ, Mesopotamiæ, Armeniæ maioris & minoris, Ciliciæ, Pamphylia, & Licia, ubi exit in pelagus. Idem autem & totus, ut dictus est, dicitur etiam, qua spectat Orientem] lege idem autē & Taurus, deinde Hæmodes ubi incipit Ramentum Imai montis. Caucasus, propè Albaniam & Iberiam, inter hyrcanum mare & pontum Euxinum, paropamisus è regione Bactrianæ & Ariæ, Caspiæ, Pylæ ad mare Caspium, Niphates ad mediam Parthiam & Hyrcaniam, Armeniæ pylæ ad Armeniam maiorem, & ubi iam nostra maria attingit, in lycia. post eius promontoriū eius. i. Tauri, nā in Lycia ubi exit in mare Taurus sicut in pricipio vocatur. Patara] nomen retinet.

Λήμνα sine assumptio.

A Patera vsque ad Phrigiam aiunt nunnulli esse Asiam minorem, hæc Lyciæ regio paret Solimano, olim vinebant Lycij & Paphilici latrociniis erant enim pyrati Lyciis euntibus in Pamphylia, ut scinderent ligna conficiendorum nauigiorum gratia possēt quidem nostro tempore esse diuites nam hæc regio portuosissima est, possent facile nauigare totum mare nostrum, hodie hæc regio dicitur Brigua.

Caria.

Caput.

XVI.

Aria sequitur habitator incertæ originis Alij indigenas, sunt qui Pelasgos, quidā Cretas existimant. gens vsque eò quondam armorum pugnæque amans, ut aliena etiam bella mercede agerent. Hic castella aliquot sunt: deinde promontoria duo, Pedalium & Crya: & secundum calbin amnem caunus oppidum, valitudine habitantium infame. Inde ad Halicarnasson hæc adjacent: Rhodiorum aliquot coloniæ:

portus duo, Gelos, & cui ex vrbe quam amplectitur Thissamissa cognomen est. Inter eos oppidū Larumna, & Pandion collis in mare emissus: tum tres ex ordine sinus, Thimnias, Schenus, Bubessus Thimniæ promontorium Aphrodisiū est: Schen⁹ ambit Hilam: Bubessus cinotum: Gnidus in cornu peninsulæ: interque eā & Ceramicum sinum in recessu posita Euthane. Halicarnassos Argiuorum colonia est: & cur memoranda sit, præter cōditores, Mausoleum efficit, regis Mausoli monumentum, vnum de miraculis, septem, Artemisię opus Trans Halicarnasson illa sunt, littus, Leuca: vrbes, Mindus, Aryanda, Neapolis: sinus, Iasius, & Basilicus. In Iasio est Bargilos.

A N N O T A T I O N E S.

In Caput

XVI.

Caria Sequitur habitator incertæ originis] Sunt qui dicant eos fuisse Cretenses & vti propriis legibus, quod mihi non sit verisimile, ego non dubitarem dicere eos fuisse Rhodios, Calbin] fluvius est, Oriens in ramento quodam Cragi montis, Caunus oppidum] vulgo Magri iuxta Calbin, Caunij isti à cretensibus habuerunt originem, Valetudine habitantium infame] regio illa est felix valet pometis & multitudine pomorum neque abest à vero regionem illam valetudinariam esse nam habitantes sunt colore viridi, de illis dixit stratonicius Citharædus, quod Homerus, Tale quidem genus est hominum, quale est foliorum. Cum vero illi Caunij incusarent, quod urbem ut morbidam carperet, respondisse eum aiunt, Ego eam morbidā dicere ausim, vbi mortui ambulant. Inde ad Halicarnasson hæc adiacent] Halicarnassus est oppidum in sinu Isthmi dorici situm.

Homerus
Iliad. 8.

Cariam

Additio.

Cariam cum Doride miscent & confundunt plerique, imo Cariam cum parte Ioniæ, nescio tamen qua ratione, usque ad sinum Iasium Cariam protendi volunt, qui scribunt, Cariã non esse Asiæ minoris in Caria præclarissimæ ciuitates sunt Halicarnassus, Gnidus & Aphrodisium, hæc regio duo respicit maria Occidentale, & Meridionale, In fine vergit ad Septentrionē, Insignes ibi sunt sinus & Portus admirandæ stationis, & quia respicit duo illa maria vicina variis & multis insulis, præcipue Rhodo ad mercaturã aptissima, quamquam olim fuerit inter Rhodios et carios bellum atrox, imo hodie Rhodij sunt infesti Caribus, & enim quãdo Rhodos erat Christianorum semper Rhodij infestabant Cares, & contra: sed iam Solymanus qui est dominus, composuit omnia, Gnidus hodie dicitur cabo de Chio.

Ionia.

Cap. 17.

Rost Basilicum Ionia aliquot se ambagibus sinuat: & primum à possideo promontorio inflexum inchoans, cingit oraculũ Apollinis, dictum olim Branchidæ, nunc Didymi. Miletum urbem quondam Ioniæ totius, belli pacisq; artibus principem, patriam Thaletis astrologi, & Timothei musici, & Anaximandri physici, aliorũque ciuium inclytis ingeniis, meritò inclytam, vtcunq; Ioniam vocat: urbem Hyp-pin, amnis meandri exitum, Latmum montem, Endymionis à Luna (vt ferũt) adamati fabula nobilem. Deinde rursus inflexa, cingit urbem Priem, & Gessi fluminis ostium: moxque vt maiore circuitu, ita plura complectitur. Ibi est Panioniũ

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

sacra regio, & ob id eo nomine appellata, quòd eam communiter Iones colunt. Ibi à fugitiuis, vt aiunt, condita (nomen famæ annuit) Phygela. Ibi Ephesus, & Dianæ clarissimum templum, quod Amazones Asia potitè consecrasse traduntur. Ibi Caystros amnis ibi Lebedos, Clarique Apollinis fanū, quod Manto Tiresiæ filia, fugiens victores Thebanorum Epigonos, & Colophon, quam Mopsus eiusdem Mantus filius statuit, ad promontorium quo sinus clauditur, quod altera parte alium, quem Smyrnæum vocant, efficit, angustisque ceruicibus reliqua extendit. Inde latius abit in pēinsulę faciem, super angustias, hinc Teos illinc Clazomena: & quia terga iungunt cōfinio adnexa maris, diuersis frontibus diuersa maria prospectāt. In ipsa peninsula est Coryna. In sinu Smyrnæo est Thermodon amnis, & vrbs Leuca: extra eum, Phocis Ioniæ vltima.

A N N O T A T I O N E S

In caput. XVII.

Post Basilicum Ionia] *post Basilicum Ionia Basilicum sinū intellige & respice chartam, Aliquot ambagibus] sinibus. Miletum] oppidum fuit olim celebratissimum nunc dictum, Melassam, conditum enim fuit à Neleo, qui genere Pylus fuit. Vt cūque Ioniam vocant] lege hucusq; Ioniam vocant, Panioniū] Vbi fanum est ad quod confluunt omnes Iones præter, Milesios, qui confederati fuere Persis cōtra alias ciuitates Ioniæ. Ciuitates Ioniæ fuerūt duodecim, Miletum, Myuns, lebedos, Colophon, Priene, Teos, phoea, elazomene, Ephesus, Chius, Samus, & Smyrna. Phygela] habet hoc oppidū Dianæ Munichia tempus ab Agamemnone*

ne

ne conditum. Ephesus] celeberrimum oppidum ubi templū Dianę. Clariique Apollinis] qui volet legere fabulas huius Clarij Apollinis, legat Strabonem libro. 14. Epigonos] Epigoni gręce, latine dicuntur posteri, Duo fuerunt Bella inter Gręcos aliquot ex multis nationibus conflatos, & Thebanos: in priori victores fuere Thebani, posteri vero eorum, qui occubuerant iterum conflato de integro exercitu. Alcmeone exercitus imperatore vincere Thebanos & urbem deleuerunt, isti dicti sunt Epigoni, post epigonons lege erexit, Smyrneum] ab Smyrna oppido illustri quod in illo situm est dictum hodie lamyra, alij alio modo, brevis est traiectus ab illo ad Chium Insulam & Mitilenem aliam insulam & inde brevis nauigatio in Constantinopolim, sequitur ultimo Phocis ultima Ionia.

Corollarium.

Vniuersa Ionia regio fertilissima est, ab Occidente enim habet Aegeum mare, quod nunc archipelago dicitur. i. princeps marium propter regiones quas vtrunque alluit in Asia & Europa illustres & fecundissimas, nam in Europa alluit totam Macedoniam littoralem, in Asia Ioniā & ariam & Phocida vsque ad Hellespontum, pręterea habet innumeras penę insulas: sed Ionia tulit pręclarissimos ac peritissimos viros pace & bello illustrissimos. Imperatores Constantinopolitani solebant recreationis gratia hanc Ioniam perlustrare propter eius fertilitatem, expugnatio istius regionis fuit causa propter quam amissum fuerit imperium orientale. neque abs re vocata hęc regio Asia minor quod sua vbertate mereretur nomen Asię.

Æolis.

Cap. 18.

Roxima regio, ex quo ab Aeoliis incolę cępit, Æolis facta, antę Mysia: & quę Hellespontum attingit Troianis possidentibus, Troas fuit. Primam urbem à Myrino

conditore, Myrinam vocant: sequentem Pelops statuit, victo Oenomao, reuersus ex Græcia: Cymen nominauit, pulsus qui habitarent dux Amazonum Cyme. Suprà Caicus inter Eleam decurrit, & Pitanem illam, quæ Archefilam tulit, nihil affirmantis, Acadamiæ clarissimum antistitem. Tum in promontorio est Cāna oppidum, quod præteruectos sinus excipit non paruus, sed longè ac molliter flexus, retrahénsque paulatim oras, vsque ad ima montis Idæ. Isthmos paruis vrbus aspersus est, quarum clarissima est Cistena. Gremio interiore campus Thebe nomine, Adrimition, Astryam, Eteffam, oppida. eodè quo dicta sunt ordine adiacentia, continet. In altero latere Antandrum. Duplex causa nominis iactatur: alij Ascanium Æneæ filium cùm ibi regnaret captum à Pelasgis, ea se redemisse commemorāt: alij ab iis putant conditam, quos ex Andro insula vis & seditio exegerat. Hi Antandrum quasi pro Andro: illi quasi pro viro accipi volunt. Sequens tractus tangit Gargara, & Asson, Ætolorū colonias. Tum sinus alter ἀχαιῶν λιμὴν, non longè ab Ilio littora incuruat, vrbe, bello, excidióq; clarissima. Hic Sigæum fuit oppidum, hinc Achiuorum fuit bellantium statio. Huc ab Idæo monte demissus Scamander exit, & Simois, fama quàm natura maiora flumina, Ipse mons vetere diuarum certamine, & iudicio Paridis memoratus, orientem solem aliter quàm in alijs terris solet, aspici,

aspici, ostentat. Nanque ex summo vertice eius speculantibus, penè à media nocte sparsi ignes passim micare, & vt lux appropinquat, ita coire, ac se coniungere videntur, donec magis magisq; collecti, pauciores subinde, & vna ad postremum flamma ardeant. Ea cum diu clara & incendio similis effulset, cogit se, ac rotundat, & fit ingens globus. Diu is quoque grandis, & terris annexus apparet: deinde paulatim decrescens, & quanto decreuit, eo clarior: fugat nouissimè noctem, & cum die iam sol factus, attollitur. Extra sinū sunt Rhetæa littora, Rhetæo & Dardania claris vrribus: Aiakis tamen sepulchro maximè illustria. Ab his fit arctius mare, nec iam abluit terras, sed rursus diuidens angusto Hellesponti freto, littus obuium findit, facitque vt iterum terræ, quæ fluit, latera sint.

NOTATIONES

In Caput XVIII.

Ab Æolibus] *gracia populi fuere, qui in hoc littore duodecim ciuitates cōdiderunt* Sequentem Pelops statuit] *videlicet Cymen postea ita leges, & victo œnomao reuersus ex Grecia, Cymen nominauit, pulsus qui habitarāt dux Amazonum Cyme. Academiē] nouæ intelligit Academia, nā veteris fuit Socrates, Isthmos paru is vrrib⁹ aspersus est] pro Isthmos sunt, qui legāt is mons videlicet Ida, & perperam, nam mons Ida non est aspersus paru is vrribus, neque Cistena est in monte Ida, Αχαϊῶν λιμήν. i. græcorū portus, Nō longe ab Ilio littora incuruat vrbe bello excidioque clarissima] De ilio non attinet dicere quando omnes poëta tam græci quam latini de illo fabulātur præcipuè Homerus, sunt*

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

qui dicunt ista omnia hæc de Ilio nugamenta esse, non dicam ego, ne comparem mihi inimicos multos hiis fabulis addictissimos, & reuera audiui à viris doctissimis, fuisse hæc omnia Homeri & aliorum poetarum somnia neque possunt sibi persuadere illa omnia, quæ apud Homerum sunt scripta,

A P P E N D I X.

Aeolis pars Asiae minoris olim magni nominis & fertilitatis vel maximæ, nunc redacta ad domunculas Turcarum, non enim ita colitur hodie illa regio ut quondam culta fuit, poetarum fabulis incluta, seculo imperatorum orientalium christianorum maxime exornata. Myrina oppidum nunc Sebastopolis appellata iam non obscuri nominis ob mercaturam, Sigeum oppidum & promotorium, nunc caput sanctæ Mariæ, Hellespontus, fretum est ex parte Asiae à Christianis possidentibus Asiam minorem dictum Brachium S. Georgij, ab Europæis ex altero latere el far de Callipoli ob oppidum ibi situm Callipoli dictum hoc est pulchrum per fretum istud Turcæ, qui iam totam Asiam minorem occupauerant, multa mala intulerunt Christianis, & hæc fuit ars militaris Turcæ, ut prius occuparet Asiam minorem, ex qua posset irruptiones in nos libere facere neque ex ea parte ipsum damnum aliquod accipere, nam si totam illam regionem Asiae minoris Troadis et Bythiniae reliquisset in expugnatas, nullus fuisset illi traiectus ex Asia in Thraciam & constantinopolim res admiranda nunquam defuit vnus proditor in omni hominum statu, id experiuntur principes indies, quamquam ut paulo liberius loquar græci Cæsares in plerisque fuerunt negligentes & secordes, & alij principes Christiani multo negligentiores, non dubito factum hoc fuisse ob nostra crimina, & quia non respicimus indies res Christiana labitur in deterius.

Bithynia Caput. XIX.

Nterius Bithyni sunt, & Mariandynei. In ora graiæ vrbes, Abydos, & Lampfacū, Parion & Priapos. Abydos magni quondam

dam amoris cōmercio insignis est : Lampfacum Phocæis appellantibus nomen ex eo traxit, quod consulentibus in quāsnam terras potissimum tenderent, responsū erat, vbi primū fulsisset, ibi sedem capefferēt. Tum rursus fit apertius mare Propontis. In id Granicus effunditur, pugnā, quę primū inter Persas & Alexandrum fuit, nobilis. Trans amnem sedet in seruice peninsulæ Cyzicū: nomen Cyzicus indidit, quem à Minyis imprudentibus, cū Colchos peterent, fūsum acie cæsumque accepimus. Post placia, & Scylace parue pelasgorum coloniæ. Quibus à tergo imminet mons Olympus, vt incolę vocant, Mysius: is flumen Rhyndacum in ea quæ sequuntur, emittit. Circā angues nascuntur immanes, neque ob magnitudinem modò, sed ob id etiā mirabiles, quòd vbi in alueum eius cētus, solēque fugerunt, emergunt atque hiant: superuolantēsq; aues, quāuis altè & perneciter ferantur, absorbent. Trans Rhyndacum est Daschylos, & quam Colophonii collocauere Myrlea. Duo sunt inde modici sinus: alter sine nomine Cion amplectitur, Phrygię haud longè iacentis opportunissimum emporiū: alter Olbianos. In promontorio fert Neptuni fanum, in gremio Astacon, à Megarensibus conditam. Deinde priores terrę iterum iacent, exiturīq; in pontum pelagi canalis angustior. Europam ab Asia stadiis quinque disternat Thracius (vt dictum est) Bosphorus. Ipsis in faucibus oppidum,

in ore templum est : oppidi nomen Chalcedon: auctor Archias Megarensium princeps. Templi numen Iupiter, conditore Iasone. Hic iam sese ingens Pontus aperit (nisi qua promōtoria sunt) huc atque illuc, longo rectōque limite extentus, sinuatus cetera. Sed quia contrā minus quā ad lēuam & dextram abscēdit, mollibus fastigiis, donec angustos vtrique angulos faciat, inflectitur ad formā Scythici arcus, maximē incuruus, brevis atrox nebulosus, raris stationibus, non molli neque arenoso circumdatus littore, vicinus aquilonibus : & quia non profundus est, fluctuosus atque feruens: olim excolentium seuo admodum ingenio Axenus: pōst cōmercio aliarum gentium mollitis aliquantum moribus, dictus Euxinus. In eo primum Mariandyni urbē habitant, ab Argiuo (vt ferunt) Hercule datam, Heraclea vocitatur : id famē fidē adiecit. Iuxta specus est Acherusia, ad manes (vt aiunt) peruius, atque inde extractum Cerberum existimant.

A N N O T A T I O N E S

In Caput

XIX.

Interius Bithyni sunt] *indicat Bithynos non esse maritimos, sed potius mediterraneos, interius inquit sunt, id est, in mediterraneis. Sunt, qui volunt à Thinis Thraciæ populis originem duxisse, Bithynia vocata fuit olim Mygdouia Bithynia dicta à Bithino rege Thrace, Mariandyni] populi Paphlagonibus finitimi, propè Bithynos, In ora Graiæ vrbes, Abydos, & Iampiacum, Parion, & Priapos, Abydos magni quondā amoris]*

ris] *Leandri & Hero*, Tam rursus fit apertius mare propō-
tis] paulo apertius propontis dictum quia ante pontum, vocatum
hodie la canal de Constantinopoli. In id Granicus effunditur] in
id mare Granicus fluuius effunditur, apud illum fuit prima victo-
ria Alexandri in Asia. Cizicum] hodie dicitur spiga. Parion]
Parissa vulgo. Lampſacum] nunc dicitur Cirſe, Circa An-
gues nascuntur immanes] & alia, quæ sequuntur sunt fabulo-
sa, Daschilos] Diasquilo hodie. Chalcedon] nomen retinet ibi
concilium Chalcedonense. Conditore Iasone] lege Conditor Ia-
son. Scythici arcus] ut habet M. Terentius Varro, Axenus] in
hospitalis, Euxinos] bene hospitalis. Iuxta specus est Acheru-
sia] fabulosa omnia.

Paphlagonia. Caput. XX.

Tum Tios oppidum, Milesiorum qui-
dem colonia, sed iam soli gentisque Pa-
phlagonum: quorum in littoribus pe-
nè mediis, promontorium est Carambis. Citrà,
Parthenius amnis urbisque Sesamus, & Cronna,
& à Cytoro Phryxi filio posita Cytoros. Tum
Cimolis accolitur, & quæ Paphlagoniam finit,
Armene.

ANNOTATIONES

In Caput. XX.

*Paphlagonia, antea dicta fuit Pylæmenia. Tum Tios oppi-
dum Milesiorum quidem colonia] hanc condiderunt Mile-
sii eo tempore, quo una cum Persis pugnarunt aduersus Asianos
suos minores. Sed iam Soli gentisque Paphlagonum] nam
antea erat Milesiorum non enim erat in Paphlagonia sed in Ponto.
Promōtorium Carambis] hoc promontoriū valde excurret in
mare. Parthenius amnis] ex Gigante monte fluit in Pontum.*

Istæ duæ regiones fuerunt olim imperij Trapezuntij, & imperator Trapezi illis imperabat, sed cum descenderet ex Turquia Ottomanus primum deleuit hoc imperium, ut facilius constantinopolitanum sibi asseret, quod fecit, & absolvit, omnia sunt hodie Solymani Turcæ.

Tios retinet nomen ablato sigma ultimo. Cronna Comana nostro seculo Cimolis nunc Cinopolis.

Chalybes.

Caput. 21.

 Halybes proximi clarissimas habent Amifon, & Sinopen, Cynici Diogenis patriam. amnes, Halyn, & Thermodonta. Secundum Halyn vrbs est Lycasto: à Thermodonte campus, in eo fuit Themiscyrum oppidū, fuere & Amazonum castra: ideo Amazonum vocant. Tibareni Chalybas attingunt, quibus in risu lusuque summum bonum est. Ultra Carambin Mossynœci, turres ligneas subeunt, notis corpus omne persignāt, propatulò vescuntur, promiscuè concubunt: & palàm reges suffragio deligunt, vinctulisque & arētissima custodia tenent: atque vbi culpam prauè imperādo meruere: inedia diei totius afficiunt. Cæterum asperi, inculti, pernoxij appulsis. deinde minus feri. verum & hi inconditis moribus, Macrocephali, Discheri, Buxedi. Raræ vrbes, Cerasus & Trapezus maximè illustres. Inde is locus est, vbi finem ductus à Bosphoro tractus

tractus ac cipit, atque inde se in sinu aduersi litto-
 ris flexu attolens, angustissimum Ponti facit an-
 gulum. Hic sunt Colchi. hinc Phasis erumpit.
 Hic eodem nomine, quo amnis est, Athenista-
 gora, Milesio deductum oppidum. Hic Phryxi
 templum, & lucus, fabula vetere pellis aureæ no-
 bilis. Hinc orti montes, longo se iugo, & donec
 Rhiphæis coniungantur, exporrigunt: qui altera
 parte, in Euxinum & Mæotida, & Tanain, altera
 in Caspium pelagus obuersi, Ceraunij dicuntur.
 Iidem aliubi Taurici, Moschi, Amazonici, Caspij
 Coraxici, Cauca si, vt aliis aliisque appositis genti-
 bus, ita aliis aliisque dicti nominibus. At in pri-
 mo flexu iam curui littoris oppidum est, quod
 Græci mercatores constituisse, & quia cum cæca
 tempestate agerentur, ignaris quæ terra esset, cy-
 gni vox notam dederat, Cygnum appellasse di-
 cuntur. Reliqua eius feræ incultæque gentes, va-
 sto mari assidentes tenent, Melanchlæni: terre-
 stria, Sexsolytæ, Coraxi, Phthirophagi, Henio-
 chi, Achæi, Cercetici. Etiam in confinio Mæo-
 tidis Syndones. In Heniochorū finibus Dioscu-
 rias, à Castore & Polluce pontum cum Iasone in-
 gressis: Syndos, in Syndonum ab ipsis terrarum
 cultoribus condita est: obliqua tunc regio, & in
 latum modicè patens, inter Pontum paludēque
 ad Bosphorum excurrit, quæ duobus alueis in la-
 cum & in mare profluens, Corocondamam pen-
 insulam reddit. Quatuor vrbes ibi sunt, Herma-

nassa, Cepœ, Phanagoria, & in ipso ore, Cim-
 merium. Hæc ingressos lacus accipit longè latèque
 diffusus, quâ terras tangit, incuruo circumdatus
 littore: quâ mari propior est, (nisi vbi aperitur)
 quasi margine obductus, citra magnitudinem,
 propè Ponto similis. Oram quæ à Bosphoro ad
 Tanain vsque deflectitur, Mœotici incolūt, To-
 reatæ, Arrichi, Phicores, & ostio fluminis proxi-
 mi Iaxamathæ. Apud eos easdem artes fœminæ,
 quas viri exercent, adeò vt ne militia quidem va-
 cent. Viri pedibus inherent, sagittisq; depugnāt:
 illæ equestre prælium ineunt. Nec ferro dimicant,
 sed quos laqueis interceptêre, trahendo conficiūt.
 Nubunt tamen, verùm vt nobiles habeātur, non
 in ætate modus est: nisi quæ hostê interemere, vir-
 gines manent. Ipse Tanais ex Ripheo monte de-
 iectus, adeò præceps ruit, vt cum vicina flumina,
 tum Mœotis & Bosphorus, tum Ponti aliqua bru-
 mali rigore durentur, solus æstus hyeménq; iuxta
 ferens, idem semper, & sublimis, incitatusque de-
 currat. Ripas eius Sauromatæ & ripis herétia pos-
 sident. Vna gens, aliquot populi, & aliquot no-
 mina. Primi Mœotici γυναικοναγτόυμλοι, regna A-
 mazonum. Fœcundos pabulo, ad alia steriles nu-
 dósque campos tenent Budini. Geloni urbem li-
 gneam habitant. Iuxtà, Thyrsagetæ Turcæque
 vastas sylvas occupant, alunturque venando.
 Tum continuis rupibus, latè aspera & deserta re-
 gio, ad Arympheos vsq; permittitur. His iustissi-
 mi

mi mores. Pro domibus nemora, alimenta baccæ
& maribus & fœminis nuda sunt capita. Sacri ita-
que habentur, adeoque ipsos nemo de tam feris
ris gentibus violat, vt aliis quoque ad eos confu-
gisse, pro asilo sit. Vltrà surgit mons Riphæus, vl-
traque eum iacet ora, quæ spectat oceanum.

A N N O T A T I O N E S

In Caput XXI.

Chalybes sunt proximi] *Homerus vocat eos Alixones, gens
est, quæ nuda fodit metalla, Amison & sinopem] Sūt, qui Ami-
son in Cappadocia constituent, Synopem vero in Paphlagonia, Sy-
nope nunc dicta Synopi, & Amison Quinopoli. Themiscyrum
oppidum] De Amazonibus dixi. Raræ vrbes Cerasus, &
Trapezus] Cerasus Ceraso nunc, Trapezus Trapixonda caput
totius imperij. Colchi] natio percelebris, reliqua omnia possident
Tartari vsque ad Europam.*

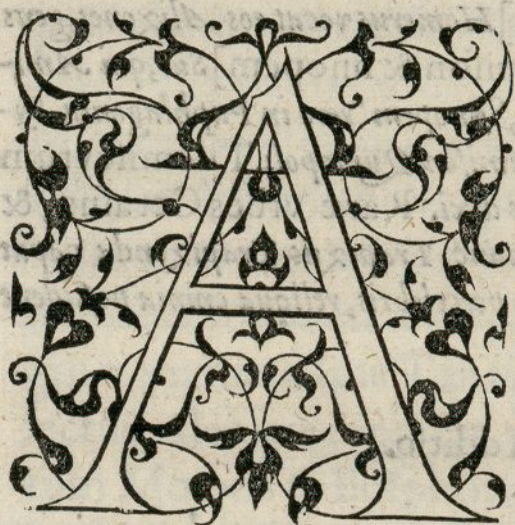
Additio.

*Magna est mutatio harum regionum nam tota hæc regio quæ
omnes istas ciuitates complectitur vsque ad lacum Caspium Tarta-
ria minor dicitur, sub ditione Magni Chan, regio est aspera & mō-
tosa à barbarissimis hominibus habitata in hac regione est magna
Bulgaria non illa Theophilaëti quæ est in Europa sed alia. De hac
regione semper est contentio inter Turcas & Tartaros eiusdē gene-
ris ambos, ambo enim sunt Scythæ.*

P O M P O N I I M E -
LÆ D E S I T V O R B I S
L I B E R I I.

Scythia Europæa. Cap. I.

Sia in nostrū mare Tan-
nainque vergentis quē
dixi, finis ac sit⁹ est. At
per eūdem amnem in
Mœotida remeātibus,
ad dextram Europa est
modò sinistro latere in
nauigātium apposita,
ac Riphæis montibus
(nam & huc illi pertinet) proxima. Cadentes assī-
duē niues adeò inuia efficiunt, vt vltra ne visum
quidem intendentium admittant. Deinde est re-
gio ditis admodum soli, inhabitabilis tamen quia
Gryphi sæuum & pertinax ferarum genus, aurum
terra penitus egestū mirè amant, miréque custo-
diunt, & sunt infesti attingentibus. Hominū pri-
mi sunt Scythæ, Scytharūque, queis singuli ocu-
li esse dicuntur, Arimaspi. Ab eis Essedones vsque
ad Mœotida. Huius flexū Buges amnis secatur. Aga-
thyrsi & Sauromatæ ambiunt: quia pro sedibus
plaustra

plaustra habent, dicti Hamaxobitæ. Obliqua tūc ad Bosphorū plaga excurrens, Ponto ac Mœotide includitur. In paludem vergentia Satarchæ tenet. In Bosphorum Cimmericū oppida, Myrmecion, Panticapeum, Theodosia, Hermisium. In Euxinū mare, Taurici. super eos sinus portuosus, & ideo καλὸς λιμὴν appellatus, promōtoriis duobus includitur. Alterū κρεῖττον μέτωπον vocant, Carambico, quod in Asia diximus, patet aduersum: Parthenion alterū. Oppidum adiacet Cherronesus, à Diana (si credatur) conditum, & Nymphæo specu, quod in arce eius Nymphis sacratū est, maximè illustre. Subitum ripam mare, & donec quinque millia passuū absit à Mœotide, refugientia vsque subsequens littora, quæ Satarchæ & Taurici tenent, peninsulam reddit. Quod inter paludem & sinum est, Taphrē nominatur: sin⁹, Carcinites. In eo vrbs est Carcine, quam duo flumina, Gerros & Hypaciris, vno ostio effluentia attingūt: verū diuersis fontibus & aliunde delapsi. Nam Gerros inter Basilidas & Nomadas euoluitur. Syluæ deinde sunt, quas maximas hæ terre ferunt, & Panticapes, qui Nomadas Georgósque determinat. Terra tum longè distēta excedēs, tenui radice littori adnectitur: post, spatiosa modicè, paulatim se ipsa fastigiat, & quasi in mucronē longa colligens latera, facie positiensis allecta est. Achilles infesta classe mare Ponticum ingressus, ibi ludicro certamine celebrasse victoriam, & cū ab armis quies erat, se ac suos cur-

fu exercitauisse memoratur: ideo dicta est, *Ἀρόμωσος*
χίμαιος. Tum Borysthenes gētem sui nominis abluic
 inter Scythiē amnes amœnissimus: turbidis alijs,
 liquidissimus defluit, placidior q̃ ceteri, potariq;
 pulcherrimus. Alit lætissima pabula, magnósque
 pisces, quibus & optimus sapor, & nulla ossa sunt.
 longè venit, ignotísque ortus è fontibus, quadra-
 ginta dierum iter alueo stringit, tantóque spatio
 nauigabilis, secundum Borysthenida & Olbida
 gręca oppida egredirur. Callipidas Hypanis inclu-
 dit, ex grandi palude oritur, quam Matrem eius
 accolę appellant: & diu qualis natus est defluit.
 Tandem non longè à mari, ex paruo fonte, cui
 Exampeo cognomen est, adeò amaras aquas acci-
 pit, vt ipse quoque iam sui dissimilis, & non dulcis
 hinc defluat. Axiaces proximus intra Callipidas
 Axiacásque descendit. Hos ab Istricis Tyra sepa-
 rat, surgit in Neuris: quā exit, sui nominis oppidū
 attingit. At ille qui Scythiē populos à sequētibus
 dirimit, apertis in Germania fontibus, alio quā
 desinit nomine exoritur. Nam per immania ma-
 gnarum gentiū diu Danubius est: deinde aliter ap-
 pellantibus accolis, Ister fit: acceptísque aliquot
 amnibus, ingens iam, & eorum qui in nostrū ma-
 re decidunt, tantū Nilo minor, totidem quot il-
 le ostiis, sed tribus tenuibus, reliquis nauigabilib⁹
 effluit. Ingenia cultúsque gentium differunt. Esse
 dones funera parentum læti, & victimis, ac festo
 coitu familiarium celebrāt. Corpora ipsa laniata,
 & cœ-

& cæsis pecorum visceribus immixta, epulando consumunt. Capita vbi fabrè expoliuere, auro cincta pro poculis gerunt. Hæc sunt apud eos ipsos pietatis vltima officia. Agathyrsi ora artúsque pingunt: vt quique maioribus præstant, ita magis vel minus: cæterùm iisdem omnes notis, & sic vt ablui nequeant. Sarmatæ auri & argenti maximarum pestium ignari, vice rerum commercia exercent. Atque ob sæua hyemis admodum assiduæ demersis in humum sedibus, specus aut suffossa habitant, totum braccati corpus: & nisi quæ videt, etiam ora vestiti. Tauri, Iphigeniæ, & Orestis aduentu maximè memorati, immanes sunt moribus, immanemque famam habent, solere pro victimis aduenas cedere. Basilidis ab Hercule & Echidnæ generis principia sunt: mores regij, arma tantum sagittæ. Vagi nomades, pecorum pabula sequuntur, atque vt illa pecori durant, ita diu statam sedem agunt. Colunt Georgi, exercentque agros. Axiacæ furari quid sit, ignorant: ideoque nec sua custodiunt, nec aliena contingunt. Interioris habitantium ritus asperior, & incultior regio est. Bella cedesque amant, mosque est bellantibus, cruorem eius quem primum interemerunt, ipsis è vulneribus ebibere. Vt quisque plures interemerit, ita apud eos habetur eximius. Cæterùm expertem esse cedis inter opprobria vel maximum est. Ne fœdera quidem incruenta sunt: fauciât se qui paciscuntur, exemptumque sanguinem vbi per-

miscuere, degustant: id putant mansurę fidei pignus certissimum. Inter epulas, quot quisque interfecerit referre, letissima & frequentissima mētio: binisque poculis, qui plurimos retulere, perpotatis interlocantur. is honos præcipuus est. Pocula ut essedones parentum, ita inimicissimorum capitibus expoliunt. Apud Anthropophagos ipse etiam epule visceribus humanis apparantur. Geloni hostium cutibus equos, seque velant: illos reliqui corporis, se capitum, Melanchlenis atrauestis, & ex ea nomen. Neuris statim singulis tempus est, quo si velint in in lupos, iterumque in eos qui fuere, mutantur. Mars omnium deus: ei pro simulachris enses & tentoria dedicant, hominesque pro victimis feriunt. Terrę latē patent, & ob excedentia ripas suas plerumque flumina nusquam non ad pabula fertiles, alicubi usque adeo steriles ad cætera, ut qui habitant, lignorum egentes, ignes ossibus alant.

N N O T A T I O N E S

In Caput I.

Cimmerium & ubi habes *Cimmericum* repone *Cimmerium*.
 Oppida Myrmecion] lege oppida sunt, Myrmecion ab abundantia fornicarum. Taurici] hodie tartari minores. καλὸς λιμὴν] id est, bonus portus. κατὰ μέτωπον] arietis frontem vocant. Carābico, quod in Asia diximus] lectio ista est inuersa, lege hoc modo, quod, Carambico in Asia dicto patet aduersum. Carambicum promontorium] promontorium Paphlagonum. Theodosia] campos habet ubertate maxima præstantes. Panticapæum] ciuitas metropolis eorum qui Bosphorum Cimmerium inhabitant,

habitant, & est in ostio Mæotidis olim opulentissima, hæc omnia oppida possidebant Cimmerij, quorum erat ditio latissima & fecundissima, & non longe à nostris temporibus Veneti dominabantur & toti paludi Mæotidi, quæ vocatur hodie el mar negro, sed Barbari Tartari totam illam regionem expugnarunt. Oppidum adiacet Cherronesus à Diana si credatur, conditum] in hoc loco est mendum intolerabile, in primis ego non legi apud Geographum aliquem vetustum, neque apud Strabonem minus apud Herodotum omnium post Homerum vetustissimum oppidum aliquod vocari Cherronesus. Deinde inuento apud Strabonem oppidum ibi esse Nymphæum vocatum, & illud percelebre, quare multo satius erit ita legere, oppidum adiacet Cherroneso, à Diana ut ferunt conditum, et Nymphæo specu quod in arce eius Nymphis sacratum est, maxime illustre, & hæc est genuina lectio, nec video quibus autoribus possent aliqui mihi occurrere nisi Pomponio Plinio & Ptolemæo, quibus ego in hoc loco et in hac regione Strabonem antepono, qui erat natus ad Pontum & nouerat omnes circumuicinas ciuitates, at ille nullum istius oppidi facit mentionem. Strabo ipse queritur maxime de iis, qui ciuitates & flumina pro suo libito excogitant, veluti historici aliquot fecerunt, alij enim Riphæos montes nuncupant, alij Ogyon montem, & Gorgonum & Hesperidum domicilia, Thepompus dixit terram mecropidem, Hecateus excogitauit urbem Cimmeridem. Heuemerus rura panchia, in Libya liberi patris oppidum existere. Quod inter paludem & finem est] paludem Mæotida, & sinum Carcinitem. Péninsulam reddit] Tauricam chersoneson, siue Procopiensem, siue Tartariam procopiensem, nam hodie ibi minores Tartari habitant, solebant olim Genuenses habere eius imperium Bassilides] Vvalachi nunc, & nomades quoque vsque ad Istrum fluium, à Tauricis vsque ad Istrum & Vvalachia, quam olim habitarunt Getæ. Ἀχίλλης & Ἀχιλλεύς] id est, cursus Achillis. Tum Borysthenes] hodie Neper. Inter Scythiæ] dixi à fontibus Tanais vsque ad Danubium vocari regionem Scythicam vniuersali vocabulo. At ille] Danubius est, qui Scythiam aut Tartaros minores. A sequentibus populis dirimit] à Bulgaria minore et Mysia inferiore. Apertis in Germania fontibus] oritur Danubius in abnobio Germaniæ monte,

nunc dictus Daunou, Nam per immania magnarum gentium] per Austriam, Vngariam, quarum altera dicitur Pannonia superior videlicet Austria, alia inferior videlicet Vngaria, per Mysiam inferiorem, inter Vlgariam & Valachiam vsque ad Pontum. Deinde aliter appellantis accolis] dicitur Ister, ab aria ciuitate nunc dicta Colonamich V Valachia vsque ad ostia Ponti. Hæc sunt apud eos ipsos pietatis vltima officia] Epiphonyma est, & illud: Auri & argenti maximarum pestium] aliud Epiphonyma.

Corollarium.

A fonte Tanais vsque ad primum ostium Danubij versus Septentrionem Scythia à veteribus ducta est, quæ distribuebatur in duas partes, in Scythiam videlicet maiorem & Scythiam minorem, nostro seculo vocatur Tartaria vnico vocabulo. Tartari possident non dissimiles Mahumethanis, imo paulo magis eruditiores, regio est fœcunda vel incipiens ab ostio Tanais vsque ad Cheronesum propter multitudinem fluuiorum tum in mare, tum etiam in paludem effluentium, reliqua vero vsque ad Danubium non sunt contemnenda quanquam non tantæ fertilitatis Bulgaria est ea, quæ ad ostia Danubij protenditur, huius fuit Archiepiscopus Theophilactus, ea iam tota est Solymani, tantum potest secordia christianorum principum.

Thracia.

Cap. 2.

His Thracia proxima est, eaque à Pontici lateris fronte vsque in Illyricos penitus immissa, quâ latera agit Istro pelagóque contingitur. Regio nec cælo læta, nec solo: & nisi quâ mari propior est, in fœcunda, frigida, eorumque quæ feruntur, malignè admodum patiens. Raro vsquam pomiferam arborē, vitem frequentius tolerat:

rat : sed nec eius quidem fructus maturat ac miti-
gat , nisi vbi frigora obiectu frondiū cultores ar-
cuere. Viros benignius alit, non ad speciē tamen:
nam & illis asper atque indecens corporum habi-
tus est: cæterum ad ferociam, & numerū, vt multi,
immitēsque sint , maximè ferax. Paucos amnes,
qui in pelagus euadunt, verum celeberrimos, He-
brū, Neston , & Strymona emittit. Montes inte-
rior attollit, Hæmon & Rhodopen , & Orbelon,
sacris Liberi patris , & cœtu Mænadam Orptheo
primū initiante celebratos. E quibus Hæmus in
tantum altitudinis abit, vt Euxinū , & Adriam ex
sūmo vertice ostendat. Vna gens Thraces habi-
tant, alijs alijsque præditi & nominibus & morib⁹.
Quidā feri sunt, & ad mortem paratissimi , Getæ
vtique: id varia opinio perficit. Alij reddituras pu-
tant animas obeuntiū: alijs, & si non redeant, non
extingui tamen, sed ad beatiora transire: alijs , emo-
ri quidē, sed id melius esse quàm viuere. Itaque lu-
gentur apud quosdā puerperia, natique deflētur.
Funera contrā festa sunt, & veluti sacra cantu, lu-
sūque celebrantur. Ne fœminis quidem segnis est
animus, super mortuorū virorum corpora interfi-
ci, simulq; sepeliri , votum eximiū habent. & quia
plures simul singulis nuptæ sunt, cuius id sit decus
apud iudicatuos magno certamine affectant. mo-
ribus datur, estque maximè lætū, cū in hoc con-
tenditur vincere. Moerent alię vocibus, & cū acer-
bissimis planctibus efferunt. At quibus consolari

eas animus est, arma, opésque ad rogos deferunt,
 paratíque (vt dictitant) cum fato iacentis, si detur
 in man⁹, vel pacisci, vel decernere, vbi nec pugnae
 nec pecunię locus sit: manentque dominas pro-
 ci. Nupturę virgines nō à parentibus viris tradun-
 tur, sed publicè aut locantur ducendę, aut veneūt.
 Vtrum fiat, ex speciè & moribus causa est. Probæ
 formosęque in precio sunt: cęteras qui habeant,
 mercede quæruntur. Vini vsus quibusdam ignot⁹
 est: epulantibus tamen vbi super ignes, quos cir-
 cumfident, quedā semina ingesta sunt, similis e-
 brietati hilaritas ex nidore contingit. In littoribus
 Istro proxima est Istropolis: deinde à Milesiis de-
 ducta Galatis & Tritonice, & portus Caria, & Ti-
 ristris promontoriū, quod præteruectos alter pon-
 ti angulus accipit aduersus Phasiaco, & nisi am-
 plior foret, similis fuit. Hic Bizone motu terræ in-
 tercidit. Est portus Crunos: vrbes, Dionysiopolis,
 Odeffos, Messēbria, Anchialos: & intimo in sinu,
 atque vbi Pontus alterum sui flexū angulo finit,
 magna Apollonia. Recta de hinc ora, nisi quod
 media fermè in promontoriū, quod Thinniā vo-
 cant exit, & incuruis contra se littoribus obtendi-
 tur, urbemque sustinet Halmideffon, & Phileas,
 & phinopolim. Hactenus Pontus. Deinde est Bos-
 phorus & Propontis. In Bosphoro, Byzantium: in
 Propontide, Selymbria, Perinthus, Bathynis: am-
 nésque qui interfluunt, Ergynus & Atyras. Tum
 Rhefo regnata quondā pars Thracię, & Byfante

Samiorū, & ingens aliquando Cypfella. Post, locus, quem Graij *μακρόν τεῖχος* appellant, & in radice magnæ peninsule sedens Lyfimachia. Terra quæ sequitur, nusquam lata, atque hîc arctissima inter Hellespontum, Aegeûmque procurrit: angustias, Isthmon: frontē eius Mastusiam, totam Chersonesum appellant. Ob multa memorabilis est. In ea flumē Aegos, naufragio classis Atticæ insigne. Est & Abydo obiacens Sestos, Leandri amore per nobilis. Est & regio, in qua Persarum exercitus, diuisas spatio pelagóque terras, ausus pontibus iungere (mirū atque ingens facinus) ex Asia in Græciā pedes, & non nauigata maria transgressus est. Sunt Protefilai ossa consecrata delubro. Est & portus Cœlos, Atheniensibus & Lacedæmonijs nauali acie decernentibus, Laconicę classis signatus excidio. Est Cynosema tumulus Hecubę, siue ex figura canis, in quam conuersa traditur: siue ex fortuna, in quā deciderat, humili nomine accepto: est Macidos, est Eleus, quæ finit Hellespótun. Ægeum statim pelagus vaste longū littus impellit, summotasque terras hinc ad promontoriū, quod Sunium vocatur, magno ambitu, mollique circūagit: eius tractum legentibus, præuectis que Mastusiam, tum sinus intrandus est, qui alterum Chersonesi latus abluens, iugo facie vallis includitur, & ex fluuio quem accipit, Melas dictus: duas vrbes amplectitur, Alopeconesum, & in altero Isthmi litore sitam Cardiam. Eximia est Ænos, ab Ænea pro-

profugo condita. Circa Hebrum Cicones : trans eundem Doriscos, vbi Xerxem copias suas , quia numero nō poterat, spatio mensum ferunt. Deinde promontorium Serrium, ex quo canentem Orphea secuta narrantur nemora, & Zone. Tū Scœnos fluuius, & ripis eius adiacens Maronia. Regio vltior Diomedem tulit immanibus equis mandandos solitum obiectare aduenas , & iisdem ab Hercule obiectum. Turris, quam Diomedis vocāt signum fabulæ remanet : & vrbs, quam soror eius suo nomine nominavit, Abdera : sed ea magis id memorandū habet, quòd Democritum Phisicum tulit, quàm quod ita cōdita est Vltrà Nestos fuit, interque eam & Strymona, vrbes sunt , Philippi, Apollonia, Amphipolis. Inter Strymona & Athō turris Calarnea , & portus Caprullon, vrbs Acanthos, & Oesima. Inter Athon & Pallenem, Cleona & Olynthos. Strymon (sicut diximus) amnis est, lōgēque ortus, & tenuis , alienis subinde aquis fit amplior, & vbi non longè à mari lacū fecit, maiore quàm venerat alueo erūpit. Athos mōs est adeò elatus, vt credatur altius quàm vnde imbres cadūt surgere. Capit opinio fidem, quia de aris , quas in vertice sustinet, non abluitur cinis, sed quo relinquitur aggere manet. Ceterum non promōtorio, vt alij, verū totus est, totóque longè dorso procedit in pelagus: quā continenti adhæret, à Xerxe in Graios tendente perfossus, transnauigatúsq;, & factus freto nauigabili peruius. Ima eius tenēt par-

ue Pelasgorum coloniæ. In summo fuit oppidum Acroathon, in quo (vt ferunt) dimidio longior quàm in aliis terris ætas habitantium erat. Pal-lene solitam patentis, vt quinque vrbium sedes sit atque ager, tota in altum abit, angusta satis vnde incipit: ibi est Potidea. At vbi laxius patet, Mē-de, Scionēque referendę, illa ab Eretriis, hęc ab Achiuis capto Ili o remeantibus posita.

ANNOTATIONES

In Caput

I I.

His Thracia proxima est] *his videlicet Scythis Thracia, est proxima ad Austrum & post ostia Danubij, aut si voles speciatim Bulgaris Thracia*] à Thrace habitatore primo dicta, fabulas non infero nec libuit Inferere. nam sunt qui omnia referunt ad fabellas, veluti illi, qui dicunt Thraciam dictam fuisse à Martis filio Thrace. Alij volunt ab asperitate dictam fuisse Thraciam sit vt cunque voluerint non laboro, difficile enim est scire vnde nomina sint regionum fluviorum & oppidorum & montiū neque illud ad institutum geographicum, A pontici lateris fronte]. i. ab ostiis Danubij. Vique ad illiricos penitus immissa] *per Mysiam superiorem & inferiorem, nam inferior protenditur vsque ad ostia Danubij ego non ausus sum dicere vsque ad Dalmatas, nam Illiris est regio longe Septentrionalior Mysia superiore, propterea melius diceretur & verius vsque ad Dalmatas, nā illuc Thracia pertinet. Paucos amnes*] octo habet amnes exeuntes in pelagus, octo enim multi mihi videntur, existimo tamen Pomponium voluisse dicere regionem istam pro eius amplitudine, nam est vasta, paucos habere fluvios. Verun celeberrimos, Hebrum, Neston, & Strymona emittit] *Hebri ostium hodie Maxera vocatur, Nestos ad Macedoniam, Strymon*] *medius inter Macedoniam & Thraciam. Montes interior attollit, Hemon & Rhodopē & Orbelon*] *interior videlicet Thracia siue mediterranea. Hemonus mons hodie Cathena mundi, Rhodopæ hodie Valiza, sed He-*

mus. ut aiunt altitudinis est. VI. milliarium si non volet lector habere fidem abibit impune, quanquam hanc sententiam videtur confirmare Mela, cum dicit, E quibus Hæmus in tantum altitudinis abit, ut Euxinum & Adriam ex summo vertice ostendat] tanta est habenda fides huic confirmationi, quanta priori sententiæ, Getæ utique] Getas alij geographi ultra Danubium sitos esse dicunt, Mela ait citra versus Meridiem. Manentque dominas proci] hunc locum, qui nullum habebat sensum ego coniectura tantum restituui, nec scio quonam pacto hæc verba quadrent cum præteritis, nisi dicamus depravatam esse scripturam, nam lectio habebat manent. pro moerendo, minas, prominus, proci, pro proficere. dissoluerant enim moerendo in partes, moeren, & do, itaque si ita legatur dicitur eas moerendo minus proficere locus erit apertissimus. In littoribus istro proxima est Istropolis, deinde à Milesiis deducta Galatis] Locus iste est quoque mendosus, ita lege, in littoribus Istro proxima est Istropolis à Milesiis deducta, Deinde Galatis et Tritonicæ ita habet Plinius. Hic Bizone motu terræ intercudit] Bizone & Heraclea interciderunt terræ motu, Messembria] Messeber hodie, Apollonia] antea Anthium. Deinde est Bosphorus & Propontis] Bosphorus Thracius & Bizantinus, hodie el far de Constantinopoli, & propontis la canal hodie de Constantinopoli, In Bosphoro Bizantium] hodie Constantinopolis à Constantino Cæsare instauratore, & nova Roma à veteribus pontificibus ecclesiæ nostræ, quod in prioribus illis Synodis legere unusquisque potest Ligos etiam antea dicebatur. Sedes fuit olim Occidentalium imperatorum hodie vero Solymani Turcæ. In propontide Selymbria] siue Selember, Inter duos fluuios. Ergynum & Atiram] ad Constantinopolim, μακρὸν τείχος] id est longus murus. Philippopolis] iuxta Strymonem fluuium finem. totius Thraciæ. Apollonia] Neapolis dicta. Amphipolis] hætres ciuitates sunt ante fluuium Strymona vocatum versus septentrionem. At hos mons] dicitur hodie monte sancto, sed hic mons potius est in Macedonia quam in Thracia. Deinde Pallene in Macedonia verius, quam in Thracia, ut mirer Pomponium voluisse hæc inuertere, Athos mons] hodie monte sancto, in Mari Aegeo dicto archipelago, dixi antea, in vertice olim fuit Acroathos, ubi

nunc.

nunc sunt coenobia monachorum Sancti Basilij, & hæc quantum ad Melæ expositionem attinet.

APPENDIX.

Thracia, quæ nunc dicitur Romania regiones, plerasque complectitur. Selymanus dominatur, habitata à Turcis, gubernat eam nomine Selymani Turcæ Beglerbeius: Romania, Turca, hanc regionem expugnavit prima regio ab ostiis Danubij versus Meridiem est Bulgaria parva, olim Christianorum subiecta tunc Imperatori constantinopolitano ad pontum Euxinum, qui hodie vocatur Mar maiore usque ad finem Hemi montis quem diximus vocari monte de argento, ad littus eiusdem maris ubi est Apollonia, nunc Varna inde ad Nesum siue Nestum fluvium vera est Thracia cuius metropolis est. Constantinopolis, Turcæ Selymani sedes, ante Constantinopolim est Phinopolis nunc dicta Cistopolis, sunt qui dicant esse oppidum illud, quod vulgo Peram vocant, quod non potest fieri, nam seculo Ptolemæi nondum erat oppidum illud edificatum, nam ut audio à Genuensibus fuit edificatum ante annos aliquot.

Digressiuncula.

Bizantium à Pausania Spartanorum rege primum conditum fuit, deinde à Constantino instauratum & regiis aulis ac edificiis magnificis ornatum, dictum postea Constantinopolis à Christianis Imperatoribus à multis seculis habitatum usque ad Constantinum Paleologum imperatorem ultimum Christianum, expugnatum & direptum & prædæ, infidelibus turcis datum à Mahomete Turcarum rege, Anno Millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio. xxix. Martij.

Macedonia Caput. 3.

TVM Macedonum populi, quot vrbes habitant? quarum Pallam maximè illustrem alumni efficiunt, Philippus Græciæ dormitor, Alexāder etiam Asiæ. In littore flexus Me-

cyberneus inter promontoria diuidit Canastreũ,
 & portum qui Copos dicitur: vrbes Toronem &
 Physcellam, atque vnde ipsi nomẽ est, Mecyber-
 nam incingit. Canastreo promontorio Scione
 proxima est. Mecyberneus autem in medio quã
 terra dat gremium, modicè in littora ingreditur.
 Cæterum longis in altum immissis lateribus, in-
 gens inter maria sinus est. In eum Axius per Ma-
 cedonas, etiam per Thessalos Peneus excurrit.
 Ante Axium Thessalonice est. Inter vtrunque
 Cassandria, Cydna, Aloros, Derris: à Peneo, Se-
 pias, Cordynia, Melibœa, Castanea, pares ad fa-
 mã, nisi quòd Philoctetes alumnus Melibœam
 illuminat. Terrę interiores claris locorum nomi-
 nibus insignes, penè nihil ignobile ferunt. Hinc
 non longè est Olympus, hinc Pelion, hinc Ossa,
 montes gigantum fabula belloque memorati: hinc
 musarum parens domusque, Pieria: hinc nouissime
 calcatum Graio Herculi solum, saltus Oeteus: hinc
 sacro nemore nobilia Tempe: hinc Libethra, car-
 minumque fontes obiacent. Tum iam vastè &
 multum prominens Græcia, & dum Myrthoum
 pelagus attingat, à septentrione in meridiem ve-
 cta: quã sol oritur, Ægeis: quã occidit, Ioniis flu-
 ctibus obiacet: ac proxime spaciola est Hellas no-
 mine, gradi fronti procedit: mox mari utroque, &
 Ionio magis, latera eius intrante, donec quinque
 millia passuum pateat, media fermè propè incidi-
 tur. Deinde rursus terris huc se & illuc, verum in
 Ionium

Ionium mare magis expandentibus progressisq;
 in altum, non tam lata quàm cœperat, ingens ta-
 men iterum & quasi peninsula extenditur, voca-
 turque Peloponnesos, ob sinus & promontoria,
 queis vt fibris littora eius incisa sunt: simul quòd
 tenui tramite in latus effunditur, platani folio si-
 millima. In Macedonia prima est Theffalia, de-
 inde Magnesia, Phthiotis: in Græcia, Doris, Lo-
 cris, Phocis, Bœotia, Attis, Megaris: sed omnium
 Attis clarissima. In Peloponneso, Argolis, La-
 conice, Messenia, Achaia, Elis, Arcadia: ultra, Æ-
 tolia, Arcanania, Epiros vsque in Adriam. De lo-
 cis, atque vrbibus, quæ mare non abluit, hæc ma-
 xime memoranda sunt: in Theffalia, Larissa, ali-
 quândo Iolcos: in Magnesia, Antronia: in Phthio-
 tide, Phthia: in Doride, Pindus, & iuxtà situm E-
 rineon: in Locride, Cynos & Calliaros: in Phoci-
 de, Delphi & mons Parnafus, & Apollinis fanum
 atque oraculum: in Bœotia, Thebæ, & Cythæron
 fabulis carminibûsque celeberrimus: in Attide,
 Eleusin Cereri consecrata, & clariores, quàm vt
 indicari egeant, Athenæ: in Megaride, vnde re-
 gioni nomen est, Megara. At in Argolide, Argos
 & Mycenæ, & templum Iunonis, vetustate & re-
 ligione percelebre: in Laconide, Terapne, Lace-
 demon, Amyclæ, mons Taygetus: in Messenia,
 Messene & Methone: in Achaia atq; Elide quon-
 dam Piseus Oenomai, Elis & numen delubrumq;
 Olympij Iouis, certamine gymnico, & singulari

sanctitate, ipso quidem tamen simulachro, quod Phidię opus est, maximè nobile. Arcadium Peloponnesiacę gentes vndique incingūt. In ea sunt vrbes, Psophis, Tenea, & Orchomenon: montes, Pholoë, Cyllenius, Parthenius, Menalus: flumina, Erymāthus, & Ladon. In Ætolia Naupactos, in Arcānia Stratos, oppida: in Epiro, Dodonę Iouis templum, & fons ideo sacer, quòd cū sit frigidus, & immerfas faces sicut cæteri extinguat, vbi sine igne procul admouentur, accendit. At cū littora leguntur, à promontorio Sepiade per demetriad & Boion, Phtheleon & Echinon ad Pagaseum sinum cursus est. Ille urbem Pagasam amplexus, amnem Sperchion accipit: & quia Minyæ Colchida petentes inde Argo nauem soluere memoratur. Ab eo ad Sunium tendentibus illa prænauiganda, Maliacus & Opuntius grandes sinus, & in his cæforum etiam Lacorum trophæa, Thermopylę, Opoës, Scarphia, Cnemides, Alope, Anthedō, Larymna: Aulis Agamemnoniæ, Graiorūque classis in Troiam coniurantium statio. Marathon magnarum multarūque virtutum testis, iam inde à Theseo Persarum maxima clade pernotus. Rhamnus parua, illustris tamen, quod in ea fanum est Amphiarai, & Phidiaca Nemesis. Toricos, & Brauron olim vrbes, iā tantū nomina. Sunium promontoriū est, finitque id littus Hellados, quod spectat ad orientē. Inde ad meridiem terra conuertitur vsque ad Megarā.

atticæ

Atticæ, vt modò latere, ita nūc fronte pelago adiacens. Ibi est Piræus Atheniensium portus. Scyronia saxa, seu quondā Scyronis hospitio, etiā nūc infamia. Megarensium tractus Isthmon attingit: hoc illi cognomē est, quia quinque milliū spacio Ægeū mare ab Ionio submouens, angusto tramite Helladi Peloponneson annectit. In eo est oppidū Cenchree fanum Neptuni, ludi, quos Isthmicos vocāt, celebres. Corinthos, olim clara opibus, post clade notior, nunc Romana colonia, ex summa arce, quā Acrocorinthon appellāt, maria vtraque contuens. Peloponnesi orā (sicut diximus) sinus & promontoria lacerant: ab oriente, Bucephalos & Chersonesus, & Scilleon: ad meridiē, Malea Tēnaros, Acritas Ichthys: ad vesperū, Chelonates & Araxos. Habitant ab Isthmo ad Scylleon Epidaurij, Æsculapij tēplo inclyti, & Troezenij, fide societatis Atticæ illustres. Portus Saronicus, & Schenitas & Pagonus. Oppida autem Epidaurus, & Troezē, & Hermiona his littoribus apposita sunt. Inter Scylleon & Maleā Argolicus, inter hāc & Tēnaron Laconicus: hinc ad Acritam Asineus inde ad Ichthyn Cyparissius. In argolico sunt noti amnes Erasinus, atque Inachus, & notum oppidū Lerne: in Laconico Gythius, & Eurothas: in ipso Tēnaro Neptuni templū, & specus, illi quem in ponto Acherusiū diximus facie & fabula similis: in Asineo flumē Pamissū, in Cyparissio Alpheus. nomen dedere vrbes in littore sitæ: hinc Cyparissus,

rissus, illinc Afine. Messenij, Pyliique terras colunt
& ipsa pelago Pylos adiacet. Cyllene, Callipolis,
Patrae oram illam tenent, in quam Chelonates, &
Araxos excurrunt: sed Cyllene, quod Mercurium
ibi natum arbitratur, insignis. Rhion deinde) ma-
ris id nomen est) anguste & velut freto lacus ore
frequenti incidens, inter Aetolos, & Peloponne-
siacos usque ad Isthmon irrumpit. In eo ad septen-
trionem spectare littora incipiunt. In his est Aegio
& Aegira, & Oluros, & Sicyon: at in aduersis Pagae
Creusis, Anticyra, Oeanthia, Cyrrha, & notior ali-
quanto nomine Calidon, & Euenos. Extra Rhion.
in Acarnania maxime clara sunt oppidum Leucas,
flumen Achelous. In Epiro nihil Ambracio sinu
nobilius est: facit sinus qui angustis faucibus, &
que minus mille passibus pateant, grande pelagus
admittit: faciunt urbes que assidunt, Actium, Ar-
gi Amphilochij, Ambracia, Aacidarum regia Pyr-
rhique Butroton ultra est. deinde Ceraunii mon-
tes, ab iis flexus in Adriam. hoc mare magno se-
cessu littorum acceptum, & vaste quidem in latitu-
dinem patens, quam penetrat tamen vastius, Illyricis
usque Tergestum, caetera Gallicis, Italisque genti-
bus cingitur. Parthini, & Dassaretæ, prima eius te-
net, sequentia paulatim Encheleæ, Phæaces: dein-
de sunt quos proprie Illyricos vocant: tum Pyrei,
& Liburni, & Istria. urbium prima est Oricum, se-
cunda Dyrrhachium, Epidamnus antea erat, Ro-
mani nomen mutauere, quia velut in damnum
ituris

ituris, omen id visum est. Ultrà sunt Apollonia, Salona, Iadera, Naron, Tragurium, sinus Polaticus, & Pola, quondam à Colchis (ut ferunt) habitata (in quantum res transeunt) nunc Romana colonia. Amnes autem Æas & Nar, & Danubius, qui iam dictus est Ister: sed Æas secundum Apolloniam, Nar inter Pyreos & Liburnos, per Istros Ister emittitur. Tergestum intimo in sinu Adriæ situm finit Illyricum.

NOTATIONES

In Caput III.

Macedonia, tum Macedonum populi, quot vrbes habitant] Macedonia antea dicta fuit *Æmathia*, sunt qui dicant, fuisse in Macedonia centum & quinquaginta populos, de quibus antequam dicam, quædam prædicturus sum. Non enim possum non mirari cur Pomponius confuderit Macedoniam cum Græcia, habet Macedonia suos populos & Græcia suos, distinctæ nanque sunt regiones, habet Græcia Atticam, Corinthiacam, laconicam, Messanicam, Eliacorum priorem, Eliacorum posteriorem, Achaicam, Archadicam, Boeoticam, Phocicam, Et Macedonia suas quoque, Strymphalicam, Pelagiscam, Thessalicam, Magnesiam, Phthiotim, Lapithiam, Sinticiam, & alias multas. quæ ergo fit, quod hæc regiones quæ montibus & mari sunt distinctæ, ita permisceantur? Desinam ipse mirari si narrauerò bona fide, quare hoc fecerit Melas, cum enim ille hunc brevissimum libellum scriberet, studiosus instituti sui quod in proœmio suo dixerat se strictim scripturum, voluit vno & eodem capite & Macedoniam & Græciam coniungere, tum ob vicinatem tum etiam ob communionem linguæ, neque ignorabat ille esse Macedoniam & Græciam regiones distinctas. Quarum maxima Pellam maxime illustrem alumni efficiunt, Philippus Græciæ domitor, Alexander etiam Asiæ] Pella fuit metropolis Macedonum, Philippi & Alexandri

Q

filij patria. In litore flexus Mecybernaeus inter promontoria diuidit Canastreum, & portum, qui copos dicitur] flexus ille est sinus Thermatius maximus omnium eorum, qui sunt in Macedonia. Canastrium promontorium nunc dicitur Canistro, & oppidum ibi Canastrium, In eum Axius per Macedonas, etiam per Thessalos Peneus excurrit] ambo fluij in sinum Mecyberneum. i. Thermaticum excurrunt. Ante Axium Thessalonica est] Thessalonica nunc Salonica dicitur, siue salonic patria Theodori Gazæ. Inter vtrumque, Cassandria, Cydna, Aloros, Derris] inter vtrumque fluium Axium & Peneum, Cassandria nomen retinet, olim dicta Potidea, Tempe] nemora sunt iocundissima. Hic libethra carminumque fontes obiacent] de libethris. Strabo ita habet, qui libethriadum Nympharum antrum consecrarunt, & qui prisca musæ curam studiumque dederunt, Thraces fuisse perhibentur.

Distinctio Macedoniae & Græciæ.

Dictum est de Macedonia, nunc restat Græciam describere. Tum inquit iam vaste & multum prominens Græcia] duobus in locis in Sunio promontorio & in Peloponneso Sunium hodie vocatur cabo de la Columba. Qua sol oritur Ægeis, qua occidit Ioniis fluctibus obiacet] ab oriente Græcia habet Ægeum mare ab Occidente vero Ionicum, dicam aperte, Mare Ægeum protenditur ab Hellesponto vsque ad sinum megaricum in Peloponneso, & à sinu megarico vsque ad sinum Corinthiacum & inde ad fauces Adriatici maris est Ionium. Grandi fronte] id est, ad sunium promontorium, Mox mari vtroque] id est, Ægei & Ionio. Sed Ionio magis latera eius intrante] in sinu Corinthiaco, nam sinus Corinthiacus est longior multo sinu megarico, longitudo enim sinus Corinthiaci est quinque millium passuum. Peloponnesos] id est, Pelopis insula, nunc la morea. In Macedonia prima est Thessalia, Deinde Magnesia, & Phthiotis] posteaquam recensuit, Mela oppida Macedonia, nunc conuertit se ad præcipuas illius regionis, & inde Græciæ quoque præstantiores, Thessalia] Thessalia regio est. Celebris Macedonia,

donia, valet amenissimis montibus, fluuiis, Nemoribus ac ortis, tanta fuit eius fertilitas, ut omnibus poetis dederit amplam occasionem mentiendi & fabulandi, fontes habet amenissimos. Magnesia] Magnesia fontibus quoque valet, oppida habet perquam multa, & illa celeberrima. Phthiotis] opulenta & antiquorum fabulis illustris. In Graecia Doris locris, phocis, Boeotis, Attis, Megaris, sed omnium Attis clarissima] pergit ad Graciam, & eius regiones. In Peloponneso Argolis, Laconice, Messenia, Achaia, Elis, Arcadia: ultra Aetolia, Acarnania, Epiros usque in Adriam] Graciae regiones nunc complectitur & exponit usque ad Epirum. Doris inquit] Doris non est in numero regionum Graciae ex Pausania. Doris ex Peloponneso originem ducunt, Locris] Locrenses diuiduntur in Locrenses. Hypocnemidij & opuntios, opuntij versus Orientem Epicnemidij versus Occidentem, hij sunt qui iuxta Parnasum montem habitant. Phocis] Phocis a Phoco, ornitionis filio nomen sumpsit, Maritima est, Boeotis] a Boeoto Amphictionis filio nomen accepit, vrbs maxima eorum Platea, Attis] in hac regione Acteus prius regnavit & propterea Actea dicta est, inde Attica Acteo successit Cecrops, cui etiam alij reges. Megaris] a Megara eorum vrbe, quam condiderunt Dorienses, dicta antea Hybla.

De regionibus Peloponnesi.

In Peloponneso Argolis, Laconice, Messenia, Achaia, Elis, Arcadia, ultra Aetolia, Acarnania. Epiros usque in Adriam Argoli] Argolis siue Argos, dicebatur tota Peloponnesus antea, iam est regio ad Orientem separata, Laconice] in Laconica regnavit prius lelege indigena & propterea postea dicti sunt Leleges populi, Messenia] ab vxore Polycæonis laconicorum regis vocata Messen. Achaia] Prisco nomine dicta Aegialus & incolae Aegialenses nominati, ab Aegialeo Sicyoniae rege, appellata postea Achaia, ab Acheo Xuthi filio. Elis] ab Eleo Endymionis filio, alij dicunt Neptuni Arcadia] ab arcas Callistus filio illius regionis rege nomen deduxit. Aetolia] ab Aetolo Endymionis filio, Acarnania] ab Acarnane Alcmeonis filio. Epirus] Molossia,

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

Chaonia antea dicta. De locis atque urbibus quàm mare non abluit hæc maxime memoranda sunt] *Regiones tam Macedonia quàm Græciæ descripsit nobis Mela & oppida earum maritima, nunc vero mediterranea oppida descripturus est.* In Thessalia Larissa] *Larissa Achilles patria.* In Magnesia Antronia] *Antron ab aliis dictum oppidum.* In Phthiotide, Phthia. *Iuxta Penæum fluuium.* In Doride Pindus] *& nomen montis & oppidi & fluuij.* In Bœotia Thebæ] *Thebæ Bœotiæ commendantur à Thucydide, Et Cythæron Fabulis carminibusque Celeberrimus] Cythæron mons in Bœotia, unde Venus Cytherea, Et Clariores quàm vt indicari cgeant Athenæ.] Athenæ nunc vicus & castrum quoddam hodie dicuntur Sethine.* Lacedemon] *alio nomine Sparta oppidum præcipuum apud Lacedemonis.* In Megaride unde regioni nomen est Megara] *ab Heraclidis cõdita seu si maius instaurata nunc dicta Alcatoe,* In Argolide Argos] *à Cisso Altamenis patre ædificata.* Mycenæ] *à Perseo Danaes filio erectæ. regia fuit oppidum illud Agamemnonis.* In Laconide Terapne, Lacedemon, Amycle mons Taygetus] *Lacedemon, olim sparta nunc Mysistrat. à Lacedemone Iouis & Taygetis filio condita, ex hoc oppido vt aiunt fuit rapta Helena.* In Messenia, Messene & Methone] *Messene hodie Misseria, Methone hodie Modon.* In Achaia atque Elide] *pisæ Abonomao instauratæ.* Arcadium Peloponnesiacæ gentes undique incingunt, in ea sunt vrbes Psophis, Tenea & orchomenon, Montes Pholoe, Cyllenius, Parthenius, Menalus, flumina, Erymanthus, & Iadon] *Psophis à Psophide lycaonis filio dicta. Tenea] Teneam oppidum nusquam inuenio, apud omnes lego Tegeam oppidum insigne Ptolemæo, & antea Straboni, Plinio & postea Pausaniæ in arcadicis propterea lege Tegea, Orchomenon] Methydrion lycaonis filius condidit, Montes Pholoe] ab Pholoe habitatore, Cyllenius] Elatus filius Arcadi montem Cyllenum obtinuit nomen istud tunc non erat huic monti inditum, Sed cum postea Elatus haberet quinque filios quorum vnus vocabatur Cyllenus, ab eo nomen mons accepit.* Parthenius] *mõs ab equa quadam nomine Parthenia erat enim equa cuiusdam Marmacris nomine Menalus] dictum satis est ante hunc locum, Ery-*

manthus & Iadon] *Erymanthus & mons & fluvius*, Iadon
 quoque. Naupactos] *nunc Iepanto, à compingendis nauibus A-*
carnania] ab Acarnane Alcmeonis filio. A promontorio Se-
 piade] *Promontoriū hoc est in Magnesia,* Et quia Myniæ Col-
 chida inde Argonautem soluere memoratur] *In primis*
hæc est inemendata locutio, præterea ad perfectum sensum aliquid
deesse videtur, quod si voles emendare, ita leges, & quia Minyas
Colchida petentes inde Argonautem soluere memoratur: vel melius
& quia Minyas Colchida petentes inde Argonautem soluisse me-
moratur, iam nulla est perfecta sententia, si nihil aliud addideris,
nam post memoratur, debet aliquid addi quod possit respondere illi
causali, quia quare iudicio meo debet addi vel celebris, vel inlyta.
 Ab eo ad Sunium tendentibus illa præ nauiganda Ma-
 liacus & opuntius grâdes finus] *Sunium hodie cabo de la co-*
lumba, Maliacus] à Malieo oppido apud Stephanū Opuntius]
ab Opunte. Thermopyle] *mons est præ longus ex Herodoto ad*
leucadem protensus, ibi sunt portæ angustæ. quas oportet eos, qui ex
Macedonia in Græciam veniunt transgredi, ibi enim sunt Scatu-
rientes aquæ calidæ, Scarphia] in excelsa parte Thermopylarum
in vertice dices Marathon] oppidum in Attica multis nomini-
bus illustre. Corinthos] *nunc Coranto clara olim opibus, unde va-*
sa Corinthiaca, Clade notior] deleuit eam. L. Opimius, Maria
vtraque] Ionium & Ægeum. Scilleon] *hodie Damala promon-*
torium, Malea] promontorium nostro seculo caput Maluasiæ. Te-
naros] nunc Ereapolis. Epidaurij] est & oppidum, Epidaurus
hodie Limera. Inter Scylleon & Maleam argolicus] Iam lo-
quitur de sinibus, argolico, laconico, Asinæo, Cyparissio. Patræ
oram illam tenent] nunc Patras, Rhion] fauces sinus Corin-
thiaci usque ad Isthmum, & etiam est nomen promontorij, quod
angustum mare fauces illas facit. In his est Ægion & Ægyra
& Oluros] hæc & alia oppida interciderunt. Leucas] hodie leu-
cates. Actium] actæ postea dicta, Ambracia] ciuitas nobilissima
Epiri, nostro seculo dicta Iarta. Ab his flexus in Adriam]. i. in
mare Adriaticū alio nomine superū dictū. Illyricis usque Ter-
gestum] Illyrici hodie Sclauones siue Sclauī, Tergestum] nunc
Trieste. Gallicis] Cisalpinis qui & togati vocantur. Italis] Itali.

noti sunt, dicam sequenti capite. Liburni] interiora tenent inter Dalmatas & veros, Illyricos. Istria] regio versus Septentrionem ad Venetias. Dyrrachium] hodie Durazzo in ea parte Macedoniae, quae ad Adriaticum est. Apollonia] la Velona hodie. Salona] nomen retinet in Dalmatia. Iadera] Zara nostris temporibus. Naron] Narëta hodie. Epidaurus] Ragusa hodie non illa nova, sed vetus. Pola] nomen retinet notissima ciuitas. In quantum res transeunt]. i. Ut sunt rerum vices, rerum euentus, & vicissitudines. Nar] fluuius Narcuta, De danubio dixi, & quod dicit. Mela per istros isther emittitur] haud dubie per Istrum intelligit Danubium quod certe falsum est, nam Danubius non fluit per Istriam multum enim distat Danubius ab Istria Præterea Danubius non vocatur Ister nisi in Valachia propè Pontum, Nec dubium est poetarum fabulatos fuisse ex Danubio egredi fluuium istrum dictum qui totam interfluerit istriam vsque ad Sinum Adriaticum, Strabonis verba libro primo libet recensere, aduersus Hipparchum ita ille habet, At isther à propinquis Ponto partibus nequaquam habet originem, sed contra à montibus supra Adriaticum, neque in vtrūque mare defluit, verum in Pontum dum taxat, & in ipsa sola diuiditur ostia, communem is quidem cum nonnullis ante illum ignoratiam habuit qui fluuium quendam istro cognominem esse arbitrati sunt, qui ab eo diuisus irrumpat in Adriam, à quo & natio Istria perquam defertur appellationem assumpsit. hæc Strabo.

Corollarium.

Inter eas regiones quæ maxime deplorandæ ab omnibus sunt Christianis, pars Thraciæ & vniuersa Macedonia vna cum Græcia haud dubie à nobis sunt deplorandæ, cum & audiamus & videamus has regiones quæ olim sedes erant imperatorum christianorum, in quibus Christus maxime colebatur, nunc quod valde dolendum est, à Mahumetanis canibus conculcari, & nomen christi ludibrio haberi. qui fuerint in causa non dicam, tantum hoc ascribam delictis nostris, quibus in dies deum offendimus, neque tot calamitatibus alijs impendentibus occurrere volumus non dubito christum ipsum exauditurum preces nostras, si ad sanctiorem vitam renocati resi-

resipisceremus, hæc dixi, quoniam nullæ erant regiones vel illustriores & fertiliores in vniuerso Christianismo his tribus, nullæ ditiores & magnificentiores, denique nullæ præter istas omnibus rebus ornatiores, vt exordium à septentrionali parte Thraciæ incipiam ab ostiis videlicet Danubij vsque ad Bizantium Bulgaria fuit & pars, Mysia inferioris Christianissima & abundantissima, hæc est illa Bulgaria, quæ Theophilactum virum sanctissimum atque doctissimum habuit archiepiscopum, Patriarchæ siue Pontifici Constantinopolitano subiectum. Constantinopolis princeps Thraciæ & circumuicina regio vsque ad Hellespontum olim triumphauit, quot legimus archiepiscopos fuisse & patriarchas Constantinopolitanos? quot imperatores Christianos potentissimos? certe Innumeros. totus enim ille tractus terræ est hodie quoque fertilissimus. De vtraque Mysia narrauit mihi Cornelius Schepperius qui eas duas Mysias peragrauit esse illas fertilissimas & fuisse olim in illis ciuitates magnificè edificatas, nunc vero redactas ad domunculas quasdam siue Tuguria, visuntur hodie ab iis, qui in Constantinopolim per terram ex Ragusa iter faciunt vestigia siue reliquiæ opulētissimorum edificiorum. idem confirmauit mihi Gerardus Vrelnichius, qui etiam nomine Caroli Quinti Cæsaris illuc præteritis annis profectus fuit. ab Hellesponto vsque ad Nestum fluium, siue ad Strymona parum refert multa sunt iam deleta, quæ olim maximum præbebant spectaculum tota hæc regio est iam sub Turcica ditione. De Macedonia & Græcia non dicam quando ex plerisque alijs scriptoribus quiuis colligere potest.

Italie. Cap. 4.

DE Italia magis, quia ordo exigit, quàm quia monstrari eget, pauca dicentur: nota sunt omnia. Ab Alpibus incipit in altum excedere, atque vt procedit, mediam se perpetuo Apennini montis iugo attollens, inter Adriaticum & Tuscum, siue (vt aliter eadem appellantur,

pellatur) inter Superum mare & Inferum excurrit, diu solida. Verum vbi longè abit, in duo cornua scinditur, respicitque altero Siculum pelagus altero Ionium, tota angusta, & alicubi multò quã vnde cœpit angustior. Interiora eius aliæ alięque gentes habitant. Sinistra parte Carni & Veneti colunt Togatam Galliam. Tum Italici populi, Picētes, Frentani, Dauni, Appuli, Calabri, Salentini. Ad dextram sunt sub Alpibus Ligures, sub Apennino Hetruria. Post Latium Volsci, Campani, & super Lucaniam Brutii. Urbium quæ procul à mari habitantur opulentissimæ sunt, ad sinistram Patavium Antenoris, Mutina & Bononia Romanorum coloniæ: ad dextram, Capua à Tuscis, & Roma quondam à pastoribus condita: nunc si pro materia dicatur, alterum opus. At in oris proxima est à Tergeste Concordia. Interfluit Timauus, novem capitibus exurgens, vno ostio emissus. Deinde Natiso non longè à mari ditem attingit Aquileiam: ultra est Altinũ. Superiora latè occupat littora Padus nanque ab imis radicibus. Vesuli montis exortus parvis se primùm fontibus colligit, & aliquatenus exilis ac macer: mox aliis amnibus adeo augefcit atque alitur, vt se per septem ad postremum ostia effundat. Vnum de iis magnum Padum appellant: inde tam situs profilit, vt discussis fluctib⁹ diu qualem emisit vndam agat, suumque etiam in mari alueum seruet, donec eum ex aduerso littore Istrię eodem impetu profluēs, Ister am-

nis excipiat. Hac re per ea loca nauigantibus, quâ
vtrique amnes eunt, inter marinas aquas dulciû
haustus est. A Pado ad Anconam transitur Rauen
na, Ariminû, pisaurum, Fanestris colonia, flumen
Metaurus, atque Esis, & illa in angusto illorû duo
rum promontiorum ex diuerso coëuntium, in-
flexi cubiti imagine sedens, ac ideo à Graiis dicta
Ancona, inter Gallicas Italicâsque gētes quasi ter
minus interest. Hanc enim prægressos piceni litto
ra excipiunt, in quibus Numana, potentia, Clater
na, Cupra vrbes: castella autem, Firmum, Adria,
Truentum: id à fluuio, qui præterit, nomen est. Ab
eo Senogallia maritima, ad Aterni fluminis ostia.
Vrbes Bucara & Histonium. Dauni autem Tifer-
num amnem, Cliterniam, Lucrinum, Theanû, op
pida, montemque garganum. Sinus est continuo
Apulo littoze incinctus, nomine Vrias, modicus
spacio, pleraque asper accessu. Extrâ, Sypuntum,
vel, vt Graij dixerunt, Sipyus, & flumen quod Canu-
sium attingens, Aufidû appellât. Pòst Bariû, Egna
tia, & Ennio ciue nobiles Rudia: & in Calabria
Brundisium, Valetiu, Lupia, Hydrus mons, tum
& Salentini campi, & Salentina littora, & vrbs
graia Callipolis. Hucusque Adria, hucusque Italię
latus alterum pertinet. Frons eius in duo quidem
se cornua (sicut supra diximus) scindit. Cæterum
mare, quod inter vtraq; admisit, tenuibus promō-
toriis semel iterûque distinguens, non vno margi
ne circuit, nec diffusum patensque, sed per sinus

recipit. Primus Tarentinus, dicitur, inter promontoria Salen & Laciniũ, in eóq; sunt Tarentus, Metapontũ, Heraclea, Croto, Turiũ. Secundus Scyllaceus, inter promontoria Lacinium, & Zephyriũ, in quo est Petilia, Cœcinũ, Scyllaceũ, Mistra. Tertius inter Zephyrium & Brutium, Consilinũ, Cauloniã, Locrosque circumdat. In Brutio sunt, Colũna regia, Rhegyum, Scylla, Taurianũ, & Metaurum. Hinc in Tuscũ mare deflexus est, & eiusdem terræ latus alterum Terina, Hippo nunc Vibon, Temesa, Clampetia, Blanda, Buxentum, Velia, Palinurus, olim Phrygij gubernatoris, nunc loci nomen: Pæstanus sinus, Pæstum oppidum, Silarus amnis, Picentia, Petra, quas Sirenes habitauerunt. Minerue promontorium, opima Lucaniæ loca, sinus Puteolanus, Surrentum, Herculaneum, Vesuviij môtis aspectus, Pópeij, Neapolis, Puteoli, lacus Lucrinus & Auernus, Baiæ, Missenum, id nunc loci aliquando phrygij militis nomen: Cumæ, Linternum, Vulturnus amnis, Vulturnũ oppidum, amœna Cāpaniæ littora, Sinuessæ, Liris, Minturnæ, Formiæ, Fundi, Tarracina, Circes domus, aliquando Circeii, Antium, Aphrodisium, Ardea, Laurentum. Ostia citra Tyberim in hoc latere sunt. Vltra pyrgi, Anio, Castrum nouum, Grauisce, Cossa, Telamõ, populonia, Cecina, pise, Hebrusca, & loca & nomina. Deinde Luna, Ligurum & Liguria, & Genua, Sabbatia, & Albigaunum. Tum paulon, & Varum flumina, vtraque ab Alpi
bus

bus delapsa: sed Varum, quia Italiam finit, aliquāto notius. Alpes ipsę ab iis littoribus longè latèq; diffusę, primo ad septētrionem magno gradu excurrunt: deinde ubi Germaniam attigerunt, verso impetu in orientē abeunt, direptisq; populis immanibus, vsque in Thraciam penetrant.

ANNOTATIONES

In Caput. IIII.

De Italia magis quia ordo exigit, quàm quia monstrari eget pauca dicentur, nota sunt omnia] Pomponius pergit iam in sua littorali descriptione, nam hoc pollicitus fuit in proœmio, & certe in ordine littorali post Dalmatiam illyrios & lyburnos. & Istros sequitur Italia, Ab alpibus incipit in altū excedere] Non ab re erit huc ad ferre, quę de Alpibus scripsit Paulus Iouius, neminem enim fraudare volo suis sudoribus & merita glōria, verba eius hoc modo habent, Carnicę Alpes ab Arsia flumine, qui ē carnicis iugis Adriaticū petit ad vada Sabbatia ligustici littoris protenduntur. Primę Alpes post carnicas ab ortu in occasum tendentibus, Iulię occurrunt, quę à Taruisio iuxta Anaxum flumen. per bellunum & Feltrium in Noricum Austriamque perducunt. secundum eas sunt rheticę, quibus à Tridento per montis Cremeris clementia Iuga in Vindeliciam & loca ad oceanum amnem Hispurcho oppido proxima penetratur. His alię rheticę succedunt, quę ab Lario lacu per Volturenā vallem supra Abduę fontes & Burnias aquas celsissimum Abduę montis culmen habent, quod hodie Mongraium vocant. Subiiciuntur statim dorso ab Germanię parte. S. Petri vicus & à dextris Maranum atque Bolzanum oppida, nundinarum conuentu nobilia. Suntque alij quoque aditus secundum abduam montem, qui ad Lepontios Rhetosque pertinent, eę gentes hodie Grisoni vocabulo barbaro nuncupantur, societate Helueticorū clari, & possessione sex vallium, vt alio loco memorauimus, cum multo pecore & lactis copia abun-

dent alpinarum gentium altissimi, id vero inter cetera frequentissimum est iter, quod ab eodem Lario per Clauennam munitissimum oppidum, & solium Bregariorum ad curiam Rhetiarum perducit, duobus tramitibus septa. s. et Spluga, ubi columna Iulij Caesaris hodie videtur, has alpes lepontias esse credimus, Rheni amnis origine illustres, nam Rhenus in proxima valle caput tollit, quam etiam nunc veteri nomine Lepontinam appellant, ad minores Lepontiae, quibus à Bellizona, quae oppidum villitionis, ut quibusdam videtur antiquitus fuit, per Ticini amnis Vallem, Torfanum primum Heluetiorum oppidum aditur, Non magno ab iis intervallo distant equitate viarum ac montium ceteris Alpibus Leniores, nisi editissimum diui Gotardi iugum, & profundissima Vallis, quam cum tremulo ponte infernam vocant, vno tantum vel altero in loco maximam cum summo timore transeuntibus difficultatem praeberent patent quoque eadem Alpes supra verbanum lacum ad Domosulam oppidum, quod ipsis faucibus & profluentis Ogoniae ripis adificatum Ludouicus Sfortia patrum nostrorum memoria & cede Sedunorum, & maximis operibus nobilitauit. Haecenus Ionius, Ego in meis annotatiunculis prioribus in hunc modum scripseram. Alpes nos in quatuor itinera distribuimus, primum versus Septentrionem, & dicitur mons. S. Gothardi, secundum versus Meridiem, & dicitur mons. S. Bernardi, Tertiū etiam versus Meridiem, & dicitur mons, S. Dionysii, nunc Sansenis. Quartum etiam versus Meridiem & dicitur Poeninus. Apennini] mons est Apenninus diuidens per medium totam Italiam, In duo cornua] in duo promontoria, alterum Saletinorum, alterū dictum Leucopetra. Vnde coepit] .i. ex Alpibus. Sinistra parte Carni & Veneti colunt togatam Galliam] Carni, sunt populi in ramento Alpium sunt omnes lingua sclauī sub iugo Ferdinandi regis Romanorum, diuiditur haec regio in duplicem Carmolam, alteram siccam, in qua sunt Istri, alteram irriguam, vnde Sauus fluiuius ortum habet. Veneti in intimo sinu maris Adriatici sunt, qui ut diximus la canal de Venetia, vocatur vel el Golfo de Venetia. Galli olim dicti Togati, à toga veste talari qua etiamnum hodie vtuntur Veneti ea regio vsque ad Rubiconem fluiuium vocatur la marcha Treuisana ibi est ciuitas Venetorum magnis ac multis nominibus

minibus illustrissima, cuius amplitudinem si quis cupierit scire, legat Bembum ac Sabellicum, Tunc Italici populi] à Rubicone usque ad promontorium Salentinorum, quod nunc dicitur caput. S. Maria. Picentes] hodie Marcha de Ancona. Frentani] nunc Franca Villa. Dauni] Sypono. Manfredonia, Mons Garganus S. Angelo, Apulli] nomen retinent Lapulla hodie, Calabri nomen retinent] nunc Calabria. Salentini] nunc Salen. Ligures] nunc Genouesi. Hetruria] nunc la Toscana. Latium Latni] ad Romam. Campani] Campania regio nomen retinet, & est initium regni Neopolitani. Brutij] nomen habent, ubi Cosentia Calabrorum. Patauium] nunc Padua in Marchia Trevisana, ciuitas est subiecta Venetis & florentissima multis ac doctissimis viris ornata. Mutina] nunc Modena. Bononia] nunc Bologna la Grassa. Capua] nomen retinet in Campania. Si pro materia] id est, si habeatur ratio magnitudinis Romanæ & triumphorum. Alterū opus] id est, nemo est, qui credat Urbem Romam conditam esse à pastoribus tam est ornata ædificiis magnificis & tam potens. Tergeste] nunc Trieste. Concordia] non extat. Timauus] nomen est fluij & fontis. Natiso] & fluius nunc Lisontio, Aquileia] retinet nomen, Altinum] hodie Torcello, Padus] nunc el Po fluius. Ister amnis excipiat] dixi esse fabulam, quæ de Istro dicuntur. A Pado ad Anconam transitur Rauena] id est per Rauenam nomen retinet, sed cum sequitur Ariminum Pisaurum] illi accusatiui reguntur ab illa prepositione, ad, ut ita intelligatur ad Anconam, ad Ariminum ad Pisaurum. Pisaurum] nunc Pesaro. Ariminum] hodie Rimino, Metaurus] nostro seculo Plumba fluius. Ancona] nomen retinet, Inter Gallicas Italiquasque gentes] Ancona terminus est Gallie Cisalpinæ & Italiae. Numana] deleta non extat. Potentia] ubi nunc est sacellum diuæ Mariæ Lauretanæ nunc Loreto. Cliterna] nunc Flauiano. Firmum] nunc Fermo. Adria] deleta non extat inde dicebatur mare Adriaticum. Truentum] fluius & oppidum, nunc Tronto. Ab eo Senogallia maritima] à Senonibus Gallis dicta ubi Senones multa oppida crexerunt. Aternus] fluius est dictus Pescaria. Senogallia] nunc la Romandiola. Histonium] hodie Guasto. Tifernus amnis] hoc tempore Bisano. Teano] nomen

retinet Tiano. Garganum] nunc Santangelo. Sy punctum] hodie Sypono. Aufidus] La fante vulgo fluvius est. Barium] nunc Bari. Egnatia] Iuvenatia hoc tempore dicta, Rudia non extant, Brundisium] nunc Brindes. Lupia] Lexo. Hydrus mons tum & Salentini] locus est corruptus legendum est Hydriumtum, nam illud. M. dictionis mons debet addi Hydru, & dicitur Hydrium, postea debet coniungi, tum, cum Hydrium & erit Hidriumtum, nunc Otranto. Primus Tarentinus] hodie Taranto Metapontum] Pelicor nunc, Croton] nomen retinet. Scylace^o intellige & sinum & oppidū. Lacinium] vulgo caput Colombæ cabo de Colōbe. Zephyrium] nunc caput Solis, cabo de Sole, ista sunt promontoria, Brutium] nunc cabo de Siglio, Regium] nunc Rexo. Metaurum] Teriana hodie. Buxentum] nunc Belueder. Pæstum] vulgo Polycastro. Minerue] nostro tempore caput Minerue siue cabo dala Minerva, Surrentum] nomē retinet. Puteoli] nunc Puzoli. Neapolis] nomen retinet, Vulturum] fluvius. nunc Vulturno. Sinuessa] nunc sessa. Liris fluvius] nunc el Garillano. Minturnæ] nunc Castellū, vulgo Traiectū, Formiæ] nunc Nola. Fundi] nomen retinet. Tarracinæ] nūc nomē retinet. Circeii] nunc Cercelli. Ostia] oppidum & portus nomen retinet, Pyrgi] nunc ciuita Vie Ia. Castrum nouum] nunc Corneto. Grauiacæ] hodie Montalto. Cossa] nunc Orbitello. Populonia] nūc Piūbino. Cessina] Cessena hodie. Pissæ] nomen retinent. Hetrusca] Toscana, hæc sunt nomina populorum & oppidorum. Luna] portus & oppidum, Liguria] terra de Genoua, Genua] nomen retinet. Sabatia] hodie Saona, Albigaunum] nunc Arbenga. Varus fluvius nostro tempore el Var, iste fluvius versus Occidentem diuidit Galliam ab Italia, Magno gradu] vsque ad Adulam montem, Direptisque populis] iuxta Horicos, Rheticos, Vindelicos, Pannonios superiores & inferiores, vsque ad Mysiam inferiorem.

A P P E N D I X.

Italiam Alpes separant à Gallia Transalpina, quæ à Cesare diuisa fuit in tres partes. Belgicam, Celticam, & Aquitanicam, & mons Apenninus, qui est ramentum Alpium totam ipsam Italiam diuidit

diuidit vsque ad duo illa promontoria, alterum Salentinorum. alterum dictum Leucopetram. non aliter quam Atlas maior mons Africam & Taur^o Asiam, Quare vero dicatur Adriaticum mare superum & Thuscum inferū ratio promptissima est, mare enim Adriaticum est magis septentrionale, quem Thuscum & in nostro Hemisphærio, quæ borealiora sunt supra dicuntur esse, quæ vero minus περὶς τῇ infera dicuntur. Italia in ortu suo lata est, sed iuxta finē in regno Neapolitano valde angusta. Ille tamen nodus mihi solvendus est nam videtur Mela secum pugnare. dixit enim ab Ancona versus Meridiem vsque ad illa dicta promontoria ex altera parte Apennini Italiam esse. Nunc vero Venetos & Carnos ait colere Togatam Galliam, Clarū est Venetos non esse Italos et minus Carnos, cum sint lōge remotiores, Iam si Carni & Veneti colunt togatam Galliam, cum Togata Gallia non sit Italia sed potius Gallia Cisalpina, quonam pacto Carni & Veneti interiora Italiae occupant. Haud dubie Mela hac in parte nihil quod sit à veritate alienum dixit, nam vt demus Gallos Senones cum primum venissent in Italiam post expugnatam Romam vt verissimum est in reditu consedisse in ea parte Italiae, quæ nunc Gallia Cisalpina dicitur & ibi multas condidisse ciuitates & oppida, non propterea fatebimur eam partem non fuisse Italiā, non loquor de latio, non enim ea pars fuit Latij, sed Italiae, ne confundamus latium cum Italia, verum post erecta oppida illa à Gallis in ea regione, Galli ipsi totam illam regionem Galliam appellarunt, imo vnam partem vt dixi, Senogalliam, vnde postea Romani ipsi Galliam comatam & Cisalpinam vocarunt, inde postea in suum pristinum nomen reuocata fuit, & hodie Italia dicitur, quicquid ab Alpibus vsque ad illa duo promontoria regni Neapolitani protenditur siue sinistra parte siue à dextra, Seculo Melæ adhuc retinebatur nomen & terminus veræ Italiae, nam post illa verba, sinistra parte Carni & Veneti colunt Togatam Galliam, sequitur, tum Italici populi, Picentes, incipit à Rubicone fluuio & Ancona, omnes enim populi isti vel maxima pars est regni Neapolitani. Ait præterea Mela patanium procul esse à mari cum distet tātum vel paucis miliaribus, vocat eam Antenoris, & vt alij antenoriā, hæc sunt Corollaria fabularum, quas antea prædixit.

Digressiuncula.

Sed quia dixi de Patauio Antenoris troiani (Ut volunt) & commentum siue additamentum fabulosum existimaui , libuit parum digredi . Ego vero nescio unde illa dementia ut honestius loquar quam amentia tot & tantorum virorum de omnibus disciplinis bene meritorum , tot dicam doctissimorum ac sapientissimorum virorum cecitate, qui omniam populorum Occidentalium Troianos primores & progenitores maluerunt , quam grecos. Galli aiunt se Originem duxisse à Troianis, Germani quoque, Itali perquam maxime. nam nescio quæ fingunt de Ænea, Angli triumphant cū dicūt se Originem traxissime à Troianis, denique misera est regio & planè ignobilis & deiecta, quæ non ab Troianis habuerit Originem Græci cum istis expostularent hanc iniuriam, qui ferè omnia oppida in Asia minore Cilicia Pamphylia Caria & Ionia ædificarunt qui lingua græcæ copiam illis fecerint , qui malum omnes omnium nationum ortus ad Troianos referunt? an vero tanquam inuictos? nō profecto, an magnæ potentie! minimè, quid quæso fuit in causa, respondebo ipse pro istis quoniam nulla fuit argumentum quod tantam ansam daret nugandi græcis de rebus Troianis , quibus nugis per motæ nationes Troianos se progenie maluerunt esse. His accedunt, quod regio Troadis vel parua fuit, potentia eorum pendebat ex auxilio aliarum regionum circum vicinarum, at Græcorum potentia absque auxilio exterorū erat superba , decem integros annos oppugnarunt Troiam & tandem expugnarunt, dices proditione, minime, nam ille equus plenus armatis danais, magis nugamētis eorum, qui hæc confinxerunt quam veritate plenus est . Præterea pro vno Troiano Hectore, aut alio quopiam dabo centum illustrissimos imperatores exercituum Codrū, Themistoclem, Alcibiadem, Cymonidem, & alios sexcentos, quos etiam referunt græci ut Pausanias, Plutarchus & alij. in hæc omnia digressus fui propter Patauium Antenoris, Similæ quidpiam est illud venetorum, quos dicunt fuisse antea Enetos, & originē duxisse ex Paphlagoniis, bone deus quælia nugamenta: redeamus igitur unde digressi sumus.

Italia vera ab Ancona vsque ad promontorium Salentinū & Zephyrium ultra Apenninum ad mare adriaticū fuit in sinistra eius parte fuit in dextra ad mare Thuscum à Zephyrio promontorio vsque

Usque ad Varum fluvium separantem Italiam à Gallia, reliquum intra Alpes & Apenninum versus Occidentem & Septentrionē & partem maris Adriatici erit Gallia Cisalpina, quæ rursus diuidetur in Galliam Cispadanam & transpadanam, Cispadana erit inter Padum & Apenninum, Transpadana vero ultra Padum versus Septentrionem usque ad Alpes. In Cispadana est regio, quæ vocatur Romandiola, & alia, quæ via Flaminia appellatur, in ea Gallia sunt præcipua oppida Bononia, quæ nunc Bolonna la grassa appellatur Mutina. i. hodie Moneda, & Regium, nunc Rexo. Parma, et alia complura Oppida, quæ omnia recensere lōgum esset. In Transalpina, Maximæ ciuitates, Venetiæ, Mediolanum, Padua, Cremona, Verona, Mantua, Vincentia, Papiæ ad Tesium, Bergamo, & alia. Hæc regio dicta est Gallia Togata & Cisalpina.

De Insubria.

Insubria pars est Galliæ Cisalpinae nunc regio dicitur Pedemontana fertilissima eo nomine quod Sol reflexione radiorum suorum à iunctis montibus totam illam regionem viuificat, Metropolis est Taurinū, dictū vulgo Turin ubi solebat esse Academia in utroque iure celeberrima, Verseli oppidum munitissimum, regio & oppidū Iurea, fertilitate maxima, Salussæ, Pegnerolo & alia multa oppidula memoratu digna, totam ferè hanc regionem habet. Henricus secundus Galliarū rex inuictissimus, quam Pater eius Franciscus Valesius eius nominis primus Galliarum quoque rex expugnauit.

De Romandiola siue Romagna.

A Rauena ad Marchiam Anconitanam usque est Romandiola siue Romagna, in qua sunt multa oppida insignia, Rauēna, Riminum dictum olim Ariminum, Pesaro, Urbino, Forosembro-nium Senogallia regio & oppidum, Imola, & Ancona, pleraque sunt alia quæ breuitatis gratia omittimus.

De Marchia Anconitana.

Marchia Anconitana ab Ancona dicta, Pontificis est Maxi-

P. IO A N. O L I V A. A N N O T A

mi in ea sunt Ancona, Numana, Macerata, Potentia, Tolentino, Borgonovo, Camerino, Vico aut Vigo, fermo, & alia ab Ancona in Constantinopolim est nauigatio ferè quotidiana, quod si voles iter per terram facere ex Ancona inuenies perpetuo, qui deducem te in Ragusiã, inde in Mysiã superiorem & tandem in Thraciam, vbi est Constantinopolis.

De toto illo tractu littorali qui est ab Ancona vsq;
promontorium dictum Spartiuento.

Totum illud littus, Adriaticum quod est ab Ancona vsque ad Caput de Spartiueto, est pars regni Neapolitani, in quo sunt regiones, quas prædiximus vrbes et oppida in Littore, Atri, San anzolo, Pescara, Ortona, Guasto, Tremole. S. Anzolo, Manfredonia, Siponto, Trani, Barleta, Giouinazzo, Bari. S. Vito, Polignano, Monopoli, Vilanova, Histona, Brindes, Castro, Otranto, Cabo de Leuca, Cabo de sancta Maria, Cabo de Colonne, Gallipoli oppidum Tarranto. Bisignano, Crotona, Policastro, Schillachio, Cabo de Stillo, Ab eo loco vsque ad Gaetã est altera pars littoralis maris inferi regni Neapolitani, Cabo de Brasiano, Mamerto oppidum terra noua, Cabo de Spartiuento, Locri Cabo de larme. S. Gioni, Rezo, Catona, Biuona, Lupizo, Castiglione, Paula, Belucder. S. Donato, Polycastro, Salerno, Melfi, Masa, Surrecto Nozera, Nola, Neapoli, Pozzolo, Gaeta, Fundi, omnia ista & penè infinita alia oppida Mediterranea ibi sunt, omnes isti tractus vocantur regnũ Neapolitanum & est Philippi Hispaniarum regis.

Tractus reliquus littoralis, à Gaeta vsque ad Varum
fluuium distinguente Italiam à Gallia.

A Gaeta, Terracina est, Antio, Ostia & Roma, nã non multũ distat ab Ostia, Ceruet, Ciuita viegia, Porto de Hercule. Orbitello. S. Stephano, Telamone, Castiglione, Piumbino, Populonia, Liorna, Pisa, Genoua, Albizola, Sauona, Arbenga, Vingtimilla, Monacho, Villa franca & Nissa, & Varus fluuius.

De Italia Hactenus, cuius omnium rerum abundantiam, si
vellem

Vellem non possem verbis explicare, Duae sunt regiones in ea, quae, quod ad omnia attinet omnibus aliis praestant regionibus, Regnum videlicet Neapolitanum, et longobardia, neque dicam de structura ciuitatum domorum & arcium. Longum esset haec sigillatim referre.

Gallia Narbonensis. Cap. 5.

Gallia Lemano lacu, & Gebennicis montibus in duo latera diuisa, atque altero Thuscū pelagus attingens, altero oceanum: hinc à Varo, illinc à Rheno ad Pyrenaeum vsque promittitur. Pars nostro mari appositā, fuit aliquando Braccata, nunc Narbonensis magis culta, & magis consita, ideoque etiā lætior. Urbium quas habet opulentissimae sunt, Vasio Vocontiorū, Vienna Allobrogum, Auenio Cauiarum, Arecomicorum Nemausus, Tolossa Tectosagū, Secundanorū Arausio, Sextanorū Arlate, Septumanorumque Blitera. Sed antestat omnis Atacinorum, Decumanorūque colonia, unde olim iis terris auxilium fuit: nunc & nomen, & decus est Martius Narbo. In littorib⁹ aliquot sunt cum aliquibus nominibus loca: cæterum rarę urbes, quia rari portus, & omnis plaga Austro atque Africo exposita est. Nicea tangit Alpes, tangit oppidum Deceatum, tangit Antipolis: deinde forū Iulij Octavianorum colonia, tunc post Athenopolis, & Olbia, & Glanon & Citharistes, & Halycidon Massiliensium portus, & in eo ipsa Massilia.

Hæc à Phoeis oriunda, & olim inter asperas posita, nunc ut pacatis, ita dissimilimis tamen vicina gentibus. Mirum quàm facilè & tunc sedem alienam ceperit, & adhuc morem suum teneat. Inter eam & Rhodanū maritima Auaticorum stagno affidet fossa Mariana. Partem eius amnis nauigabili alueo effundit, alioquin littus ignobile est Lapideum (ut vocant) in quo Herculem contra Albionem, & Bergiona Neptuni liberos dimicantē, cum tela defecissent ab inuocato Ioue adiutū imbre lapidum ferunt: credas pluuisse, adeò multi passim, & latè iacent. Rhodanus non longe ab Istri Rhenique fontibus surgit: deinde Lemano lacu acceptus, tenet impetum, seque per medium integer agens, quantus venit egreditur. Inde contrā in occidentē ablatus, aliquādiu Gallias dirimit: post cursu in meridiem abducto, hæc intrat, accessuq; aliorum amnium iam grādis, & subinde grādiior, inter Volcas & Cauaras emittitur. Vltrà sunt stagna Volcarum, Ledum flumen, castellum Latara, Mesua collis, incinctus mari penè vndique, ac nisi quòd angusto aggere continentur annectitur, insula. Tum ex Gebennis demissus Arauraris iuxta Agathan, secundum Blyteras Obris fluit. Atax ex Pyrenço monte digressus, quā sui fontis aquis venit, exiguus, vadusque est, & ingentis alioquin aluei tenens, nisi ubi Narbonem attingit, nusquā nauigabilis: sed cū hybernis intumuit imbris, usque eò solitus insurgere, ut se ipse non capiat.

Lacus.

Lacus accipit eum Rubresus nomine, spaciosus admodum: sed quàm mare admittit, tenuis aditu. Ultrà est Leucata littoris nomen, & Salsusq; fons, non dulcibus, sed salrioribus quàm marinæ sint, aquis defluens. Iuxtà campus minuta arundine, gracilique peruiridis, ceterum stagno subeunte suspensus: id manifestat media pars eius, quæ abscissa proximis, velut insula natat, pelliq; se atque attrahi patitur: quin & ex iis quæ ad imum perfossa sunt, suffusum mare ostenditur: vnde Graiis, nostrisq; etiam authoribus verine ignorantia, an prudentibus etiam mendacij libidine, visum est tradere posteris, in ea regione piscem è terra penitus erui, qui vbi ex altò hucusque penetrauit, per ea foramina ictu captantium interfectus extrahitur. Inde est ora Sardorum, & parua flumina Thelis, & Thicis, vbi accreuerunt, persequa: colonia Ruscino, vicus Eliberri magnæ quondam urbis, & magnarum opum tenue vestigium. Tum inter Pyrenæi promontoria portus Veneris est in sinu falso, & Ceruaria locus, finis Galliæ.

ANNOTATIONES

In Caput V.

Gallia lemano lacu & Gebennicis montibus in duo latera diuisa, atque altero Thuscum pelagus attingens, altero Oceanum: hinc à Varo, illinc à Rheno ad Pyrenæum vsque promittitur] *Miror Pomponium noluisse totam Galliam in primis in tres partes distribuere vt fecit in Tertio libro nam ita auspicatus est Cæsar, quem ipse imitatur, in suis comentariis*

rius & Salustius in descriptione Africa. In primis dico Melam ser-
uare semper institutum suum describendis littoralibus locis, & non
omnibus, sed magni nominis, mediterranea nisi fuerint illustria non
attingit, hic vero pergit ab littoribus Italiae, littora Galliae sequen-
tia persequi, quamquam haec praefata distributio eadem videtur esse
cum illa Gallia diuisa est in tres partes, hoc enim fecisset in hoc loco
si maritima & mediterranea attingere voluisset, Lemano lacu]
sunt qui vocent hodie el lago de Losana, alij el lago de Gineua quod
non multum refert. nam & Losanam oppidum & Geneuam attin-
git, Gebennicis montibus] hoc nomine vocat Caesar montes il-
los Aruerniae qui ad Pyrenaeum et fere lugdunū protenduntur, vo-
cantur hodie les montagnes Dauerne, Sed Strabo illos montes vo-
cat Cemmenos, cum cemmeni sint propè varum fluiū. Thuscum
Pelagus] iuxta varum fluium. Altero Oceanum] ad ad Bo-
realem Oceanum Hispanicum siue Britannicum. Dictum est de va-
ro, de Rheno & Pyrenaeo postea suis locis dicam, Pars nostro ma-
ri ad posita: fuit aliquando Braccata] pars illa quae à Varo
fluuius vsque ad Pyrenaeum extenditur littoralem partem intellige,
Braccata Gallia à Braccis genus est vestium. Nunc Narbonē-
sis] à Martio Narbo. vrbe illis seculis illustrissima, at nunc non tam
vasta & frequenti, sed longe fortior & natura & artae haec regio,
Tolosam pertingit, & cōplectitur totum Delphinatum, vocabatur
olim prouincia Romanorum, nam inter omnes prouincias Galliae so-
la ista erat ob omnium rerum non tam abundantiam quàm iocun-
ditatem in delitiis nunc nomen retinet Prouenca, Vasio vocon-
tiorum] De Vocōtiis populis & vasionē diu mecum cogitavi vbi
esset iste populus vna cum oppidis vasionē & luco Augusti, res
est obscura & à nostris geographis incertitudine quadam tradita,
prodiderunt veteres geographi hanc regionem vocontiorum esse in
Gallia Narbonensi vbi vero, non dicunt. Vasionem & lucum oppi-
da recensent in Vocontis agris, sed neque horum vestigia licet spe-
ctare. Ego semper in hoc dubio existimaui Vocontios esse iuxta mon-
tem quendam, Visolium nomine, In ima parte Alpium De Vasio-
ne & luco Augusti tantum legi nomina, alia vero minime. Vien-
na Allobrogum] nota est ciuitas viana in parte Narbonensis
Prouinciae quae dicitur Delphinatus, olim iudicio meo haec pars del-
phinatus

phinatus à Lugduno vsque ad Isiram fluium. Allobrogum erat, propterea dixit Vienna Allobrogum. Vnde illud venit in dubium fuerintne Sabaudi ij, quos vocamus Allobroges, an alij. Quantum ego ex lectione autorum colligere citra praeiudicium eorum, qui ante me scripserunt, * Veri Allobroges sunt Delphinates: Quod si ita est quo nomine appellabimus eos, qui Alpes incolunt veluti Tarantassios & alios videlicet la Chambre, Monmelliam, Ayguæ bellæ. & alia oppida, Certe nullo, Propterea aliis modis nobis Utendum est in descriptione istarum regionum dicemus in Corollariis. Auenio Ca uarum] nunc est Auignon, Cauari nomen est populorum ad Rhodanū, Arecomicorum Nemausus] Nemausus, Nimes vulgo, in regione quæ nunc Lenguedoch appellatur, de qua postea dicam, Tolossa] nomen retinet, ciuitas est maxima & inter Celebriores Gallie Narbonensis præclarior. Secundanorum Arausio] secundæ legionis. Arausio, nunc Orange, Sextanorum. Sextæ legionis, Arelatæ] nunc Arles archiepiscopatus, Septumano rumque Blittera] beses nunc. Sed ante stat decumanorum colonia Martius Narbo] Narbona hodie, dixi de ea. Nicea tangit Alpes] Nisa nunc. Deceatū] hodie ragni. Tangit Antipolis] nunc Antibio. Deinde forum Iulij octauianorum Colonia] nunc Freuis, Tunc post Athenopolis] nunc Eres, Massylia] Rhodanus fluuius, Inter volcas & Cauaras] nomina sunt populorum, nam Volcæ sunt ij, qui ad montem Pesulanum agūt, Cauari. Auinionēses Leucata] nomē retinet. Salisule] nomen retinent nunc Salses. Ruscino] hodie Perpignan caput Comitatus Rosilionis, Portus Veneris] nunc cab de creus caput crucis. Ceruaria] vulgo Coblinre. Eliberri] Euna ecclesia Cathedralis in comitatu Rosilionis.

Additio.

Gallia Narbonensis omnibus aliis partibus Gallie præstat, sed Mela non videtur in hac parte sibi cōstare, nam cum de sola Narbonensi hic agat visus est distribuere Galliam in quatuor regiones, quemadmodum alij fecerunt, nam apud eos, qui in tres partes diuidunt Galliam, Narbonēsis pars est Celticæ siue lugdunensis, & reuera Mela non loquitur de Gallia Narbonensi, tanquam de parte prin-

principali & vna ex illis tribus ex quibus tota constat Gallia, sed
 de parte Celtica, Varus fluius vt dixi initium Narbonensis Gal-
 liae hodie dictus el Var oritur in colle Argenteriae nomine. Rhenus
 fluius ex Alpibus dicemus postea, Pyrenaeus mons est diuidēs His-
 paniam à Gallia pars nostro mari mediterraneo magis certe culta
 habundat enim frumento oleo omnibus fructuum generibus¹, vino
 & omnibus aliis ad hominum victū necessariis, vna pars est Gal-
 liae, quae non eget opera exterarum regionum, Vienna ciuitas est ve-
 tustate nobilissima, & Rhodani influxu amœnissima archiepisco-
 patus est, & vt legi & à multis audiui archiepiscopus huius ciuita-
 tis olim erat primas Galliarum & Cancellarius regum Burgundiae
 cum à regibus gubernaretur. Auenio ad Rhodanum ciuitas opulen-
 tissima & artificio aedificiorum celebris, pons ibi est in Rhodano al-
 tissimus & longissimus propterea quod ibi Rhodanus expanditur
 vsque ad oppidum dictum la villanoua, est ibi Acadenia iuris ciui-
 lis & canonici. Nemausus nunc. Nimes oppidum peruetustū, quod
 satis constat ex vetustis aedificiis, quorum reliquiae nostro tempore
 extant murus peruetustus id ostendit, & amphiteatrum, & aquae
 ductus mirabili structura. Tolosa nomen retinet ampla ciuitas &
 vasta populosa tamen & ditissima praecipue terra illa ex herbis sic-
 cis confecta quae pastel vocatur ad omnem tincturam pannorum
 aptissima, habet haec ciuitas Academiam in vtroque iure, omniū,
 quae sunt in Gallia nobilissimam & doctissimam, quae nisi obsta-
 rent factiones studiosorū multo esset illustrior, Arausio hodie Oran-
 ge, est principatus prope Auenionem olim oppidū insigne, nunc op-
 pidulum Arelate ciuitas est parua, & caput archiepiscopatus, em-
 porium mercatorum frumentum tractantium sita est ad Rhodanū
 Blittera, Bessiers oppidulum est. Narbona olim caput Galliae Nar-
 bonensis vnde nomē nata est, & oppidum quondam illustre nunc
 vero non tam frequens quàm munitum. Nisa ducis est Sabaudiae
 paruum oppidum sed fortissimum habet Castrum & ferè in expu-
 gnabile, Antibio oppidulum quoque ad mare & freius, Massilia
 oppidum paruum sed munitissimum in causa est portus fossa Ma-
 riana, aygues mortes oppidulum quoque ad ostium Rhodani, Me-
 sua collis, nunc Magalona & est peninsula. Agatha, nunc Mont-
 pellier. Leucata retinet nomen in vertice montis est quoque pennin-
 sula,

*sula. Rusino Perpinam, nunc magnum oppidum, & pannorum magnū emporium vicus iltiberri nunc ciuitas parua & episcopat-
tus Eulna vulgo dictus. Portus Veneris cap: de Creus hodie, Cerua-
ria oppidulum, Cobliure.*

Hispania Caput. 6.

PYrenæus primo hinc in Britānicum pro-
currit oceanum: tum in terras fronte cō-
uersus, Hispaniam irrumpit, & minore
eius parte ad dextram exclusa, trahit perpetua la-
tera continuus, donec per omnem prouinciam
longo limite immissus, in ea littora, quæ occidēti
sunt aduersa, perueniat. Ipsa Hispania, nisi quā
Gallias tangit, pelago vndique incincta est: vbi
illis adhæret, maximè angusta, paulatim se in no-
strum mare & oceanum extendit, magis, magisq;
latior ad occidentem abit, ac fit ibi latissima. Vi-
ris, equis, ferro, plumbo, ære, argēto, auróque tam
abundans, & adeò fertilis, vt sicubi ob penuriam
aquarum effœta, & sui dissimilis est, linum tamen
aut spartum alat. Tribus autem est distincta no-
minibus, parsque eius Tarraconensis, pars Bæti-
ca, pars Lusitania vocatur. Tarraconensis altero
capite Gallias, altero Bæticam Lusitaniamq; con-
tingens, mari latera obiicit nostro, quā meridiem:
quā septentrionem spectat, oceano. Illas fluuius
Anas separat, & ideo Bætica maria vtraque pro-
spicit, ad occidentem Atlanticum, ad meridiem
nostrū. Lusitania oceano tantummodò obiecta

est, sed latere ad septētriones, fronte ad occasum. Vrbium de mediterraneis in Terraconensi clarissime fuerūt Pallantia & Numātia, nūc est Cēsar augusta. In Lusitania, Emerita : in Bētica, Astigi, Ispalis, Corduba. At si littora legas, à Ceruaria proxima est rupes, quę in altum Pyrenęum extrudit: dein Thicis flumē, ad Rhodam : Clodianum, ad Emporia: tum mons Iouis, cuius partem occidenti aduersum eminētia cautium, quę inter exigua spacia vt gradus subinde consurgunt Scalas Annibalis appellant. Inde ad Tarraconem parua sunt oppida, Blanda, Illuro, Betullo, Barchino, Subur, Tholobi. Parua flumina, Betullo iuxta Iouis montem, Rubricatum in Barchinonis littore, inter Subur & Tholobin maius. Tarraco vrbs est in iis oris maritimarū opulentissima. Tulcis eam modicus amnis super, ingens Iberus deorsum attingit. Inde se in terras pelagus insinuat, & primū magno impetu admissum, mox in duos sin⁹ promontorio, quod Ferrariam vocant, finditur: prior Sucronensis dicitur, maior hic & magno satis ore pelagus accipiens, & quò magis penetratur, angustior. Serabin & Duriā, & Sucronem, non magna excipit flumina. Vrbes cōplexus & alias quidem, sed, notissimas Valentiam, & Saguntum, illam fide & ærumnis inclytam. Sequens Illicitanus Alonem habet, & Lucentiam, & vnde ei nomen est Illicen. Hic iam terrę magis in altū eunt, latioremq̃uam fuerat Hispaniā faciunt. Verum

rum

rum ab iis quæ dicta sunt, ad principia Bæticae, præter Carthaginem, quam dux Pœnorum Asdrubal condidit, nihil referendum est. In illis oris ignobilia sunt oppida, & quorum mentio tantum ad ordinem pertinet. Virgi in sinu, quem Virgitanum vocant. Extrà, Abdera, Suel, Hexi, Menoba, Malaca, Salduba, Lacippo, Berbeful. Aperit deinde angustissimum pelagus, & proxima inter se Europæ, atque Africæ littora montes efficiunt, ut initio diximus, columnæ Herculis Abyla & Calpe, uterque quidem, sed Calpe magis & penè totus in mare prominens. Is mirum in modum concavus, ab ea parte qua spectat occasum, medium ferè latus aperit, atque inde ingressus, totus admodum peruius propè quantum patet sinus, & specus ultra est: in eoque Cartheia (ut quidam putant) aliquando Tartessos, & quam transuecti ex Africa Phœnices habitant, atque vnde nos sumus, cingente freto, Mellaria & Bello, & Besippo, usque ad Iunonis promontorium oram freti occupat. Illud iam in occidentem & oceanum obliquo iugo excurrent, atque ei quod in Africa Ampelufiam esse dixeramus aduersum, quæ nostra maria sunt, finit European.

ANNOTATIONES

In Caput V I.

Pyrenæus primo hinc in Britannicum procurrat Oceanum] eodem ordine quo descripsit alterum latus Gallie describit & Hispaniæ. hinc dicit. i. à portu Veneris Pyrenæus in Bri-

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

tannicum procurrit Oceanum, à mari mediterraneo ad mare Oceanum Britannicum. i. usque ad Arcem Hispaniæ expositā Oceano vocatam Fonterabia. intervallum enim à portu Veneris usque ad Fontem rabiā & Bayonam est per montes. 188 leucarum, & hæc ex sententia quorundā, at ego dicerem esse, 88. leucarum & hæc latitudo est minima totius Hispaniæ & in his montibus eadem Hispania est angustissima, et nisi esset illæ tractus montium Hispania esset insula, Tum in terras fronte conuersus Hispaniam irrumpit] Pyrenæus in terras. s. regiones Hispaniæ conuersus Hispaniā irrumpit, id est, per totam expanditur Hispaniā, hinc inde spargens ramenta sua. Et minore eius parte ad dextram exclusa] id est, minore ramento eius Pyrenæi ad dextram excluso versus Oceanū Britannicum. Trahit perpetua latera continuus] trahit latera sua continuus, id est, perpetuo recta incedit, donec varia latera per totam Hispaniam immitat, usque ad Portugaliā, nā intra regionem diuiditur in tres ramos Rauanellā Galliciæ, Idubedam, et Orospeidā usque ad Oceanū occidentalem. Ipsa Hispania, nisi quā Gallias tangit pelago vndique in cincta est] dixi peninsulam fore Hispaniam nisi ille tractus montium Pyrenæorum obstitisset, qui est à capite crucis usque ad Fontērabiam arcem olim oppidum, vbi illis adheret maxime angusta] vbi illis videlicet Galliis adheret maxima angusta est, nam in mediterraneis est latissima, quemadmodū noster Mela dicit. Paulatim in nostrum mare & Oceanum extendit magis, magisque latior in Occidentem abit, ac fit ibi latissima] in medio Hispaniæ, Viris equis & alia] Hæc omnia confirmant Trogius Plinius & alij multi, Tarraconensis altero capite Gallias] id est, in montibus Pyrenæis, Altero Bethicam] ad caput de Gata. Lusitaniamque contingens] apud Doriam fluuium, Mari laterat obicit nostro] mari mediterraneo obicit latera sua, Qua meridiem] id est, extendit latera sua versus meridiem in mare nostrum mediterraneum. Qua Septentrionem spectat Oceano] id est, versus Septentrionem obicit Oceano. Illas fluuius Anas separat] illas videlicet Bethicam & Lusitaniam, Maria vtraque prospicit] id est, Oceanum & Mediterraneū. Ad Occidentem Atlanticum] oceanum intellige. Ad meridiem

diem nostrum] *scilicet mediterraneum*. Lusitania Oceano
tātummodo obiecta est] *oceano Occidentali*. Sed latere ad
Septentrionem fronte ad Occasum] *vide Chartam*. Urbium
de Mediterraneis in Tarraconensi Clarissimæ fuerunt,
Pallantia & Numantia] *Pallantia Palentia vulgo nomen re-*
tinet olim ibi fuit Schola amplissima, sedes est episcopalis, & qui-
cunque est episcopus est etiam comes & habet comitatum seorsum,
ciuitas est in frequens & nisi essent tot canonici & archidiaconi
& magnificētia summi templi pagus videretur. Numantia hodie
est Soria visuntur vetusta templa, sepultura Romanorum nostro
seculo. nō mēior ibi hodie visuntur ducenta templa olim gentilium
numantinorum dicam postea, Nunc est Cæsaraugusta] *noli*
intelligere quod Numantia sit hodie Cæsaraugusta, sed quod quem-
admodum Numantia olim erat clarissima, ita nunc. i. seculo Pom-
ponij Cæsaraugusta. In Lusitania Emerita] *dicta Augusta E-*
merita, hodie Merida la grande hispanicē, in eo oppido nam iam
oppidum est paruum, conspiciuntur admiranda reliquæ Romano-
rum colossæ columnæ, obelisci sed penè vastati & deleti. In Be-
thica Astigi Hispalis & Corduba] *Astigi nunc Ecija, Hi-*
spalis nunc omnium Hispaniæ ciuitatum clarissima & ditissima
multis nominibus ex seipsa primum, deinde ex commercio Insularū
reptarum & Peru, dicta nunc Seuilla. Corduba magna ciuitas
olim nunc vero vasta sed penè deserta & infrequens. A Cer-
uaria proxima est rupes quæ in altum Pyrenæum ex-
trudit] *hodie dicitur el coll de Pertuz, collis Pertusianus inuisus*
viatoribus ob latronum multitudinem, sed hæc iam Cessarunt bene-
ficio regis Hispaniæ Ferdinandi. Thicis flumen ad Rhodam]
fluuiolus est imo potius Torrens. Clodianum ad Emporia] *Clod-*
dianus fluuius, hodie Clodia. Rhoda oppidulum, retinet nomen. Em-
poria pluralis numeri nam sunt aliquot oppidula quæ sunt Ampu-
riana, nunc intelligit Mela principale, quod hodie vocatur Castello
de ampuries. Tum Mons Iouis] *Nunc Moniui, mons est ad Bar-*
chinonam plenus delitiis nam totus vernat hortis & villis. Emi-
nentia Cautium, quæ inter exigua spatia vt gradus sub
inde consurgunt] *hij gradus hodie lingua Catalonica vocantur*
les Costes de Garraf. Inde ad Tarraconem] *post illud inde ad*

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

Tarraconem, ponantur ista. Parua sunt oppida, Blanda Illuro
Betullo, Barchino, Subur Tholobi, parua flumina Betul-
lo iuxta Iouis montem, Rubricatum in Barchinonis lit-
tore] *blanda hodie Blanes, Betullo nunc beſſon, Barchino nunc Bar-
selona magna ciuitas & quod attinet ad ædificia pulcherrima ad
mare Subur, hodie Siges, Rubricatum nunc lobregat, Tarraco. postea
Sequatur, ciuitas est vetustiſſima, neque condita à Scipionibus vt
dicunt nugatores aliquot, sed potius inſtaurata, ab hac ciuitate no-
men accepit Hispania Tarraconenſis, nunc paruum oppidum, sed
archiepiscopatus, ad mare, extant ad huc monumenta vetustatis,
nam totus murus conſtat ex lapidibus tumulorum in quibus Roma-
ni ſepelliebantur, & vnus quiſque lapis habet ſuum epitaphium La-
tinis literis & maiuſculis Sculptum, interea qui ædificarunt murum
nam recens est opus, ignorantes literas lapides illos conſtituerunt
contrario modo, Opulentiſſima] hodie minime. Tulcis eã mo-
dicus amnis Super] *pro ſuper, lege ſurſum. Tulfis] hodie dicitur
flumina. Ingens iberus deorſum attingit] Iberus vulgo Ebro di-
citur totius Hiſpaniæ maximus in nauigabilis ob rupes multas in-
ter mixtas, iuxta mare mediterraneum in quod inſluit ſatis nauiga-
bile. Mox in duos ſinus promontorio, quod Ierrariam vo-
cant] Promontorium ferrariæ hodie dicitur Caput Martini lingua
Vernacula cap de Marti, hoc promontorium facit duo ſinus, alter
vocatur Sucronenſis] à Sucrone fluuius qui est in eo ſinu, Poſt Su-
cronenſis à Sucrone fluuius, qui est in eo ſinu ponat iſta verba Se-
rabim & Duriam & Sucronem non magna excipit flu-
mina] Duriam, lege Thuriam hodie dicitur, lingua arabica Gua-
dalanar præterfluit Valentiam, Setabim] lege Setabim Sucro-
ne] nunc Xucar hic ſinus complectitur vrbes multas, ſed notiſſi-
mas. Valentiam] hæc magna est ciuitas ad mare. populofiſſima
& frequentiſſima metropolis, nam est archiepiscopatus. neque ab-
re vocata fuit à Gallis magna Valentia, multa poſſem de ſitu illius
vrbis dicere ſed quoniam in ea natus fui lubens ab eius laudibus ab-
ſtineo. Et Saguntum] Saguntum hodie dicitur à nobis Valentinis
moruedre. i. murus vetus. diſtat à noſtra Valentia quatuor tantum
milliarium, via illa à Valentia in Saguntum est tota hortenſia, in
ea ſemper incidet in varias arbores malorum punicorum et medico-
rum**

rum, dicam postea. Illam fide & Erumnis inclitam] hinc fides saguntina notissima est historia. Sequens illicitanus] sinus, Alonem habet & Lucentiā] Alon nunc est Alicant, Lucentia nunc Lugent olim magnum oppidum, Præter Carthaginem] Carthago noua hodie Cartagena. Ignobilia sunt oppida] ita est tempore Melæ sed nunc magna sunt nam hodie Carthago noua præter portū singularem nihil aliud habet. Virgi] nunc Almeria. Suel] Chipiona hodie. Menoba] vulgo Veles malaga. Malaca] Malaga. Carteia] nunc Cartaia. Mellaria] hoc tēpore Begerra de Melana. Promontorium Iunonis] nūc el puerto de sancta Maria.

Auctarium.

Pyrenæi montes ab Oriente, Oceanus Britannicus à Septentrione, mare nostrum à Meridie, Occidentalis oceanus ab Occidente totam includunt Hispaniam, sed quia montes ferè omnes Hispaniæ ex Pyrenæis ortum habent, dicam de Pyrenæis. Nec laboro quare dicatur Hispania, ut confictus iste Berosus, qui manibus hominum teritur. Montes Pyrenæi non à fabulis, neque à conflagratiore Pyrenæi vocantur, ut somniāt plerique, sed tantū ab ignibus, quos strunt Pastores nocte quod etiā hoc nostro seculo sæpissime vidi. Montes isti in ortu nullum nomen habent latinum minus vulgare, sed tantum græcum at partes montium particularia habent nomina nā si à mari Mediterraneo ubi est templum Veneris initium sumpseris ibi statim nominantur Puig Cerda, & montes Iacque à ciuitate Iacqua, & Runcis Vallis in regno Nauarræ, vsque ad mare Britannicum septentrionale. Isti montes ex se ipsis ramenta mittūt in vniuersam Hispaniam, tria tantum præcipua. Idubedam, orospedam, & Rauanellā, Rauanella dicitur totus ille mons, qui à Pyrenæo ad compostella extenditur, sed in variis locis varia habent nomina, in ortu vocatur mons. S. Adriani. postea montes ouetani, Hispanice montes de Ouiedo, & isti montes vocantur Hispanicæ las montañas & olim Cantabria, ex his montibus in interiorem Hispaniæ partem emittitur ramentum quoddam vsque ad portum Gallum in Portu Galia, & ex ortu istius montis sequitur mons vsque ad caput finis terræ, quod nomen totius montis obtinet Rauenella, Idubeda

da mons à Pyrenæo vsque ad Portugaliā promittitur sed antequā illa attingat varia habet nomina ex variis oppidis, nam hispanicè in primis vocatur la sierca datienca, sierra hispanicè est mons. Deinde sumo sierra, tum el puerto dela tablada, postea la palomerca da uila, el puerto de Guadarrama, puerto hispanicè est porta & transitus per montem aliquem græci vocabant pylas, hinc Pyle Amanæ Pyle Armeniæ, Inde el puerto del colmenar, hinc el puerto del pico postremo el puerto de Tornauacas, Inde in portugaliā extenditur & promontorium facit dictum monte de la Strella, viris, viros habet bellicosos Cantabros Bethicos & Callicos, qui noti sunt hispani, ferro abundat maxime pars Cantabriæ quæ Biscaya dicitur & vicina illi lipusca, Aere in his dictis duabus partibus Hispaniæ, Plumbo vbi argentū in parte Lusitaniæ quæ vocatur Estremadura vernacula lingua, aurum in fluuiis quibusdam præcipue in Tago fluuiio. Spartum est iuncus quidam tenuis, existis iunctis exsiccatis fiunt cophini, ad includendū ficus siccas, ex prouincia exportatur ficus & vna passæ & ex Hispania in illis cophinis, & hoc nomē ad huc retinent in patria mea Valentina. Pallantia nunc Palentia olim magna ciuitas & ampla, tum ob templum ditissimum, tum etiam ob Academiam doctissimam, quæ nostris temporibus desit. Numantia hodie Soria dicitur vasta ciuitas & multis ac magnis ædificis antiquissimis ornata quorum reliquiæ visuntur tota illa regio valet abundantia lanarum quæ exportantur ab hispanis singulis in flandriā, hæc ciuitas iam non est magni nominis, fuimus troes Casaraugusta & seculo Melæ & nostro ciuitas pulcherrima & omnium rerum abundantissima nunc dicitur Caragoca caput regni Aragoniæ & metropolis. Emerita, alij Augusta emerita, hodie Merida la grande, Amplissima olim ciuitas seculo romanorum nunc nostro seculo non magni est momenti extant ibi varia romanorum monumenta. Hispalis hodie Seuilla ciuitas amplissima & ditissima, & nostris tēporibus omniū quæ sunt in Hispania maxima & opulentissima, opulentam eam facit varietas mercatorum maxima & commercium terræ del Peru & Insularum repertarum nam omnes omnium illarum terrarum illuc conflunt, & vt hæc melius possent tractari erecta est domus aptissima mercatorum commercio, & vocatur domus contractationis Indianæ & insularum

recens repertarum, varij sunt mercatores Germani, ligures, Galli, lus-
censes, flandri, & veneti Corduba olim inclyta & populosa regni
Cordubensis metropolis, magna est ciuitas sed minus quàm fuit po-
pulosa, sed hoc solo nomine felicissima, quod tot doctissimorum viro-
rum fuerit & mater & altrix, nati sunt in ea duo Senecæ, Lucan⁹
Auienna, Auenrois, & alij Arabes permulti. Ceruaria oppidu-
lum est, vocatur hodie Cobliure, arx est ibi fortissima, nihil ibi illu-
stre, oppidum est ad mare situm. Rupes illa, quæ in altum Pyrenæum
extrudit est nunc dicta coll de Pertus. i. collis pertusianus olim reces-
sus latronum & homicidarum, hodie opera regis Hispaniæ tutissi-
mus factus est locus. Mons Iouis dignus, qui à me depingatur, mōs
est valde editus, in vertice cuius turris est, quæ signis quibusdam
signat nauem aliquam venire vel aliquas, semitas habet perquam
multas in ascensu in quibus inuenies villas præclaras arboribus ple-
nas & fructibus in has villas ascendentes quæcunque volent, idque
quod attinet ad cibum & potum inuenient. Moniui, hodie dicitur,
Cautes eminentes quæ scalæ Anibalis appellantur. hodie vocantur
Costes de Garraf, mons ille Garrafus est altus, in cuius ima parte in
gremio est iter angustius ex vno latere habens magnam ipsius ma-
ris profunditatem, ex altero mōtem excelsum ita vt totum illud iter
præ nimia angustia viatoribus sit periculosum, nam si viator
habet equum vel rixosum subito eques & equus præcipit abütur in
mare, alio etiam nomine est periculosum, quod latrones descendentes
ex montibus accipiebant frenum equi, qui non poterat moueri præ
maxima angustia itineris. Barchinona ciuitas ad mare ciuitas ma-
gna & magnificis ædibus lapideis ornata et instructa, omnes vi-
ci sunt strati amplioribus lapidibus, ita vt quoties pluit toties mis-
dentur vici, nihil sordiu ex intimis ædium locis inuicem emittitur,
sed per subterranea in mare mittuntur, habet hæc ciuitas Thesaurū
innumerabilem. Iberus fluuius totius vt dixi Hispaniæ maximus
oritur in montibus dictis de Sanctullana propè oppidum dictū fon-
tibile, in quo ortu incipit esse iam magnus, totam ex vna parte Hi-
spaniam interfluens ad Dertusam in mare labitur mediterraneū.
Setabim, hodie Setabis Xatiua dicitur oppidū est et fluuius, Furiā
dixi fluuiū esse præterfluendē Valentia nostrā hodie vocatur Gua-
dalaniar, Sucro fluuius est à nostris Valentinis nam prope Valen-

tiam intrat mare Xucar vocatus. Valentia ciuitas est metropolis regni Valentini, à Gallis dicta Valentia magna de, qua quia ibi natus fui & quia Vrbs toto orbe notissima est, pauca dicturus sum- est inquā Valentia quod attinet ad architecturam domorum valde elegans & magnifica, quod ad reipub. administrationem facile omnes antecedit Hispaniæ ciuitates, De nobilitate ciuiū si dixerō, audacter dixerō, non esse illi parem, tot in ea sunt comites & alij id genus hominū, vt nihil supra, de populo ausim affirmare non esse, in Hispania tam populosam Urbem, si spectes eius magnitudinem valet commercio mereatorum maximo, nam inde exportantur variæ et multæ merces, in primis holoserica telæ ferè omnium colorum & fila serica ex vermibus, panni optimi in insulas Baleares, & Siciliam & Sardiniam, & ij panni vocantur contracti, exportantur inde Oriza, Zacharum albedine admirabili, vna passe, & ficus necnon & fructus Zacharo conditi, tum oleum dulcissimum, si videres, diceres aquam esse alicuius fontis tam est clarum, ad hæc coria sunt ibi omnium colorum à Valentinis hominibus & his quidam præclaris artificibus parata. De amœnit ate Urbis & situ & fontibus hortis & fructibus dicam alias cū ex professo eam describam nūc autē hæc dicta, quæ etiam ad ponere huic loco recusabam amicorum impulsu sufficient. Saguntum nunc oppidulū olim potētissima, in hoc oppidulo ex reliquis antiquitatis, licet videre ciuitas amphiteatrum sepulturas omnium Sergiorū. L. Galbæ, Sergij Galbæ & aliorum eius gentis, ex quarum lapidibus cōstructum est cœnobium fratrum trinitatis, in fronte Portæ, quæ respicit mare est scriptum literis antiquissimis. Sagun, crasorum, in porta illa, quæ respicit planitiem quandam est idolum Dianæ, est ibi templum Veneris, sed totum inuersum, est area illa magna, in qua structo igne saguntini se & omnia bona coniecerunt in ignem, in edito oppido est ars Caesaris vocata, quod ostendunt epitaphia antiqua, est iam longe distans ab oppido turris quædam Anibalis, quæ vt accepi ex scriniis oppidanorum erat in medio ciuitatis, vt ex eo vnusquisque deprehendere possit, quā magna esset Vrbs illa, ego ipse qui hæc omnia vidi cum è Sagunto mare adirem distat iam duobus aut tribus millibus passibus cum essem in medio itineris vidi vetusta quædam ædificia iam terra, ferè operta. in omnibus vicis huius oppidi reperies

*reperies epitaphia Romanis depicta literis & elegantissimis, imo
ferè omnes domus in fronte habent singula singula epitaphia in
campis semper inuenitur impressa moneta aurea & argentea, pos-
sem alia adferre, sed esset præter institutum geographicum.*

Mediterranei maris insulis. Cap. 7.

CAdes insula, quæ egressis fretum obuia
est, admonet antè reliquas dicere, quàm
in oceani littora terrarumque circuitũ,
vt initio promissimus, oratio excedat.
Pauca sunt in mæotide (inde enim videtur com-
modissimũ incipere) neq; omnes tamen incolun-
tur, nam nec pabula quidem largè ferunt. Hac re
habitantibus caro magnorum piscium sole sicca-
ta, & in puluerem vsque contusa pro farre est.
Pauca & in Ponto. Leuce Borysthenis ostio ob-
iecta, parua admodum, & quòd ibi Achilles situs
est, Achillea cognomine. Non longè accolitur
Aria, quæ Marti sacrata (vt fabulis traditur) tulit
aues cum summa clade aduenientium, pennas
quasi tela iaculantes. Sex sunt inter Istri ostia, ex
his Peuce notissima & maxima. Thynnias Ma-
riandynorum finibus proxima, urbem habet, quã
quia Bithyni incolunt, Bithynida appellant. Con-
tra Thracium Bosphorum duæ parua, paruoque
distantes spatio, & aliquando creditæ dicteque
concurrere, & Cyanæ vocantur, & Symplega-
des. In Propontide tantũ Proconnesos habita-
tur. Extra Hellespontum, earum quæ Asiaticis re-
gionibus adiacent, clarissimæ sunt Tenedos, Si-

gæis aduersa littoribus, & quo dicentur ordine, ad promontorium Tauri montis expositæ: quas quidã dici putauere *μανδρα*, siue quòd fortunati admodum celi solique sunt, siue quòd eas suo, suorumq; regno Macar occuparat. In Troade, Lesbos, & in ea quinq; olim oppida, Antissa, pyrrha, Ereſſos, Ciraua, Mitylene. In Ionia, Chios & Samos. In Caria, Cos. In Lycia, Rhodos. In illis singule sunt iisdem nominibus vrbes. In Rhodo tres quondã erant, Lindos, Camiros, Ialyſos. Quæ cõtra Tauri promontoriũ importunè nauigantibus obiacent, Chelidonię nominantur. In sinu quem maximũ Asia recipit, propè media Cyprus ad ortum occasumq; se immittens, recto iugo inter Ciliciam Syriamq; porrigitur ingens, vt quæ aliquando nouem regna ceperit, & nunc aliquot vrbes ferat, quarũ clarissimæ, Salamis, & Paphos, & quò primũ ex mari Venerem egressam accolere affirmant, palepaphos. Arados etiam in phœnice est parua, & quãtum patet, tota oppidũ, frequens tamen, quia etiam subter aliena tecta sedem ponere licet. Parua & Canopos, Nili ostio quod Canopicum vocant, obuia est. Menelai gubernator Canobus ibi forte moriens, nomen insulæ, illa ostio dedit. Pharos Alexandrię nunc ponte coniungitur, olim, vt Homérico carmine proditum est, ab eisdem oris cursu diei totius abducta; & si ita res fuit, videri potest cõiectantibus in tantum mutatę causas Nilum præbuisse, dum limum subinde,

subinde, & præcipuè cum exundaret, littori annectens, auget terras, spatiumque augescentiũ in vicina vada promouet. In Africa contra maiorẽ Syrtim Cuteletos: contra minoris promontoria, Meninx & Cercinna: contra Carthaginis sinũ, Tarchiæ & Ægathes, Romana clade memorabiles. Plures Europæ littoribus sunt appositæ. In Ægæo mari prope Thraciã Thasos, Imbros, Samothrace Scandille, Polyægos, Scyathos, Halonesos, & quã aliquando, omnibus qui mares erant cæsis, tantũ fœminę tenuisse dicuntur, Atho monti Lemnos aduersa. Pagaseus sinus Scyathon prospicit, Cicyneton amplectitur. Eubœa ad meridiẽ promontoriũ Gereſton & Caphareum: ad septentrionẽ, Cœneum extrudit, & nusquã lata, duũ milliũ spatium habet vbi arctissima est, cæterũ lōga, totique Bœotię apposita, angusto freto distat à littore. Euripon vocant rapidum mare, & alterno cursu septies die ac septies nocte fluctibus inuicem versis adeò immodicè fluens, vt ventos etiam, ac plenis velis nauigia frustretur. Aliquot in ea sunt oppida Hestiaæ, Eretria, Pyrrha, Nesos, Oechalia: verum opulentissimæ Carystos & Chalcis. In Attide Helene est nota stupro Helenæ, & Salamis excidio classis Persicæ notior. Circa Peloponneson etiam nunc in Ægæo Phitiusa, & Ægina Epidaurico littori proxima, Trœzenio Calauria inter ignobiles aliàs leto Demonsthenis nobilis. In Myrtoo Cythera contra Maleam emissa, & Theganusa con-

tra Acritam. In Ionio Prote, Hyria, Cephalenia, Neritos, Same, Zacynthos, Dulichiũ, & inter non ignobibes vlyssis nomine Ithaca maximè illustris. In Epiro Echinades, & Strophades, olim Plotæ. Cōtra Ambracium sinũ Leucadia, & vicina Adriatico mari Corcyra: hę Thracum, Gaiorũque terris obiacent. At interius, Melas, Olearos, Ægina, Cathon, Ios, Thera, Gyaros, Hippuris, Dionysa, Cianos, Chalcis, Icaria, Pinaria, Nisiros, Lebynthos, Calidnæ, Asinę: hę quia dispersę sunt, Sporades. Ab eis Sicynus, Hipanos, Cythnos, Siphnos, Seriphos, Rhene, Paros, Scyros, Tenos, Myconos, Naxos Delos, Andros, quia in orbem iacent, Cyclades dictę sunt. Super eas iam in medio mari ingens, & centum quondã vrbibus habitata Crete, ad orientem promontoriũ Samonium ad occidentẽ *κρητὸς μέτωπον* immittit: nisi maior esset, Cypro similis, multis famigerata fabulis, aduentu Europę, Pasiphaës & Ariadnę amoribus, Minotauri feritate fatóque, Dędali operibus & fuga, rum statione atque morte: maximè tamen eo, quòd ibi sepulti Iouis penè clarũ vestigium sepulchrum est, cui nomen eius insculptũ esse accolę ostendunt. Vrbiũ notissimę Gnosos, Gortyna, Lyctos, Lyncastos, Holopyxos, Phæstos, Cydon, Manethusa, Dictinna. Inter colles, quòd ibi nutritũ Iouem accepimus, fama Idęi montis excellit. Iuxta est Asticla, Naumachos, Zephyre, Crise, Gaudos, & quas Musagoros numero tres, vno tamen vocabulo appellāt
atque

atq; vnde Carpathio mari cognomen est, Carpathos. In Adria, Absoros, Celaduse, Absyrtis, Issa, Trucones, Hydria, Electrides, nigra Corcira, Tragurium, Diomedea, Æstria, Asine, atque vt Alexandria, ita Brundusio adiacens, Pharos. Sicilia (vt ferunt) aliquando continens, & agro Brutio annexa, post freto maris Siculi abscissa est. Id angustū & anceps alterno cursu modò in Thuscū, modò in Ionium pelagus perfluit, atrox, sæuum, & Scyllæ Charybdis quæ seuis nominibus inclytum. Scylla saxū est: Charybdis mare vtrunque noxium appulsis: ipsa ingens & tribus promontorij in diuersa procurrēs, græcæ literę imaginem, quæ $\Delta\epsilon\lambda\tau\alpha$ dicitur, efficit. Pachinum vocatur, quod Græciam spectat: Lilybæum, quod in Africam: Pelorū, quod in Italiam vergens, Scyllæ aduersum est: causa nominis Pelorus gubernator ab Annibale ibidē conditus, quem idē vir profugus ex Africa, ac per ea loca Syriam petens: quia procul intuenti videbantur continua esse littora: & non peruium pelagus proditum se arbitratus: occiderat. Ab eo ad Pachinum ora quæ extenditur Ionium mare attingens, hæc fert illustria, Messanam, Taurominiū, Catinam: Megarida, Syracusas, & in ijs mirabilē Arcthusam. Fons est in quo visuntur iacta in Alpheū amnē, vt diximus, pelopōnesiaco littorē infusum: vnde ille creditur non se consociare pelago, sed subter maria terrāsque depressus, huc agere alueū, atque hīc se rursus extollere. Inter Pachynū & Lilybæum

lybæum Acragas est, Heraclea, & Therme. Inter Lilybæum & Pelorida, Panormus, & Hymera. Interius verò, Leontini, Centuripinum, Hibla: alięque complures. Famã habet ob Cereris templum Enna præcipua. Montium Erix maximè memoratur ob delubrũ Veneris: ab Ænea cõditum: & Ætna: quę Cyclopas olim tulit, nunc assiduis ignibus flagrat. De omnibus Hymera referendus, quia in media admodum ortus, in diuersa decurrit, scindensque eam vtrinque, alio ore in Libycum, alio in Thuscum mare deuenit. Circa Siciliã in Siculo freto est, Æeę, quã Calipso habitasse dicitur. Africam versus, Gaulos, Melita, Cossura: propius Italianam, Galata, & illę septem, quas Æoli appellant, Osteodes, Lipara, Didyme, Phœnicusa, Ericusa, Hieria, & Itrongyle, vt Ætna, perpetuo flagrant igne. At Pithecusa, Leucothea, Venaria, Sinonia, Capræ, Prochyta, Pontię, Pandataria, Phitonia, Palmaria. Italico lateri citra Tyberina ostia obiacent. Vltrà aliquot sunt parue, Dianium, Iginium Carbania, Vrigo, Ilua, Capraria. Duę grandes, fretoque diuisę Hetrusco, quarũ Corsica littori propior inter latera tenuis & longa, præterquàm vbi Aleria: & Marianę colonię sunt: à barbaris colitur Sardinia Africum pelagus attingens, nisi quod in occidentem quàm in orientem angustius spectat par & quadrata vndique, & nusquam nõ aliquanto spatiosior quàm vbi latissima est Corsica. Ceterum fertilis, & soli quã celi melioris: atque vt fecunda,

cunda, ita penè pestilens. In ea antiquissimi populi sunt Ilienses: urbium antiquissimæ Calaris, & Sulchi. At in Gallia, quas referre conveniat, solæ sunt Stœchades, ab ora Ligurû ad Massiliam usq; dispersæ. Baleares in Hispania contra Tarraconensia littora sitæ non longè inter se distant, & ex spatio suo cognominibus acceptis, maiores minoresque perhibentur. Castella sunt in minoribus, Iamno, & Mago: in maioribus, palma & polétia coloniæ. Ebusos è regione promontorij, quod in Sucronensi sinu Ferrariam vocant, eodem nomine urbem habet, frumentis tantùm non fœcunda, ad alia largior: & omnium animalium quæ nocent adeò expers, ut nec ea quidem quæ de agrestibus mitia fiunt, aut generet, aut si inuecta sunt, sustineat. Contra est Colubraria, cuius meminisse succurrit, quòd cùm scateat multo ac malefico genere serpentum, & sit ideò inhabitabilis, tamè ingressis eam intra id spatium, quod Ebusitana humo circumsignauerunt, sine pernicie tuta est, iisdem illis serpentibus qui solèt obuios appetere, aspectu eius pulueris, aliúdue, quod verius, procul & cum pauore fugientibus.

ANNOTATIONES

In Caput VII.

Gades insula, quæ egressis fretum obuia est, admonet, ante reliquas dicere, quam in oceani littora terrarumq; circuitum, ut initio promissimus, oratio excedat]

Gades insula, hodie Cadis & non Calis ut quidam hispani putant, legi enim in libris mercatorum. Genuensium in hac insula habitantium, & præcipue in libris epistolarum ad alios mercatores missarum in Datis literarum scriptum fuisse ex Cadis, & non ex Calis, insula est extra fretum parum distans à continenti, statio est maxima nauium, quæ ex oriente in septentrionem nauigant, & contra vulgus hanc stationem scalam nuncupare solet, dicam postea, Mela ait hanc eandem insulam monere illum ut antequam dicat de insulis Oceani, prius dicat de Insulis maris nostri. i. mediterranei. Pauca sunt in Mæotide] erit fortassis aliquis argutulus, qui quaeret, quid sit, quod Mela incipiat à palude Mæotide. Dicam in primis palus ipsa est supra totam Galliam, Italiam & Hispaniam, nam est Borealis, & propterea voluit Mela à Borealibus initium sumere, deinde quod videret veteres quamuis falso putasse Mediterraneum mare fluere ex palude in fretum Gaditanum: pauce inquit, quia tantum est una Tana videlicet. Pauca in Ponto] Peuce, Aria, Thynnias, & duæ Cyaneæ, In propontide proconnesos, Extra Hellespontum] Tenedos Sigæis aduersa littoribus. Et quo dicentur ordine ad promontorium Tauri montis expositæ, id est, in Lycia, quas quidam putauere $\mu\alpha\upsilon\delta\epsilon\gamma\omega\nu$] Refert iam omnes insulas, quæ sunt ab Hellesponto ex parte Asia in mari Aegeo usque ad promontorium Tauri montis in Lycia. & sunt, quæ sequuntur. In Troade Lesbos] nunc Mitylene, Metellin' ab oppido præcipuo, quod in illa est Mitylene. In Ionia Chios & Samos] Chios nunc dicta Xio est Genuensium, sed pendent Genuenses tributum Solymano Turcæ, Samos fuit olim Pathmos insula dicta, in qua exulauit Diuus Ioannes euangelista. In Caria Cos] antea Coo patria Hippocratis excellentissimi medici. In Lycia Rhodos] hanc insulam toto orbe celeberrimam & ecclesiæ olim Christianæ propugnaculum describerem, si Christianorum semper fuisset, nunc vero clade maxima & incuria principum Christianorum à Turcis expugnatam & oppressam non velim ad memoriam reuocare. Cyprus] Cyprus olim habebat suos reges legitimos magna Insula & magnum regnum, quippe, quæ olim habuerit nouem regna, duas habet vrbes nobilissimas nostro seculo & habuit Mela seculo Salamina,

lamina & Paphos, & nostris temporibus Nicosiam, sunt græci christiani. Habūdat hæc insula multis ac magnis mercib⁹, lata est, & infinitis penè arboribus cōsita. Arados etiam in Phœnice est parua & quantum patet tota oppidum, frequens tamen, quia etiam subter aliena tecta sedē ponere licet]

Ar hodie. Homericō Carmine]

Νῆος ἔπειτ' ἂν τις ἔστι πολυκλύς ὧ ἐνὶ πόντῳ
 Αἰγύπτῳ προπαροῖδε, φάρον ἐξ ἐκικλήσκουσ' ἃ
 τοῖσιν ἄνευ δ' ὁσούντε πανημέριοι γλῶττι γλῶττι
 ἦ νυ σὲν ἢ λιγὺς ἔρ' ἔπειτ' ἂν τις ἔστι ὧ ἐνὶ πόντῳ

Athomonti lemnos aduersa] Lemnos insula hodie Sidrio Eubœa] insula nūc Negropont inter ipsam & Bœotiā est mare quod Euripum vocant, Chalcis oppidum in Eubœa celebre in Olynthiacis Demosthenis, Salamis] alij Salamina ferè in sinu megarico aiunt illam esse submersam. Agina] hinc Paulus Ægina, Calauria] insula vbi Demosthenes exulauit et obiit. Cephalenia] Satis ampla insula. Corcyra] hodie Corfu Venetorum in faucibus maris Adriatici, Creta] nunc Candia ampla & magnifica Insula Venetorum sed Veneti pendent tributum Turcæ κῆς μέτωπον. i. arietis frontem summa est fertilitas huius insulæ maximè vini quod vocatur Maluesia, & moscadelli exportatur bona pars in Angliam propterea quod huiusmodi vina sunt dulcia & amica ventriculo, Insula est alioqui nobilissima & toto orbe celebris, Sicilia vt ferunt aliquando Continens, & agro Brutio annexa, post freto maris ficuli abscissa est] Sicilia insula, tinacria dicta à tribus promontoriis & triangula, amplissima nobilissima, fertilissima & horreum Romanorū tanta est ibi frumenti copia, sola vna Sicilia & totam Italiam et maiorem Hispaniæ partem alit, vasta est, sed populosissima & frequens, ciuitates habet innumeras quarum præcipua est panormius, hodie Palerni, olim insignis vrbs erant Syracuse. De Scylla & Charydi quod dicit fabulam esse constant, de freto angustissimo inter Siciliam & Italiam verum est, sed quod aliquando Sicilia fuerit. annexa Italiæ certe non constat, id idem fabulati sunt nugatores veteres de freto Gaditano, quod antea & Africa & Hispania coniuncta essent

regiones postea motu aquarum marinarum cecidisse terras illas & intromissum mare fabulæ impudētissimæ insula est triagula ad. Δ. literæ græcæ similitudinem. Regis est Hispania, oppida habet multa & nobilissima, Panormum nunc Palermo metropolis, ingens fama & nomine ciuitas, tria habet promontoria, Pachinū vocatur, quod Græciam spectat] Pachinum hodie cabo paricio. Lilybæum quod in Africam à Libya hoc est Africa dictum] respicit tecta Africam. Pelorum, quod in Italiam vergens Scylle aduersum est] istud promontorium hodie vocatur. Caput Messinæ cabo de Messina. Messana] hodie Messina ciuitas opulentissima & statio nauium, quæ in Orientem tendunt, Taurominium] nunc Tauernera. Catina] nunc Catania. Megarida] nunc Agosta. Syracusas] nunc Caragoca de Sicilia, ubi interfectus fuit Archimedes. Agragas] hodie Gergent. Heraclæa & Thermæ] oppidula, sed Thermæ hodie sunt in precio vocantur Terminæ. Panormus] hodie Palermo metropolis ciuitas totius Siciliæ emporiū maximū quoq; totius insulæ. Melita] insula nūc Malta, hæc erat Cæsaris sed eam dono dedit cōmēdatoribus. S. Ioannis Rhodiensis. Corfica] nomen retinet. Sardinia] nomē retinet quāquā Sardegnā hodie vocatur. Stachades] è regione fere Massilia. Baleares] duæ Maiorica & Minorica. Ebusos] Ayrica hodie ferè è regione Valentia. Contra est Colubraria] hodie dicitur la Diagonera.

APPENDIX.

Gades Insula nunc Cadis dicta tota est mercatorum & œcopolarum nam vt dixi est optima statio est regis Hispania, in templo illius erat olim antequam ibi essent Christiani Idolum Hercules senecta penè dirutum parum distat à continenti, pendet multum regi Hispania propterea quod non possunt nauigare ex septentrione in Orientē naues Oriētales nisi illa insula trāseant et accipiant Nautæ recentem aquam panem etiam tenerum et Vinum vniuscuiusq; generis generosissimum, has stationes scālas nautæ appellare solent. ex continenti videntur accensa candelæ in illa insula. Insula Mæotidis pauca quidem sunt, vna est præcipua, Tana, nomen retinet olim

olim erat Venetorum nunc Turcæ. In Ponto pauca, Peuce, Aria Thynnias, duæ Cyaneæ istæ duæ Cyaneæ cum ex longa distantia visuntur una esse, neque sunt magni momenti Tenedos nomen retinet ibi classis græcorum aliquo tempore latuit, nihil aliud habet celebre. Lesbos insula aduersa Troadi nomē habet ab oppido præclaro, quod in ea situm est Metelim, insula est satis diues & emporium mercatorum euntium Constantinopolim & Peram. Chios, & Samos, Chios Genuēsium, insula parua quidem sed apta mercatoribus Genuensibus & aliis quoque vel statione quadam, tam propagata est ibi natio Genuensium, ut fere nemo sit ibi qui nō sit Chiorus, De Samo dixi, De Coō patria Hippocratis alumni sui gratia dicā, est insula propè fauces maris Aegæi inuisa Rhodiis & Caribus, & ut audio odium est antiquum quamquum non magni sit ponderis. Rhodos Misera insula habitata à Turcis, antea magni nominis dixi de ea. Cyprus olim suos reges habuit legitimos tributarios Turcæ. Vltimus rex duxit uxorem nobilem quandam Venetam, ut conciliaret sibi totam illam rempub. interim obiit mansit vxor vidua absque prole, Veneti cum viderent fœminam solam in regno persuaserunt illi ut ex Cypro migraret Venetias se curaturos rempubl. Cypriam pollicentes, credo nunc esse Venetorum vrbes habet permultas sed præcipuas Salamina hodie famagustam, Nicosiam, & alias. Lemnos Insula in Aegæo mari duæ fuerunt in ea ciuitates. fuerunt quidem seculo Melæ sed nunc extant Myrina, & Mediterranea Hephæstia, Eubœa insula nunc dicta negropont ad Helladem inter eam & continentem est Euripus, mare quidē est fluens & refluxus rapide perpetuo. Est ibi oppidū Chalcis celebre apud Demostenē in Olynthiacis. Salamis in sinu megarico olim nobilis et ut dictū mihi est vel deleta, Aegina in eodē sinu megarico patria Pauli Aeginetæ doctissimi medici, Calauria, insula, in qua exulauit Demonsthenes & obiit, hodie nullius momenti. Corcyra, Venetorum est, Corfu hodie oppidum inter alia habet munitissimum & arē ē inexpugnabilem in faucibus posita maris adriatici, Creta insula olim insularum omnium nobilissima magna est & multis nominibus clarissima, in ea olim fuerunt oppida centum nunc diminutus est numerus. sed ex his magni nominis est Candia ex quo loco innumera mer-

res exportantur in Angliam, Hispaniam & alia loco, duo præcipue genera vinorum alterum vocatum maluesia alterum appellatum moscatellum, sunt in ea alia oppida in quibus reperiuntur huiusmodi vina generosissima, gentes illius regionis vocantur Candioti, est hæc insula Venetorum, qui magnum pendent tributum Turcæ. Sicilia amplissima insula & magnifica & verè nobilis episcopatus magnis decorata, ciuitatibus clarissimis & munitissimis, oppida inter alia habet panormum nunc dictum Palermo metropolim, ciuitas est maximum mercatorum emporium, amplissima populosissima, est ibi oppidum Messana ad fretum siculum ciuitas quoque emporio maximo mercatorum inclita nunc Mesina, portus est egregius & munitissimus ciuitas opulenta. In eodem latere sunt Syracusæ, eo memorabiles, quod Archimedes tulerunt insignem mathe maticum, ciuitas est ditissimorum ciuium. inde Catana oppidum totum nobilium, & ciuitas maxima & portus Depranum nunc Trapena, Hæc insula tantum fert frumenti, ut & sibi & Italia & bonæ parti Hispaniæ sufficiat, hinc est, quod olim horreum vocabatur romanorum neque ab re bellum fuit inter Carthaginenses & romanos nam cum utrique videret insulam frumento abundantissimam cupiebant esse domini hinc tria illa bella punica, Melita nunc Malta, cuius situm quia ornatissimus ac doctissimus vir Ioannes Quintinus exacte descripsit nam vidit: nihil in præsentia dicturus sum, tantum mittam lectores ad libellum suum Impressum de situ istius insulæ. Sardinia. Insula fertilissima & vasta oppidis magnis & multitudine pagorum insignis, episcopatus habet & archiepiscopatus ditissimos solum tamen & aura est insalubris ob humiditatem, & propterea exteris non assuetis illa insula est pestilentissima, hæc ut Sicilia regis est Hispaniæ Philippi, Ciuitates præcipue sunt Calaris archiepiscopatus, Oristagnus archiepiscopatus, Algueris episcopatus, regio est omnibus habundans rebus, Sardegna nunc vocatur. De Balearibus insulis dicam, duæ sunt Maiorica & minorica, De Maiorica tantum dicam quam vidi natus annos quatuordecim, Insula est parua sed populosissima, præcipua ciuitas vocatur mallor quæ hodie & est episcopatus solus in illa insula: oppidula habet quæ ego cum totam insulam percurrerem magna & ad mare munitissima, Vidi

Vidi. Maiorica est ciuitas magna & populosa, habet portum verè insignem sumum tēplum respicit mare, cui vsq; adeò est propinquū vt nautæ ex nauibus possint audire sacrum summum in templo, in hac ciuitate sunt magnæ subterraneæ fossæ templum est & ampliū & structura romana edificatum, oppidula, quæ ego inuisi sunt hæc maiora, Alcudia, Manacor, Soller, Pollencia, Arta, & Hingue, sunt & multa alia, quæ longum esset referre, ex fonte quodā extra urbem fluit aqua dulcissima & clarissima per totam urbem, est iuxta urbem arx quædam in monte vocata bel ver. i. bellum videre munitissima & magnæ iocunditatis. Ebusos hodie è regione Valentia nostra nunc Aeyuissa parua quidem insula sed valde abundat sale ita vt illuc mittantur mali homines & homicidæ ad fodiendum salem. in hac Insula nullū est animal venenosum neque quod malefaciat, non fert terra illa. Est ibi oppidum eiusdem nominis & magnum & munitum. Colubraria, hodie dicitur la dragonera, à Draconibus & maleficis animalibus.

P O M P O N I I M E -
LÆ D E S I T V O R B I S
L I B E R I I I .

Extima Hispaniæ littora. Cap. I.

Dicta est ora nostri maris, dictæ insulæ quas amplectitur, restat ille circuitus, quem (vt initio dixim⁹) (cingit oceanus ingens & infinitū pelagus, & magnis æstibus cōciturum (ita enim motus eius appellant) modò inundat campos, modò latè nudat ac refugit, nunc alios aliósque inuicem, neque alternis accessibus, nunc in hos, nunc in illos impetu versum. Sed vbi in omnia littora, quanuis diuersa, terrarum insularumque ex medio pariter effusum est rursus ab illis colligitur in medium, & in semetipsum redit, tanta vi semper immissum, vt vasta etiā flumina retro agat, & aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat: neque adhuc satis cognitum est, anhelitūne suo id mundus efficiat, retractamque cum spiritu regerat vndam vndiq;

si (vt doctioribus placet) vnum animal est: an sint depressi aliqui specus, quò reciproca maria resisdant, atque inde se rursus exuberantia attollant, an luna causas tantis meatibus præbeat. ad ortus certe eius occasusque variantur, neque eodem assidue tempore, sed vt illa surgit ac demergitur, ita recedere atque aduētare cōperimus. Huc egressos, sequētēque ea quæ exeūtibz dextra sunt, æquor Atlanticum, & ora Baticę frontis excipit: quæ nisi quòd semel iterūque paululū in semet abducitur, vsque ad flumen Anam penè recta est: Turduli & Bastuli habitant. In proximo sinu portus est, quem Gaditanum, & lucus, quem Oleastrum appellāt. Tum castellum Ebora in littore, & procul à littore Asta colonia: extrā, Iunonis ara, templūque est. In ipso mari monimentum Geryonis, scopulo magis quàm insulę impositum. Batis ex Tarraconensi regione demissus per hanc ferè mediam diu sicut nascitur, vno amne decurrit: post vbi non longe à mari grandem lacum facit, quasi ex vno fonte geminus exoritur: quātūque simplici alueo venerat, tātus singulis effluit. Tum sinus alter, vsque ad finem prouincię inflectitur, eumque parua oppida Olitingi, Onoba contingunt. At Lusitania trans Anam, quā mare Atlanticum spectat. primum ingenti impetu in altum abit, deinde resistit, ac se magis etiam quàm Batica abducit: quā prominet, bis in semet recepto mari, in tria promontoria dispergitur. Anę pro-

ximum, quia lata sede procurrens, paulatim se ac sua latera fastigiat, Cuneus ager dicitur: sequens sacrum vocant: Magnum, quod ulterius est. In Cuneo sunt, Mirtylis, Balsa, Ossonoba: in Sacro, Lacobriga, & portus Annibalis. in Magno Eborra. Sinus intersunt, & est in proximo Salacia: in altero Vlyssippo, & Tagi ostium, amnis aurum gemasque generantis. Ab iis promontoriis ad illam partem quæ recessit, ingens flexus aperitur, in eoque sunt Turduli veteres, Turdulorumque oppida: amnes autem Munda in medium fere ultimi promontorij latus effluens, & radices eiusdem abluens, Durius, Frons illa aliquandiu rectam ripam habet: deinde modico flexu accepto, mox paulum eminet: tum reducta iterum, iterumque recta margine iacens ad promontorium, quod Celticum vocamus, extenditur: totam Celtici colunt, sed à Durio ad flexum Gronij: fluuntque per eos Auo, Celandus, Nebis, Minius, & cui oblivionis cognomen est, Limia. Flexus ipse Lambriacam urbem amplexus, recipit fluuios, Iernam & Viam. Partem quæ prominet, Presamarci habitant: perque eos Tamaris & Sars flumina non longe orta decurrunt: Tamaris secundum Arotebrarum portum: Sars, iuxta turrem Augusti titulo memorabile: cetera super Tamarici, Neriique incolunt, in eo tractu ultimi. Haec enim ad occidentem versa littora pertinent: deinde ad septentriones toto latere terra conuertitur, à Celtico

150
tico promontorio ad Scythicum vsque: hinc perpetua eius ora: nisi vbi modici recessus, ac parua promontoria sunt, ad Cantabros penè recta est. in ea primùm Artabri sunt, & Ianasum Celticæ gentis: deinde Astures. In Artabris sinus ore angusto, admixtum mare non angusto ambitu excipiens Adrobicum urbem, & quatuor amnium ostia incingit: duo etiam inter accolentes ignobilia sunt: per alia duo Mearus exit, & Narius ad Libuncam. In Asturum littore Nœgaest oppidum, & tres aræ, quas Sestianas vocant, in peninsula sedent: & sunt Augusti nomine sacræ, illustrantque terras ante ignobiles. At ab eo flumine quod Saliam vocant, incipiunt orę paulatim recedere, & latę adhuc Hispanię magis magisq; spatia contrahere, vsque adeò semet & terra angustatibus, vt earum spatium inter duo maria dimidio minus sit quàm Galliam tangunt, quàm vbi ad occidentem littus exporrigunt. Tractum Cantabri & Varduli tenent. Cantabrorum aliquot populi, amnesque sunt, sed quorum nomina nostro ore cōcipi nequeant, per eosdem & Salenos, Saurium: per Autrigones, & Origeuiones quosdā Nesua descendit. Deua Tritium Tobolicum attingit: deinde Iturissam & Easonem Magrada. Varduli vna gens, hinc ad Pyrenei iugi promontorium pertinens, claudit Hispanias.

Restat ille circuitus quem vt initio diximus cingit Oceanus ingens & infinitum pelagus & magnis æstibus concitū ita enim motus eius appellant. modo inundat campos, modo late nudat ac refugit, nunc alios aliosque inuicem, neque alternis accessibus, nunc in hos, nunc in illos impetu versum, & alia] *de fluxu et refluxu maris siue de æstu, vt alij volunt mihi hic dicendū est, neque tam præter institutum, quam nonnulli putant, non est animus hic philosophari, sed cum considero has maris æstutiones Pendere tum ex coelo, tum etiam ex regionum qualitate & temperamento, de quibus geographus agit. operæ præcium me facturum existimaui si aliquid quàm breuissimè de æstu maris dixerò, nolo confundere opiniones diuersorum philosophorum inter se inanes crassi iudicij & minime acuti, Aristoteles præ nimio tedio et fastidio istius quæstionis contentus fuit tribus rationibus, quas in secundo Metereologicorū recensuit debiles profecto & mancas, neq; dignas tanto philosopho, quibus addidit quædam geographica bone deus quàm aduersa omnibus geographis, quæ cum primum abhinc annos sex & viginti græcè legerem. subrisi. dicam postea. De fluxu & refluxu maris semel fuit contentio Toleti mihi cum Gaspare Contarenò insigni Physico, qui tunc erat orator Venetorum in Hispania, aderant huic contentioni Cardinalis Saluiati à latere legatus & episcopus S. Seuerini & alij docti philosophi, Contarenius disernit de fluxu & refluxu perdocte vt erat vir eruditissimus, interim antequàm responderem & dicerem sententiam meam ecce subito interuenit Comes Baltasar Castilioneus mātuanus autor illius libelli cui Corregiano titulus est, summus peripateticus, propugnator Aristotelis vsq; ad aras. Reliquimus tunc Aristotelem in hoc argumento non satis magnum geographum, quod agrè ferebat Comes Baltasar, vt tam insignum philosophum & priniiipem omnium philosophorum omitteremus.*

Quæstionis huius explicatio.

Hæc quæstio vnā aliam secum adfert quæstionem, prior quæ-

rit unde iste fluxus & refluxus, posterior unde hæc continua duratio & perpetua, quod ad prius attinet quoniam decreui in ipsius præscrutatione aliquid dicere, velim in primis id dent mihi geographi, quod iam definitum est apud peripateticos, hunc mundum inferiorem contiguum esse superioribus lationibus, vt inde eius virtus gubernetur, hæc sunt manifesta experientia. Deinde terram esse in vno loco altam & alio infimam, postea ventos alio & alio modo in variis regionibus flare, deinde fluuios esse in vno loco profundos & in alio minimè, præterea fluxum & refluxum fieri tam in locis in quibus non est fluuius quam in iis, in quibus est. Quod attinet ad coelum, ipsum ex æquo agere, ita vt habita ratione eius quod patitur, si nihil obstat, quominus agat perpetuo agere, ad hæc corpora celestia horum inferiorum esse causas vniuersales & ex diuersitate materiae siue eius, quod patitur varios quoque habere effectus. illud quoque velim mihi dari lumen quod cunque sua natura Calfacere. deinde lunam non tantum agere lumine, sed etiam virtute quadam humidum mouente. Vocant alij influentiam, nomine non satis cognito & aperto: Quod si concedimus mundum esse animatum, & habere animam, non à vero aberit virtutē illius animæ per vniuersum diffusa esse quam vocant influentiam sed ad huc hoc modo nullum erit singulare vocabulum quemadmodum dicimus exhalationem & evaporationem, non dubium est coelum agere in primis motu, nam sine motu cessat effectus luminis & illius virtutis quæ influentia dicitur, postea lumine, deinde influentia. Lumine variis modis agit coelum, nam aut agit lumine Solis veluti in plantis & aliis viuificando, aut lunæ lumine calfaciendo & virtute propria humidum mouente, in lunæ lumine secundum cremenū & decrementum est variatio effectus, in virtute illa mouente humidum quoque, ex maiore tamen & minore.

Cum hæc ita habeant & luna in aquam agat virtute mouente humidum & lumine calfaciente ex his duobus duo possunt deriuari effectus, alter ex virtute humidi alter ex virtute calidi videlicet luminis, humidum quidem variatur perpetuo ad perpetuam varietatem luminis, nam quanto lumen lunæ maius est tanto magis calfacit & suo calore mouet humidum. Luna in quartis suis & augmentum habet & diminutionem siue decrementum luminis, vt aperte

absque demonstratione videmus, videmus etiam fluxum & refluxum sequi lunæ crementum & decrementum nam in oppositione crescit mare ultra solitum, unde nautæ vocant illud crementum aquas viuas, deinde. i. post crementum aquam diminui, quid igitur dicemus nisi lumen lunæ & virtutem illam causam esse æstus maris, nam quia est lumen calidum rare facit humidum & tunc illud extenditur nam ex definitionibus Aristotelicis in quarto libro de motu, rarum est quod habet partes suas inter se multum distantes, densum vero contra, calor luminis est causa fluxus, at virtus illa lunæ agens propria natura in humidum partes illas distantes inter se in se ipsas cogit & densat, & hæc actio est causa refluxus, nam quod lumen suo calore extendit, virtus illa nativa Lunæ in sese cogit sua frigiditate siue humiditate, & hanc dixi causam tunc fluxus & refluxus. Sed in his animaduertendum est quod si fluxus fiat in fluuiio aliquo cuius descensus sit altus, tunc fluxus non erit tam vehemens, neque tam longus, si vero descensus aquæ fluuij fuerit utcumque altus fluxus erit vehemens & rapidus sed refluxus tardus, iam si habeamus rationem ventorum continget quod influxu ventus erit secundus fluxui & citius fluet, quam aliis temporibus, & tunc refluxus erit tardior, & contra, omnia ista expertus sum ipse tam in Anglia quam in oceano septentrionali, in rapidis fluminibus. Præualeat impetus fluuij sed non omnino, ubi vero non est fluuius sed tantum concretum littus tunc vide an littus sit altius mari quod si fuerit tardior erit fluxus, possunt littora fieri altiora aggeribus quemadmodum in Zelandia, Hollandia & Phrysia tunc aquæ fluxus altior erit & citius refluet quam fluxit. Sit ista regula generalis in Geographia, omnis refluxus est velocior fluxu, ratio est, quia in refluxu est motus naturalis & cogitur aqua & redit ad locum suum naturalem, in fluxu recedit à suo loco naturali, ipse hæc expertus fui in vtrisque locis. Dixerit aliquis quando luna non lucet in nostro hemisphærio quomodo erit fluxus eodem modo in coniunctione, Dico Lunam mouere aquas nostri hemisphærij quamuis ibi non luceat, nam lucet in alio hemisphærio in quo aquæ mouentur & cum illæ sint nostris continuæ fluunt & refluunt quoque nostræ nam virtus lunæ agit etiam in id quod non illustrat.

Qui sit

Qui fit quod mare bis fluat & refluat
in quolibet die naturali.

Motus Lunæ in suis quartis causa est istius perpetuitatis, nam cum moveatur Luna motu diurno ad rationem motus primi mobilis fit ut bis in die naturali fluat & refluat mare.

VT DOCTORIBVS PLACET vnum animal est.

Magna quæstio apud veteres Aristotelis interpretes, tã græcos quam latinos sit ne cælum corpus animatum, Sententia omnium interpretum est illud esse animatum, nulla est discrepantia, sed animã illam ex peripateticorum sententia non facere indiuiduum aliquod vna cū materia Cœli, sed est potius anima illa mouēs cœlũ intelligentia haud dubie assistens non tanquam pars compositi quæ cum materia cœli vnum faciat, nam cælum habet suam materiam & formam ex quibus ipsum constat, & dicitur hoc cælum. Est tamẽ quidam Italus, qui nititur probare animam cœli esse illi cōiunctam & facere vnum indiuiduum id quidem nullo argumento: argumentum eius huc allaturus sum: si anima cœli, mouet cælum & est principium motus cœli, erit & natura. ex placitis Aristotelicis secundo πει. ἀρχῶν, Hæc sententia est hominis amentissimi nã definitio naturæ complectitur hoc precipuum, s. quod sit principium eius in quo est, quod falsum est in anima cœli videlicet intelligentia. Aristoteles non vocat intelligentiam partem compositionis cœli, nam cælum habet suam formam substantialem ex qua & materia fit id, quod dicitur cælum. Hæc dicta sint de anima cœli.

Si cælum est animatum an vocabitur animal.

Doctioribus inquit Mela, de Platoniciis loquens, nam peripateticis non placet vocare cælum animal: cum enim sentire sit animalis vel esse, nam est pars definitionis essentialis ipsius animalis, consequens erit cælum non esse animal, cum non sentiat, definitio autem animalis est substantia animata sensibilis. Qui vocant cœlos animalia

malia quicunque illi fuerint, sunt autem multi Platonem secuti sunt certe insensibiles & planè inanimales ut interea hoc utar vocabulo. Ego vero cum Alexandro meo omnium Aristotelis interpretam doctissimo cui hoc idem tribuit Simplicius dico Cœlū nullo modo esse animal, neque videre, minus audire ac alios exercere sensus cum careat partibus organicis, argumenta quæ à Platoniciis proferuntur, sunt tam vana quàm vana sunt ingenia eorum, qui illa proponunt propterea Mela cōditione locutus est, si ut doctioribus dixit. Huc egressos] .i. ex freto in mare Oceanum egressos. Sequentesq; ea quæ exeuntibus dextra sunt æquor atlanticū & ora Bethicæ frontis excipit] mare at lanticum melius diceretur occidentale nam quid ad Hispaniam Atlas cū multū distet à littore hispanico, & ora Bethicæ frontis vsq; ad ostia Anæ fluij nam inde incipit Portugalia, Quæ nisi, quod semel iterumque paululum in semet abducitur, vsque ad flumen Anam penè recta est] semel in portu, S. Mariæ el puerto de. S. Maria hispanice dictus & iterum, ad æstuarium. S. lucæ. Ana fluius hodie arabico vocabulo Guadiana vocatur. Turduli & Bastuli habitāt] apud Ptolemæum lego Turdetani sunt enim priores, sunt, qui vocent Turdos, posteriores ad occidentem sunt bastuli, tota hæc regio Turdulorum & Bastulorum vsque ad Anam fluiū vocata olim fuit Vandalusia, à Vandalis ibi olim habitantibus nunc vero erasa. v. litera initiali Andalusia vocata. In proximo sinu portus est] hic portus ut dixi hodie vocatur portus. S. Mariæ ubi olim templū erat Iunonis, quæ ibi colebatur, iuxta illum portum est Cadis insula Quem Gaditanum] quia in eo est Cadix insula iuxta continētem. Ebora] nunc oppidulum, Asta] olim egregium oppidum & colonia romanorum nomen retinet. Iunonis ara & templum] propterea dicitur promontoriū Iunonis. In ipso mari monimentum Gerionis Scopulo magis quam insulæ impositum] non tanquā in insula, sed tanquam in Scopulo. Betis] Betis fluius nunc Guadalquebir. Cuneus ager] hodie los Algarbes de Algezira. Sacrum promontorium] hodie dicitur caput. S. Vincentij. Mirtilis Balsa] Myrtilis, nostro tempore vaena. Balsa hodie Tauila. Ossonoba] nunc siluera. In sacro Iacobriga] nostra ætate Coymbra quæ tam expensis regis portugaliæ inclyta est omniū disci-

disciplinarum academia. In magno Eborā] nomen retinet & vocatur Eborā ciudad, Salatia] hodie Setubal, Vlyſſippo] lis bona hodie Portugalie metropolis & celeberrimum mercatorum emporiū magna est ciuitas ad mare & ostium Tagi fluij. Amnis aurum gemmasque generantis] hoc fortassis fuit seculo melæ at nostro minime, fuerunt nostro seculo, qui hæc tentarunt sed frustra, Munda fluuius] Mondaga hodie. Durius fluuius] hodie Duero. Promontorium celticum] hodie caput finis terræ. Minius & limia] Fluuij sunt, Minius hodie Migno, limia liuia hodie, Scythicum promontorium] nunc cabo de figo caput fici, ad Fontem Rabiā. Astures & Cantabri] Astures nomen retinent asturianos ab oppido Astorga dicti, Cantabri vt dixi hodie dicuntur montaneses & biscayni, Varduli] Vascones.

AVCTARIVM.

Totius Hispaniæ collectio & Summa.

Hispania parte maris Mediterranei Occidentali Oceano, & Septentrionali & ab Oriente Pyrenæis montibus diuisa est, nō sunt montes Pyrenæi à pastoribus olim incensi vt nugatores aiunt nostri temporis, sed ob id, quod iam dixi principio istius auctarij. Diuiditur Hispania in tres partes Bethicā Lusitaniam & Tarraconensem. Bethica hodie non est Granata vt fabulatores aiunt, sed complectitur duas prouincias videlicet Andalusiam & Granatā, itaque Granata pars est Bethicæ. Lusitania nunc non est sola regio portugalis, sed cōtinet Portugaliam quæ regis est Portugalie & regionem aliam quæ Hispanice extremum siue Estremadura vocatur, Tarraconensis, non solum habet Gothalaniam, Castellā Nauarrā & Galliciam vt volunt isti nugatores, sed & Valentiam & Aragoniam & legionem, Quicquid autem adferunt ex e mentito & confecto Beroso vel dubium est, Falsum est tamen quod dicunt Aragoniam annexam esse Gothalanie, imo Gothalania Aragonia. Carthagera non est in regno Granatæ, vt mentiuntur qui aliena tractare cupiunt, neque Hasdrubal edificauit sed tantū instaurauit. De Pallantia dixi: De Numantia di-

Eturus sum, hodie ut dixi vocatur soria in regno Castellæ & Palantia in regno Castelle, sed Casarea Augusta non est Castellæ, sed Aragoniæ, Neque Hispalis & corduba sunt in regno Granatæ ut somniant isti qui geographi haberi volūt, sed potius in Andalusia. Emerita Augusta nunquā fuit in Portugalia sed verius in illa parte Lusitaniæ quæ extrema dura dicitur subiecta Philippo regi Hispaniæ. Istis placet Carthaginem esse in aliquo præcio in Hispania & Tarraconem quod falsissimum est, cum illæ vrbes sint iam oppidula. Granata non est metropolis Bethicæ, sed Hispalis est Andalusie & Granata regni Granatæ, neq; Barchinona est metropolis in Aragonia, sed Casaraugusta, imo nec legio ciuitas est metropolitana nisi in regno legionis quod dicitur de Leon, & non Castellæ nam sunt duo regna distincta regnum legionis & Castillie, Castellæ enim cum diuidatur in Castellam veterem cuius metropolis est Burgos, & nouam cuius Toletum non potest legio esse Castellæ nec veteris nec noue cum sit regio separata. et regnum, nam olim regnum legionis fuit prius & antiquius regno Castellæ. Gades vero non sunt propè regnum Granatæ imo maximæ disiungitur Granata ab illa insula. Iam quod isti dicunt magni geographi quod Hispania est aliquibus in locis fertilis & fecundanda et in aliis Sterilis impudentissime mentiuntur, nam bona fide & certo id dixerim nullum esse palmum terræ in Hispania, quod non sit fertilissimum, nam montes qui videntur deserti esse, sunt fertilissimi propterea, quod locantur aliis vel nutriendis ouibus, suibus, & aliis animalibus, quare miror cur homines isti aiunt Hispaniam in præscriptis locis non esse fertilem, nam Pomponius ait Hispaniam vsque adeo esse fertilem, ut etiam terræ, quæ nō sunt foecundæ spartum alāt. Qui dicunt linguam germanicam fuisse multis aliis regionibus cōmunem desipiunt cum sit lingua Barbarissima. Impudentissimi hominis est, dicere linguam Germanicam esse aliis communem.

Extima

Sequitur Galliae latus alterum, cuius ora primo nihil progressa in altum, mox tantumdem penè in pelagus excedens, quantum retrò Hispania abscesserat, Cantabricis fit aduersa terris, & grandi circuitu inflexa, ad occidentem litus aduertit. Tunc ad septentriones conuersa, iterum longo rectoque tractu ad ripas Rheni amnis expanditur. Terra est frumenti præcipuè & pabuli ferax, & amœna lucis immanibus: quicquid ex satis frigoris impatiens est, ager nec ubique alit, & noxio genere animalium minime frequens. Gentes superbe, superstitiosæ, aliquando etiam immanes, adeò ut hominem optimam, & gratissimam diis victimam crederent: manent vestigia feritatis iam abolitæ: atque ut ab ultimis cædibus temperat, ita nihilominus ubi deuotas altaribus admouere, delibant: habent tamen & facundiam suam, magistrósque sapientiæ Druidas. Hi terre, mundique magnitudinem & formam, motus cæli ac syderum, & quid dii velint, scire profitentur: docent multa nobilissimos gentis clàm, & diu vicenis annis in specu, aut in abditis saltibus. Vnũ ex iis quæ præcipiunt, in vulgus effluit, videlicet, ut forent ad bella meliores, æternas esse animas, vitamque alteram ad manes. Itaque cum mortuos cremant ac defodiunt, apta viuentibus olim negotiorum ratio etiam & exactio crediti defe-

rebatur ad inferos, erantque qui se in rogos suorum, velut vnà victuri, libenter immitterent. Regio quam incolunt omnis, Comata Gallia: populorum tria summa nomina sunt, terminanturque fluuiis ingētibus. Nam à Pyrenæo ad Garumnā Aquitania: ab eo ad Séquanā, Celtæ: inde ad Rhenum pertinent Belgæ. Aquitanorum clarissimi sunt Ausci: Celtarū, Hedui: Belgarum, Treueri. Vrbes opulentissimæ, in Treueris, Augusta: in Heduis, Augustodunum: in Auscis, Elusaberis. Garumna ex Pyrenæo monte delapsus, nisi cū hyberno imbre aut solutis niuib. intumuit diu vadofus, & vix nauigabilis fertur. At vbi obuius oceani exæstuantis accessibus adauctus est, iisdēque retrò remeantibus, suas illiūsque aquas agit, aliquantū plenior: & quantō magis procedit, eò latior fit: ad postremum magni freti similis, nec maiora tantū nauigia tolerat, verum etiam more pelagi sequentis exurgens, iactat nauigantes, atrociter vtique si aliò vētus, aliò vnda præcipitat. In eo est insula Antros nomine, quam pendere & attolli aquis incrementibus ideo incolæ existimant, quia cū videatur editior, aquis obiacet: vbi se fluctus impleuit, illam operit, nec vt prius tātum ambit: & quod ea quibus antè ripe collēsque ne cernerentur obstiterant, tunc velut ex loco superiore perspicua sunt. A garūnæ exitu latus illud incipit terræ procurrentis in pelagus, & ora Cantabricis aduersa littoribus, aliis aliisque

aliisque populis media eius habitantibus, ab Santonibus ad Osismios usque deflexa. Ab illis enim iterum ad septentriones frons littorum respicit, pertinentque ad ultimos Gallicarum gentium Morinos, nec portu, quem Gesoriacum vocant, quicquam habent notius. Rhenus ab Alpibus decedens, propè à capite duos lacus efficit, Venetum & Acronium: mox diu solidus, & certo alueo lapsus, haud procul à mari huc & illuc dispergitur, sed ad sinistram amnis etiã tum, & donec effluat Rhenus, ad dexteram primò angustus & sui similis: post ripis longè ac latè recedentibus, iam non amnis, sed ingens lacus, ubi campos implevit, Fleuo dicitur, eiusdemque nominis insulam amplexus, fit iterum arctior, iterumque fluuius emittitur.

ANNOTATIONES

In caput II.

Sequitur Galliæ latus alterum] *ad Oceanum Britannicū, nam alterum erat ad partem Mediterranei, quæ est inter Varum fluuium & Caput crucis in Hispania, Mela pergit ad partem Gallie septentrionalem. Cuius ora primo nihil progressa in altum] à fonte Rabia usque ad Caput. S. Matthæi in minore Britannia, non magnos facit sinus, neque promontoria tam longa, Mox tantundem, penè in pelagus excedens, quantum retro Hispania abscesserat, Cantabricis fit aduersa terris & grandi circuitu inflexa ad Occidentem littus aduertit] apud promontoriū Gobeum. S. Matthæi in Britannia minore tantū inquit promontorium Britannicū exit in pelagus quantum Hispania apud fontem rabiā & bayonam abscesserat, tunc fit aduersa & respicit cantabrica promontoria. i. tantum mari prominet. Gallia*

apud. S. Matthæum, quantum Hispania suis cantabricis promontoriis, grandi circuitu non quidem cauo sinu sed longo, vertit littus ad Occidentem in promontorio Gobæo, ut dictum est, tunc à Gobæo promontorio Gallia ipsa ad Septentriones conuersa. Conuersa ad Septentriones iterum longo rectoque tractu ad ripas Rheni amnis expanditur] à Gobæo vsque ad ostia Rheni Aquitanorum clarissimi sunt Ausci] Aix hodie archiepiscopus, Hedui] Autunenses, ex Autum, Treueri] Treuerenses. Trier lingua vernacula. Augusta] Augusta treuerorum dicta nunc Trier. Augustodunū] vulgo Autum. In Auscis Elusaberris] Ax. Sanctonibus] nunc Santonges. Olisimios] minores britannos in armoricis ciuitatibus in Gobæo promontorio. Morini Terroanenses] iam funditus deleti, vrbs eorum antea Terroana dicta Gesoriacus portus] Caletensis Cales. Lacus venetū & Acronium] in Heluetia.

Appendix & Collectio totius Galliæ.

Gallia diuisa est in tres partes, Aquitaniam, Celticam & Belgicam] sequitur est Mela Cæsarem in Commentariis. Plinius censet Belgicam à Sequana vsque ad Schaldem fluuium tantum protendi, sed hoc nullo autore est Schalda fluuius is, qui præterfluit Antuerpiam, Aquitania, nunc dicta Guiena est inter Pyrenæum & Garumnam fluuium nunc dictum la Garona, sed nomen amittit paulo ante Burdegalam & vocatur Gerunda à fluuiio subintrante eius nominis, Ptolemæus ampliorem facit Aquitaniam, à Pyrenæis videlicet vsque ad ligerim fluuium & tunc necessum erit fateri multas regiones complecti Aquitaniam, in primis vascones Biernenses, Burdegaleses, Santones, Cadurcos Lemouicenses, Petregorios, Pictauienses engolismenses Bituriges. & alios in Vasconia. Metropolis est Burdegala, in aliis regionibus vsque ad ligerim ecclesia Biturigum, sed inter istos duos Archiepiscopos est controuersia maxima, nam vterque vult esse primas Aquitanie nescio tamen an ad huc lis sit sub Iudice, Burdegala magna ciuitas & omnium rerum abundantissima, ibi est regis senatus totius Vasconie qui vulgo parlamentum dicitur, est Biturigum ciuitas altrix studiosorum vtriusque

que iuris. *Pictanium* quoque ciuitas Vbi quoque est Vniuersalis academia Vtriusque iuris, artium & Theologiae & alia multa oppida & praeclara. A *Garumna* ad *Sequanam* Celtae, ex diuisione *Casaris* quam imitatur *Mela* sed ex *Ptolemaeo* à *ligeri* vsque ad *Sequanam*, sunt in Celtica regiones multae, regio *lugdunensis* vulgo *Lion* *Burgundi* tam *franci* comitatus quam ducatus, *Heluetij* *Niuernensis* regio, & *Borbonensis*, *Heduenensis*, *Gatinensis*. A *Sequana* vsque ad *Rhenū* Belgica, haec continet multo plures regiones, quam aliae duae partes, videlicet *campaniam*, *Picardiam*, *Normaniae* partem, *Attrebatensem* comitatū, & *Hanonensem*, *Flandrensem* comitatum & *bologniensem*, Ducatū *Brabantiae*, comitatum *Hollandiae* & *Zelandiae* & regionem *Traiectensem*, Partē *Gueldriae* *Clauiae* & *Iuliaci* *Leodiensem* regionē, *Namurcensem* & *lucemburgensem*, & *lemburgensem* Ducatum *Lothoringiae* & *Treuerim*, *Campania* metropolim habet *remersem* ciuitatē, *Picardia* *Ambianensem*. *Normania* *Rhotomagu*, *Attrebatensis* *Attrebatum* hodie *Arras*, *Hanonensis* metropolim habet *Cameracū*, sed quod attinet ad regionem ciuitatem quae montes dicitur, *flandrensis* ducatus *Gandauum*. *Bologniensis* *Bologniam* oppidum natura & arte munitissimū. *Brabantia* habet nunc Metropolim *Antuerpiam*, sed vetustiore & antiquiorem habet *Louanium*, Comitatus *Hollandiae* & *Zelandiae* quod attinet ad ecclesiam habent *Traiectū* *Batauorum*, quod ad ciuitates *Hollandia* habet *Harlemū*, sed *Amsterredamum* est emporium. *Zelandia* habet *Middelburgum*, regio *traiectensis* habet *Traiectum*, oppidum insigne in quo sunt quinque collegiata templa & canonicatus diuites. *Gueldria* habet Metropolim *Nouiomagum* quamquā hodie sit imperialis ciuitas propterea quod pignus est imperij, donec à Duca *Guelrensi* quicumque ille fuerit liberetur restituta pecunia. *Cleuia* habet oppidum eius nominis & *Iuliaci* ducatus. *Leodienensis* regio vasta est & etiam frequens. metropolis ciuitas est *Leodium* clarissima atque opulentissima, & populosissima, habet praeter summū templum multas ecclesias quas vocant collegiatas quarum praecipua templa sunt. *S. Dionysij*, *Pauli* & *Martini*, Eorum episcopus est dominus & temporalis vt dicunt & spiritualis, vocatur *Georgius* ab *Austria* *Casaris* *Caroli Quinti*, patruus. De quo dicam ingenue & libere & verè, neque haec digressiuncula displicebit

placuit viris honestissimis & lectoribus candidissimis hic dominus illustrissimus. Episcopus est Leodiensis, comes Losensis dux Bullo-nensis & aliarum regionum comes. Princeps Imperij Romani, & inuestitus à Carolo Quinto eius nepote, datis regalibus, quemadmo-dum ipsemet Corangie in horto narrauit mihi, is est, cui ego debeo & perpetuo debiturus sum, patronus & meccenas meus benignissi-mus & liberalissimus, non solum erga prophanos homines & im-peritos, sed etiam & maxime erga studiosos & doctos viros, ipse me honestauit colloquiis suis frequentissimis, quibus ego non erā di-gnus aluit domi suæ in mensa sua tres annos integros, si omnia sup-putes, neque hoc Humanissimus dominus contentus, donauit in su-per me pecuniis semel quinque & viginti aureis portugalsibus, iterum & aliis coronatis, in summa ego isti principi quantū debeo non possum verbis explicare, animū erga illum meū vix possem o-stendere, Pontifex est sua natura humanissimus & benignissimus. diceres alterū Maximilianum patrem. Quod ad me attinet, hunc principem quā diu viuā colam & venerabor, huius clementiam prædicabo, suā erga me liberalitatē promulgabo, venio vnde digres-sus fui. Namurcensis regio non habet metropolim nisi Leodiensem ecclesiam, ciuitas metropolis Namurcum, Luxemburgensis Lucem-burgum, & Lemburgensis, Lemburch in monticulo, Ducatus Lo-thoringie maximus metropolis fuit Metensis ciuitas sed postea quā se addixit imperatoribus Germaniæ imperialis facta est. id oppidū expugnauit rex Henricus secundus Christianissimus. hætenus de Gallia.

Coronis de Gallia.

Hæc regio meorum studiorum & laborū testis est. Lutetiæ de-di operam literis eo tēpore quo ars pestifera sophistica in ea Acade-mia florebat, à qua auocauit me Dominus Iacobus Faber, qui tunc agebat apud Diuum Germanū in suburbio, à Iacobo Rhadio Mar-ci Musuri nepote audiui literas græcas, quorum elementa audiueram in Hispania compluti à Demetrio Ducastretensi olim Romæ pro-fessoris literarum græcarum nomine Leonis summi pontificis, Huic regioni, quæ me pauperem aluit, tātum debeo quantum meæ Valen-tiæ, quæ me genuit, in ea nactus fui meccenates & patronos perquā multos

multos, amicos innumeros ferè ex Senatorum ordine & ex aliis ordinibus. Sed te inter alios Renerèdissime, ac illustrissime pontifex cui has vigilias consecraui, in puerili etate apud Collegium Nannaræ Lutetiæ.

Germania.

Caput.

3.

Germania hinc ripis eius vsque ad Alpes à meridie ipsis Alpibus: ab oriēte, Sarmaticarum confinio gentium: quā septentrionem spectat, oceanico littore obducta est. Qui habitant, immanes sunt animis atque corporib⁹, & ad insitam feritatē vastè vtraque exercent bellando animos, corpora ad cōsuetudines laborum. Maximo frigore nudi agunt antequam puberes sint, & longissima apud eos pueritia est. Viri sagis velantur, aut libris arborum, quanuis sæua hyeme: nandi non patientia tātū illis, studium etiam est, bella cum finitimis gerūt, causas eorum ex libidine accersunt: neque imperitandi prolatandique quę possident (nam ne illa quidem enixè colūt) sed vt circa ipsos quę iacent vasta sint. Ius in viribus habent, adeo vt ne latrocinij quidem pudeat, tantum hospitibus boni, mitēsque supplicibus, victu ita asperi incultique, vt cruda etiam carne vescantur, aut recenti, aut cū rigētem in ipsis pecudum ferarūque coriis manibus pedib⁹que subigendo renouarunt. Terra ipsa multis impedita fluminibus, multis montibus aspera, & magna ex parte syluis ac paludi-

bus inuia. Paludum, Suevia, Mesia, & Melsiagum maximæ. Sylvarū, Hercynia, & aliquot sunt quæ nomen habent, sed illa dierum sexaginta iter occupans, vt maior aliis, ita & notior. Montium altissimi Taurus & Rhetico, nisi quorum nomina vix est eloqui ore Romano. Amniū in alias gentes exeuntium Danubius, & Rhodanus: in Rhenum, Moenis & Lupia: in oceanū, Amisius, Visurgis, & Albis, clarissimi. Super Albin Codanus ingens sinus, magnis paruisque insulis refertus est. Acre mare quod gremio littorum accipitur, nusquam latè patet, nec vsquam mari simile, verum aquis passim interfluentibus ac sæpe transgressis, vagum atque diffusum facie amnium spargitur: quā littora attingit, ripis contentum insularum non longè distantibus, & vbiq; penè tantundem, vt angustum & par freto, curuanque subinde se, longo supercilio inflexum est. In eo sunt Cimbri, & Teutoni: vltra, vltimi Germaniæ Hermiones.

ANNOTATIONES.

In Caput III.

Germania hinc ripis eius vsque ad Alpes, à Meridie ipsis Alpibus, ab Oriente Sarmaticarum confinio gentium, qua Septentrionem spectat, Oceanico littore obducta est] *Germania seculo Mela incognita erat, nec multo antea explorata fuerat à Casare dictatore, propterea Mela. & de ea & de Sarmatia ferè nullam aut exiguam facit mentionem, hæc regio postea communicatione aliarum gentium, ciuitatum multitudine & architectura hodie valet, nam ferè medietatem Germaniæ cōplectebatur*

plectebatur Hercynia silva inhabitata. Nunc vero aliter describenda mihi est habenti rationem eius auctoris, quem sumpsi interpretandum.

Germaniæ descriptio paulo longior ea,
quæ est Melæ.

Germania inquit hinc ripis, videlicet Rheni vsque ad Alpes, à Meridie ipsis alpibus, ab Oriente Sarmatia, à Septentrione Oceano, mirum quod reliquerit ab Occidente, non certe dixit, sed cum ripas Rheni nominavit Occidentalem partem intellexit. Regio fuit olim nō tam lata. Quod ad mores attinet puto Melā loquutū fuisse de eorū moribus suo seculo, nunc vero sunt alia secula, quanquā de moribus eorum non velim quicquā dicere post alios, qui ingentia volumina scripserunt de Germania, neque isti qui de Germania scripserunt possent tot de tota Europa dicere, quot isti de Germania. Paludum Suevia Mesia & Melsiagum maximæ] de paludibus istis nulla sit mētio in libris recentioribus nostris. Sylvarum Hercynia] sylva olim fuit longissima ut refert noster Mela cuius iter fuit dierum sexaginta. Danubius] de Danubio dixi, de Rhodano postea dicam, quanquā et alias dixi. In Rhenum Moenis & Lupia] Moenis fluvius Franfordiensis subintrans Rhenum in Confluentia. Ius in viridus] seculo Pomponij & nunc quoque nisi quod habent, ius commune & leges municipales. Amisus, Visurgis & Albi clarissimi. s. Fluvii] Amisus Em vulgo dicitur, Visurgis nunc Vvuelser, Albi nunc Elb, Sueuo] nunc Spre, Viado hodie Odera, Montibus Meliboco, Sudete, Abnoba, & Asmiburgo] Abnoba mons est unde oritur Danubius. Codanus sinus & Codanus promontorium] est tota Peninsula, quæ hodie Denmark vocatur, Cymbrica Chersonesos antea appellata.

APPENDIX, SEV ADDITIO.

Germaniæ termini apud veros geographos sunt, Rhenus fluvius ab Occidente, Vistula quoque fluvius ab Oriente, Oceanum ger-

manicum à Septentrione ab Austro diuertigium Danubi ad Austrum, isti sunt termini verè Germaniæ: hinc Ptolomæus. Rhetiam, & Noricum & Vindeliciam & Vtramque Pannoniam extra Germaniam esse affirmat, hoc etiam qui hoc negare videntur fatentur. Sed addunt, Germanos domo egressos suæ ditioni Germanicæ istas regiones iam dictas adiunxisse, bello superatas, quibus rebus si voles habere fidem efficies Germaniam perquam Latissimam, Quod falsum est, et perpetuo erit cōmentum quoddam impudentissimum, quis non videt, regiones illas Rhetiam Noricum Vindeliciam & Vtramque Pannoniam ex omnibus qui scripserunt esse à Germania separatas? imo quod maius est Basilea, Argentina spira, & Mogūtia, gitim & Bauaria non sunt Germania, sed regiones & ciuitates distinctæ à Germania.

Argumenta validissima eorum, qui volunt afferere has ciuitates & regiones esse partes Germaniæ.

Primum est satis mancum & debile, in omnibus his regionibus loquuntur Germanicè ergo sunt in Germania, ac si dicerent in Vallia regione Angliæ loquuntur, quemadmodum in Britania minore ergo est Vallia Britannicæ minoris, imo nulla erit illatio si hoc modo argumentatus fueris, Valentia loquuntur lingua Hispana, Castellana ergo Valentia est in regno Castellæ. Iam si dixeris in Sarmatia, Rusia & Valachia, loquuntur Sclauonicè ergo illæ regiones sunt in Sclauonia, qualis erit argumentatio.

Secundum istorum argumentum est in his regionibus habent incolæ mores germanos, igitur regiones illæ sunt in Germania, ac si diceres Heluetij habent mores germanos ergo sunt Germani, cum sint Celtæ Galli, in Sicilia habent mores Italicos, igitur Sicilia est Italia, vel in Italia.

Tertium, Germani expugnarunt illas regiones Vt volunt isti nam neque hoc Vnquam dabimus igitur illæ regiones sunt in Germania, nam perinde esset hoc ac si diceres Gothi vicerunt Hispaniam igitur Hispania est in Gothia, & Galli superarunt Italiam igitur Italia est in Gallia.

Hæc

Hæc sunt præcipua argumenta quibus constare aiunt Germaniam esse latissimam. De superiore Germania & inferiore dixi totam illam regionem galliæ belgiæ citra Rhenum non esse Germaniâ Inferiorem, itaque neque Selstadiū, neque Argētina neque aliæ veluti spira & Vormatiū minus confluentia, Andernacū, Bona, Colonia & reliquæ, quæ sunt Galliæ belgiæ non sunt Germaniæ inferioris, quia non sunt Germania, à negatione generis ad negationem speciei, At dico Vvestphaliā omnem esse Germaniam inferiorem & utramque Phrysiā, & partē Gueldriæ quia sunt regiones prope ostia Rheni, nostro vero seculo non sunt tot paludes & tot Sylvæ in Germania nam ferè omnes sunt habitatæ. potest fieri quod tempore Melæ Hercynia nō esset habitata, cuius opinionis videtur fuisse, sequutus Cæsarem in commentariis.

De Phrysiā.

De Phrysiā quæ olim fuit ampla regio multi scripserunt & satis docte si veritatē in scriptis sequuti fuissent, dixerunt fuisse olim latam & ita est, sed subticuerunt illud videlicet vniuersam Phrysiā vere Saxoniam esse siue partem Saxonie cū sit illud in suis scriptum annalibus, quare fuerit dicta Phrysiā fabulose à multis scribitur, præsertim ab his, qui Berosum quendam ut dixi e mentitū & fumosum, imitantur, quare melius fuerit tacere quàm miscere innumera nugamenta. Hæc regio diuisa est in Orientalem & Occidentalem, quæ ambæ nostro seculo parvæ sunt, olim vero amplæ ut dixi, quarū Orientalis nō tota est Cæsaris Caroli Quinti, sed præcipua eius ciuitas Groninga & alia quadam oppidula, illa pars quæ non est Cæsaris est diuisa in cemitatus Occidentalis tamen tota est, Caroli Cæsaris, & ista est magis ciuilis & humana, quā Orientalis, in qua metropolis est Leoarden, pulchrum oppidū & populosum est enim ibi Senatus Cæsaris, qui vulgo parlamentum vocatur, deinde multi nobiles, quamquā nobiles ibi soliti sint agere in suis villis, quas in ea regione possident. Phrysiā Orientalis non est tā subiecta, nam Groninga est libera, ipsa creat sibi magistratus & habet suas leges ciuiles, Occidentalis vero habet suas leges municipales vna cum iure cōmuni, ego non vidi regionem tam parvā habere tot parrochias,

fuerunt nonnulli, qui narrarunt mihi causam tot templorum olim
 fuisse ibi, narrant contentionem inter nobiles de loco in illis templis,
 nam omnes volebant habere primū locum, & cum hæc cōtentio in
 dies increbresceret decreuerunt, qui poterat, aut in suis pagis erigere
 rochiam, et tunc unusquisque eorū sedebat in primo loco domus sue,
 hoc modo edificata sunt multa templa, In Phrysia Occidentali præ
 ter vnum aut alterū oppidum magnū, sunt oppidula quædam pul
 chra, in quibus visuntur ædificia magnifica. Valet Regio illa ab
 batis monachorum & monialium, prioratibus, interim humidis
 sima est & frigidissima, sed magis humida quā frigida, in Hieme
 in itineribus non est locus equis, minus aliis vehiculis, tātum cimba
 veheris quo lubet per stagnatas aquas interdum magni fœtoris, quē
 admodum in Hollandia, Bibunt ceruisiam cuius in ea regione gene
 ra multa exportantur ex Datisco Polonia ex Lubeco, et Amburgo,
 & ista diuersa adfertur quoque genus Ceruisiæ quæ vocatur Io
 penbir quam cultro scindere posses & iste potus est gratissimus &
 vētriculo vt illi aiunt vtilissimus, cibus sunt carnes bubulæ vel du
 ratæ fumo, vel ad extremum salsæ, quibus maximè abundat, Porci
 nis siue Suillis iisdem modis paratis vt aliæ vescuntur fontibus carēt
 quia regio illa propterea quod olim mare esset vel inundata aquis
 marinis, ad altitudinem vnius palmi aquam reddit pessimā, hæc
 Phrysia Occidentalis portum habet satis commodū iuxta mare &
 oppidum Harlinguen nomine oppidulum est, quod ad mare habet
 arcē, munitam certe & fortem magna est in ea regione copia fœ
 ni, è regione Phrysiæ Occidentalis iuxta littus Phrysium sunt insu
 lae septē aut plures, quæ montes videntur: vna earum habet pagos a
 liquot, reliquæ habent piscatores, sunt Domini Siuenberge quasi di
 ceres, septē montium. Iuxta hanc regionem adherent à Meridie tres
 regiones, vna vocatur trans insulania altera Drente, tertia & non
 trans Cyluania, quemadmodum existimauit Iacobus Dauentrien
 sis in suis scriptis Tuente intra duo ostia Rheni est regio quæ traie
 ctensis dicitur, in annalibus Traiectensium inuenio, regionem voca
 tam fuisse Bataniam & ciuitatem magnā Traiectum Batauorū,
 quamquam non velim refragari eorum sententiæ qui aiunt Hollan
 diam esse quoque partē Bataniæ & totam illam regionem cū Hol
 landia vocatam esse insulam Batauorū, nam sunt due regiones cō
 tinuæ

tinua, ego has regiones Gallia belgica dixi esse, quia non sunt omnino ultra totum Rhenum, nam ad huc restant duo ostia, Quod si volunt has regiones esse Germanas non labore. Habet Traiectense solum, ut omittam maximū templū profecto omni laude dignissimum structura illi est satis magnifica, sed magnificentior clerus qui re uera est ornatissimus, oppida habet multa, oppidula & pagos multos: frequens est, & nusquam non nauigabilis.

De Hollandia.

Hollandia inter duo ostia Rheni sita est, ut Traiectensis regio, Parua quidem est terra, sed mirum quā diues & magnis ornata oppidis ut etiam exteri mirentur qui potest fieri quod tam parua terra tot magnis oppidis ornata sit. alterum ostiū Rheni est, quod Traiectenses Batavi Vval vocant & exit ad Dordracum, in ripa eius à Traiectensi vrbe per eandem ripā vsque ad Dordracum nauigantes Schonouiam primum Hollandiae locū & mox Dordracum attingunt, oppidum in Hollandia populosissimum est Amstherredamum, maximum Hollandiae emporium mercatorum tam septentrionelium quam Occidentalium Amsterredamis est commercium cum Polonis, Danis, Noruegiis, Gothis, Liuoniis & aliis Orientalibus et Borealibus, Amsterredamū oppidū est non magnum sed frequentissimum, est quidē peninsula, est & Harlemum oppidum magnitudine amplissimum totius Hollandiae sed vastum ac non frequens. Inde Leydis non tam populosum quā splendidum & nitidum. inde à latere pagus est nobilissimus & delitiis domorum plenus ad mare Haga comitis vocatum, ibi est senatus totius Hollandiae, situs est amoenus in astate praesertim, quando arbores vernant, ab altero latere in mediterraneis est Gouda oppidum magnum, sed infrequens, sequitur in litoribus meridionalibus Delfum oppidum elegantissimum & hoc nomine mihi gratissimum, quod ibi inuenirim Cornelium Musium Delfum amicū olim Pictauij meū, nunc moderatorem Delfi quarundā monialium Diuæ Agathæ, quem beneficiorum in me collatorem, hic honoris ergo nemino: sunt ibi ditissimi mercatores ceruisiae, eandē partem versus, est Rotterodamum non magnum oppidum, tantum est vicus vnus praelongus & ditissi-

mus, inde sequitur Dardracum, emporium quoque mercatorum præsertim vini phenensis, hæc patria in Hyeme ut in Phrysia visitur semper & peragrat Cymba per aquas stagnatas & sordidas, interdum per paludes. sunt & alia oppidula, Abbatiæ Cœnobîa præcipuè monialium quas vocant beguinas & bigutas. his dictis regionibus adiungitur Gueldria ducatus habens ad Septentrionē V Vestphalia, de Gueldria dixi, sed rediens ad Boream V Vestphalia occurrit.

De Vestphalia.

V Vestphalia à Septentrione habet V Visurgum fluvium, à Meridie Amasim fluvium & Rhenum, ducatus est Archiepiscoporu Colonienſium, montosa est & in locis quibusdam deserta, gens ut cunque rudis & minimè Affabilis, victus non gratus nam ferè totus suillarum est carniū supra modum salſarum potus indignus, qui gustetur, nā vino carent, quandoque tamen habent in magnis oppidis sed raro, Metropolis est Munſter ciuitas egregia episcopatus est, ciuitas ab eo tempore, quo combusta fuit instaurata est, contigit conflagratio quando Anabaptistæ occuparunt ciuitatem, est & Padelboru ciuitas & caput episcopatus, quem cum essem Traiecti Batauorum, quod inferius vocatur, dicebant Traiectenses datum fuisse præposito. S. Petri eiusdem Traiecti, qui fuit filius Georgij Squingh, strenui in bello ducis, Sunt quedam alia oppida & arces munitissimæ inter quas est Scheuenburg cum oppidulo cuius Comes est Reuerendissimus ac illustrissimus dominus. Adolfus Archiepiscopus Colonienſis Elector imperij quem de me bene meritum hoc in loco nomino nam cum essem Colonia in pago suo & Castro parum à Colonia distante tractauit me benignissimè ac humanissimè Idem præstitit illustris dominus Antonius Comes à Schauenburg archiepiscopi frater Germanus, Præpositus. S. Seruarij Traiecti ad Mosam & decanus diui Gereonis colonie canonicusque summi templi.

Sarmatia intus quàm ad mare latior, ab iis quæ sequuntur visula amne discreta, quæ retrò abit, vsque ad Istrum flumẽ immit- tit, gens habitu armisq; Parthicæ proxima: ve- rùm vt cæli asperioris, ita ingenii, non se vrbibus tenet, & ne statis quidem sedibus: vt inuitauere pabula, vt cedens & sequens hostis exigit, ita res opesq; secum trahēs semper castra habitat, bel- latrix, libera, indomita, & vsque eò immanis atq; atrox, vt fœminę etiam cum viris bella ineant: at- que vt habiles sint, natis statim dextra aduritur mamma, vt inde expedita in ictus manu quę ex- eritur, virile fiat pectus: arcus tēdere, equitare, ve- nari, puellaria pensa sunt: ferire hostem adultarũ stipendium est, adeò vt non percussisse, pro flagi- tio habeatur, sitq; eius pœnę virginitas.

ANNOTATIONES

In caput IIII.

Sarmatia intus quàm ad mare latior ab iis quę sequun- tur, Visula amne discreta, quæ retrò abit, vsque ad Istrum fluuium immittit] *De Sarmatia nunc dicendum est, sed quia seculo Melæ nondũ tota explorata erat et nota, propterea succinctis- sime de ea loquitur, ego vero paulo latius, Sarmatia inquit intus, quàm ad mare latior, velim iam mihi dari istos geographos ex- pictura, qui volunt Geographicari ex commentariis, vt mihi ex- ponerent hunc locum, nam si ad mare interpretantur hoc est ad mare ponticum, hoc erit aperte falsum, cum totam illam oram & totum illud littus à fontibus Tanais vsque ad Ostia Danubij in*

P. IOAN. OLIVA. ANNOTA.

ponto incolant: Scythæ, si vero mare Oceanum intellexerint, certum est Sarmatiam esse latissimam, propterea multo satius erit exponere hunc locum ex dictione Pomponiana, nam ut dictum est, Pomponius Scythiam ipsam ad mare mediterraneum exponit, & postea versus Occidentem Sarmatas ad Oceanum, usque ad Danubium à Meridie. Sarmatia igitur latior est intus. i. ab Oceano usque ad partem Mysiæ inferioris, quam à fontibus Tanais usque ad Oceanum, inspicere veras Chartas & facile cognoscere veritatem. Ab iis, quæ sequuntur Visula amne discreta. Iam istud ab iis, quæ sequuntur quomodo interpretabimur? an hoc modo à Sarmatia? ita, ut sit, Sarmatia distinguitur à seipsa, an, ab iis regionibus, quæ illam sequuntur. i. à Scythia, falsum erit tunc, quod ab ea separetur Visula amne, quomodo igitur constabit sibi Mela? Præterea si Germaniam intelligat vel Hermiones Germaniæ, illi non sequuntur, sed præcedunt potius suo ordine. Propterea iudicio meo, citra aliorum me doctiorum invidia dico locum esse mendosum, quod, si hoc modo legatur, ab iis, quæ sequitur Visula amne discreta, locus habebit suum sensum perfectum, nam Sarmatia sequitur Germaniam & Hermiones ultimos populos Germaniæ, itaque hic erit sensus, Sarmatia ab Hermionibus quos sequitur Visula amne est discreta, quod verum est: legendum igitur erit sequitur & non sequuntur. Cæterum quæ postea colligit Mela de Moribus Sarmatarum fortassis vera fuerunt suo tempore, nunc vero minime.

AUCTARIUM.

Sarmatiâ velimus nolimus. sunt qui has omnes regiones complecti dicant, Poloniam, Rusciam, Prusiam, Lituaniam, Livoniam, Podoliam, & Moscoviam, quod non patiuntur veteres Geographi cum sint ille regiones sua natura distinctæ, addunt etiam (si displicet) Poloniam ipsam, quam illum partem Sarmatiæ faciunt, concludere has regiones, aiunt imo & Scythiam partem esse Sarmatiæ. Sed quoniam hæc nullo argumento & summa audacia dicta sunt, conabor non, pro libito, sed tantum ex locis veterum Geographorum ignorantiam istorum ostendere. Strabo in primis libro septimo Sarmatas ait esse Scythas, deinde Herodotus, & Stephanus Urbibus

de Urbibus: Sarmatæ inquit populi Scythiæ iuxta Danubium, & Plinius, libro. 4. Sauromatas ait gentes Scytharum græcos vocare. Ego hos maxime miratus sum præsertim cum terræ descriptors doctissimi haberi, velint, fuit semper Scytharum regio latissima quæ complectitur omnes prædictas & partem Sarmatiæ. Huius regionis pars est Polonia regio est magna & potens, Visula amnis eam à Germania diuidit, Christiana est cuius Metropolis Cracouia in mediterraneis, sita est & Emporium magnum Dantischum ad Oceanũ, hæc ciuitas cum Cracouia sunt citra Visulam amnem, & re vera non sunt Polonia, sed potius Germaniæ si Visulam facis amnem distinguentem Germaniam à Polonia, sed sunt tamen vnà cum multis aliis regis Poloniæ.

Scythia. Caput 5.

Unde Asiæ confinia, nisi vbi perpetuæ hyemes sedent, & intolerabilis rigor, Scythici populi incolunt, ferè omnes etiã in vnũ Sagæ appellati. In Asiatico littore primi Hyperborei super aquilonem Rhipheosque montes sub ipso syderum cardine iacent, vbi sol non quotidie, vt nobis, sed primũ verno æquinoctio exortus, autumnali demum occidit: & ideo sex mensibus dies, & totidem aliis nox vsque continua est. Terra angusta, aprica, per se fertilis, cultores iustissimi, & diutius quàm vlli mortaliũ & beatius viuunt. Quippe festo semper ocio læti, non bella nouere, non iurgia, sacris operati maximè Apollinis, quorum primitias Delon misisse initio per virgines suas, deinde per populos subinde tradentes vltioribus, morẽque eum diu, & donec vitio gentium temperatus est, seruasse referuntur. Habitāt

lucos fyluásque, & vbi eos viuendi fatietas, magísque tædium cepit, hilares redimiti fertis semet-
 ipsos in pelagus ex certa rupe præcipites dant: id
 eis funus eximium est. Mare Caspium vt angu-
 sto, ita longo etiam freto primùm terras quasi flu-
 uius irrumpit: atq; vbi recto alueo influxit, in tres
 sinus diffunditur: contra os ipsum, in Hyrcanum:
 ad sinistram, in Scythicum: ad dextram, in eum
 quem propriè & totius nomine Caspium appel-
 lant, omne atrox, sæuum, sine portibus, procellis
 vndique expositum, ac beluis magis quàm cæte-
 ra refertū, & ideo minus nauigabile. Ad introëun-
 tium dextram Scythę Nomades freti littoribus
 insident. Intus sunt ad Caspium sinum Caspii, &
 Amazones, sed quas Sauromatidas appellant: ad
 Hyrcanum Albani, & Moschi, & Hyrcani: in
 Scythico, Amardi, & Pæsici, etiam ad fretū Der-
 bices. Multi in eo sinu magni paruique amnes
 fluunt: sed qui famā habent, ex Cerauniis monti-
 bus vno alueo descēdit, duobus exit in Caspium
 Araxes, Tauri latere demissus: quoad campos Ar-
 menię secat, labitur placibus & silens, neq; in v-
 tram partem eat, quanquā intuearis, manifestū
 cū in asperiora deuenit, hinc atque illinc rupi-
 bus pressus, & quāto angustior, tanto magis per-
 nix, frangit se subinde ad opposita cautium, at-
 que ob id ingenti cum murmure, sonansque de-
 uoluitur adeò citus, vt quā ex præcipiti casurus
 est, in subiectam non declinet statim vndam, sed
 ultra

ultra quàm canalem habet, euehat, plus, iugeris spatio sublimis, & aquis pendentibus semetipsum sine alueo ferēs: deinde vbi incuruus, arcuatóque amne descendit, fit tranquillus: iterumque per cāpos tacitus, & vix fluens in id littus elabitur. Cyr⁹ & Cambyfes ex radicibus Coraxici mótis vicinis editi, & in diuersa abeunt, pérque Iberas, & Hyrcanos diu & multum distantibus alueis defluunt: pòst non longè à mari eodē lacu accepti, in Hyrcanum sinum vno ore perueniunt. Iaxartes, & Oxos per deserta Scythiæ ex Sogdianorum regionibus in Scythicum exeunt: ille suo fonte grandis hic incurfu aliorū grandior, & aliquandiu ad occasum ab oriente currens, iuxta Dahas primùm inflectitur: cursúque ad septentrionem conuerso inter Amardos & Peficas os aperit. Siluæ alia quoque dira animalia verùm & tigres ferunt, vtique hyrcaniæ seuum ferarum genus, & vsque eò pernix, vt illis longè quoque progressum equitem cōsequi, nec tantum semel, sed aliquoties etiam cursu vnde cœperit sub inde repetito, solitum & facile sit. Causa ex eò est, quod vbi ille interceptos earum catulos citus cœpit auertere, rabiẽ appropinquantium frustraturus, astu vnũ de pluribus omittit: hæ proiectum accipiunt, & ad cubilia sua referunt, rursusque & sæpius remeant, atque idem efficiunt, donec ad frequētiora, quàm adire audeāt, profugus raptor euadat. Ultra Caspium sinũ quidnam esset, ambiguũ aliquãdiu fuit, idẽ ne ocea-

nus, an tellus infesta frigoribus, sine ambitu, ac sine fine proiecta. Sed præter Physicos, Homerum que, qui vniuersum orbem mari circumfusus esse dixerunt, Cornelius Nepos, vt recentior auctoritate, sic certior tradit: testem autem rei. Q. Metellum Celerem adiicit, eumque ita retulisse commemorat. Cùm Gallijs proconsul præesset. Indos quosdam à rege Sueuorum dono sibi datos, vnde in eas terras deuenissent requirendo, cognosse vi tempestatum ex Indicis æquoribus abreptos, emensosque quæ intererant, tandē in Germaniæ littora exiisse. Restat ergo pelagus, sed reliqua lateris eiusdem assiduo gelu durantur, & ideo deserta sunt.

A N N O T A T I O N E S

In Caput V.

Scythiam] *asiaticam describit, nam cū iam delineasset & exponeret vniuersam Scythiam Europeam sequutus littora sua Septentrionalia in Europa, auspicatur nunc à Scythia Europæa & , littora Scythiæ Asiaticæ littora depingit. Inde ex Sarmatis, qui & Scythicis comprehenduntur. Asia confinia Scythici populi incolunt] Scythici intellige Asiatici. Ferè omnes in vnum sagæ appellati] alij dicūt Sacæ, In Asiatico littore primi Hyperborei, super Aquilonem Rhipheosque montes, sub ipso syderum Cardine iacent] De Hyperboræis dixi & riphæis, sub ipso syderum cardine, hoc nostris temporibus falsum esse comperitur. Vbi Sol non quotidie, vt nobis, sed primum verno æquinoctio exortus, Autumnali demū Occidit & ideo sex mēlibus dies, & totidem aliis nox vsq; continua est] Tempore Mela regionem hyperboricam putabant omnes vltimam versus Oceanū esse, inde nobis tradidit Mela rationem illam dierū astronomicam, quæ reuera falsa est in regione Hyperborica. quam*

quàm ita sit in ipso polo arctico, quem Mela & alij veteres cardinem mundi appellant in quo Hyperboræi minimè collocandi sunt, regiones, quæ sunt sub polo habent vnum diem sex mensium, & noctem totidem mensium, quia æquator est illis Orizon & inter polū & æquatorem sunt supra Orizontem. 180. circuli cōtinui diei quod tempus est sex mensium, Terra angusta, aprica, per se fertilis cultores iustissimi] hic fuit error communis veterum omnium ex ignoratione regionum, in illa enim regione est intensissimum frigus & vehementissimum, contrarium omnino fertilitati, nam est inimicum vitæ, huc accedit quod cum sit aprica regio magis ac magis ibi frigeat. Et diutius quàm vlli mortalium & beati⁹ viuunt] nugamenta antiquorum geographorum, nam cum, vt dixi terra sit frigidissima & frigus vehementissimum sit planè inimicum naturæ, qui fieri potest, quod diutius viuant? error est non ferendus. Quippe festo] quæ sequuntur fabulæ sunt. Mare caspium] dixi hoc esse falsissimum, Lacus quidem est sed non mare ex Oceano, neque habet introitum nisi fluuiorum multorum. Freti litoribus] dixi nullum esse ibi littus cum tantum sit lacus, Scythæ Nomades] tartari sunt confines Sauromatis. Caspij & Amaxones] Tartari quoque sunt minores, de Amazonibus dixi risisse Strabonem fabulam & Herodotum sed maxime Strabonē. Ad Hyrcanum Albani & Moschi & Hyrcani] Sunt omnes Tartari subiecti Cham multi eorum vt dixi habeant suos quos vocant Catholicas tanquam regionum moderatores dixi antea. Etiam ad fretum] certe nullum est fretum cum non sit mare lacus Caspius. Multi in eo sinus magni paruique amnes fluunt] et isti sunt qui faciunt lacum & non mare. Sed qui famam habent, ex Cerauniis montibus vno alueo descēdit, duobus exit in Caspium Araxes] ex monte ex quo Euphrates.

Corollarium.

Quod sint Tigres fera animalia, id constat, nam ipse nuper vidi Bruxellæ, quod autem tanta sint velocitate, legi quidē, sed haud scio esse verum. animal est capite & vultu non ab simili felis sed multo crassiore & viuacior, est non omnino album, sed calore vel parum

rum ab albo discendenti aspersus maculis nō omnino quoque nigris, sed subnigris pulchrum aspectu ob maculas illas, sed terribile ferocia illa, quam ostentat.

Quod attinet ad Hyperboreos verum est, quod dixi, sed qui ita sentiunt, quod terra illa sit fertilis possunt uti hoc argumento. Constat ex eorum opinione siue Hyperboræ sint sub cardine cœli siue non, sed tantum ex iis quæ illi putant solem sex menses integros lucere in illa regione, si ita est, quantum calor apud nos in terra temperata gignit sol vno die tantumdem in centum & octoginta diebus in quibus Sol ibi lucet vel maiorem si igitur regio nostra est temperata, illorum quoque regio erit temperata, conceditur illis antecedens sed non illatio consequentis, illationem ita probant, cū Sol efficiat calorem in nostra temperata zona duobus modis, altero reflectione radiorum eius & diuturna mora cum ergo apud Hyperboreos Sol moretur sex menses & cum reflectione suorum radiorum non dubium est quin ibi sit calor omnem delens sterilitatem. hoc est argumentum quod ibi possent adferre probando suam opinionem. Vnico tamen verbo respondetur illis quod & si Sol continuis sex mensibus ibi luceat, reflectio radiorum eius est perquam exigua, nec posse tantum calor conferre propter distantiam maximam inter eos & corpus planetæ distat enim ab eis corpus Solis quando est in primo puncto Cancrī, 4200. milliaria, quæ milliaria reducta ad leucas recipiamus ut dixi hoc vocabulum lingua vernacula, reddunt. 1050. leucas tantum distat Sol ab eis cum est in primo puncto Cancrī, nam non potest magis ad nos accedere.

De iis regionibus & fluminibus, quæ prædicta sunt, quia longe remota à nobis & à commercio & à peragratione nostra, nihil dixi, nam eas vix vnus aut alter ex nostris peragrauit, & de illis in dubio res est propter montes inaccessibiles, fluuios in gentes lacus & paludes, & infesta animalia tantum hoc dixerim, hæc omnia possideri à Tartaris, qui solent subiectos suos tributarios habere ut Turca possident quidē Tartari à fontibus Tanais in Asia totum eū tractū terræ, qui est vsq; ad finem Orientis. Ultra Caspium lacum versus Septentrionē et Oceanū. Septentrionalē maxima est eorū potentia, & quia nemo ad eos nisi summa difficultate et discrimine vite accedere potest, superbi & crudeles, totus ille tractus, quē dixi Scythia fuit,

fuit, quæ diuidebatur in Scythiam intra Imaum, & extra Imaum à Caspio sinu versus Meridiem usque ad sinum Persicum possidet Sophos vulgo dictus Sophi siue rex Persarum, interim quamquam sint bellicosissimi nam ibi sunt Parthi vix possunt resistere Tartaris vicinis, nam in dies aliqua regio ipsius Sophi à Tartaris expugnatur, Pars Scythiæ usque ad fontes Tanais Sarmatia dicitur Asiatica.

Hispaniæ & septentrionis insulæ. Cap. 6.

His oris, quas angulo Bæticæ hucusque perstrinximus, multæ ignobiles insulæ & sine nominibus etiam adiacent: sed earum quas præterire non libeat, Gades fretum attingit, eaque à cōtinenti angusto spatio, & veluti flumine abscissa, quæ terris propior est, penè rectam ripam agit: quæ oceanum spectat, duobus promontoriis euecta in altum, medium littus abducit, & fert in altero cornu eiusdem nominis urbem opulentam, in altero, templum Ægyptij Herculis, cōditi toribus, religione, vetustate, opibus illustre. Tyrij condidere: cur sanctum sit, ossa eius ibi sita efficiunt: annorum queis manet numerus, ab Ilia ca tempestate principia sunt, opes tempus aluit. In Lusitania Erythia, quam Geryone habitatam accepimus, aliæque sine certis nominibus, adeò agri fertiles, vt cum semel sata frumenta sint, subinde recidiuis seminibus segetem nouantibus, septem minimum, interim plures etiam messes ferant. In Celticis aliquot sunt, quas, quia plumbo abundant, vno omnes nomine Cassiterides appellant. Sena in Britannico mari Osismicis ad-

uersa littoribus, Gallici numinis oraculo insignis
 est, cuius antistites perpetua virginitate sanctæ,
 numero nouem esse traduntur: Gallicenas vo-
 cant, putantque ingeniis singularibus prædita,
 maria ac ventos concitare carminibus, seque in
 quæ velint animalia vertere, sanare quæ apud al-
 lios insanabilia sunt, scire ventura & prædicare,
 sed non nisi dedita nauigantibus, & in id tantum,
 ut se consulerent profectis. Britannia qualis sit,
 qualisque progeneret, mox certiora & magis ex-
 plorata dicentur. Quippe tam diu clausam aperit
 ecce principum maximus, nec indomitum mo-
 dum ante se, verum ignotarum quoque gentium
 victor, qui propriarum rerum fidem ut bello affe-
 ctavit, ita triumpho declaraturus portat. Ceterum
 ut adhuc habuimus, inter septentrionem occiden-
 temque profecta, grandi angulo Rheni ostia pro-
 spicit: deinde obliqua retrò latera abstrahit, alte-
 ro Galliam, altero Germaniam spectans: tum rursus
 perpetuo margine directi littoris ab tergo ab-
 ducta, iterum se in diuersos angulos cuneat trique-
 tra, & Siciliæ maximè similis, plana, ingens, fœcun-
 da, verum iis quæ pecora quam homines benignius
 alant. Fert nemora, saltus, ac prægrandia flumina
 alternis motibus modò in pelagus, modò retrò
 fluentia, & quædam gemmas margaritasque ge-
 nerantia. Fert populos regesque populorum, sed
 sunt inculti omnes, atque ut longius à continen-
 ti absunt, ita aliarum opum ignari magis, tantum
 pecore

pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud vltro corpora infecti. Causas autem & bella contrahunt, ac sic frequenter inuicem infestant, maximè imperitandi cupidine, studioque ea prolatandi quę possident. Dimicant non equitatu modò aut pedite, verùm & bigis & curribus, gallicè armati. Couinos vocant, quorum falcatis axibus vtuntur. Supra Britanniam Iuuerna est, penè par spatio, sed vtrunque æqualis, tractu litorum oblonga, cæli ad maturāda semina iniqui: verùm adeò luxuriosa herbis, non letis modò, sed etiam dulcibus, vt se exigua parte diei pecora impleant, & nisi pabulo prohibeātur, diutius pasta diffiliant. Cultores eius inconditi sunt, & omniū virtutum ignari, magis quàm alię gentes: aliquatenus tamen gnari, pietatis admodum expertes. Triginta sunt Orchades angustis inter se diductę spatiis. Septem Hemodes contra Germaniā proiectę in illo sinu, quem Codanum diximus. Ex iis Codanonia quam adhuc Teutoni tenent, vt magnitudine alias, ita fœcunditate antè stat. Quę Sarmatis aduersa sunt, ob alternos accessus recessusque pelagi, & quòd spatia queis distant, modò operiuntur vndis, modò nuda sunt, aliàs insulæ videntur, aliàs & vna & cōtinens terra. In his esse Oonas, qui ouis auium palustrium, & auenis tantum alantur: esse equinis pedibus Hippopodas, & Satmalos, quibus magnę aures, & ad ambiendū corpus omne patulæ, nudis alioqui pro veste sint,

præterquam quòd fabulis traditur, auctores etiam quos sequi non pigeat, inuenio. Thule Belgarum littori opposita est, graiis & nostris celebrata carminibus. In ea quòd sol longè occasurus exurgit, breues utique noctes sunt, sed per hyemem sicut alibi obscuræ, æstate lucidæ, quòd per id tempus iam se altius euehens, quanquàm ipse non cernatur, vicino tamen splendore proxima illustrat: per solstitium verò nullæ, quòd tum iam manifestior nō fulgorem modò, sed sui quoque partem maximam ostentat. Talga in Caspio mari sine cultu fertilis, omni fruge ac fructibus abundans: sed vicini populi quæ gignuntur attingere nefas, & pro sacrilegio habent, diis parata existimantes, diisque seruanda. Aliquot & illis oris, quas desertas diximus, equè desertæ adiacent, quas sine propriis nominibus Scythicas vocāt. Ab iis in Eoum recursus inflectitur, inque oram terræ spectantis orientem pertinet. Hæc à Scythico promontorio apposita, primum omnis ob niues est inuia: deinde ob immanitatem habitantium inculta. Scythæ sunt Androphagi, & Sage, distincti regione, quia feris scatet, inhabitabili. Vasta deinde iterum loca belluæ infestant, usque ad montem mari imminentem, nomine Thabin. Longè ab eo Taurus attollitur. Seres intersunt, genus plenum iustitiæ ex commercio, quod rebus in solitudine relictis, absens peragit.

ANNOTATIONES

In Caput VI.

His oris, quas angulo Bethicæ hucusque perstrinximus, multæ ignobiles insulæ & sine nominibus etiam adiacent, sed earum quas præterire non libeat, Gades fretum attingit] *Angulum Bethicæ vocat Iunonis portum nunc dictam ut diximus puerto de. S. Maria. Gades insulam dixi hodie vocari Cadis. Urbem opulentam] de eodem nomine dictam. dixi fusissime de Cadis est regis Hispaniæ & pendet illi maximum vectigal. Tirij condidere] mirum quod vel multa oppida condiderint Tyrj. Magna profectò ambitio oppidorum ut sibi unumquodque tribuat ædificationem aliorum oppidorum. In Iulitania Erythia] nomen est unius insulæ vocatæ Londobris, quæ hodie cum aliis adiacentibus barlinquæ vocantur, sunt regis Portugalliæ, In celticis] apud Galaicos è regione capitis finis terræ Cassiterides, quæ hodie uno nomine Bisargo vocantur, Sena in Britannico mari] nunc Sayn, opposita capiti. S. Matthæi in armoribus ciuitatibus ubi sunt Osismici. Britannia] loquitur de Britannia maiore hodie dicta Anglia. Quippe tamdiu clausam aperit ecce principum Maximus] Angliæ interiora diu clausa fuerunt Romanis, at maritima, quæ Galliam spectant explorata à Iulio Cæsare, iam dicit Mela de Claudio Cæsari, quod suo tempore aperuit eam, & interiora perquisiuit & de ea triumphauit, quod nemini ant eum romanorum contigit, quod Claudius penetrauerit & triumphauerit de Anglia autem est Suetonius Trāquillus, & hoc tempore floruit Mela ipse. Cæterum, ut ad huc habuimus inter Septentrionem Occidentemque profecta, grandi angulo Rheni ostia prospicit] Grandis angulus est in eo Sinu in quo est oppidum Valsingam dictum. Ac sic frequenter inuicem infestant] lege hoc modo hanc corruptam dictionem, ac se frequenter inuicem infestant Supra Britanniam Iuuerna est, pene par spatio, sed utrinque æqualis] Iuuerna, Hyberna ab aliis multis & nostro tempore dicta, vulgo Irlanda, sed non par spatio Britannia sed multo minor. Triginta sunt Orchades] ultra Scotiam versus Septentrionem, Septem Hemodes contra Germaniam proiectæ*

P. I O A N. O L I V A. A N N O T A.

in illo Sinu, quem Codanum diximus] ego tantum sex lego.
Ex his codanonia] quæ nunc See lant dicitur aliæ vero quinque
minores lalād, falster, rugia, Bortlom, & fion, Tyle] notissima græ-
cis & latinis, De Talga] nihil dico nam non est in Oceano, sed in
lacu Hyrcanico.

A P P E N D I X.

De Erythia, quod hic dicitur falsum est, Sunt enim quatuor mi-
nores & quinta earum maxima, Senam dixit Mela oppositam es-
se osismicis in Oceano Britannico regis est Galliarum.

De Britannia, quæ nunc dicitur Anglia
Corollarium.

De Britannia insula, quæ nunc Anglia dicitur mentionem fa-
cit succinctam Mela, quod suo tempore nondum erat explorata, tan-
tum de moribus eo seculo illorum meminit, mihi autem, quod eam in-
sulam bis inuiserim incumbit ut aliquid multo latius dicam, & fu-
sus regionem describam, non potest hæc diuidi in duas, aut tres, aut
quatuor partes, cum sit sibi ipsi coniuncta, sed cum vniuersam insu-
lam diuidemus tunc comprehendemus Scotiam, quæ pars est altera
totius Britanniae maioris, tantum est fluuius quidam, qui eas separat
Propterea diuidam vniuersam Britanniam minorem in regiones
duas maximas Angliam & Scotiam, De Anglia prius dicam
hæc terra in comitatus & ducatus olim diuisa fuit, in regiones ta-
men magnas comitatus & ducatus partita est à Meridie habet
regionem Cantium appellatam, nunc Quent magna certe & ali-
quot oppidis habitata, Cantuaria, & Roffensi nunc Rochester
Cantuaria nunc Canturberi, & multis aliis oppidulis ex quibus
precipuum est Doueria portus. Anglorum versus Meridiem, ha-
bet & comitatum Sout soxtie, Vbi Guilford, Arondel, Reding,
Hamton, maris portus incipit, ab Occidente, inde Dorcestria, Vbi
ciuitas & episcopatus, Salisberi vocata, ducatus olim fuit, cuius
dux plurimum fauit studiosis, est & ibi bristo oppidum & empo-
rium mercatorum, Sunt & Somerset & Exceter duo ducatus, &
Deuonia. Cornubia quoque quæ Cornual vulgo dicitur, ad Orientem
sunt

sunt, Essex comitatus, Vbi Londinum Angliæ ciuitas inclita & emporium mercatorum celeberrimum ac maximi nominis. Inde etiã ad Orientem est suffolch ducatus, & Northfoulch alius ducatus, inde Eboracum, ciuitas & olim ducatus eboracensis, est Eboracum archiepiscopatus & ciuitas vasta & minime frequens, templum magnificentissimum, regio illa Eboracensis valet argento, plumbo, & stanno, Sequitur postea Nortumbria, ad Scotiam vsque, redeuntibus ad Occidentalem partem, occurrunt lancastrìa ducatus & oppidum, Derbi in mediterraneis & Notinghamiæ & Couentriæ, postea ad mare Occidentale est Vallia principatus istius principatus incolæ loquuntur ferè græcæ imo & numerant, quod ego mirabar, multa alia possem dicere, sed non vacat, tantum dicam de fertilitate regionis & aëre, & victu. Plana inquit Mela est, sed non omni ex parte nã in Vallia est mōtosa. fecunda inquit est, verũ iis, quæ pecora, quàm homines benignius alant. hoc est profecto falsum, nam fert omnium granorum genera quæ homines alunt. quæ autem postea sequuntur ad fabulas referuntur, in bello falcatis axibus currum vtuntur, hos ego currus falcatos vidi Londini in hac ipsa insula apud Vest monasterium cum rex Henricus Octauus expeditionem pararet ad oppugnandam bologniam ad mare Oceanum De eius fluminibus & ortu eorum dicemus postea in descriptione fluminum vniuiusque regionis & hac de ipsa sufficiant.

De Ibernia.

Ibernia figuram habet altera parte longiorem nam ad Septentrionem duo habet promontoria vnum vocatur Borion, alterũ Robogolium. Ad Orientem Isamnum & Hieron ad Occidentem, venionium, ad Meridiem Notium Insula est plena paludibus duos habet populos, alteros vocant Syluestres alteros mansuetiores habentes nobis cum commercia, quæadmodum frequenter cum hispanis Cantabris à quibus ipsi originem ducunt vnus Dominus Catabriæ vir fortissimus manu armata expugnauit insulam istam, inde Ibernia ab Iberis dicta fuit, constat hoc ex armis, quibus ipsi vtuntur videlicet Iaculis communia enim sunt illis cum cantabris, qui hodie byscaini & montani appellantur, Iacula & apud eos et apud nostrates

tes cantabros. Dardi nuncupantur, imo ipsi iactant se prodisse ex illis Cantabricis regionibus, comitatus sunt ibi multi, duo sunt ut audiui in aula regis Angliæ præcipui, Comes Assemonia, & comes Aremonia. Comitē Aremonia vidi in aula regis, Assemonia nunquam et iste est, qui imperat Ibernis syluaticis, ciuitates habent & oppida, præcipua ciuitas & metropolis est Dublin ad mare Septentrionale in hac ciuitate perpetuo est prorex, gerens vices regis Angliæ & Senatus totius Ibernæ, alia est ciuitas & verum emporiū Ibernæ dicitur Vvathaford, ad cuius portum confluunt multæ nauæ Orientis onustæ vino cretico & aliis mercibus, Ex Hispania per multæ onustæ quoque vino Hispanico ferro & ære, & plerisque aliis, humidissima insula est & insalubris, pannos habet pilos quos Ibernias vocant nunc vero erasa, i. initali Bernias appellant, utebantur his Berniis olim tantū nautæ, sed hodie & in Anglia sunt in precio fluuios habet sed non magnos multos tamen. Notium promontorium nautæ exteri vocant caput maris, Ieron, promontorium Salangam, ibi sunt subterranea quædam, quæ præbuerunt ansam fabulandi esse ibi purgatorium patricij in regione siluestri,

India.

Caput.

7.

NOtissima India non Eoo tantum appositā pelago, sed & ei quod ad meridiem spectans Indicum diximus: & hinc Tauri iugis, ab occidente indefinita, tantum spatium littoris occupat, quantum per sexaginta dies noctesque velificantibus cursus est: ita multum à nostris abducta regionibus, ut in aliqua parte eius neuter septētrio appareat, aliterque quam in alijs oris, vmbre rerum ad meridiem iaceant. Ceterum fertilis, & vario genere hominum aliorumque animalium scatet. Alit formicas non minores maximis

mis cannibus, quas more gryphorum aurum penitus egestum, cum summa pernicie attingētium custodire commemorant. Immanes & serpentes aliqui, ut elephantes morfu atque ambitu corporis afficiant. Tam pinguis alicubi, & tam feracis, soli, ut in eo mella frondibus defluant, lanas sylue ferant, arundinum fissa internodia veluti nauitas binos & quēdam ternos etiam vehant. Cultorum habitus morēsque dissimiles. Lino alij vestiuntur aut lanis, quas diximus: alij ferarū auiūque pellibus, pars nudi agunt, pars tātū obsecna velati, alij humiles parūque, alij ita proceri & corpore ingentes, ut elephantis etiam, & ibi maximis, sicut nos equis facilē atque habiliter vtantur. Quidam nullum animal occidere, nulla carne vesci, optimum existimant: quosdam tantū pisces alunt. Quidam proximos parentēsque priusquam annis aut egritudine in maciem eant, velut hostias cēdunt, cēsorūque visceribus epulari, fas & maximē pium est. At vbi senectus aut morbus incessit, procul à cēteris abeunt, mortemque in solitudine nihil anxij expectant. Prudentiores eis, quibus ars studiūque sapientiæ contingit, non expectant eam, sed ingerendo semet ignibus, læti & cum gloria accersunt. Urbium quas incolūt (sunt autem plurimę) Nyssa est clarissima & maxima. Montium Meros Ioui sacer: famam hinc præcipuam habent, quod in illa genitū, in huius specu Liberum arbitrantur esse nutrium: vnde

Græcis authoribus, ut fœmori Iouis infutum diceret, aut materia ingessit, aut error. Oras tenent ab Indo ad Gāgem Palibotri: à Gange ad Iolida, Nyfij, vbi magis quàm vbi habitetur, exēstuat: atræ gentes, & quodammodo Æthiopes: ab Iolide ad Cudum recta sunt littora, timidique populi, & marinis opibus affatim dites. Tamos promontorium est, quod Taurus attollit, collis, alterius partis angulus, initiumque lateris ad meridiem versi. Ganges & Indus amnes, ille multis fontibus in Hæmodo Indiæ monte conceptus, simul vnū alueum fecit, fit omnium maximus, & alicubi latius: quando augustissimè fluit, decem millia passuum patens, in septem ora dispergitur. Indus ex monte Paropamisio exortus, & alia quidem flumina admittit, sed clarissima Copen, Acesinen, Hydaspem, cōceptamque pluribus alueis vndam lato spatio trahit. Hinc pene Gangem magnitudine exequat, pòst vbi aliquot sēpe magnis flexibus cingit iugum, ingēs iterum, rectus, solidusque descendit, donec ad læuam dextramque se diducens, duobus ostiis longè distantibus exeat. Ad Tamum insula est Chryse, ad Gangem Argyre, altera aurei soli (ita veteres tradidere) altera argentei, atque ita, ut maximè videtur, aut ex re nomen, aut ex vocabulo ficta fabula est. Taprobane aut grandis admodum insula, aut prima pars orbis alterius Hipparcho dicitur: sed quia habitatur, nec quisquam circum eam esse traditur, prope

pe verum est. Contrà, inde illa ostia sunt quę vocant Solis, adeò inhabitabilia, vt ingressos vis circumfusi aëris exanimet confestim: & inter ipsa ostia rara tenet regio, ob æstus intolerabiles, alicubi cultoribus egens. Inde ad principia rubri maris pertinent inuia atque deserta humus, & cineri magis fit quàm pulueri similis: ideóq; per eā rara & non grandia flumina emanant, quorū Tuberonem & Arusacem notissima accepimus. Rubrum mare græci, siue quia eius coloris est, siue quia ibi Erythras regnavit, *ἐρυθρὰν θάλασσαν* appellant, procellosum, asperum, profundum, & magnorum animalium magis quàm cætera capax: primò recedenteis oras æqualiter impellit, & vt non intret interius, aliquantum patens sinus erat. Sed quas ripas inflexerat, bis irrumpit, duosque iterum sinus aperit: Persicus vocatur dictis regionibus propior: Arabicus, vltior.

ANNOTATIONES

In Caput VII.

Notissima India nō Eoo tātum apposita pelago, sed & ei, quod ad Meridiem spectans indicum diximus] *Eoo, id est, Orientali, et Meridionali, vt dixit in summa Asiæ descriptione caput est secundum totius libri.* Et hinc Tauri iugis ab occidente indefinita] *hinc ab Eoo littore indefinita, id est, cuius finis planè non est notus, sed perplexus.* Neuter Septentrio] *id est, neutra stella pollaris, sunt enim duæ: altera in Vrsa maiore, altera in minore.* Aliterque quàm in aliis oris vmbra rerum ad Meridiem iacent] *nam in aliis regionibus vmbra rerum nunc ad Orientem, nunc ad Occidentem iacent hic*

Vero ad Meridiem, nam geographi Orientem vocant dextram & Occidentem sinistram. In fine Arabiae felicitis Umbræ sunt ad sinistram, id est, ad Occidentem semper, at cum Arabes Romam venirent mirati sunt Umbras modo ad Orientem modo Occidentem fieri, ita enim Lucanus,

Ignotum vobis arabes venistis in orbem.

Umbras mirati nemorum non ire sinistras.

Nysa est Clarissima] in qua fingunt poëtae natum fuisse Liberum videlicet Bacchum, est et mons Meros Ioui sacer in cuius specu Liberum putant esse educatum, hinc vocatus est Dionysos. Oras tenent ab Indo ad Gangem Palibroti] populi sunt dicti à Palibotra ciuitate eorum metropoli totum illud littus quod est ab Indo ad Gangem olim tenebant potentissimi. A Gange ad Iolida Nyfi] à Nysa ciuitate vt dixi, Ad Tamum. f. promontorium] in aurea Chersoneso, Strabo hæc ridet. Taprobana] nunc Sumathram, Bis irrumpit, duos quæ sinus iterum aperit] loquitur de Rubro mari, non quidem de sinu arabico, sed de eo mari quod sinus accipit Arabicus, Persicus vocatur dictis regionibus propior, Arabicus vltior] locus est corruptus, lege isto modo. Persicus vocatur dictis regionibus citerior, Arabicus vltior.

A V C T A R I V M.

Indiam hic describit Orientalem, nam Occidentalis nondum illis seculis explorata erat, quæ iam est Philippi Hispaniarum regis. Quod dicit Indiam alere formicas & alia vsque ad illum locum, Urbium quas incolunt, dico esse nugamentum, sed ne verba mea floccipendantur à lectoribus, audiant Strabonem, verba eius referam libri secundi, quæ ita habent. Vniuersi vtique Indiae scriptores, vt plurimum falsa loquuti fuere. Egregie verè Dei machus, secundaque dicit Megasthenes, Onesicritus aut è & Nearchus, & aliis eius modi iam fermè balbutiunt, nobis quoque hæc amplius perficere, obigit res gestas Alexandri per commentaria rimantibus. Eximie verò Deimacho & Megastheni fides abroganda est, hii sunt, qui homines in aure cubantes & oris & naris expertes scriptis comendant, simul

simul & monoculos & tibiis proceros & digitis retro inuersis, In nouarunt etiam Pygmeorum aduersus Grues decantata pridem ab Homero praelia. trium etiam palmorum homines aiunt. Isti prae-
rea formicas aurum effodientes, & Panas cuneato capite, serpentes,
qui boues & Ceuos vnà cnm cornibus deglutiant, de quibus vnus
alterum redarguit, quod Eratosthenes commemorat, hæc Strabo, vt
non mirentur qui mea legent me præterire ista mendacia & nullo
argumento confictas narrationes.

Auctarium aliud.

Quæ de India Orientali hodie & non multis ab hinc annis di-
cuntur & etiam à veteribus scripta sunt, si sibi constent eorum &
scripta & dicta, vana profecto sunt, nã si ibi sunt animalia vene-
nosa & infestantia alia animalia & montes altissimi & nemoro-
sissimi, flumina quoque latitudine. 10. milliarium, terra deserta &
vasta, gens rudissima & monstrosa vt illi scribunt, quomodo po-
tuerunt hoc scribere, vel alij qui (vt ipsi dicunt) viderunt propalare
præsertim in India mediterranea quæ planè in accessibilis hoc meo
prædicto argumento esse videtur, quod si tot mendacia mouerint sto-
machum meum dicam pugnare secum, qui de Alexandro tot &
tam vana prædicarunt, nulla est tanta hominum scriptorum auto-
ritas, quæ possit præiudicare veritati. Quid si Anianus scripserit?
Quid si Curtius? an propterea habiturus sum illis fidem & deserere
veritatem? an non illi scripserunt infinita mendacia nonne etiam
scripserunt Alexandrũ reliquisse & vt verius dicã dimisisse exer-
citum nolens ultra progredi ob difficultatem itineris præsertim in
mediterraneis. Multa quidem explorata sunt à multis in oris mari-
timis, & hodie comperiuntur plerique, qui ea omnia viderũt. fateor
sed de mediterraneis minime cessent igitur illi qui librum eum con-
sarcinarunt, qui inscribitur nouus orbis, titulus profecto dignus tali
opere, nam re vera nouus est, nam noua sunt in eo nugamẽta ora ma-
ritimæ Indiæ aperta sunt portugalsibus præcipuè, qui ad Dio ciui-
tatem Cambayam. Calicut & Canamor profecti sunt nauigan-
tes. Deinde inuiserunt Malacam & littoralia regionis Synarum
& alia Maritima, sed interiora minimè, vel pauci quos æquus a-

mauit Iupiter, modo vera sint, quæ de situ interioris Indiæ dicuntur. Hæc admonuisse sufficiat, neque id dixissem nisi vidissem quosdam, qui in prophanis literis tantum deferunt antiquitati, ut etiã apertissimis eorum fabulis fidem habeant.

Sinus Persicus.

Caput

8.

Persicus, quàm mare accipit, utrîque re-
ctis lateribus grande ostium quasi cer-
uice complectitur: deinde terris in om-
nem partem vastè, & æqua portione cedentibus,
magno littorum orbe pelagus incingens, reddit
formam capitis humani. Arabici, & os arctius, &
latitudo minor est, maior aliquanto recessus, &
multo magis longa latera. Init penitus introrsus-
que dum Ægyptum penè & montem Arabiæ Ca-
sium attingit, quodam fastigio minus ac minus la-
tus, & quò magis penetrat, angustior. Ab iis quæ
diximus, ad sinum Persicū, nisi vbi Chelonopha-
gi morantur, deserta sunt. In ipso Carmani nauigantium
dextera positi, sine veste ac fruge, sine pe-
core ac sedibus, piscium cute se velant, carne ves-
cuntur, præter capita toto corpore hirsuti. Interio-
ra Gedrosi, dehinc Persæ habitant. Cethis per car-
manios, suprâ Andanis, & Corios effluunt. In par-
te quæ pelagi ostio aduersa est, Babyloniorū fines
Caldeorumque sunt, & duo clari amnes, Tigris
Persidi propior, vltior Euphrates. Tigris ut nat⁹
est, ita descendens vsque ad littora permeat: Eu-
phrates immani ore aperto, non exit tantum vn-
de

de oritur, sed & vastè quoque decidit, nec secat cōtinuo agros, sed latè diffusus in stagna, diúque sedentibus aquis & sine alueo patulis piger: pòst vbi marginem rupit, verè fluuius est, acceptisque ripis celer & fremens, per Armenios & Cappadocas occidentem petit, ni Taurus obstet, in nostra maria venturus. Inde ad meridiem auertitur, & primùm Syros, tum Arabas ingressus, non perdurat in pelagus, verùm ingens modo & nauigabilis inde tenuis riuus despectus emoritur, & nusquam manifesto exitu effluit vt alij amnes, sed deficit. Alterum latus ambit plaga quæ inter vtrunque pelagus excurrit, Arabia dicitur, cognomen Eudæmon, angusta, verùm cinnamomi & thuris, aliorumque odorum maximè ferax. Maiorem Sabæi tenent partem ostio proximã & Carmanis, cōtrariam partem Macæ, quæ inter ostia ostenditur, siluæ cautésque exasperant. Aliquot sunt in medio insulæ sitæ, Ogyris, quòd in ea Erythræ regis monumentum est, magis clara quàm ceteræ.

ANNOTATIONES

Caput. VIII.

Persicus Quà mare accipit, vtrinque rectis lateribus grande ostium quasi ceruice complectitur, Deinde terras in omnem partem vastè & æqua portione cedentibus, magno littorum orbe pelagus incingens reddit formam capitis humani] *De sinu Persico ex continuatione Erythæi maris nunc agit Mela proximo capite dixit Rubrum mari aperuisse duos sinus citeriorè Persicum, Vltiorem arabicum, nunc autem*

autem de sinu Persico. Persicus inquit qua mare accipit, id est, per ostium sinus, utrinque rectis lateribus, id est, non curvis, grande ostiū quasi ceruice complectitur intueatur unusquisque chartam. Deinde terris in omnem partem vastè late, & æqua portione cedentibus in omnem partem, id est, tam in Orientem quàm in Occidentem, tã ad Meridiem quàm ad Septentrionem, cedentibus, id est, se abducen- tibus, æqua portione, id est, equaliter magno littorum orbe, id est, cir- cuitu reddit formam capitis humani unusquisque intueatur semper chartam, Arabici & os arctius & latitudo minor est, ma- ior aliquanto recessus, & multo magis longa latera] Ara- bici sinus os est arctius & latitudo minor, intuere chartas nam la- titudo persici multo maior est latitudine Arabici sed Arabici lon- gitude multo maior, & intimus eius sinus multo angustior Persico, Init penitus introrsusque dum Ægyptum penè & mon- tem Arabiæ Casium attingit] pro penitus lege penitus intror- susque & alia longitudinem sinus arabici ostendunt esse magnam Quodam fastigio minus ac minus latus] id est, quando ma- gis ascendit versus septentrionem arctior semper redditur donec ad angulum perueniat. Ab iis, quæ diximus, ad sinum Persicum nisi ubi chelonophagi morantur, deserta sunt] ab iis. s. à principio maris rubri Erythæi dicti ad sinū persicum, nisi ubi Che- lonophagi, id est, comedentes testudines morantur deserta sunt, nam littora & interiora sunt arenosa. In ipso Carmani nauigan- tium dextera positi] sinu Carmani nauigantium ad dexteram positi. Interiora Gedrosij dehinc Persæ habitant] versus Se- ptentrionem, sed Gedrosi sunt magis Orientales & boreales persis. Cethis per Carmanios, supra andanis & corios effluūt] in sinum Persicum intellige. In partæ quæ Pelagi ostio aduer- sa est] id est, in ostiis Tigris, nam ostia Tigris, opposita sunt ex dia- metro ostio sinus Persici, sit charta semper præoculis tuis. In nostra maria] Mediterranea. Et primum Syros, tum Arabas in- gressus] fluit Euphrates per Syriam & Arabiam. Alterum La- tus ambit plaga, quæ inter utrumque pelagus excurrit] id est inter sinum Persicum & Arabicum. Arabia dicitur co- gnomen Eudæmon angusta] Arabia est εὐδαιμόν, id est, felix angusta quidem in nonnullis locis, sed inter ostium Persici maris & Arabici

Arabici satis lata. Maiorem Sabæi tenent partem] isti omnium arabum sunt ditissimi, Ostio proximam] si de Ostio sinus arabici intelligat verum est quod Sabæi sunt illi ostio proximi, sed non Carmanis si intelligat de Ostio sinus persici, falsum erit, quod Sabæi isti ostio sint proximi. Propterea dico, in hoc loco esse mendum honorabile. Quamobrem lege hoc modo. Maiorem Sabæi tenent partem, Ostio proximam & Carmanis contrariam partem Macæ: & tunc lectio erit vera & sensus verus, nam Macæ sunt iuxta ostium sinus Persici Asaborum promontorium & Carmani ex opposito traiecto Ostio. Quæ inter Ostia ostenditur] aliud mendum importunum, nam si, quæ sit pluralis numeri, non erit emendata locutio, si singularis, ad quid referetur si ad tractum terræ? inter ostia certe illam partem Arabiæ non exasperant cautes neque Sylæ nam est regio felicissima. Propterea hoc modo restituendus est locus, quæ inter Ostia id est, quæ maria inter Ostia. sc. sinus Persici & Arabici, ostenduntur Sylæ cautesque exasperat: quod verum esse comperies si aspexeris chartas. Ogyris] nunc aliter organa, sed hodie à Portugalensibus Ormuz, ditissima insula.

Supplementum.

Bona pars istius sinus Persici est sub imperio regis Persarum tota illa pars quæ ad Arabiam felicem extenditur Arabum, qui olim habebant Sultanos gubernatores, nunc ut credo habet Turcam, ab eo videlicet tempore, quo Turca compactis triremibus in sinu Arabico nauigauit vsque ad urbem illam: Diu vocatam ut pugnaret cum Portugalensibus, in hac regione natus & educatus fuit Mahumetus sectæ Agarenorum autor, & hic exercuit mercaturam, & sepultus est. Agareni, qui sunt in littoribus Arabiæ præsertim illi qui sunt è regione Æthiopie sub Ægypto, perpetuo gerunt bellum aduersus Æthiops, sed atrocius Agareni qui sunt ad ostium sinus arabici ubi est ciuitas Agarenorum vocata Adem, tota Arabia in duas diuisa est regiones in Myrriferam & Thuriferam Myrrifera rursus in duas in myrrificam exteriorem & interiorem, abundant hæ regiones myrra, & Thure & aliis oromatis quæ olim à Venetis ab hac regione exportabantur in alias regiones occidentales nunc vero post repertam à Portugalensibus nauigationem in Calicut & alias regiones Indie Orientalis non tam frequense est commercium Venetorum cum arabibus. Ormuz insula

*est ad Ostium Persici maris valet plurimum auro & gemmis præ-
tiosissimis Arabes obtinent, frequentatur maxime à Portugalesi-
bus.*

Sinus Arabicus. Cap. 9.

Alterum finum vndiq; Arabes incingunt: ab ea parte quæ introëuntibus dextra est, vrbes sunt Carræ, & Arabia, & Gadamus: in altera ab intimo angulo prima Beronice, inter Heropoliticum & Scrobilum: deinde inter promontoria Moronenom, & Colaca, Philothe- ris & Ptolemais: vltra, Arsionoë & alia Beronice: tum sylua quæ hebenum odorésque generat, & manu factus amnis, ideóque referendus, quòd ex Nili alueo dioryge abductus, extra finum ve- rum inflexus, & non rubri maris pars, bestiis infe- sta, ideóque deserta est. Partem Candei habitant, hi quos ex facto, quia serpentibus vescuntur, O- phiophagos vocant. Fuere interius Pygmei, mi- nutum genus, & quod pro satis frugibus contra grues dimicando defecit. Sunt multa volucrum, multa serpentum genera. De serpentibus memo- randi maximè, quos paruos admodum, & vene- ni præsentis certo anni tempore ex limo concre- tarum paludium emergere, in magno examine volantes Ægyptum tendere, atque in ipso introi- tu finium ab auibus, quas ibidas appellant, aduer- so agmine excipi, pugnâque confici traditum est. De volucribus præcipuè referenda phœnix sem- per vnica: non enim coitu concipitur, partúue ge- neratur: sed vbi quingentorum annorum æuo
perpetua

perpetua duravit, exaggeratam variis odoribus struem sibi ipsa incubat, soluiturque, deinde putrescentium membrorum tabe concreescens, ipsa se concipit, atque ex se rursus renascitur: cum adoleuit, ossa pristini corporis inclusa myrrha Ægyptum exportat atque in urbem quam Solis appellant, fragrantibus nardo bustis inferens, memorando funere consecrat. Ipsum promontorium quo id mare clauditur, à Cerauniis saltibus inuium est.

ANNOTATIONES

In caput IX.

De Arabia felici dixi tantū restat de nonnullis dicere, quæ nostro seculo nondum nota sunt illa tamen sunt vel nullius momenti. Nam quod de Ibidibus ibi refertur mēdacīa sunt mendacissima, De Phœnicæ aut nescio quis fuerit tam alienus à Iudicio humano, quis tam insanus aut demens qui volet istis adhibere fidem, de phœnice dicere est Gargantuiizare. Sed miror quomodo venerit in mentem ijs qui hæc scripserunt ut tam audacter hæc scriberent. De Pygmeis scripsi sententiam Strabonis, de Serpentibus Volantibus nihil dixi neque dicturus sum.

Æthiopia. Caput 10.

AEthiopes vltra sedent, Meroëni habent terram quam Nilus primo ambitu amplexus, insulam facit: pars quia vitæ spatium dimidio ferè quàm nos longius agunt, Macrobij: pars quia ex Ægypto aduenere, dicti Automolæ, pulchri forma, equi corporis, parumque veneratiores, velut optimarum alumni virtutum. In illis mos est, cui potissimum pareant, specie ac viribus legere. Apud hos plus auri quàm Persis

est: ideo quòd minus est, præciosius censent. Acre exornantur, auro vincula fontium fabricant. Est locus apparatus epulis semper refertus, & quia vt libet vesci volentibus licet, *ἡλίου τράπεζαν* appellant: & quæ passim apposita sunt, affirmât innasci subinde diuinitus. Est lacus quo perfusa corpora quasi vncta pernitent, bibitur idem, adeo est liquidus, & ad sustinenda quæ incidunt, aut immittuntur infirmus, vt folia etiam proximis decisa frontibus, non innatantia ferat, sed passim & penitus accipiat. Sunt & sæuissimæ feræ, omni colore varij lycaones, & quales accepimus sphingas. Sunt miræ aues cornutæ tragopomones, & equinis auribus pegasi. Cæterùm oras ad Eurum sequentibus nihil memorabile occurrit, vasta omnia vastis præcisa montibus, ripæ potius sunt quàm littora. Inde ingens & sine cultoribus tractus: dubium aliquandiu fuit, esset ne vltra pelagus, caperetne terra circuitum, an exhausta fructu sine fine Africa se extenderet: verùm si Hanno Carthaginienfis exploratum missus à suis cum per oceani ostia exisset magnam partem eius circunuectus, non se mari, sed commeatu defecisse memoratum retulerat: & Eudoxus quidam auro- rum nostrorum temporibus, cum Latyrum regē Alexandriæ profugeret, Arabico sinu egressus, per hoc pelagus (vt Nepos affirmat) Gades vsque peruectus est, ideo eius oræ nota sunt aliqua. Sunt autem trans ea quæ modò deserta diximus, muti populi, & quibus pro eloquio nutus est: alij sine sono
linguæ,

linguæ, alii sine linguis, alij labris etiam cohærentibus, nisi quòd sub naribus etiam fistula est, per quam bibere auent: sed cum incescit libido vescendi, grana singula frugum passim nascentium absorbere dicuntur. Sunt quibus ante aduentum Eudoxi adeò ignotus ignis fuit adeoque vsus mirum in modum placuit, vt amplecti etiam flammæ, & ardētia sinu abdere, donec noceret maximè libuerit. Super eos grandis littoris flexus grandem insulam includit, in qua tantum fœminas esse narrant, toto corpore hirsutas, & sine coitu marium, sua sponte fœcundas, adeò asperis efferisque moribus, vt quædam cõtineri ne reluctentur, vix vinculis possint. Hoc Hanno retulit, & quia detracta occisicoria pertulerat, fides habita est. Ultra hunc sinum mons altus, Græci vocant *ἄστυ ὄρη* perpetuis ignibus flagrat. Ultra montem viret collis longo tractu, longis littoribus obductus, vnde visuntur patentes magis campi, quàm vt prospici possint, Panum, Satyrorumque. Hinc opinio eam fidem cepit, quòd cum in his nihil culti sit, nullæ habitantium sedes, nulla vestigia, solitudo in diem vasta, & silentium vastius, nocte crebri ignes micant, & veluti castra latè iacentia ostenduntur, crepant cymbala & tympana, audiunturque tibiæ sonantes maius humanis. Tunc rursus Æthiopes, nec tam ditæ, vt hi quos diximus, nec ita corporibus similes, sed minores, incultique sunt, & nomine Hesperio. In horum finibus fons est, quem Nili esse aliqua parte credibile est, Nuchul ab incolis dicitur.

& videri potest non alio nomine appellari, sed à barbaro ore corruptius. Alit & flumen & minora quidem eiusdem tamen generis animalia gignēs: alijs omnibus in oceanum vergentibus: solus in mediem regionem ad orientem abit, & quonam exeat, incertum est. Inde colligitur Nilum hoc fōte conceptum, actūque aliquandiu per inuia, & ideo ignotum, iterum se vbi ad Eoa processerit, ostendere: cæterum spatio quo absconditur effici, vt hīc aliò cedere, illinc aliūde videatur exurgere. Catoblepas non grandis fera, verū graue & prægrande caput agrē sustinens, atque ob id in terrā plurimum ore cōuersa, apud hos gignitur: ob vim singularem magis etiā referenda, quòd cum impetu morsūque nihil vnquam seuiat, oculos eius vidisse mortiferū. Contra eosdem sunt insule Gorgones, domus, vt aiunt, aliquando Gorgonum. Ipse terre promontorio, cui ἑσπερος νέεξ nomen est, finiuntur.

A N N O T A T I O N E S

In Caput X.

Est hæc Æthiopia sub Ægypto subiecta Presto Ioanni principi Clarissimo & Christianissimo vt volunt ij qui regionem inuiserunt. Mela loquitur de seculo suo, at nos de nostro, de mēsa Solis & alijs mēaciis sūt mēacissima, de equis de panis, De Satiris de alijs, quæ in eo sunt capite nihil dicim⁹, nō enim sūt digna quæ referātur.

Atlantici maris insule, & terminus. Caput. XI.

INde incipit frons illa, quæ in occidentem vergens mari Atlātico abluitur. Prima eius Æthiopes tenent, media nulli: nam aut exusta sunt, aut arenis obducta, aut infesta

feſta ſerpētibus. Exuſtis inſulę appoſitę ſunt quas Hesperidas tenuiſſe memoratur. In arenis mons eſt ſatis de ſe conſurgens , verūm incifis vndique rupibus præceps, inuius, & quò magis ſurgit: exilior: qui quòd altius quam conſpici poteſt , vſque in nubila erigitur , cælum & ſydera non tangere modò vertice , ſed ſuſtinere quoque dictus eſt. Contrà fortunatę inſulę abundant ſua ſpõte genitis , & ſubinde alijs ſuper alijs innascentibus nihil ſolicitos alunt beatius quàm alię vrbes excul- tę. Vna ſingulari duorum fontium ingenio maxi- mē inſignis: alterum qui guſtauere, riſu ſoluuntur in mortem : ita affectis remedium eſt ex altero bi- bere. Ab eo tractu quē ferē infeſtant, proximi ſunt Himantopodes, inflexi lentis cruribus, quos ſerre magis quàm ingredi referunt. Deinde Pharuſii, aliquando tendente ad Hesperidas Hercule di- tes, nunc inculti, & niſi quòd pecore aluntur , ad- modum inopes. Hinc iam latiores agri , amœni- que ſaltus. Terotę & Berini ebore abundant. Ni- gritarum Getulorūque paſſim vagantium , ne littora quidem infœcunda ſunt, purpura & muri- ce efficaciffimis ad tingendum, & vbiq̃ue quę tin- xere clariffima. Reliqua eſt ora Mauritanie exte- rior, & in finem ſui faſtigiātis ſe Africę nouiſſim⁹ angulus, iſſdē opibus, ſed minus diues , cæterū ſolo etiā ditior , & adeò fertilis etiam , vt frugum genera non cū ſerantur modò benigniſſimē pro- creet, ſed quędam profundat etiam nata. Hic An- teus regnaſſe dicitur, & ſignum quod fabulę clarū
prorſus

prorsus ostenditur: collis modicus resupini hominis imagine iacentis, illius, ut incolæ ferunt, tumulus: unde ubi aliqua pars eruta est, solent imbres spargi, & donec effossa repleantur, eueniunt. Hominum pars sylvas frequentant, minus quàm quos modò diximus vagi. Pars in urbibus habitant, quarum ut inter paruas opulentissimæ habentur, procul à mari, Gildano, Dulbritania: propius autem Sala, & Lyxo flumini Iunxo proxima. Ultrà est colonia & fluuius Gna, & unde initium fecimus Ampelusia, in nostrum iam fretum vergens promontorium, operis huius atque Atlantici littoris terminus.

ANNOTATIONES

In Caput. XI.

In arenis mons est, satis de se consurgens] *iis mons est Atlas maior, qui hodie est montes claros hispanicè. fortunatæ insulæ] Canariæ hodie dictæ septem sunt, & profecto florentes, Sed duæ sunt florentissimæ lagran Canaria & Tanarise, Contra fortunatæ insulæ] septem sunt sed tantum hoc seculo duæ sunt in præcio, altera vocatur gran Canaria altera Tanarise, potest fieri quodt èpore Melæ abundaret, omnibus rebus necessariis inculta regione, sed hoc seculo minimè, antiquitas multa fabulata est. In primis nemo ausus erat etate Melæ transgredi fretum Gaditanum, quomodo igitur poterant scire felicitatem earum? distant enim fere, 1000. miliarium à freto Gaditano, fontes illi duo sunt confecti satis impudenter à veteribus, de Anteo fabula Gargantuisima. Promontorium Ampelusiæ ut dixi vocatur hodie Caput spartelli.*

FINIS.

ab 2° winter 17° am 25

quia Causa prima armodum de consensu tanto et in se singulari
generis separanda sunt. Cum e in genere determinat causa vi quocumque
aliquam habet que quacunque ratione operari ad aliam producendam
et statim tunc inter plures causas causam causam est respectus cum dicitur
causa est secundum essentiam cum individuis operantibus. non ad locum
in citat. Quatuor causas inter genera spiritus, naturas, formas.
primo autem natura est productio primum, primum veluti materiam. Dicitur
est causa efficiens necessaria cum necessaria materia est quod non modo
natura est omnis requiritur ad aliam producibilem tunc ut sit ex
natura possit haberi effectus ut corpus spiritus producibile tunc ut sit ex
natura est dicitur.

De Jure nunc

[illegible]

[illegible]

